Ion DRĂGUŞANUL

ISTORIA UITATĂ ŞI IERTATĂ A AVERILOR MĂNĂSTIREŞTI

Grupul editorial
Cral Nou* ⧉ *Muşatinii* ⧉ *Bucovina viitoare
Suceava, str. Tipografiei nr. 1,
Tel. 523640, 531970 (I.D.)
Director general:
Gheorghe DAVID
Coordonatori editură:
Ion DRĂGUŞANUL
Dumitru TEODORESCU
Ion BELDEANU

Redactor de carte:
Ion DRĂGUŞANUL

Foto copertă:
Vechea reşedinţă episcopească din Cernăuţi

Coperta :
Alexandru PÎNZAR

Tehnoredactare computerizată:
Eugen DOMINTE

Tiparul executat la
S.C. „Muşatinii" S.A. Suceava

Ion Drăguşanul

O istorie uitată şi iertată a averilor mănăstireşti

Dacă s-a aşternut colbul peste hrisoavele, înscrisurile şi mărturiile de demult

În primele zile ale acestui mileniu, 27 de cetăţeni ai Sucevei, preoţi şi mireni, au înfiinţat o fundaţie, cu statut de **persoană juridică de drept privat**, căreia i-au zis Fundaţia "Fondul bisericesc ortodox român al Bucovinei", apoi au pretins că fundaţia lor este continuatoarea legitimă a Fondului Religionar de altădată, constituit, ca orice altă **persoană juridică de drept public**, prin lege, respectiv prin Regulamentul duhovnicesc din 29 aprilie 1786 şi, în graniţele naturale ale Statului român, prin Legea pentru Organizarea Bisericii Ortodoxe Române din 5 mai 1925.

Scopul declarat al acestei fundaţii contemporane, constituită prin voinţa membrilor fundatori, este acela de a obţine restituirea averilor mănăstireşti, pe care să le administreze fundaţia. Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor nu se numără printre membrii fundatori şi nici nu a introdus o acţiune în revendicare separată în justiţie, ştiut fiind faptul că, prin articolul 32, Legea pentru Organizarea Bisericii Ortodoxe Române stabileşte că "drepturile şi obligaţiile de patronat", existente atunci în România, "în Biserica Ortodoxă Română **sunt şi rămân desfiinţate**".

În ultima vreme, IPS Pimen Suceveanul, Arhiepiscop al Sucevei şi Rădăuţilor, aduce în discuţie problema retrocedării averilor mănăstireşti din Bucovina, "confiscate de comunişti", ignorând faptul că averile acestea au fost confiscate în urmă cu 217 ani, adică în 29 aprilie 1786, în 1949 producându-se nu o confiscare, ci doar o retragere a dreptului de administrare, după un exerciţiu managerial dezastruos, Consiliului Eparhial al Mitropoliei Bucovinei. Statul, constituind o **persoană juridică de drept public**, o putea şi desfiinţa, oricând, pentru a-şi relua

exercițiul proprietății asupra domeniilor sale, mai ales că menirea constituirii acestui așezământ nu se mai respecta de prea multă vreme, adică de 24 de ani, iar instituția aceea economică prosperă şi rentabilă cândva (în anii 1909-1918 creea un beneficiu de peste 5 milioane coroane aur), ajunsese în pragul falimentului, cu un deficit de aproape jumătate miliard de lei, în perioada "leului greu", când moneda națională însemna cea mai stabilă şi mai sigură monedă pe piața valutară europeană. Istoria averilor mănăstireşti a fost uitată şi iertată, tocmai acum când politicienii, aflați în mare nevoie de capital politic şi, de ce nu?, patrimonial, o reiau de-a-ndoaselea. Tocmai de asta, cu regretul că în zărvuirea aceasta politicianistă a fost atras şi un om bun, cinstit şi iubitor de adevăr, adică IPS Pimen Suceveanul, Arhiepiscop al Sucevei şi Rădăuților, am hotărât să adun din filele de mult uitate istoria reală, uneori tristă şi adesea revoltătoare, a averilor noastre bisericeşti. Nu ale lor, ci ale noastre. În fond, nimic nu trebuie uitat şi, dacă s-a aşternut colbul peste hrisoavele, înscrisurile şi mărturiile de demult, stă în menirea publiciştilor de a scoate acele pagini la lumină şi a le curăța de murdăria vremuirilor.

Ion DRĂGUŞANUL

De la vlădică la contrazicerea sfintelor porunci

În partea de țară românească pe care, de mai bine de două veacuri, o numim Bucovina, creştinismul are o îndelungată tradiție. De dragul speculației, am putea admite ipotezele susținute, printre alții, de Nicolae Densuşianu, că pelasgii, cei care au devansat, trăind pe teritoriile actualei Românii, civilizația sumeriană, aveau ca supremă divinitate, adorată pe vârfurile munților, Omul, iar "cuvântul OM reprezenta, în antichitate, o înaltă putere divină", preluată de sumerieni (AUM), apoi, de la aceştia, de evrei. În baza speculației, anticii trăitori pe aceste locuri ar fi fost precreştini, adică au crezut în acelaşi Dumnezeu în care credem şi noi, astăzi, primind încreştinarea prin vestirea făcută de Sfântul Apostol Andrei cum că Fiul Omului a coborât pe pământ. Pentru că pelasgii (moesii, geții, dacii, carpo-goții, cum au fost cunoscuți, datorită vecinătăților, mai târziu în istorie) nu credeau în Zalmoxis, care a fost doar Mare Preot, ci "într-unul bunul Dumnezeu". Numai că astfel de speculații, chiar şi demonstrabile, pot servi doar unei inutile făloşenii. Suntem, ce-i drept, trăitori pe străvechile pământuri pelasge, dar memoria etnică a fiecăruia dintre noi este o imensă pată albă şi, prin urmare, ne este imposibil să precizăm prin câte neamuri şi prin câte graiuri ne-au pribegit străbunii. Ştim cu certitudine, cu referire la locuri, nu şi la fiecare individ în parte, că viața creştină a trăitorilor din Carpați a durat, începând cu secolul al III-lea, până astăzi. Cale de aproape un mileniu, cei pe care îi numim şi poate că-i şi avem străbuni s-au închinat bunului Dumnezeu în limba lor, în "latina vulgară", preoții fiind cu adevărat lideri spirituali, care inițiau în libertate, disprețuind făloşeniile terestre şi, în primul rând, relația stăpânire-supunere. Existau, deci, în afara sistemului de dominare

prin credinţă, iniţiat de Roma şi de Constantinopol. Credeau pur şi simplu, fără să se simtă obligaţi cu recunoaştere şi, implicit, cu supunere unuia din cele două centre de putere creştină şi, tocmai de asta, sunt suspectaţi de lipsă de credinţă şi de unii, şi de ceilalţi. În 1165, de pildă, când îi cunoaşte, marele călător evreu Beniamin de Tudela spune despre ei că "nu aderă la credinţa creştină, dar îşi dau nume evreieşti" (Izvoare şi mărturii referitoare la evreii din România, I, 1995, pg.3). Acest "nu aderă" se referă tocmai la intrarea în sistem, prin supunere, într-un sistem care, pentru a domina suprastatal, preferă ruperea Bisericii lui Iisus în două.

Viaţa creştină a românilor nu putea rămâne, totuşi, în afara celor două sisteme feudale cu suport religios. Aşa se face că, la începutul secolului al X-lea, doi ucenici ai celebrilor Chiril şi Metodie, Zandow şi Moznopon, vin între ei cu speranţa că-i vor convinge să renunţe la limba latină în favoarea celei slave ca limbă liturgică (cf. "Sacra Morava, Historia sive vita SS Cyrilli et Methodi", apud. Ion Nistor - Cehoslovacii şi Românii, în Codrul Cosminului, nr.VI, 1929-1930, pp.261 urm.). Numai că eforturile acestea dau greş şi, conform Cartvelnic-ului de la Buda (Nistor, op.cit.), înainte de anul 1150, "părintele Teofilact a invitat pe împăratul Asan de a trece în Vlahia să o cucerească şi să o cureţe de erezul roman, care, până atunci, citeau în limba latină, să lase mărturisirea romană şi să nu citească în limba latină, ci în limba bulgară, şi s-a poruncit ca celui ce va citi în limba latină să i se taie limba, şi, de atunci, Vlahii au început a citi bulgăreşte".

Paisie, autorul Cartvelnic-ului, cu intenţie sau nu, se înşeală, pentru că în teritoriile locuite de români până târziu, după întemeierea statelor feudale româneşti, nu se semnalează supunerea faţă de unul din cele două sisteme de dominare a lumii prin credinţă. Ei îşi alegeau vlădici, pe care papa îi numea, în 14 noiembrie 1234, "falşi episcopi" (în cele două Valahii "sunt nişte oameni care se numesc Walati, care, deşi după nume se socotesc creştini, îmbrăcând diferite rituri şi obiceiuri într-o singură credinţă, săvârşesc fapte ce nu sunt potrivite acestui nume. Căci, nesocotind biserica romană, primesc toate tainele bisericeşti nu de la venerabilul nostru frate, episcopul cumanilor, care e diocezan al acestui ţinut, ci de la nişte **pseudoepiscopi**, care ţin de ritul grecilor, iar unii, atât unguri, cât şi teutoni, împreună cu dreptcredincioşi din regatul Ungariei, trec la dânşii ca să locuiască acolo şi, astfel, **alcătuiesc un**

singur popor cu pomeniţii Walati" - Academia de Ştiinţe Sociale şi Politice a României, "Documenta Romaniae Historica", I, pp.20-21).

"Aceşti episcopi, de bună seamă, recunoşteau pe unul dintre dânşii de primul, adecă de mitropolit. Se înţelege că acest mitropolit nu avea nici un fel de recunoaştere din partea patriarhului constantinopolitan", susţine Dimitrie Dan, în "Cronica Episcopiei de Rădăuţi" (Viena, 1912, Editura Fondului Gr.Or. al Bucovinei, pg.17). Numai că intenţia marelui cărturar bucovinean este aceea de a demonstra existenţa unei vieţi religioase organizate în Bucovina începând, cel mai târziu, cu anul 1164. Prin urmare, ca şi Papa, ca şi Patriarhul, Dimitrie Dan vede în acei vlădici nişte episcopi, deşi Melchisedec, în "Chronica Romanului" (pg.58), preferă titulatura aceasta şi pentru mitropolit. Şi, într-adevăr, până la recunoaşterea constantinopolitană a conducătorului spiritual al românilor, lui i se cuvenea mai curând titlul de vlădică, măcar spre a-l individualiza în lungul şir al celor care, îndepărtându-se de menirea lor, devin nişte feudali care, prin persuasiune, iau în stăpânire două treimi din Ţara Românească a Moldovei - cum obişnuia să o numească Alexandru cel Bun.

Primul vlădică de care avem ştiinţă a fost "un oarecare Teoctist", pentru care, în 1371, Mitropolitul Haliciului, Antonie, cere binecuvântarea Patriarhului de la Constantinopole. "Lui îi urmă Iosif I, o rudă de a lui Petru Muşat Vodă, care era cu metania de la mănăstirea Neamţ. Acest mitropolit fusese hirotonisit de Antonie, mitropolitul Haliciului (1371-1391) din Galiţia, în anul 1374, întru episcop pentru Cetatea Albă, pe care Iurg Vodă a alipit-o, înainte de 3 Iunie 1374, la Moldova şi apoi a supus aceasta Episcopiei şi partea de nord a Moldovii Arhidiecezei Haliciului" (Dimitrie Dan, op.cit., pg. 19).

Iosif ajunge mitropolit în 1384, dar Mitropolia Moldovei este recunoscută de Patriarhia de la Constantinopole anterior anului 1381. De la această recunoaştere, prin care românii subscriu la o anume parte a Bisericii lui Iisus, pornesc deturnările spre vanitate, aristocratism, lux exorbitant; deturnări de care se fac vinovaţi numai oamenii, contaminaţi fiind aceştia de bizantinism, contaminarea în exces săvârşindu-se mai târziu, adică după anul 1550.

Odată cu tendinţele de a juca un rol, şi prin organizarea religioasă, în această zonă a Europei, începe regresul creştinismului prin făptuire.

Grecii fac o primă tentativă de ocupare a scaunului de mitropolit moldovean printr-un oarecare Ieremie, care, alungat fiind de conducătorii spirituali ai neamului, "rosti, în anul 1394, anatema asupra întregului cler moldovenesc şi patriarhul constantinopolitan, Antonie, la rândul său, întări această anatemă.

Abia puternicei întrepuneri a lui Alexandru Vodă cel Bun îi succese aplanarea acestui neplăcut conflict ecleziastic şi Matei, patriarhul constantinopolitan, recunoscu, în fine, după mai multe tractări, prin scrisoarea din 26 Julie 1401, pe Iosif de mitropolit adevărat" (Dimitrie Dan, op.cit., pg.20).

Recunoaşterea aduce după sine încălcarea sfaturilor Sfântului Apostol Pavel din "Epistola întâia către Corintieni", limba latină vulgară (româna) fiind înlocuită, ca limbă liturgică, cu limba slavă.

Sfântul Pavel povăţuia:

"1. Păstraţi dragostea şi năzuiţi spre cele sufleteşti, mai vârtos spre aceea ca să explicaţi sfânta scriptură în **limba poporului**, şi cu foc, cum făceau prorocii.

2. Pentru că cel ce vorbeşte în limbă străină nu vorbeşte poporului ascultător, căci el nu-l înţelege; ci vorbeşte numai lui Dumnezeu, carele ştie şi acea limbă străină. Deci toate câte le vorbeşte cineva în limbă străină sunt numai lucruri ascunse, nepricepute poporenilor ascultători.

3. Iar cel ce explică scriptura şi ţine cuvântări în limba poporenilor ascultători, acela vorbeşte într-adevăr oamenilor, îi zideşte sufleteşte şi moral, îi îndeamnă spre bine şi îi mângâie.

4. Cel ce vorbeşte în limbă străină se zideşte numai pre sine; iar cel ce explică scriptura şi face cuvântări în limba poporului, acela zideşte sufleteşte întreagă comuna bisericească" (Versetele 1-4).

La epistola aceasta se face apel târziu, în 1865, când trezirea unei conştiinţe naţionale îi determină pe cărturarii români care editează "Foaea Soţietăţii pentru literatura şi cultura română în Bucovina" să readucă în actualitate "Porunca Sfântului Apostol Pavel" (pp.243 şi urm., din care am extras citatul, renunţând la grafia pumnuleană). Acum, în 1865, instituţia religioasă foloseşte popoarelor, spre deosebire de începutul veacului al XV-lea, când popoarele foloseau instituţiei religioase.

Este uimitor, totuşi, că Alexandru cel Bun, cel care avea conştiinţa că Moldova este Ţară Românească, din moment ce foloseşte şi în

documente de cancelarie, şi pe broderii, formula "Ţara Românească a Moldovei", dă tonul deturnării identităţii naţionale în favoarea unei identităţi religioase. Înaintaşii săi (Laţcu şi chiar Petru Muşat) cochetaseră cu catolicismul, ba chiar şi Alexandru cel Bun, după ce se "căsătoreşte" cu catolicismul, reprezentat de cneaghina Rimgalia, sora cneazului polon "Alexandru, astfel numit, Vitovt" şi a lui Iagailo (Jakob), fiica marelui duce al Lituaniei Kiejstut", hotărăşte, mai târziu, să "divorţeze" definitiv de catolicism, înzestrând-o pe Rimgalia, în 13 decembrie 1421, cu "Târgul Siret şi Volhovăţul şi cu satele şi cătunele, cu morile şi cu iazurile, şi cu vămile şi plăţile, şi cu dările, cu câştigul şi veniturile, şi cu toate foloasele care ţin de acest târg Siret şi de Volhoveţ".

Începând cu Petru Muşat, care încă ezita între catolicism şi ortodoxism, slujitorii altarelor beneficiază de sprijinul domniei. Astfel, în primăvara anului 1384, când a fost finalizată construcţia bisericii din Siret ("civitate Cerethensi"), ctitorie a Doamnei Mărgărita închinată Sfântului Ioan Botezătorul, Petru Muşat a dăruit călugărilor predicatori, care urmau să se ocupe de sfântul lăcaş, "cântarul sau cumpăna care este în suszisa noastră cetate a Siretului". Voievodul îşi motiva dania cu dorinţa "ca slujba lui Dumnezeu să se săvârşească deapururi în ţara noastră cu mai mare cinste şi să sporească neîncetat". Hrisovul domnesc, datat în 1 mai 1384, a fost scris în limba latină la curtea Doamnei Margareta de la Hîrlău, "în a patra duminică în care se cântă *Iubilate*" în bisericile catolice.

Dania aceasta nu înseamnă prea mult, pentru că, şi în ochii ctitorilor, şi în cei a slujitorilor altarelor, încă mai contau zicerile din Sfânta Scriptură. Venea şi era ascultată porunca din Cartea Sfântă: "Nu vă adunaţi comori pe pământ, unde vi-o mănâncă moliile şi rugina, unde vi-o sapă furii şi vi-o răpesc; ci vă adunaţi comoară în ceriu; căci numai atunci comoara voastră nu vi-i mănâncă mai mult nici moliile, nici rugina, numai atunci nu vi-o mai pot nici săpa, nici răpi furii!".

Citatul acesta din Sfânta Scriptură l-am luat din cartea lui Aron Pumnul "Privire răpede preste trei sute trei-spre-zece de'n proprietăţile aşa numite Moşiile mînăstireşti, de'n carile s'a format măreţul Fund Relegiunariu all Bisericei dreptcredincioase răsăritene de'n Bucovina" (Cernăuţi, 1865, pg.54 - prefaţă). E drept, "Arune Pumnul" lesne află o "esplicaţiune" pentru colosala avere mănăstirească, adunată în timp,

făcând, cumva, compatibilă "comoara pe pământ" cu "comoara în ceriu", sfătuind: "adecă: faceţi fundăciuni pentru biserici, pentru şcoale, pentru academie de drepturi, fără de care sînteţi periţi şi nu vă mai puteţi apăra de apunerea totală! pentru studinţii cei cu tălinte, dar fără mijloace, pentru Reuniunile şi Asociaţiunile celle ce se înfiinţează spre înaintarea culturei religioase, morale, năţionale, şciinţiale, spre fericirea voastră şi spre mărirea lui Dumnezeu pre'n faptele voastre!".

Îndemnul lui Pumnul consemnează, în fapt, rolul Fondului Religionar, realizat prin secularizarea averilor mănăstireşti. Îndemnul lui Pumnul subliniază o idee creştină iniţială, aceea că fericirea tuturor oamenilor are mare preţ în ochii lui Dumnezeu; o idee care, odată cu balcanizarea bisericii românilor, a fost definitiv abandonată.

Primele cincizeci de biserici din "ţinutul Sucevei" (care includea şi partea nordică a judeţului Neamţ de astăzi) au fost construite de către obşti sau de către conducători obşteşti. După desfacerea "căsătoriei cu catolicismul", toate aceste biserici sunt închinate, de către Alexandru cel Bun, mănăstirii Bistriţa, care, în scurt timp, nu va ezita să-şi aservească obştile care "au zidit întru Domnul". Cele 50 de biserici, atestate prin uricul din 11 iulie 1428, prin care au fost dăruite mănăstirii Bistriţa, sunt: "biserica dela Bolojeşti pe Almaş, biserica lui Mihail Dalh (la Dolheşti), biserica dela Horaiţeşti, biserica dela Dobreni, biserica de la Lasloveni pe Cracău, biserica dela Duşeşti, biserica dela Soci, biserica de la Grielişti, biserica dela Ştefana, biserica dela Lupşeşti, biserica dela Turbateşti, biserica dela Ilişeşti, biserica dela Lincea, biserica dela Borileşti, biserica dela Avereşti (adică Vereşti), biserica dela Boţ, biserica dela Ivaneşti, biserica dela Bileşti, biserica dela Oprişeni pe Chiejdi, biserica dela Hodor, biserica de la Piatra (lui Crăciun din Bileg, întemeietorul localităţii Piatra Neamţ), biserica dela Popa Coste, biserica dela Braşouţi, biserica dela Mituc, biserica dela Sobolea, biserica dela Zanevici, biserica dela Borcea, biserica dela Lisona, biserica dela Za... (lipsă în text), biserica dela Larga, biserica dela Danila, biserica dela Negriteşti, biserica dela Herilco, biserica dela Sluga lui Stan (Horodniceni), biserica dela Calin, biserica dela Trebeş, biserica dela Miclea pe Tazlău, biserica lui Bărea (satul lui Borea, Boroia), biserica dela Oşmelea, biserica lui Petru Bârgău, biserica dela Hapleşti, biserica dela Hindov (Ghindăuani), două biserici pe Cobâle, biserica de la

Şandrea, biserica de la Praja, biserica lui Porcu, biserica lui Gociman, biserica lui Bogdan de la Pârâul Alb (Bogdan Herman, întemeietorul Bogdăneştilor), biserica dela Itrineşti şi dela Bărbăteşti" (Documente privind Istoria României, XIV, XV, vol.I, pp.66-67).

Precum se vede, numele bisericilor pomenite în uric aparţin ctitorilor (conducătorilor obşteşti precum Dalh, Danila, Stan, Călin, Trebeş etc.) sau obştilor (neamurilor) care le-au ctitorit (Bolojeşti, Braşouţi, Oprişeni, Ilişeşti, Lasloveni etc.).

Alexandru cel Bun, dincolo de bunele lui intenţii, este primul voievod moldovean care pune bazele unei uriaşe latifundii ecleziastice, decis parcă să contrazică zicerile Sfintei Scripturi, îndemnându-i, practic, pe călugări, deci pe cei care singuri au ales austeritatea, să adune "comori pe pământ". Domnitorul dăruieşte bunuri şi oameni, iar slujitorii altarelor mănăstireşti uită că Iisus ne-a învăţat că Dumnezeu locuieşte în fiecare om şi că nimeni dintre pământeni nu are dreptul să se facă stăpânul altui pământean. În consecinţă, Vodă oferă, iar egumenul înşfacă. În 31 octombrie 1402, mănăstirea Moldoviţa primeşte "două mori în Baia, una înăuntru târgului şi alta la marginea târgului, şi jumătate din altă moară de sladniţă şi patru sălaşe de Tătari, asemenea în Baia".

Robia, cea atât de condamnată de Iisus, este întărită de Vodă prin blestem, iar egumenul şi obştea lui ascultătoare îşi vor apăra, prin vremi, proprietatea, inclusiv exponenţii sclaviei negre pe care o practică, cu formula blestemului domnesc, un blestem înfricoşător, menit să aducă asupra celui care "ar strica această danie" toate nenorocirile, acesta urmând "să fie blăstămat de Domnul Dumnezeu şi de Prea Curata lui Maică, de cei 12 Apostoli, de cei 318 Sfinţi Părinţi şi de toţi Sfinţii; să fie blăstămat şi asemenea lui Iuda vânzătorul şi blăstămatului Arie. Să aibă parte cu acei Iudei cari au strigat contra lui Hristos: sângele lui asupra noastră şi asupra copiilor noştri" (Documente privind Istoria României, XIV, XV, vol.I, pg.13).

Cam tot pe atunci, Episcopia Sucevei primeşte satele domneşti Vereşti şi Dărmăneşti, amândouă "pe Suceava", amândouă sate domneşti ("ocina noastră") şi cu hotare "vechi şi dedemult". (adică anterioare Descălecatului). Numele satelor, în uricul de danie din 7 ianuarie 1403 ("la Soborul Sfântului Ioan Botezătorul"), erau Averăuţi (Avereşti) şi, respectiv, Hreţca, Dărmăneştii fiind populat cu sârbi, deci cu vlahi din

Balcani (Documente privind Istoria României, XIV, XV, vol.I, pg.13).

Vama Moldoviței, la care negustorii lioveni, în baza privilegiului lui Alexandru cel Bun din 6 octombrie 1408, plăteau "câte un groş şi jumătate de grivnă" de povară - la dus şi "câte doi groşi" de povară la întoarcerea din Ardeal, a fost dăruită mănăstirii Moldovița, în 18 noiembrie 1409. În numai doi ani după aceea se va forma şi satul Vama, care şi el va fi dăruit mănăstirii (Documente privind Istoria României, XIV, XV, vol.I, pg.21).

În 15 februarie 1410, Alexandru cel Bun închină munții mănăstirilor, dăruind Moldoviței "Suhardul mare şi mic. Iar hotarul acestor munți, începând din vârful Jireapănului, care este deasupra Fântânii Reci, la Coşna Mică, în jos pe Coşna, până la păltinişul lui Branco, şi de acolo în jos la Coşna Mare, până la piciorul Suhardului Mare şi de acolo drept la deal, până în vârful Suhardului, şi de acolo pe vârful Suhardului, până la obârşia Rusaii, şi de acolo în vale pe părău până la râul Bistrița, şi de acolo la vale, cu Bistrița, până la gura pârâului Fântânii Reci şi până la vârful Jireapănului". În textul uricului de danie, scris în slavonă de Brateiu logofăt, cuvintele "păltiniş" şi "picior" sunt caligrafiate în româneşte (Documente privind Istoria României, XIV, XV, vol.I, pp.21-22).

În 14 aprilie 1411, satul Vama este, deja, un sat mare, cu lazuri numeroase, dar, din voia lui Alexandru cel Bun, teritoriile obşteşti şi vămenii ajung în proprietatea mănăstirii Moldoviței. În anul acesta al aservirii obştii, moşia vămenilor începea "din vadul Moldovei, care este mai jos de satul Cîmpulung, cu poiana, drept la gura Geredzea şi în sus, pe părău, până la obârşie şi de acolo la Măgura Moşului, şi de acolo la spărturi şi la Măgura Plopului, şi de acolo la Fântâna Sărată, şi de acolo pe dealul Frasinilor, drept la Râul Strâmt, la deal, pe Suha, unde cade în Moldova, şi de acolo pe Moldova la pârâul Cetețe, în sus pe pârâul Cetățelii până în vârful Dealului Mare, şi de acolo tot cu obcina Dealului Mare, cu toate izvoarele care cad în Moldova şi Moldovița, până la obârşia Frumosului, unde cade în Moldovița, şi de acolo peste Moldovița, la gura râului Deea, şi de acolo la obârşia Deii, muntele şi, de acolo, pe dealul Paltinului, unde cade în Moldova, în vad, în jos de satul Cîmpulung, unde mai înainte am început" (Documente privind Istoria României, XIV, XV, vol.I, pp.24-26).

Soacra lui Alexandru cel Bun, doamna Anastasia, primeşte, în 6

iulie 1413, o uriaşă moşie, formată din "satul Coțmanul mare, cu toate cătunele ce țin de el, anume Suhoverhul, Hijvicea, Davidăuți, cu toate locurile ce țin de ele, până sub Valeva, apoi spre Valeva până la pădurea ce se cheamă Dumbrava". După moartea venerabilei soacre, toate aceste sate vor trece "în stăpânirea Episcopiei de Rădăuți, a sfântului Neculai, unde sunt îngropați moşii" voievodului moldav (Documente privind Istoria României, XIV, XV, vol.I, pp.31-32).

Moş-strămoşii pârteştenilor au fost dăruiți, împreună cu satele şi moşiile lor, în 13 aprilie 1415, "mănăstirii panului Ivan vornic" de Suceava şi, apoi, de Tulova (Tolva), "care este la Humor". Satul risipit al pârteştenilor cuprindea Solonețul (actualul sat Pârteştii de Sus"), adică "un sat la obârşia Solonțului, unde au fost Tatomir şi Pârtea", şi Pîrteştii de Jos, adică "seliştea Dioniş". Dioniş (Dienliş, în alte urice mai târzii) a dat numele său cătunului Deleni din Pîrteştii de Jos (Documente privind Istoria României, XIV, XV, vol.I, pp.36-37).

În 20 ianuarie 1456, Petru Aron hotărăşte ca toți "aceşti oameni, oricâți sunt în acele sate, să aibă dela noi slobozenie de toate dările şi muncile noastre, să nu plătească dare, nici posadă, nici podvoadă, nici iliş să nu dea niciodată, nici la jold să nu umble, nici la cetate să nu lucreze, nici la mori şi nici o slujbă sau muncă de a noastră să nu lucreze, nici să ne plătească, ci numai să slujească şi să muncească acestei sinte mănăstiri mai sus scrise. Deasemenea, şi venitul tot cât este dela acele sate (adică dare, posadă, podvoadă, iliş, jold, muncă etc), acela tot să fie al mănăstirii. Şi, deasemenea, sudeții dela Suceava sau vornicii sau oricare dintre ureadnici sau pripăşari sau osluhari să nu îndrăznească să turbure pe aceşti oameni, nici pentru nimic să-i judece şi nici să-i prade, nici gloabă şi nici tretină să nu ia dela ei, fie că s-ar întâmpla furt sau duşegubină sau răpire de fecioară şi acestea toate să fie ale mănăstirii ca şi toate gloabele şi venitul tot. Şi călugării să judece pe aceşti oameni ai lor sau noi înşine. Şi, deasemenea, cât este hotarul acelor sate, pe apă sau în pădure, ci să fie volnici să-l apere. Iar cine s-ar afla că prinde peşte sau taie pădurea în hotarul lor, fără voia lor, pentru aceasta să dea gloaba, 12 grivne. De asemenea, oricât pripas va fi în acele sate iarăşi să fie al mănăstirii" (Documente privind Istoria României, XIV, XV, vol.I, pg.284).

Un popă lacom şi descurcăreț, popa Iuga, fratele lui Sluga Stan

Fultic, marele dregător domnesc de la Horodniceni al cărui nume va fi înveşnicit de Fălticeni, şi fratele lui Nan, izbuteşte să-şi adjudece, pentru pământească slujbă credincioasă în folosul domniei, în 16 februarie 1424, satul Buciumeni, de lângă Radeşani şi Stăniga, pe care îl va dobândi, alături de alte zeci de sate, în anii următori, începând cu 29 iulie 1428. Mare fariseu a mai fost şi cucernicul părinte Iuga, propovăduitor al averilor din cer şi avar strângător de averi lumeşti! (Documente privind Istoria României, XIV, XV, vol.I, pg.50).

Daniile continuă, domnie după domnie, iar episcopiile şi mănăstirile devin stăpâne peste patrimoniul obştesc, în vreme ce obştile îşi pierd statutul, devin aservite marelui proprietar ecleziast, care capătă "dreptul de jurisdicţiune asupra poporăciunii din satele" pe care le stăpâneşte (Dimitrie Dan, op.cit., pg.140).

În 15 Martie 1490, Ştefan cel Mare întăreşte Episcopiei de Rădăuţi "50 de biserici cu preoţi, din ţinutul Sucevei 44, iară din ţinutul Cernăuţului 6 biserici cu preoţi, cari au fost date acele 50 de biserici cu preoţi de moşul nostru, de Alexandru Voevod, începând din ţinutul Sucevei: 1. Biserica pe Lucaveţ cu preotul, 2. biserica din Jadova cu preotul, 3. biserica din Stancăuţi cu preotul, 4. biserica din Storojineţ cu preotul, 5. biserica din Balineşti cu preotul, care-i pe Siretiu, 6. biserica din Răjişti, care-i pe Siretiu, cu preotul, 7. biserica cu preotul pe Hluboca, 8. biserica din Berlinţi cu preotul, 9. biserica cu preotul pe Teterna, 10. biserica din Cerepcăuţi cu preotul, 11. biserica pe Volcineţ, 12. biserica cu preotul unde-i Cudrea Opriste (Oprişeni?), 13 Biserica din Bainţi cu preotul, 14. biserica cu preotul pe Telebicinţi, 154. biserica cu preotul din Brânză, 16. biserica din Sinăuţi cu preotul, 17. biserica cu preotul pe Drăşti, 18. biserica din Vladăuţi cu preotul, 19. biserica cu preotul din Rugaseşti, 20. biserica din Slavouţi cu preotul, 21. biserica din Calineşti cu preotul, 22. biserica din Dobrinouţi cu preotul, 23. biserica din Zamostie cu preotul, 24. biserica cu preotul din Vasinţi, 25. biserica din Banila cu preotul, 26. biserica din Grama (Grămeşti) cu preotul, 27. biserica din Calafindeşti cu preotul, 28. biserica din Calineşti cu preotul, 29. biserica din Roman (Romaneşti) cu preotul, 30. biserica din Crainiceşti (Grăniceşti) cu preotul, 31. biserica din Badeuţi cu preotul, 32. biserica din Ivancicăuţi cu preotul, 34. biserica din Dolhasca cu preotul, 35. biserica din Iliasinţi (Ilişeşti) cu preotul, 36. biserica cu

preotul din Vlachăuţi, 37. biserica cu preotul pe Vlachăuţi, 38. biserica cu preotul pe Soloneţ, la Vlad cel negru, 39. biserica cu preotul mai jos de Vlad cel negru, unde a fost preotul Matei, 40. biserica cu preotul la gura Soloneţului, 41. biserica cu preotul la gura Solcii, 42. biserica cu preotul la gura Costînei, 43. biserica din Balaceanca cu preotul, 44. biserica cu preotul la juratul Dragomir, iară 6 biserici cu preoţi am dat şi am întărit Episcopiei noastre de Rădăuţi din ţinutul Cernăuţului, anume: 2 biserici din târg din Cernăuţi şi 3 biserici din Cuciur şi 1 biserică din Mihalcea" (Dimitrie Dan, op.cit., pp.148-150).

Ştefan primeşte, pentru cele 6 biserici din ţinutul Cernăuţilor, alte 6, pe care le-a "adăugit şi alipit să asculte de mănăstirea noastră Putna", "anume bisericele cu preoţii din ţinutul Sucevei: 1. biserica din Climăuţi, 2. biserica din Vigşani cu preotul, 3. biserica din Frătăuţi cu preotul, 4. biserica din Balasineşti cu preotul, 5. biserica din Vicovul de sus, 6. biserica cu preotul din Măţcăteşti" (Dimitrie Dan, op.cit., pg.151). Responsabilitatea acestor biserici şi preoţi este "să asculte de Episcopia noastră din Rădăuţi a Sfântului Nicolai cu dările, pocloanele şi toate pricinile, şi tot venitul bisericesc".

Daniile voievodale reprezentau expresii ale creştinismului lor, dar şi tentative de întărire a statului cu contribuţia instituţiei religioase. În vremuri, funcţionau regulile feudalismului şi era de presupus că, devenind vasali ai mănăstirilor, obştile acelea ar fi urmat să beneficieze de protecţie în cel mai desăvârşit spirit creştin. Din păcate, cu cât trece vremea şi înaintăm în istorie, "poruncile" creştinismului iniţial sunt tot mai ignorate, dacă nu chiar contrazise prin practică. Creştinii de prin sate devin vecini, exponenţi ai robiei albe. Ritualul religios se săvârşeşte într-o "limbă străină poporenilor" (slava sau greaca), iar acapararea averilor pământeşti de către instituţia religioasă duce la sărăcirea obştilor şi, implicit, a statului.

Peste timp, pentru că stă în firea românilor să găsească mereu un alt responsabil pentru neîmplinirile lor, cărturarii neamului vor muta vinovăţia asupra turcilor şi grecilor. Spunea, de pildă, Haşdeu că mănăstirile au devenit, după 1550, "lăcaşuri ale desfrâului şi trândăviei în care se consuma sudoarea poporului", iar viitorul mitropolit Arcadie Ciupercovici ("Candela", 1885) accepta adevărul, susţinând însă că deturnarea de la rosturile fireşti a început după anul 1600, odată cu

pătrunderea grecilor în mănăstirile noastre. În acelaşi spirit, Constantin Negruzzi muta responsabilitatea asupra turcilor: "Sub jugul unei naţii ce dispreţuia ştiinţele (Turcii), România - ce primise creştinismul în veacul III - căzu sub influenţa misionarilor Greci ai Constantinopolului, care, folosindu-se de credulitatea domnilor vremilor, introduseseră în Daco-Romania slovele slavone şi goniră literaturile strămoşeşti. Aceasta fu **cea dintâi cauză a ignoranţei** în care se văzu România înfăşurată, căci, maimuţărind pe Dumnezeul creator, care poruncise să se facă lumină, **călugării răspândiră întunericul**, strigând: **Fiat nox!**" (Constantin Negruzzi - Păcatele tinereţilor, Bucureşti, 1872, pp. 201-202).

Veacurile sfidării sfintelor porunci

Încă de la începuturile înzestrării mănăstirilor prin danii domneşti, cei care ar fi trebuit să devină luminătorii neamului se transformă, încetul cu încetul, în făptuitori de întuneric şi asta vor rămâne timp de mult prea multe veacuri. În primul rând, sfidând Porunca către Corintieni a Sfântului Apostol Pavel, deci folosind în săvârşirea ritualurilor limbi străine poporenilor, ei determină neînţelegerea, chiar de către preoţi, a ideilor creştine, iar în al doilea rând, în ciuda celor afirmate mai târziu de istoriografie, contribuie la desnaţionalizare (mai ales în Basarabia) şi la blocarea constituirii unei culturi naţionale. Pentru că o cultură naţională nu se poate zidi decât în limba acelei naţiuni, iar limba impusă, prin biserică, în viaţa religioasă, administrativă şi culturală este slava. Nedreptatea aceasta se întâmplă pentru că omul nu mai contează în ochii celui care ar fi avut obligaţia să predice religia cea mai umană, creştinismul ortodox. Omul devine, odată cu aservirea obştilor şi a luminătorilor obşteşti, preoţii, un biet chiriaş în propria-i ţară, care fuge, adesea, din calea călugărului care-l asupreşte.

În plan spiritual, "este atât de mare orbirea acestui popor, neştiinţa şi nebunia lui, încât el nu ştie nimic despre Dumnezeu şi despre fericirea cerului. În toată Moldova, abia dacă vreunul ştie "Tatăl nostru"; toată evlavia lor constă în a face cruce, care la ei se numeşte mătanie. Nu se ţine nici o predică în biserici şi nu se predă în şcolile lor doctrina creştină întrucât înşişi dascălii şi popii nu au învăţat aproape nimic despre cele ale spiritului. Ei impun drept adevăr divin nişte basme băbeşti" (Călători străini despre Ţările române, Marco Bandini, 1644).

Din cauza sfidării sfintelor porunci, prin înstrăinarea conducătorilor spirituali ai neamului de la menirea lor, "poporul de aici este primitiv şi rustic", iar "felul de a ţine sărbătorile la moldoveni este de a se abţine de

la muncă şi a se deda plăcerilor, petrecând ziua cu băutură, cu mese şi cu joc" ("Chorografia Moldovei", 1528).

Băutura o livrează aceiaşi călugări, care lesne obţin de la domnie împuternicirea de a răspândi în popor viciul beţiei, banii obţinuţi din întreţinerea imoralităţii urmând să fie folosiţi, cică, pentru luminarea altarelor. Astfel, în 31 august 1458, Ştefan cel Mare întăreşte "dania înaintaşilor noştri", foloasele crâşmăritului, în favoarea mănăstirii Moldoviţa, hotărând "să dăm ceara din toate cârciumile din Baia, ca să asculte de această sfântă mănăstire, de această sfântă biserică dela Moldoviţa, cu tot venitul. Iar cine ar voi să facă cârciumă să aibă a se scrie în catastif la călugări. Iar cine nu se va scrie în catastiful lor, călugării au voie dela noi să-i ia băutura lui şi încă să ia dela acel om 20 de zloţi" (Documente privind Istoria României, XIV, XV, vol.I, pp.297-298). În 30 august 1459, acelaşi voievod, Ştefan cel Mare, stabileşte un "obroc în fiecare an" de "câte 5 butii de vin" pentru mănăstirea Humor "pentru pomenirea sfântrăposaţilor noştri părinţi şi pentru sănătatea noastră" (Documente privind Istoria Românie, XIV, XV, vol.I, pp.306-307). Încă nu se inventase rachiul, dar, la vremea potrivită, adică în 6 octombrie 1626, Miron Barnovschi Movilă "dă privilegiul ca arenda rachiului (să fie) pentru Mitropolia Sucevei la Sf.Gheorghe şi Ioan cel Nou", îngăduind ca în cârciumile călugărilor să se vândă "vin, rachiu şi altele fără dobândă şi vămuire", banii obţinuţi astfel urmând să fie folosiţi pentru "luminatul la sfintele moaşte". Privilegiul vânzării rachiului este întărit de toţi voievozii care se succed pe tronul Moldovei: Alexandru Coconul, în 16 septembrie 1629, Moise Moghilă, în 7 noiembrie 1630, Alexandru Iliaş, în 1 iunie 1633 ş.a.m.d., curioşii putând afla amănunte din uricele publicate, cu datările repective, în colecţia de "Documente privind Istoria României" a Academiei Române.

În satele mănăstireşti, unde chiar şi preotul avea statut de iobag, abuzurile se ţin lanţ. Când nu mai pot îndura, ţăranii fug unde văd cu ochii, şi-atunci egumenii cer voievodului să pună armăşeii pe urmele lor. În 11 martie 1583, armăşelul Ceturi porneşte pe urmele vicoveanului Ştefan Şchiopul, fratele lui Plantos, şi, aflându-l, îl duce la mănăstirea Putnei, unde călugării îl pun la cazne, pentru că "**schingiurirea ţăranilor** şi a **ţiganilor** făcea parte din **obiceiurile zilnice** şi era o prerogativă a proprietarilor atât de absolută, încât, dacă s-ar trezi din morminte toate

nenorocitele victime care au pierit în schingiuiri aplicate lor făţiş, ne-am înspăimânta de acel nour de umbre sinistre ce au rămas nerăzbunate" (Vasile Alecsandri - Introducere la scrieile lui Constantin Negruzzi, Bucureşti, 1972, pp. XIII-XIV).

În 1701, câteva sute de ţărani din Vicove, din Frătăuţi şi din Putila, pentru că nu mai pot îndura slujba "la nevoile mănăstirii" îşi părăsesc satele natale, cu gândul de a se face lefegii în ţară străină. Îi conduce Apostol Chirgheci din Putila, care şi formează din tinerii satelor un corp de mercenari, cu care va reveni pe pământurile bucovinene ca ocupant străin. Ceilalţi (bătrâni, copii şi femei) se pierd prin ţările megieşe, fără să ia în seamă scrisoarea lui Gheorghe Duca Vodă, din 20 aprilie 1701, prin care le promitea o îmbunătăţire a situaţiei lor. Poate că pentru istorie nu înseamnă nimic vreo câteva sute de ţărani, deşi numai bunul Dumnezeu ştie dacă toate risipirile acestea n-or fi însemnat pierderi mari pentru patrimoniul naţional.

Rămânând doar la spaţiul acesta geografic şi spiritual al celor două Vicove şi al obştilor Frătăuţilor, doar simpla lecturare a documentelor vremurilor lămureşte de ce, pe tot cuprinsul românesc se impunea, cât mai grabnic, o secularizare a averilor mănăstireşti. În 2 noiembrie 1727, Putna obţine carte ca vecinii din "Vicovile şi Frătăuţi" să dea goştina cu cisla, adică 450 lei pe an. În 2 iulie 1742, pentru că nu mai pot de binele milei creştine a călugărilor, ţăranii din satele acelea de dinainte de Descălecat se risipesc în patru zări, iar Grigore Ghica Vodă porunceşte ispravnicilor de ţinut să-i întoarcă şi să le ia, pentru mănăstire, câte 2 lei pe an pentru fiecare om. În 10 ianuarie 1750, egumenul Putnei, Dositei Herescu, obţine de la Racoviţă Vodă încuviinţarea ca ispravnicii de ţinut să-i "înfrâneze şi să-i supue ca să slujască la toate cele ce vor fi de trebuinţă mănăstirii" pe vecinii din Vicove şi din Frătăuţi. În 12 octombrie 1756, iobagul Putnei din Vicovul de Jos, Vasile Savul, este pârât la domnie că "i-a rupt barba proigumenului de Putna care a plecat la Vicovul de jos pentru posluşanie" (zile de muncă în folosul călugărilor). În 27 martie 1766, egumenul Pahomie al Putnei se jeluieşte la Divan împotriva vecinilor care locuiesc la marginea fânaţului mănăstirii, producând cu vitele "mare pagubă", iar în 10 octombrie 1766, ispravnicii pornesc în căutarea lui Vasile Savul, cel care "l-au tras de barbă şi l-au necinstit cu batjocură" pe proegumen, cu porunca "să-i dea o certare bună ţăranului".

În 15 februarie 1754, episcopul Dositei Herescu obţine carte de volnicie de la Matei Ghica Vodă pentru a-i supune la obligaţii pe călăraşii din Coţmani şi Hlivişte, pentru că, aşa cum se scrie îi uricul din 27 aprilie 1759 al lui Teodor Callimach, "în vremuri ca acestea **ţara are mai multă nevoie de birnici decât de slujbaşi**". Drepturile acestor veghetori ai hotarelor se pierd, în favoarea călugărilor, cam în aceeaşi vreme cu drepturile altor slujitori ai ţării, câmpulungenii. Pentru că, începând cu cartea domnească a lui Grigore Alexandru Ghica, din 18 august 1727, ultima obşte liberă a Ţării Româneşti a Moldovei, cea a satelor înfrăţite ale Câmpulungului, pierde libertăţi şi teritorii obşteşti, iar în 29 iunie 1761, când Grigorie Ioan Callimach îşi înzestrează mătuşa, Maria jitniceroaia, "care se află strâmtorată", cu munţii Cocoşul, Găina, Porşescul, Petrişul, Mestecăniş, Botăş şi Muncelul Străjii, libertăţile străvechi devin o simplă amintire. Iar munţii aceştia furaţi obştii ajung, curând şi cu sprijinul mitropolitului (care şi el era nepot al Mariei Cănănău), în proprietatea mănăstirii Solca, mănăstirea oferind, la schimb, satul Costeşti (Botoşani) şi legitimând, cu prestigiul Bisericii Neamului, cea mai nedreaptă, mai brutală şi mai târzie aservire de obşte din întreaga noastră istorie.

Pe parcursul întregului secol al XVIII-lea, călugării pornesc o adevărată prigoană împotriva ţăranilor, care "cu obrăznicie şi puteri cuprind fânaţele mănăstireşti pentru păşune şi pentru făcutul fânului pentru trebuinţele lor" (documentul din 24 mai 1794). Ei nu mai vor să lucreze, pentru călugări, câte 12 zile de boieresc pe an şi nici să dea câte 2 lei adetul pe casă, "rămânând mănăstirea lipsă de venitul acelor moşii". Alţi ţărani, precum pârteştenii pomeniţi în documentul din 15 ianuarie 1766, vând băuturi în satele mănăstirii Humorului, Homor, Părteşti, Deţca, iar Grigore Ghica, în bună tradiţie cârciumărească, îl împuterniceşte pe egumenul Gherasim să vândă numai el "prin cele sate vin şi holircă". Alţi ţărani, cei din "hotarul Şchile" (Şcheii) îi supără pe călugării mănăstirii Sf.Ilie, care, în 11 iulie 1623. obţin împuternicirea lui Tomşa Vodă ca "pe cine veţi prinde în hotarul acelui loc ce v-am dat domnia mea pe loc să-l bateţi cu trei sute de toiage până să vor zdrobi".

Pentru moşii râvnite pe nedrept ajung să se duşmănească mănăstirile între ele, acuzându-se reciproc de împresurare, cum s-a întâmplat în 2 septembrie 1778, când egumenul mănăstirii Solca, Methodie, se jeluieşte

episcopului Dositei Herescu că mănăstirea St.Ilie, care stăpâneşte Satu Mare, îi încalcă hotarele satului Bădeuţi, pe care Solca izbutise, deja, să-l colonizeze cu ruşi. Pentru ţăranii din cele două sate nu prea conta cine va avea câştig de cauză în disputa aceea mănăstirească de hotar. Pentru că, în vreme ce călugării din Sf.Ilie rupeau doar trei sute de vergi de spatele creştinului, care, dacă era robust, putea supravieţui, la Solca se practica tortura cea mai rafinată, expert în uciderea creştinilor fiind "Ghedeon, călugăr la mănăstirea Solca". Lui Ghedeon i-a venit cheful să-i pună în obezi pe Dumitru Hepiciu, din Bădeuţi, şi pe fratele lui. După câteva zile de cazne, fraţii se plâng administraţiei civile, în 21 mai 1781, şi-atunci, supărat foarte, "fratele" Ghedeon îi sechestrează în mănăstire şi îi supune la cazne, "din care cauză a murit" Dumitru Hepciuc, ginerele lui Hrihor Sanciuc.

Celor care citim, astăzi, astfel de grozăvii, nu o să ne vină să credem că ele s-au petrecut cu adevărat. Dar, dacă răsfoim prin cele două colecţii de documente privind istoria României, vom constata cu tristeţe că au fost mult prea multe întâmplările cumplite, în care victima era creştinul adus la starea de iobăgie de către cei care ar fi trebuit să-i fie luminători, dar nu i-au fost decât călăi. Însuşi episcopul Rădăuţilor, Dositei Herescu, în ciuda "blândeţei" pe care i-o atribuie Istoria, a fost un om "aspru şi necruţătoriu faţă de preoţii din dieceza sa cari nu-ş împliniau datorinţele chemării lor sau deviau dela legile morale, pe care îi chema la Rădăuţi, **îi lega de un stâlp aflătoriu în curtea Episcopiei şi punea să-i bată cu curelele**" (Dimitrie Dan, "Cronica Episcopiei de Rădăuţi", Viena, 1912, Editura Fondului Religionar Gr.Or. al Bucovinei în Cernăuţi, pg.127).

Proprietatea feudală mănăstirească reprezintă cauza unei încenuşări în istorie, la care refuzăm să privim cu onestitate, de teamă să nu întinăm Biserica Neamului. Numai că **Biserica Neamului a fost şi a rămas luminoasă prin preoţii ei**, care, împărtăşind soarta obştii, au dat mereu şi mereu dovezi de creştinism autentic şi de nobleţe, chiar dacă erau priviţi în epoci drept iobagi de lux, datori egumenilor cu o mulţime de dări. Simbolul acelor preoţi care amintesc de Iisus, puşi la stâlpul caznei din curţile episcopiilor, este **părintele Văsiian Beuz din Suceava.** Preotul acesta avusese un frate, negustor, care a fost ucis de tâlhari la Bistriţa. Ucigaşii au fost prinşi şi puşi în temniţă, Judele Bistriţei aşteptând decizia familiei victimei pentru a hotărî dacă asasinul îşi va răscumpăra crima

cu bani sau va fi condamnat la moarte. Răspunsul preotului Beuz este de un creştinism atât de profund încât copleşeşte şi astăzi:

"Cum moarte drept moarte nu să cade a face, că de ar muri câţiva vinovaţi pentru unul, cel ucis, pre dânsul nu l-ar mai învia.

Deci **am lăsat noi să nu piară acel om** ce iaste la dumneavoastră (în) închisoare, **ce să-l lăsaţi să dea el seamă cu sufletul său înaintea lui Dumnezău** de moartea fratelui nostru şi de păcatele lui, iar **de noi, de toată ruda noastră, iaste iertat**".

Preotul Văsiian Beuz este atemporal ca şi Biserica Neamului, el fiind, în fond, sufletul veşnic viu al acestei Biserici. El trăieşte şi în vremurile curate ale vlădicilor Teoctist şi Iosif, el trăieşte şi în contemporaneitatea mileniului trei, el trăieşte în tot cuprinsul istoriei, probând prin fapte că aduce lumii cuvântul lui Iisus. În contemporaneitatea în care i se manifestă **eroismul iertării**, Văsiian Beuz avea să primească, în 17 ianuarie 1612, necreştineasca misivă a egumenului Putnei: "Smeritul ieromonah Ghervasie egumenul şi tot întru Domnul smerit sobor din mănăstire Putna scriem pace şi blagoslovenie tuturor preoţilor şi diaconilor din ţinutul Sucevii, dându-vă ştire precum am ales pe fratele nostru Ioan ieromonahul precum **ca să strângă dăjdi dela fişte care, preoţi şi diaconi,** câte doi galbeni şi câte doi potronici pentru prescuri şi câte doi potronici pentru lumânări şi câte 3 potronici pentru grăunţe şi câte un potronic pentru hârtie precum iaste obiceiul". Istoria nu posedă mărturii că Văsiian Beuz n-ar fi plătit aceste dări ale statutului său de iobag. Numai că preotul Beuz, deşi era iobag, îl cunoscuse deja pe Dumnezeu prin libertate, în vreme ce "smeritul" Ghervasie pierduse definitiv calea printre mormanele de dări şi de împilări. Pentru că undeva, pe pământ, s-au adunat mormane împilările şi este nedrept să le privim, de după veacuri şi de după uitare, drept altceva decât ceea ce a fost. Pentru că dincolo de toţi Văsiian Beuz-ii din spiritualitatea neamului, a stat mereu, "între clasele privilegiate şi între acele dezmoştenite, un **cler ignorant, superstiţios, îngrăşat cu mana averilor mănăstireşti, aplecat mai mult la plăcerile lumeşti decât la smerenia apostolească**; un cler care, în loc de a căta **să apropie turmele între ele** prin cuvinte de frăţie, în loc de a exersa un sacerdoţiu sacru şi mângâietor, conform **moralei lui Cristos**, prefăcuse sfântul potir în cupă de plăcere şi talgerul de naforă în disc de parale... Un **cler** ai

cărui şefi (Vom detaşa din acest tablou imaginea îngerească a Mitropilitului Veniamin, care a fost expresia cea mai pioasă şi cea mai fidelă a moralei creştineşti) ai cărui şefi, veniţi de la Fanar şi din vizuinile muntelui Athos, se desfătau într-o viaţă de lux trândavă şi scandaloasă; iar jos, în pulbere, o **gloată** cu cerbicea plecată sub toate sarcinile!

Sus - puterea egoistă, jos - şerbirea şi mizeria fără protecţie, şi totul mişcându-se într-o atmosferă neguroasă de ignoranţă, de superstiţii, de pretenţii, de lăcomie şi de frică" (Vasile Alecsandri - "Introducere la scrierile lui Constantin Negruzzi", Bucureşti, 1872, pp. VII-XII).

Ruinarea sfintelor lăcaşuri

În vremea Muşatinilor, numai Suceava avea “24 de biserici şi de mănăstiri de rit ortodox, de zid... împodobite cu frumoase altare şi odăjdii”. În tot ţinutul care avea să se numească, mai târziu, Bucovina existau minunate sfinte lăcaşuri, care aveau să suporte vitregiile istoriei şi să se ruineze, în ciuda faptului că lor le dedicaseră ţara şi voievozii două treimi din patrimoniul provincial. Pentru că şi patrimoniul acesta, exploatat din greu, dar neîntreţinut, începuse să se ruineze asemeni sfintelor lăcaşuri, ţara ajungând “foarte săracă şi strâmtorată” (Gaşpar Graţiani, 16 mai 1619". Ţinutul a fost, în vremurile de glorie ale Moldovei, vremurile obştilor libere, “minunat, cum se poate vedea după mănăstirile şi bisericile mărețe şi minunate, din care unele s-au ruinat, iar altele s-au mai păstrat încă într-o stare destul de bună” (Erasmus Heinrich Schneider von Weismantel, 1708). Numai că vremurile libertăţilor obşteşti au fost abandonate, în favoarea “răspândirii credinţei”, de care făcea vorbire Petru Muşat. Două treimi din patrimoniul naţional aparţin mănăstirilor, iar “mănăstirile, afară de moşiile şi odoarele dăruite de ctitori, n-aveau alta nimic, doară numai datorii” (Mitropolia Bucovinei, “Averile bisericeşti din Bucovina”, Cernăuţi, 1939, Editura Mitropoliei Bucovinei).

În întreaga Moldovă, ctitoriile voievodale se risipesc, iar asupra zidirilor mărturisitoare din vechime se năpusteşte furia lăcomoasă a proprietarului religios. Astfel, “la 1755, Episcopul Ioanichie o dărâmase (Cetatea Smeredava, la Roman - **n.n.**), cu porunca Domnului Constantin Racoviţă, pe care îl încredinţase că în ruinele ei sunt comori, şi cu piatra cetăţii făcuse zidul Episcopiei şi a Precistei!... La Galaţi... cetatea Caput Bovis, numită de locuitori Ghertina... şi pe aceasta vandalismul o surpă. Ciocanele spărgea catacombele Romanilor şi cenuşa lor o aruncau în

vânt; iar cu piatra ei pavau uliţele Galaţilor” (Constantin Negruzzi - "Păcatele tinereţilor”, Bucureşti, 1872, pg. 203).

În Bucovina, “rolul adevărat al stării spirituale constă în practicarea religiei greceşti după normele Sf.Vasile, dar specificul sistemului politic i-a făcut pe călugări să uite aproape în întregime ordinea, regulile şi prescripţiile Sf.Vasile...

Dreptul de a-l alege pe stareţ a fost mereu rezervat bunului plac al arhiepiscopului, deşi acesta trebuie să se înţeleagă întotdeauna în această alegere cu principele: puterea şi demnitatea acestuia îi acordau dreptul de a numi un astfel de stareţ, fără ca arhiepiscopul să fi putut refuza vreodată să-l accepte, ci, dimpotrivă, l-ar fi jignit. Oricum, principii Moldovei, care-şi obţin tronul şi menţinerea pe bani, privesc această alegere drept ceva neînsemnat şi sunt obişnuiţi să nu-i acorde atenţie, lăsând-o în seama bunului plac al arhiepiscopului. Cum însă acest arhiepiscop este expus unei permanente lipse de bani, pentru a putea trăi conform demnităţii sale după modelul oriental, el acordă aceste funcţii de stareţ celor care oferă mai mult sau celor care ştiu să-i răsplătească cel mai îmbelşugat pe slugile sale...

Al doilea canal folosit de acest arhiepiscop pentru a se asigura pe sine şi pe ai săi cu bani sub o astfel de guvernare este **vizitarea mănăstirilor**, aşa cum, sub această formă, a fost trimis chiar în anul acesta (1780 - n.n.) unul dintre oamenii săi în Bucovina, căruia, sub acest pretext, **i s-au oferit de către stareţii mănăstirilor** acestui delegat, pe măsura veniturilor mănăstirilor respective, **sume importante de bani** pentru a păstra bunăvoinţa arhiepiscopului, singura necesară pentru menţinerea demnităţii sale; astfel s-a scos din Bucovina o cantitate apreciabilă de bani. Aceşti stareţi mizerabili, care urmăresc să obţină în felul acesta menţinerea demnităţii lor şi, totuşi, nu sunt siguri cât vor rămâne în funcţie, caută, atunci, să folosească timpul cât ocupă această demnitate înaltă pentru a se îmbogăţi, cu scopul ca, atunci când va fi ales stareţ altcineva, să fie în stare să trăiască cu atât mai comod ca simpli călugări” (Vasile Balş, “Descrierea Bucovinei şi a stării ei lăuntrice”, în “Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice şi demografice, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1998, pp. 339-341).

Vasile Balş, contemporan al stărilor de fapt, nu are nevoie să apeleze

la documente istorice pentru a zugrăvi o realitate căreia îi este martor. Dar, spre exemplificare a traiului "comod ca simpli călugări", stă întăritura Divanului domnesc, din 16 iunie 1772, prin care i se întăreşte mănăstirii Pătrăuţi 30 de scutelnici, deci de plătitori de bir către stat, care sunt scutiţi de obligaţii către stat, urmând să presteze munci pentru "nevoile mănăstirii", adică să robotească "10 pentru mănăstire, 5 pentru Iustina, fiica Paşcăniţii, 5 pentru Elisaveta, fiica Miclescului, 3 pentru Sofronie Cherchejoai şi 3 pentru cele două fiice ale lui Durac şi 2 pentru popa Afanasie din Pătrăuţi".

Biserica din Pătrăuţi, zidită de Ştefan cel Mare, fusese părăsită ("încât creşteau copaci pe ziduri") până în 12 mai 1711, când episcopul Calistru "a acoperit, împreună cu banul Dimitrie Macri, staroste de Cernăuţi, pustia mănăstire din Pătrăuţi, care de mult timp sta descoperită, a înpopulat-o din nou cu călugăriţe şi i-a înapoiat satele ei Pătrăuţi şi Mihoveni... Viaţa acestui episcop a fost foarte agitată, fiind el vecinic ocupat cu daraveri şi afaceri de cumpărătură, arendă, bani şi usură incompatibile cu starea episcopească şi înalta-i posiţiune socială" (Dimitrie Dan, op.cit., pp.100 şi 106).

O scurtă trecere în revistă a episcopilor de Rădăuţi, deci o sinteză a cărţii lui Dimitrie Dan, "Cronica Episcopiei de Rădăuţi", cred că se impune, acum, după două capitole "aspre" despre viaţa călugărească în Bucovina şi înainte de a aduce în contemporaneitate mărturii din vremea ocupării Bucovinei de către Austria.

Primul episcop a fost **Ioanichie** (1472-1504), beneficiar al "uricului din 15 Martie 1490, prin care supune aceleiaşi Episcopii 50 de biserici cu preoţi", cel care, prin uricul din 17 noiembrie 1501, "acordă mănăstirii Putna dările şi veniturile dela preoţii aflători pe moşiile mănăstirii". Să reţinem, deci, că în vremea acestui episcop, obştile (şi preoţii lor) sunt supuse la bir mănăstiresc.

Al doilea episcop a fost **Pahomie** (1504-1520), fost egumen la Suceviţa. În 18 februarie 1515, Pahomie a cumpărat, de la Toader Corlat, "o bucată din satul său Berchişeşti cu două case... care proprietăţi episcopul le-a dăruit mănăstirii Moldoviţa"

Al treilea episcop a fost un "boieriu-răzeş", **Teofan I Movilă** (1520-1535). "El a influinţat asupra lui Petru Rareş Vodă că acesta a rezidit, în anul 1532, cu mari spese, biserica mănăstirii Moldoviţa, surpată de un

nour... În 12 Iulie 1550 a săvârşit (finalizat) zugrăvirea fresco a pridvorului bisericii din mănăstirea Voroneţ".

Teodosie I (1535-1543 şi 15454-1551), al patrulea episcop al Rădăuţilor, "s-a îngrijit de buna stare materială a centrului de cultură, mănăstirea Neamţ".

Mitrofan (1551-1552), al cincilea episcop, "a dăruit Episcopiei de Rădăuţi 4 1/2 fălci de vie, confiscate de la spătarul Iurie pentru trădare... El, încă pe când era în viaţă, şi-a pregătit o lespede pentru mormânt, care se află la mănăstirea Pobrata" (Probota).

Eutimie a fost, pentru întâia dată, al şaselea episcop (1552-1555), fiind autorul unei lucrări referitoare la "viaţa lui Alexandru Vodă Lăpuşneanul". După ce se retrage din scaunul episcopal "din cause necunoscute", Eutimie revine (1558-1564) ca al optulea episcop şi se implică în schimbarea domnilor, cu consecinţa că, "devenind Alexandru Vodă Lăpuşneanul, după moartea lui Despot Vodă, întâmplată în Noemvrie 1563, a doua oară (1563-1568) domn al Moldovii, ucise 47 boieri şi **căuta să puie mâna şi pe episcopul Eutimie**, pentru că se supusese lui Heraclide, iară mai ales pentru că se făcuse partizanul lui Ştefan Mâzgă, pretendentul la tronul Moldovii". Fugar în Ardeal, unde se "dă" drept "simplu călugăr, Eutimie face carieră, ajungând "Episcop al Silvaşului", apoi revine în Moldova, ca Episcop de Roman, şi iar se implică în schimbarea domnilor, bucuria nebunilor - cum ar zice poporul. Oricum, spre deosebire de al şaptelea episcop, **Gheorghie** (1555-1558), care, din cauza partizanatului, "a fost ars de viu de Ioan Vodă cel Cumplit în anul 1558", Eutimie a murit la mănăstirea Humorului, în 1583, unde "şi este înmormântat".

Al nouălea episcop al Rădăuţilor este **Dimitrie** (1564-1565), despre care nu se ştie decât că "a fost ucis în primăvara anului 1565, în Ardeal, într-o luptă a lui Bogdan Constantin, pretendentul la domnia Moldovii, cu trupele împăratului Maximilian".

Al zecelea episcop al Rădăuţilor, **Iasaia** (1566-1579), a fost omul de încredere al lui Ioan Vodă Armeanul, "care-l trimise în misiuni secrete în Ardeal... şi apoi în Polonia, spre a încheia cu Polonii un tractat de pace, în scopul de-a ajuta tânărului Ioan Vasilievici Groznii, ţarul Moscvei, să devie rege al Poloniei... Episcopul Isaia avea o mare cultură şi un desvoltat gust estetic... El a scris, înainte de 1 Ianuarie 1561, o

cronică putneană prescurtată, "Povestire în scurt despre domnii moldoveneşti", într-un zbornic slavon, un cronograf, o cronică bulgărească şi una sârbească".

Cultură română în limba... slavă! Mai curând înstrăinare, căci, după spusa lui Negruzzi, deja "deznădejdea începuse a se vârî în inima românilor. Obiceiurile strămoşeşti şi tradiţiile naţionale se pierdură. Limba necultivată şi dispreţuită rămăsese numai în gura poporului; nobilimea învăţa greceşte, limbajul curţii. Boierul îşi uită demnitatea sa; se făcu unealta străinilor, cu care se încuscrea şi pe care care îi tămâia ca să le intre în favor. Fecioară până atunci, limba patriei se împiestriţă, formând un gerg ce se întinse ca o pecingine; căci pâni şi la bisericile de întâiul rang slujba se făcea greceşte, iar la celelalte se mai lăsa strana a doua pentru limba naţională" (Constantin Negruzzi - "Păcatele tinereţilor", Bucureşti, 1872, pg. 278).

Al unsprezecelea episcop, **Gheorghe II Movilă** (1579-1586), a fost fratele voievozilor Ieremie şi Simion Movilă, potrivnicii lui Mihai Viteazu. A fost educat în Polonia, dar, "încă în anul 1578, adecă când încă nu era episcop, a zidit în mănăstirea Suceviţa biserica Arătării sau Botezul Domnului, pe care a sfinţit-o în anul 1581... A dăruit mănăstirii Moldoviţa muntele Toderesc, de lângă Rarău şi 200 galbeni... Dărui, împreună cu maica-sa Maria, în 20 Iunie 1589, mănăstirii Suceviţa satul Volovăţ... A participat în 8 Mai 1590 la un sinod ţinut la Constantinopole şi a subscris, în acelaş an, împreună cu ceilalţi ierarhi ai ţării, ca **în Rusia să se înfiinţeze o Patriarhie**... A fost un ierarh cu destulă ştiinţă pentru acele timpuri şi un mare om politic, care a ştiut să tragă folos de influinţa latinilor, cărora li simula supuneare, însă, neînţeles de ai săi şi răsplătit pentru îngrijirea de vază a bisericii ortodoxe din Moldova cu **invidie neîmpăcată, nepăstuiri şi neîncetate prigoniri**".

Al doisprezecelea episcop, **Ghedeon I** (1586-1591), "a fost un partizan al latinilor, ceea ce se poate recunoaşte din raportul unui misionar iezuit, Warszewiecki, din Moldova către nunciul papal". **Gheorghie III** (1591-1593), al treisprezecelea episcop, n-a lăsat amintiri. A urmat **Mardarie** (1593-1595). S-a remarcat prin încercările de "a se opune prozelitismului inaugurat de misionarii catolici". **Amfilochie** (1595-1599), al cincisprezecelea episcop, participă la sfaturile domneşti, apoi moare subit, în 1599, când îi succede **Teodosie I Barbovschi**, care va fi,

într-o primă perioadă (1599-1600), al şaisprezecelea episcop, apoi, după **Anastasie Crimca** (1600), şi al optsprezecelea. A fost "acuzat c-ar fi voit să otrăvească pe Constantin Movilă Vodă, cumpărat fiind de Ştefan Bogdan, pretendentul la tronul Moldovii, cu sfânta cuminicătură într-o zi de paşti. Pentru acest presupus el a fost supus la grele chinuri. El se retrase, în anul 1608, la mănăstirea Suceviţa, unde se pare c-a şi murit şi a fost înmormântat". A scris, în slavonă, mai multe lucrări cu caracter religios.

Al nouăsprezecelea episcop al Rădăuţilor a fost **Ioan** (1605-1608). "A schimbat pe Avram ţiganul Episcopiei cu Stan ţiganul mănăstirii Suceviţa" şi a făcut parte din sfatul domnesc al lui Ieremie Movilă. A schimbat un rob cu un alt rob, o vită de povară cu altă vită de povară. Ce contează pentru istorie şi pentru morală că două fiinţe omeneşti au fost rupte de familiile lor?

Efrem I (1608-1614), al douăzecelea episcop al Rădăuţilor, "confirmă, în 10 Iunie 1609, mănăstirii Putna jurisdicţiunea peste toţi preoţii şi diaconii din satele de pe moşiile ei. El, în 26 Martie 1610... a început să zidească în cornul nord-estic al curţii bisericii din Rădăuţi o chiliarniţă, adecă o locuinţă episcopească cu etaj, care o fini în 26 August 1612... Opri, în 9 Ianuarie 1612, păscuitul în iazurile Covur şi Oreach, **ameninţând pe oamenii care ar fugi de pe seliştea lui cu pedeapsa domnească**".

Afanasie (1615-1616) primeşte, pentru mănăstirile sale, de la Ştefan Tomşa Vodă o mulţime de sate şi moşii. **Efrem II** (1616-1623) se află printre martorii sfatului domnesc în toţi aceşti ani. **Eulogie I** (1623-1627 şi 1629-1639) contribuie din plin la înzestrarea mănăstirii Solca de către domni şi boieri, apoi, când mănăstirea are deja o uriaşă avere, se "retrage" la mănăstire ca egumen. "Împrejurarea că Eulogie, căruia Ilie Şeptilici i-a fost încredinţat nişte scrisori de înoire pentru satele Hrinceşti, Iazlovăţul şi Ciaplinţi, n-a voit să le înapoiască, sub pretext să le-ar fi ars, ne face să credem că el era de rea credinţă şi iubitor de procese".

Dionisie (1628-1638), al douăzeci şi patrulea episcop, între "domniile" lăcomosului Eulogie I, semnează, "împreună cu ceilalţi episcopi, cu egumenii şi mazilii ţării, în 16 Iunie 1628, o jalbă Domnului Miron Barnovschi, că **vecinii s-au depărtat de prin sate** şi s-au aşezat

pe seliştele deschise". **Anastasie II** (1639-1645) este martor, în sfatul domnesc, la "cearta mănăstirii Burdujeni cu Dragomirna pentru satul Napadova de pe Nistru... El a luat parte la sinodul care s-a deschis în 11 Martie şi a durat până la 9 Decemvrie 1641, în Iaşi, în biserica Sf.Trei-ierarhi, sub preşedinţa lui Porfirie, fost mitropolit al Niceei", în care "s-au osândit doctrinele calvineşti ale fostului patriarh Constantinopolitan Chiril Lucaris şi se aprobă "Mărturisirea ortodoxă", compusă de Petru Movilă, mitropolitul Kievului" şi harnic ideolog al ţarismului.

Ştefan (1645-1646) a fost, de asemeni, un mare adorator al ţarului Alexie Mihailovici, clericii moldoveni făcând o adevărată obsesie din visul reînvierii Bizanţului de altădată sub sceptrul unui ţar moscovit.**Teofan II** (1646-1654) "îndemna pe călugării dela episcopia Rădăuţilor la ocupaţiuni literare", **Sava** (1656-1658), **Teofan** (1658-1666) şi Serafim (1667-1685) preferă să se retragă, după un timp, la mănăstiri, confirmând, parcă, acuzele lui Vasile Balş. **Misail I** (1686) "a avut o erudiţiune destul de mare, căci se crede că el ar fi comentat pe cronicarul Ureche". **Laurentie I** (1687-1693 şi 1696-1700) militează pentru închinarea unor mănăstiri din Moldova mănăstirilor din muntele Atos. **Nicolai Vasilievici** (1694-1695) a fost un galiţian din Stryi, care a clădit schitul Vijniţa. **Ghedeon II** (1701-1707) "a scris călugărilor din Homor că vecinul lor Mătei a fost iertat de rumânie"... Dărueşte lui Toader Badeliţa, vornicul de Suceava (străbunul lui Artur Gorovei - n.n.), o Ţigancă pentru multele slujbe prestate". **Calistru** (1708-1728), despre care am amintit că a acoperit ruina Pătrăuţilor, De la mănăstirea Putna "lua el în arândă, pe timp nedeterminat, munţii mănăstireşti, făcând un contract în scris, care-l dădu în mâna Huţanilor din Putila", pe care-i face, practic stăpânii munţilor. El aşează familiile lui Ostafi Ilciuc şi a lui Ivan Uţă pe Bobeica, pe cele a lui Velicico Chisăliţă, Ştefan Jonaciu şi Fedor Zuben - la Lucina, pe Ivan Huţă şi Nichita Haleţ - pe Moldova-Suliţa (cf. documentului din 20 mai 1762). "Episcopul Calistru **s-a ocupat mult şi cu afaceri băneşti**... În urma acestor daraveri băneşti, satul Ropcea (al lui Vasile Ropcean) deveni proprietatea lui Calistru... El a stat la judecata (domnului), în numele mănăstirii Putna pentru vecinii mănăstireşti: Mândrileştii din Vicovul de sus şi Crăciunel din Cîmpulung, pe cari el îi schimbase încă pe timpul când era egumenul acelei mănăstiri.

Episcopul Calistru se ocupa şi cu împrumutarea cu bani celor aflători

în nevoi", apoi se trezea proprietar peste câte o jumătate de sat (din Şcheia, de pildă, în 27 Mai 1721, obţinând jumătate de sat de la Vasile Ropcean, pe care îl împrumutase cu 147 lei).

Antonie (1728-1729), cernăuţean, nepot de soră al ieromonahului Anfanasie Zaharovschi, Făcea şi politică în acele timpuri agitate şi chemă pe Ruşii conduşi de Munich dela Hotin în Moldova. Ei urmară acestei chemări şi bătură pe Turci la Rarancea şi, în 28 August 1739, la Stavuceani... Din 18 Septemvrie 1740, mitropolitul Antonie părăsi scaunul mitropolitan (în care urcase din cel de episcop), plecă în Rosia şi se aşeză în Kiev. El deveni mitropolit al Cernigovului".

Misail II Chiseliţa (1729-1734) "a fost activ pe terenul literar, căci el a scris un Otecinic", bineînţeles, în limba slavă, pentru a contribui la formarea culturii române, cum stă scris prin cele istorii.

Varlaam (1734-1745) "era un om învăţat" şi "a înfiinţat în Rădăuţi, în anul 1744, o tipografie, în care s-a tipărit, în anul 1774, un Catavasier, iară în anul 1745 un Ceaslov şi o Liturghie a Sf.Ioan Gură de Aur, mai mult slavonă decât română, şi un Antologhion".

Iacov (1745-1750) îşi "întindea hotarele Rădăuţului în cele ale Volovăţului, căci, la jaloba călugărilor din Suceviţa", voievodul hotărî o nouă hotărnicire. Câtă omenească lăcomie, dacă nici între ele nu-şi puteau respecta hotarele "obştile" mănăstireşti! "El încheia, în 22 Ianuarie 1749, cu Macarie, egumenul mănăstirii Putna, o învoială ca el, prin 7 ani, să lucreze (vorba vine, că doar avea iobagi mănăstireşti - n.n.) 10 pogoane de vii mănăstireşti, din al căror venit el să iee 3 părţi, iară mănăstirea o parte".

Dositei Herescu (1750-1783), "fiul boierinaşului Efrem şi a soţiei sale Elena" a fost un om energic, dar crud şi mult prea interesat de binele său. Memoriul lui Vasile Balş vizează şi acuză, în principal, vremurile călugăreşti în care Herescu poruncea să fie legaţi la stâlpul caznelor din curtea episcopiei chiar şi pe preoţii care-l nemulţumeau.

Omul acesta şi-a vândut ţara pentru o cruce din aur masiv şi a dat averile episcopale austriecilor pentru o pensie viageră de 6000 florini.

O pensie viageră pentru averile episcopeşti

"Bucovina a fost ocupată de Austria către sfârşitul anului 1774. Capitala ţării, Cernăuţii, se afla, la 31 August, în mâna maiorului Mieg, Seretul şi Suceava au fost ocupate imediat după aceea şi, la 25 Octomvrie, cordonul de ocupaţiune era complet. Călcând pe urmele proaspete ale armatelor ruseşti, care se retrăgeau după pacea dela Cuciuc-Cainardj (Iulie 1774) din principatele române, armata austriacă, pornită de pe marginile Galiţiei, mută pajurile împărăteşti spre Sud şi Est şi puse stăpânire pe acel "drum", despre care diplomaţia austriacă susţinea că monarchia are lipsă pentru comunicaţia cu Galiţia. Galiţia fusese obţinută doi ani mai înainte, la 1772" (George Bogdan-Duică - "Bucovina. Notiţe politice asupra situaţiei", Sibiu, 1895, pg.10).

În 1769, Iosif II, după ce ocupase Ciceul şi Giurgeul, trecuse pasurile spre munţii viitoarei Bucovine şi observase că ţinutul "acesta este o adevărată pustietate, acoperită cu cei mai frumoşi arbori, care putrezesc însă nefolosiţi" (Duică, op.cit., pg.10). Pustietăţile acelea, spre care deja se îndreptau vreo şase mii de români ardeleni (cf. Consignaţiunilor lui Enzenberg), reprezentau, în bună parte, averea mănăstirească despre care marele teolog Isidor de Onciul avea să spună că nu înseamnă altceva decât "moşiile şi odoarele dăruite de ctitori", pentru că proprietarii ecleziaşti "n-aveau alta nimic, doară numai datorii".

"Posesiunile bisericeşti atraseră imediat atenţiunea noilor stăpânitori ai Bucovinei. Încă în cursul tratativelor cu Poarta pentru cesiunea acestui colţ de pământ moldovenesc, raportă guvernatorul militar al Bucovinei, baronul Spleny, că întinsele moşii mănăstireşti ar putea fi de mare folos fiscului imperial" (Dr. I.Nistor, "Istoria fondului bisericesc din Bucovina", Cernăuţi, 1921, pg.20). "Încă dela început, aceste averi, care cuprindeau 2/3 din întreaga suprafaţă a Bucovinei, a atras atenţia

vremelnicilor stăpânitori Austriaci" (Mitropolia Bucovinei - "Averile bisericeşti din Bucovina", Cernăuţi, 1939, pg.11).

Generalul Gabriel baron Spleny von Mihaldy consemna, în raportul său preliminar din 1775, că "episcopii şi mănăstirile posedă atâtea bunuri încât ar putea nu numai să trăiască din ele în belşug, dar să facă şi economii. Cei dintâi au, în afara veniturilor proprii, şi privilegiul că fiecare popă este dator să dea anual *in fixo* 4 florini; pe lângă aceasta, episcopii mai practică abuzul de a ciupi de la ei, sub **pretextul nevoii bisericii**, pe lângă cei 4 florini, o seamă de dări care (având în vedere că popii trăiesc de obicei doar din *jura stolae*) cad numai în sarcina bietului ţăran. Veniturile economice ale clerului constau, de altfel, preponderent din creşterea vitelor, din stupii de albine, din arendele evreilor, cărora se obişnuieşte să li se arendeze toate zeciuielile şi cârciumile, morile etc." (Spleny, Academia Română - Bucovina în primele descrieri geografice..., pg.93). Generalul, care întocmise un adevărat plan menit "să elibereze ţara din starea ei de decădere, să-i deschidă accesul la cultura apuseană, să introducă o nouă ordine a lucrurilor şi să alipească cu o mână îngăduitoare această parte nouă vechiului imperiu" (op.cit., pg.27), **propune înfiinţarea unor moşii camerale**, prin dovedirea "ilegalităţii posesiunii diferitelor moşii", iar "multe dintre ele **ar reveni fiscului**. Aceasta s-ar întâmpla mai ales clerului, care a ştiut să-şi atragă sub diferite pretexte, al carităţii, al pedepselor spirituale, al unor danii pentru slujbe şi liturghii, atât din partea principelui, cât şi a unor particulari, numeroase moşii, îndeosebi la munte. După părerea mea, în cazul clerului mănăstiresc, toate veniturile pe care le-au obţinut, după prima lor înfiinţare, ar trebui să fie considerate drept fiscale.

Mănăstirile ar putea fi reduse, fără ezitare, *ad primum numerum fundationis* şi să li se atribuie atâtea bunuri câte corespund propriilor lor nevoi, iar celelalte să devină bunuri fiscale; sau să se acorde mănăstirilor, după exemplul Rusiei, un statut integral de pensionari.

Acest procedeu aparent ceva mai dur **împotriva clerului mănăstiresc nu va face o impresie rea asupra norodului**, căci, **pe cât este de dedicat acesta popilor, pe atât urăşte clerul mănăstiresc**. Cauza principală a acestei atitudini este rezultatul comportării permanent mai dure a acestuia din urmă faţă de supuşii săi. Cu această ocazie, popii nu trebuie numai cruţaţi, ci trebuie să fie distinşi prin tot felul de favoruri"

(op.cit., pp.183-185).

Planurile lui Spleny găsesc, imediat, sprijin din partea episcopului Dositei Herescu, înaltul ierarh dovedind, în egală măsură, că îşi cunoaşte perfect interesele omeneşti, dar şi că intuieşte cursul normal al vremurilor. “Trecuse vreme de doi ani la mijloc de când Iosif II, împăratul Austriei, trimisese oştile sale să înfigă pajurile cu două capete pe pământul ţării noastre scumpe... Băştinaşii începură să mai răsufle o leacă şi să se simtă mai siguri, căci legile şi dreptăţile nu mai atârnau de vârful sabiei ca pe vremea stăpânirii Turcului... Moldovenii se împăcară îndată cu stăpânirea cea nouă, deşi nu puteau pricepe cum de au venit sub cârma împărăţiei austriece, căci nici învălmăşeală de oşti n-au văzut, nici sânge să curgă, ori măcar pârjol să se plimbe, ca alte dăţi, pustiitor prin ţară. Cei de la cârma împărăţiei nu erau mulţumiţi numai cu cucerirea ţării şi, de aceea, încă din 23 Iulie 1777, hotărî consiliul de război al curţii din Viena ca ţara întreagă să aducă, într-o anumită zi, omagiile sale dinastiei domnitoare, ca să vadă Moldovenii că ei nu sunt supuşii unei stăpâniri vremelnice, ci sunt legaţi pe veci de norocul şi nenorocul Austriei. Locul unde avea să se facă jurământul s-a ales în Cernăuţi, pentru că aici era scaunul guvernatorului militar al ţării, precum şi cele mai multe gazde pentru numeroşii oaspeţi ce aveau să sosească la Cernăuţi, pe ziua de 12 Octombrie 1777” (Ion Grămadă, “Cartea sângelui”, Suceava, 2002, pp.195-196).

“Este ziua de 12 Octomvrie 1777, zi în care boerimea, mănăstirile, clerul mirean, satele şi oraşele s-au adunat la Cernăuţi pentru a depune jurământul de credinţă în mânile lui Gavril Splenyi de Mihaldy, general al Maiestăţii Sale împăratului.

Ce frumos alai fu în ziua aceea!...

Episcopul Isaia Herescul ţinu o cuvântare, în care explica şi el însemnătatea jurământului, care a fost subscris, în acea zi, de 29 boieri, 11 preoţi, 103 mazili, 109 ruptaşi şi 142 şliahte (boieri mărunţi - n.n.). A doua zi, mazilii au dat chiar şi o scrisoare de mulţumire.

Actul se împlinise. Şi Românii bucovineni au fost, din ciasul acela, oameni cuminţi şi, mai presus de toate, cei mai fideli Austriaci” (George Bogdan-Duică - “Bucovina. Notiţe politice asupra situaţiei, Sibiu, 1895, pp.12-13).

“Episcopul Dositei, în urma preaînaltei resoluţiuni din 12 Decemvrie

1781, îşi mută reşedinţa episcopească din Rădăuţi la Cernăuţi, unde a **fost instalat** în 30 Ianuarie / 10 Fevruarie 1782 ca **episcop al diecezei bucovinene** (deci, un fel de mitropolit - n.n.), la care ocaziune generalul **Enzenberg** îi predă **o mare cruce de aur ca dar împărătesc**, când a **subscris** jurământului de fidelitate rostind o cuvântare... El primi, cu preaînalta resoluţiune din 4 Iulie 1783, titulatura de “**episcop al Bucovinei**” şi “**episcop exempt al Bucovinei**”, de care titulatură el s-a folosit deja în 25 Februarie 1782 (deci, cu un an şi jumătate înainte de a i se acorda - n.n.), în scrisoarea către comisiunea de delimitare şi în 4 Martie 1782 în o orânduire emisă către mănăstiri. Episcopul Dositei se subscrie, în 5 Ianuarie 1783, “**arhiepiscop**”, în scrisoarea adresată lui Natan, stareţul Sihăstriei Putnii, tot aşa în cea din 6 Iulie 1783 prin care **dă ordin să se confişte averea schiturilor desfiinţate**” (Dimitrie Dan - “Cronica Episcopiei de Rădăuţi”, Viena, 1912, pp.126-127).

“Cum administraţia moşiilor bisericeşti nu era din cele mai bune, episcopul Dosofteiu (Dositei) se lăsă uşor convins de Enzenberg că clerul şi-ar putea îndeplini cu mai mult succes misiunea sa apostolică, dacă ar fi scutit de grijile lumeşti. Dosoftei consimţi deci de a se dezbăra de această grijă, **cedând Curţii Imperiale moşiile episcopeşti în schimbul unei donaţiuni anuale**. În scopul acesta, episcopul adresă, la 5 August 1782, către “Măria Sa General Comandiru ot Leow” o declaraţie în scris, cu restricţia însă ca, la vremea “când a Sa împărătească şi crăiască Mărire nu va mai dori să stăpânească aceste moşii, ca să le dea iarăş în stăpânire Episcopiei înapoi”. Condiţiunea aceasta nu găsi însă aprobarea prea înaltă, astfel că, la 29 Octomvrie 1782, episcopul primi răspunsul că, dat fiind că a Sa împărătească Mărire **n-are a face negustorie cu moşiile episcopiei**, nu-i trebuinţă, la vremea **când se vor da moşiile în stăpânirea Curţii**, a se face pomenire pentru una ca aceasta, fără însă a se lăsa cu totul la desăvârşita vrere a Prea Înălţatei Împărăteşti Măriri.

Sub condiţiunea aceasta, se puse episcopului în vedere **o leafă anuală de 6000 florini şi un adaus personal de 2000 florini**.

Episcopul nu se învoi cu soluţiunea aceasta, ci acceptă următoarea formulă: **Episcopul cedă Curţii Imperiale domeniul Coţmani**, cu cele şapte sate care se ţineau de el, **în schimbul unei lefe anuale de 6000 florini**, rezervându-şi însă până la moarte stăpânirea şi administrarea domeniului rădăuţean şi a moşiilor Haverna şi Suliţa Nouă din Moldova.

În virtutea acestei înţelegeri, **Curtea Imperială lua în posesie domeniul Coţmani**, chiar la 1 Martie 1783, rămânând ca **domeniul Rădăuţi şi moşiile episcopeşti din Moldova să intre în posesiunea Curţii numai după moartea episcopului Dosoftei**, care s-a întâmplat numai la 2 Februarie 1789. Astfel trecură moşiile episcopiei de Rădăuţi în posesiunea Curţii Imperiale din Viena" (Nistor, op.cit., pg.21-22).

Secularizarea averilor mănăstireşti

"Proprietăţile carile, pe timpul trecerii Bucovinei la Austriea, se aflau în stăpânirea şi administraţiunea mînăstirilor, **le stăpâniră şi le administrară mînăstiruile** şi după aceea, încă cîţiva ani, adecă **dela 2 Iuniu 1777 până la 23 Aprilie 1785**; atunci, marele şi nemuritorul nostru Împărat Iosif II **desfiinţă 21 de'n mănăstirile Bucovinei** şi lăsă numai trei şi mai departe în fiinţă, adecă Putna, Dragomirna şi Suceviţa, tustrele numai pentru călugări, cu defigerea ca în fiecare să fie câte douăzeci şi cinci de călugări; iar pentru călugăriţe nu lăsă nici una. **Moşiile mănăstireşti le luă împăratul sub administrarea statului**, după învoiala făcută cu Episcopul de pe atunci al Rădăuţilor, Dositei Herescul, şi la 1786 formă de'n ele "FUNDUL RELEGIUNARIU" al bisericei drepteredincioase răsăritene de'n Bucovina; ear la călugări le defipse lefe anumite, amăsurate după împrejurări.

Voind Împăratul Iosif II să câşcige Fondului acestuia chiar de la început un capital însemnat pentru purtarea economiei moşiilor, puse de se vândură toate proprietăţile mănăstireşti bucovinene câte se aflau în Moldova, ba încă şi unele de'n Bucovina" (Arune Pumnul - "Privire răpede peste Moşiile mănăstireşti..., Cernăuţi, 1865, pp.17-18).

Aron Pumnul, preocupat mai ales de istoricul moşiilor mănăstireşti şi de inventarierea acestor moşii, nu-şi pune problema proprietarului Fondului Religionar, pentru că el ştie, aşa cum ştiu toţi românii bucovineni din vremurile habsburgice că "obârşia acestor averi era curat românească" (Mitropolia Bucovinei, op.cit., pg.11) şi menită de însuşi Împăratul emancipării românilor bucovineni.

În 1939, când Mitropolia Bucovinei editează lucrarea proprie, intitulată "Averile bisericeşti din Bucovina", nici nu se pune problema contestării realităţii secularizării averilor mănăstireşti de către austrieci:

"La încorporarea Bucovinei, 2/3 din suprafaţsa acestei provincii se afla în stăpânirea bisericii ortodoxe. Deci, toată viața economică din noua provincie a imperiului austriac se afla în mâna unei instituţii care, pe lângă că avea strânse legături canonice cu Mitroplia Moldovei, mai era, în acelaş timp, şi **singurul aşezământ de îndrumare culturală şi naţională pentru locuitorii ei. Subjugarea bisericii ortodoxe române din Bucovina intereselor statului austriac catolic** nu era posibilă, orişice mijloace s-ar fi întrebuinţat. Era mai uşor **să i se confisce bunurile**, luându-i astfel puterea economică, pentru ca, mai târziu, în anul 1783, cu prilejul vizitei împăratului Iosif al II-lea în Bucovina, să o alăture canoniceşte unei mitropolii ortodoxe, dar străine de neamul românesc, de cea a Carlovițului.

Întru aceasta socotim că rezidă motivele pentru care Austriacii au căutat a intra în stăpânirea averilor bisericeşti din Bucovina şi nici de cum în faptul că s-ar fi făcut o rea administraţie sau că din asemenea pricină monahii s-ar fi înstrăinat de adevărata lor menire" (op.cit., pg.12).

În textul acesta există (ca în întreaga lucrare) câteva neadevăruri strigătoare la cer.

În primul rând, instituţia religioasă nu reprezenta un **aşezământ de îndrumare culturală şi naţională pentru locuitorii Bucovinei**, şi asta din simplul motiv că **nu inaugurase un învăţământ public** (pentru a îndruma cultural) şi **nu îndruma naţional** pe locuitorii Bucovinei, nici înainte, nici în vremea austriecilor. Întru dovedire, pe lângă cele scrise până aici, citez următoarele fragmente din operele unor martori ai istoriei:

1. "Se ştie că poporul nostru nu ştie să facă deosebire între lege sau religie şi naţionalitate. Ideea de naţionalitate nu este dezvoltată, la dânsul este legea totul. Dacă-l întrebi **de ce lege este**, îţi răspunde: **De legea moldovenească**. Ideea de lege greco-orientală sau ortodox-orientală nici nu o are. Afirmând că este **de legea moldovenească**, el afirmă prin aceasta, totodată, că este de naţionalitate românească. Naţiunea şi legea formează la dânsul o unică idee şi nu-şi poate închipui că pot să fie şi Români de altă lege decât a lui. Ce nu-i de legea lui este străin, nu este Român. El se ţine de legea bisericii şi ştie că cine se ţine de aceeaşi biserică este creştin bun ca şi dânsul, este neam din neamul lui.

Legea noastră ortodox-orientală este naţionalitatea românească a poporului nostru. Această credinţă dezvoltată prin secoli a conservat

naționalitatea poporului nostru. Biserica a fost, aşadar, scutul nostru național, unică legea bisericii noastre a ferit pe popor de desnaționalizare. Aceasta se vede şi din împrejurarea că, ținând Rutenii de peste Prut la aceeaşi lege, deşi propagată în limba ruteană, poporul nostru român din acele părți nu a putut face deosebire între Român şi Rutean, căci legea era tot aceea, şi, de aceea, şi-au pierdut limba națională şi, cu limba, naționalitatea românească" (Revista Politică, Anul I, nr. 3, 15 Iunie 1886, pg. 2).

2. "Când îi mai întrebai de ce nație sunt, abia înțelegeau asemenea vorbă şi, în fine, răspundeau că **sunt bucovineni**. Cea mai mică idee despre istoria, limba sau literatura română nu aveau. Spiritele cu totul materializate nu puteau concepe cea mai elementară idee de patriotism sau de naționalizare" (Iancu Nistor - "Un capitol din viața culturală a Românilor din Bucovina", Bucureşti, 1916, pg.44).

3. "Întreprinsei, împreună cu bunii mei amici Partenie Popescul şi Artemie Ieremievici-Berariu, în feeriile de vară din anul 1856, o călătorie prin ținutul Sucevei şi al Cîmpulungului Românesc. Îmblarăm dela preut la preut. Mare ni fu mirarea când aflarăm că pretutindenea se vorbea, în familie, mai mult nemțişte şi, ici colea, chiar ruseşte. Începurăm a vorbi cu căldură şi însuflețire pentru românism, pentru o cultură curat națională a copiilor şi pentru necesitatea imperioasă de a se folosi, în familie, numai graiul propriu. Ne ascultau, oriunde, căsenii cu plăcere; aprobau din inimă ideile noastre; preuții se bucurau de avântul ce îl căpătase, acum, cultura națională; ne fericeau de posibilitatea ce ni se deschise de a studia limba şi literatura românească la gimnasiu şi mărturiseau, cu jale, că ei, afară de a citi şi a scrie, afară de cântări bisericeşti, nimică alta n-au fost învățat româneşte" (I.G. Sbiera, Amintiri din viiața autorului, Cernăuț 1899, pp. 107-108).

3. În "1860, când împăratul Francisc Iosif I, la stăruința deputaților români bucovineni şi bănățeni dela Consiliul Imperial, convocat la Viena prin rezoluțiunea sa din 27 Septemvre 1860, a convocat şi la Carloveț un sinod bisericesc, compus din toți episcopii dreptcedincioşi răsăriteni din împărăție spre a se consulta împreună asupra reorganizării bisericeşti conform cu spiritul timpului... episcopul Eugeniu Hacman n-a voit să se consulte cu lumeni (laici) în privința reformelor de introdus în organismul eparhiei bucovinene şi în referințele (rapoartele) ei cu celelalte eparhii

şi cu statul, precum o făcuse episcopul Şaguna din Ardeal, ci s-a sfătuit, mai întâi, numai cu consistoriul său de patru persoane şi încă cu alţi cinci preuţi convocaţi de el. Printr-o comisiune de trei, aleasă dintre aceştia, s-au formulat, cu întemeiere, mai multe dorinţi în privinţa aceasta. Între acestea, a fost una pentru rădicarea Episcopiei din Bucovina la treapta de Mitropolie neatârnată şi crearea unui sau a doi episcopi titulari pe lângă mitropolit. Ideea **înfiinţării unei singure mitropolii pentru toţi Românii din împărăţie**, apărată altădată cu căldură de episcopul Eugeniu Hacman, **fu acuma părăsită** spre uimirea multora. Ca să deie acestor dorinţi, pentru sinodul din Carloveţ şi pentru guvernul central din Viena, o autoritate mai impunătoare, episcopul Eugeniu a voit să se asigure şi de consimţământul clerului său diecezan. Spre acest scop, a chemat în ziua de 17/20 Faur 1861, pe lângă cei nouă membri din "Consistoriul Înmulţit", încă alţi 44 de preuţi din întreaga diecesă şi le-a supus spre desbatere şi aprobare dorinţele formulate şi întemeiate... Aici se zice separat: "Noi, Bucovinenii, **nu suntem cu toţii Români, ci o parte a religionarilor noştri sunt Ruteni**. De am voi a alege între Carloveţ şi Alba-Juliea, nu ne-am putea învoi între noi. Unii s-ar trage încolo, alţii încoace; aşadară, ceea ce ar conveni unora ar fi de supărare pentru ceilalţi. Până acum, vieţuim noi, în Bucovina, frăţeşte şi în concordia cea mai prietenoasă unii cu alţii; noi dorim cu toţii ca această bună învoire şi de acum înainte să fie. Pentru aceasta să fim iertaţi dacă dorim şi voim a delătura toate cele ce ar turbura împăcarea şi concordia acestor **două elemente naţionale** şi ar căşuna daune pentru biserica ortodocsă din Bucovina" (**Dorinţele clerului**, Cernăuţi 1861, pg.17).

Stilisarea acestui temei, făcută cam în doi peri, vădeşte în mod neîndoios că, pe atunci, se făcea prin confesionalii dreptcredincioşi răsăriteni o mare agitare în sensul punerii la ordinea zilei a unei **chestiuni naţionale ruteneşti** în Bucovina, şi anume chiar în biserica ei strămoşească şi originară... Cred că furişarea **chestiunii naţionale ruteneşti**, mai întâi în biserica dreptcredincioasă răsăriteană din Bucovina şi apoi arborarea ei în toată ţara, n-a avut motive curate, cel puţin nu de "împăcare şi de concordie", şi-mi păstrez convingerea că aceia cari o mai susţin şi o apără şi în ziua de astăzi nu vădesc nici prudenţă, nici prevedere, ci că, adeseori, de bună credinţă fiind, nu lucră decât în interesul acelora cărora biserica dreptcredincioasă răsăriteană

şi naţionalitatea română şi ruteană le sunt numai gozuri în ochi şi piedici puternice întru urmărirea scopurilor lor" (I.G. Sbiera, Amintiri din viiaţa autorului, Cernăuţ 1899, pp. 163-166).

De fapt, ce se întâmplase? Hacman, care ştia că nu poate concura cu succes împotriva lui Şaguna pentru a deveni Mitropolit al tuturor românilor din imperiu, a preferat, împreună cu consistoriul său, sacrificarea intereselor româneşti în favoarea ţelului lumesc de mărire, ceea ce s-a şi realizat, devenind mitropolit al... românilor şi rutenilor, secondat de episcopi la fel de insensibili faţă de interesul naţional.

Şi-atunci, dacă şi în zorii formării conştiinţelor naţionale instituţia bisericească **refuza o identitate naţională românească**, prin conducătorul ei, cum se "îndruma naţional" un popor care vorbea şi trăia româneşte de către un cler care vorbea şi scria numai în greacă, germană şi slavonă?

Un al doilea neadevăr din scrierea mitropolitană citată este cel al **interesului austriac de a subjuga biserica ortodoxă română prin confiscare averilor**. Subjugarea s-a produs, dar nu prin confiscarea averilor, ci, aşa cum spunea Spleny, prin favoruri făcute clerului. E suficient să citim capitolul "A.Cheltuelele Fundului pe răstimpul dela 1 Noembre 1863, până la 31 Decembre 1864", din cartea lui Aron Pumnul, şi vom vedea că episcopul primea 15.000 florini pe an, arhimandritul - 1.500, iar mănăstirile, "pauşal de răpărături la fiecare", doar câte 100 florini. Pentru bunăstarea şi chiar huzurul clerului (mai ales al celui înalt şi cu autoritate asupra celorlalţi) se cheltuiau, anual, 482.018 florini, în vreme ce pentru învăţământ se alocau numai 73.829 florini, deci **de şapte ori mai puţin** (op.cit., pp.175-201). Dar ăsta e un capitol asupra căruia va trebui să stăruim, la locul cuvenit.

Este drept că "egumenii a şase mănăstiri, împreună cu călugării pe care îi conduceau, nevoind să fie părtaşi la schimbările ce se proectau de stăpânirea străină, au preferat să părăsească aşezămintele lor, înaintând forurilor cuvenite o suplică, prin care, respectuos, dar demn, îşi arătau amărăciunea lor în următoarele rânduri:

"De vreme ce împăratul Ţarigradului au binevoit a da Chesaricesii Măriri această parte de ţară (Bucovina - n.n.), lucru cunoscut iaste că pre Înălţatul Chesar, voesce ca şi la alte ţeri a prea înălţimei sale, **să aşeze în Bucovina pravele şi obiceiuri cu tot folosul stării fiecărui**

suflet, cu care aşezământuri noi, partea duhovnicească, nu ne putem împăca şi, fiindcă avem hotărâre cu milostivire de către înalte locuri ca, neputându-ne noi a ne statornici cu pravelele ce vedem că se aşează în Bucovina, ni se dă voe să eşim din ţara împăratului, cu voinţa şi prin scirea cinstitei administraţii.

Pentru care, cu toată smerenia şi plecăciunea, rugăm prea cinstita administraţie să mai putem trăi în mănăstirile noastre cu toată odihna şi să ne hrănim cu cele de noi adunate, de astăzi, Fevruarie 25, calendar vechiu, până la viitoarea lună Mai, în 10, calendar vechiu, şi atunci noi, toţi Igumenii din Bucovina să avem fără sminteală a păzi zioa şi hotărârea noastră a eşi din ţara împăratului cu toţi călugării din toate mănăstirile.

Mai facem cu toată plecăciunea rugăminte ca, la eşirea noastră, să nu fim opriţi a lua odoarele, veşmintelor sfintelor mănăstiri, cum şi din cele mişcătoare: cai, boi, oi şi din pâinea cea de noi adunată o samă, şi aşa, cu milostivire fiind eşirea noastră de către prea înălţate locuri, noi în toată vieaţa noastră vom fi îndatoraţi, după tagma credinţii, a ruga preasfântului Dumnezeu ca să facă anii împăratului mulţi şi fericiţi.

Cernăuţi 25 Fevr.1784, calendar vechiu,

Ioasaf igumen Putnii
Antonii igumen Homorului
Antioch igumen Suceviţa
Inochentie igumen Voroneţului
Ghenadie igumen Dragomirnei
Artemon igumen Solcăi"

Datorită, pe deoparte, episcopului Dosoftei Herescul, care amâna luarea unei hotărâri, iar pe de altă parte datorită călugărilor... prin scrisoarea din 3 Martie 1784, contele Hadik, preşedintele consiliului aulic de război din Viena, scrie mitropolitului din Caroloviţ "cum că lucrul nu stă aşa, că Majestatea Sa ar voi să confisce averile episcopeşti şi mănăstiresci, ci numai să le ia în administrare şi să amelioreze moşiile. Veniturile nu vor curge în visteria statului, ci într-o cassă religionară şi se vor întrebuinţa numai spre susţinerea episcopului, a călugărilor, a preoţilor etc" (Mitropolia Bucovinei, op.cit., pp.13-14).

Nemulţumirea egumenilor fusese pricinuită de ordonanţa imperială din 19 iunie 1783, prin care Iosif II dispune ca "fără întârziere să se reducă numărul mănăstirilor, iar **pământurile şi fondurile să treacă sub povăţuirea stăpânirii împărăteştii şi crăieştii Măriri**. Averea preoţilor care nu mai trăiesc în Bucovina, adecă a celor străini, să se confişte, iar din întreg **fondul care se va forma pe această cale** să se întreţină clerul ortodox şi să se creeze cel puţin o şcoală, fie la Cernăuţi, fie la Succava, iar restul să fie folosit pentru scopuri folositoare" (Nistor, op.cit., pg 22). Protestul celor şase egumeni "rămase fără răsunet şi, atunci, unii dintre ei încărcară în grabă odoarele mănăstireşti şi fugiră cu ele peste Cordun, în Moldova. Cei ce rămăseseră în Bucovina trebuiră să se supună hotărârii imperiale" (idem, pg.22).

Precum se poate constata, austriecii au fost suficient de buni diplomaţi pentru a nu răni orgolii. Moşiile episcopale le iau în stăpânire oferind o pensie viageră episcopului, iar averile bisericeşti le "iau în administrare" pentru ca, prin exerciţiu, secularizarea acestor averi să se facă fără tulburări şi, în primul rând, spre binele tuturor locuitorilor Bucovinei.

Odată înfiinţat, prin ordonanţa imperială din 19 iunie 1783, Fondul Bisericesc trece sub administrarea guvernatorului militar al Bucovinei, care înfiinţează 5 economate (la Coţmani, Cuciurul-Mare, Sf.Onufrei, Frătăuţi şi Ilişeşti). "Atât directorii celor 5 economate, cât şi întregul lor personal erau străini de neamul şi legea noastră", zice Iancu Nistor în 1921, când anti-austriacismul era la modă în întreaga Bucovină, omiţând, cu bună ştiinţă, faptul că noua administrare nu se putea face cu români ortodocşi din simplul motiv că, la 1783, nu existau specialişti în rândurile neamului nostru pentru astfel de iniţieri în liberalism.

"Constituirea definitivă a fondului religios din Bucovina s-a făcut prin "Regulamentul duhovnicesc" de la 29 Aprilie 1786... Cu privire la fondul bisericesc el cuprinde următoarele dispoziţiuni, care, cu mici modificări, au rămas în vigoare până în timpul de faţă (1921 - n.n.):

"1a. Sub denumirea de Fond religios se înţelege întreaga avere ce a fost închinată pentru întreţinerea religiunii" (traducerea lui Nistor). 1b. Sub numele de Fond religionariu este de înţeles întreaga avere menită pentru susţinerea religiunii (traducerea lui Isidor de Onciul, preferată, în 1939, de Mitropolia Bucovinei).

2a. Averea acestui fond religios se compune din bani gata şi din imobile; la aceasta se socoteşte **întreaga avere mobilă şi imobilă a**

mănăstirilor şi bisericilor (varianta Nistor). 2b. Această avere a Fondului religionariu se cuprinde de'n bani gata sau din realităţi, eară de acestea de'n urmă se ţin **toate proprietăţile mişcătoare şi nemişcătoare mănăstiresci şi preuţeşti** (varianta Onciul).

3a. Toate veniturile incurg în visteria fondului, din care se vor acoperi toate cheltuielile pentru feţele bisericeşti şi pentru şcoale, iar ceea ce va întrece se va întrebuinţa numai pentru binele obştesc al clerului, al religiunii şi al omenirii (varianta Nistor). 3b. Veniturile de'n ele curg într'uă casă anumită religionaria şi după scoaterea subsistenţei statornicite pentru persoanele preuţeşti şi pentru şcoale, se vor întrebuinţa numai şi unic spre binele adevărat al clerului, al religiunii şi al omenimei (varianta Onciul).

4a. **Domnul ţării**, purtătorul de grijă pentru binele obştesc, **este totodată şi protectorul fondului religios. Administrarea, conservarea şi întrebuinţarea mijloacelor fondului**, în folosul preoţimii şi al şcoalei, precum este menirea lui, **depinde în toate de înaltele dispoziţiuni ale protectorului său** (varianta Nistor). 4b. **Principele ţării**, care are asupra sa îngrijirea pentru prosperitatea comună, **este patronul Fondului religionariu. Administrarea, păstrarea şi întrebuinţarea lui** pentru preuţime şi pentru şcoale, pentru care singur şi unic este menit, **atârnă numai dela dispunerea lui** (varianta Onciul).

5a. Măsurile necesare în vederea bunei administraţii a fondului religios s-au luat deja de către Majestatea Sa prin crearea unei visterii religioase şi prin aplicarea de administratori domneşti (varianta Nistor). 5b. Punerea la cale trebuincioase pentru purtarea de grijă de fondul religionariu sunt acum făcute de Majestatea Sa pre'n înfiinţarea unei casse religionarie şi aşezarea de administratori publici (varianta Onciul).

6a. Chestiunile acestui fond religios sunt toate afaceri oficiale, iar apărarea drepturilor şi intereselor fondului cade în sarcina dregătorilor statului. Drept aceea toate documentele, obligaţiunile şi dosarele, precum şi orice fel de acte care pot servi ca document sau ating chestiunile fondului bisericesc au **caracter de acte publice**, stau sub supravegherea organelor oficiale şi se vor păstra în visteria fondului (varianta Nistor). 6b. Afacerile acestui fond religionariu sunt peste tot trebi oficioase şi interesele lui se vor apăra de dregători publici, pentru aceia toate uricele, obligăciunile, documentele şi orice alte scrisori care servesc spre

demunstrarea de drepturi sau spre altă întrebuinţare şi pot avea oarecare privire la afacerile fondului religionariu, **au de a se împărtăşi inspecţiunei aşezate publice**, respectivei diregătoriei de ţară şi a se păstra în casa religionaria (varianta Onciul)" (Nistor, op.cit., pp. 23-24, şi Mitropolia Bucovinei, op.cit., pp.15-16).

Precum se vede, ambele traduceri (cu aliniate notate doar pentru a uşura confruntarea), diferite prin limbajul vremii (1895 - la Onciul, 1921 la Nistor), transmit acelaşi mesaj: că Fondul înseamnă o avere bucovineană cu caracter naţional românesc şi că împăratul este cel care hotărăşte asupra destinelor fondului.

"Bunurile Fondului bisericesc trec în administrarea statului, la 23 Martie 1786. Ele se chivernisesc, dela această dată înainte, de forurile mirene ale administraţiei austriace, până în anul 1918" (Mitropolia Bucovinei, op.cit., pg.20)

"Prin ordonanţa imperială de la 13 Decemvrie 1786, visteria fondului fu ridicată de la reşedinţa episcopală şi ataşată pe lângă visteria cercuală din Bucovina. Prin dispoziţiunea aceasta ingerinţa episcopului asupra administraţiei fondului fu de fapt reduse la cele dogmatice şi spirituale" (Nistor, op.cit., pg.24), de parcă s-ar fi ţinut cont de... ulterioara observaţie a lui Onciul (care, în fond, o preluase de la Vasile Balş), cum că, atâta timp cât "episcopul şi călugării îşi vor bate capul tot cu moşiile, ei, după cum arată trecutul, se înstrăinează tot mai mult de adevărata lor chemare". Varianta lui Balş: "Rolul adevărat al stării spirituale constă în practicarea religiei greceşti după normele Sf.Vasile, dar specificul sistemului politic i-a făcut pe călugări să uite aproape în întregime ordinea, regulile şi prescripţiile Sf.Vasile" (op.cit., pg.341).

"Terminându-se inventarierea pornită încă din anul 1781, se constată că episcopia Rădăuţului şi mănăstirile ei posedau, în anul 1786, în Bucovina, 275.615 hectare" moşie (Mitropolia Bucovinei, op.cit., pg.16). "La 1876, fondul avea un venit anual de 50.435 florini. Cheltuielile se urcau la cifra de 12.622 florini, astfel că rămânea un excedent de florini 37.813" (Nistor, op.cit., pg.24). "Venitul brut al Fondului bisericesc... în anii 1874-1878 a ajuns la 337.000 coroane aur, iar în anii 1909-1918 în medie la 5.021.000 coroane aur" (Mitropolia Bucovinei, op.cit., pg.26).

Fondul bisericesc, sub stăpânire austriacă

Cele 313 proprietăţi bisericeşti din care s-a constituit Fondul religionar sunt prezentate, pe larg, în cartea lui Pumnul, în cea a lui Nistor, în "Cronica" lui Dinmitrie Dan, în lucrarea editată, în 1939, de Mitropolia Bucovinei. După 1786, ele reprezintă doar istorie, adică nostalgii sau coşmaruri, funcţie de câţi străbuni au purtat biciul călugăresc sau şi-au plecat grumazurile sub biciurile acelea nemiloase. Din 1786, când averea aceea uriaşă se transformă într-un fond cu care "partea duhovnicească" nu se putea "împăca", pentru că nu consimţea ca, în baza tendinţelor liberale europene, "să se aşeze în Bucovina pravele şi obiceiuri **cu tot folosul stării fiiscecăruia suflet", cum se scria în protestul egumenilor celor şase mănăstiri**, fondul acesta foloseşte pentru emanciparea ţinutului. Aron Pumnul, uitând de vremea stăpânirii călugăreşti, are, în 1865, numai admiraţie pentru averea aceasta naţională "de'n carele este înzestrată şi şi se susţîne o mare parte de şcoale şi de aşezăminte de cultură, precum Institutul teologic de'n Cernăuţi, la Gimnasiul plinariu de'n Cernăuţi doi profesori de limba rumînă şi doi Cateheţi; Gimnasiul plinariu de'n Suceava; Şcoala normală şi preparîndală năciunală de'n Cernăuţi, Şcoala reală plinarieă năciunală de'n Cernăuţi; şcoala de dăscălie de'n Cernăuţi; un Catehet la şcoala de fete de'n Cernăuţi, Şcoala normală năciunală de'n Siret; Catehetul dela şcoala normală de'n Suceava; 55 de învăţători triviali; ajutoarie la 72 de şcoale triviale; înfiinţarea de şcoale trivilale pe unde nu sînt încă, neci se află mijloace spre înfiinţarea lor; pensiuni la mai mulţi profesori triviali şi la văduve de ale lor ş.a.şa. Eată dară că **toată viaţa noastră religioasă, morală, spirituală, năciunală, şciincială se susţine de'n acele proprietăţi; eată că toată desvoltarea şi cultivarea noastră religioasă, năciunală, spirituală, soţială se ajută şi se năintează numai pre'n**

FUNDUL RELIGIONARIU, format din proprietăţile însemnate în astă cărticică: deci cine ar pute fi cu inimă atât de împietrită şi atât de nepăsătoriu pe'ntru fiinţa sa şi pentru desvoltarea şi nobilarea aceleia care să nu dorească fiebinte, de'n adâncul sufletului său, ca să cunoască mai de aproape acest isvor nesecavăr al fericirii sale, acest susţinătoriu şi înaintătoriu al vieţii sale religioase, morale, năciunale, al fericirii sale celei adevărate, ba chiar al esistenţei sale?" (op.cit., pp.1-2).

Entuziasmul marelui cărturar este cât se poate de justificat pentru că Fondul religionar şi-a atins, în toată perioada ocupaţiei austriece, menirea. Numai că fondul acesta n-a fost creat de călugări, ci de austrieci, la propunerea lui Vasile Balş, a generalilor Spleny şi Ezenberg. Cu aproape un secol devansează austriecii ceea ce avea să se întâmple şi în graniţele de atunci ale României, adică secularizarea averilor mănăstireşti şi folosirea lor pentru binele public. Pierderea acestor averi este consemnată, cu nejustificată amărăciune, în 1939, de însăşi Mitropolia Bucovinei:

"În anul 1775, o parte din averile bisericeşti au fost luate sub stăpânirea străină a Austriei (în Bucovina), altele, la 1812, sub stăpânirea Rusiei ţariste (în Basarabia), iar altele, rămase în cele două principate române, Moldova şi Muntenia; părţile ardelene fiind mereu în mare lipsă de averi bisericeşti.

Averile bisericeşti rămase sub chivernisire românească au fost risipite prin actele de secularizare din 1859 şi 1864" (Mitropolia Bucovinei, op.cit., pg.6).

Averile bisericeşti din Bucovina, "luate sub stăpânirea străină a Austriei", iată că servesc neamului românesc, ceea ce nu s-a întâmplat câtă vreme averile acelea s-au aflat sub stăpânirea "românească" a călugărilor. Austria, secularizând averile mănăstireşti şi episcopale cu 73 de ani înainte de a o face şi România, conturează un amar calendar al civilizaţiilor, după care parcă am fi condamnaţi să trăim pentru totdeauna. Adică, veac de veac, măcar cu 73 de ani mai târziu decât Europa.

Până la confiscarea averilor bisericeşti, acestea n-au fost niciodată gospodărite cu adevărat. Tocmai de aceea, administrarea austriacă a Fondului bisericesc merită toată atenţia.

"La început, în anul 1782, pentru administrarea pădurilor, s-au angajat 2 brigadieri silvici (străini de neamul şi de credinţa noastră,

domnilor istorici, pentru că nici pe aceştia nu-i aveam - n.n.).

Apoi, în anul 1783, pentru o mai lesnicioasă administraţie, se înfiinţează cinci economate: în Coţmani, Cuciurul Mare, St.Onufrei, Frătăuţi şi Ilişeşti, cu câte un director în fruntea lor, cari erau subordonaţi guvernatorului militar din Bucovina.

În anul 1785, în urma ordonanţei imperiale referitoare la păduri, s-a numit un silvicultor, cu reşedinţa în Cuciurul Mare, care administra toate pădurile Fondului, în afară de domeniul Rădăuţului, arendat statului pentru herghelie.

În anul 1786, desfiinţându-se administraţia militară a Bucovinei, această provincie fu alipită ca al 19-lea cerc administrativ al Galiţiei, iar administraţia ei trecu asupra guvernului din Lwow.

Între timp, numărul economatelor spori dela 5 la 8, înfiinţându-se altele noi: în Jucica, Sf.Ilie şi Câmpulung.

În anul 1849, Bucovina fu deslipită dela Galiţia şi declarată provincie autonomă cu titlul de ducat, iar administraţia Fondului trece asupra guvernatorului Bucovinei.

În anul 1852, promulgându-se o nouă lege silvică, se abrogă regulamentul din 1785.

Această nouă lege **avea menirea să formeze temeiul gospodăriei silvice, dar, din pricina lipsei de personal** (primii studenţi români în silvicultură abia ajunseseră la Viena - vezi monografia "România Jună", de Ion Grămadă - n.n.), aplicarea ei a întârziat.

În anul 1875 se făcu o nouă organizare a Fondului bisericesc, înfiinţându-se, în Cernăuţi, "Direcţiunea Fondului bisericesc", având ca atribuţiuni conducerea şi controlul organelor în subordine. **Această direcţiune era subordonată direct Suveranului Austriei, ca patron şi protector** şi sub **controlul Ministerului de Agricultură din Viena** (iată, deci, confirmarea clară a secularizării înfăptuite în 1786 - n.n.). În fruntea ei se afla un director general, având referenţi de specialitate pentru serviciul silvic, contencios, construcţii, domenii şi contabilitate, cu organele lor executive.

Sub ordinea direcţiunii stăteau ocoalele silvice, conduse de către un administrator silvic.

Pentru administrarea minelor dela Iacobeni, a bunurilor agricole mai mari şi a stabilimentelor balneare din Vatra-Dornei, s-au înfiinţat

administraţii deosebite.

Pe măsura intensificării exploatărilor, s-au sporit şi numărul inspectoratelor dela 2, câte erau în anul 1875, la 6, în 1914, iar al ocoalelor dela 20, din 1875, la 32, în 1914.

Începând cu anul 1883, pentru toţi funcţionarii superiori s-au cerut studii academice şi de specialitate.

Executarea tuturor lucrărilor se făcea pe temeiul regulamentelor şi dispoziţiunilor date de Ministerul Agriculturii, dintre care amintim în mod deosebit regulamentul din 1900" (Mitropolia Bucovinei, "Averile bisericeşti din Bucovina", Cernăuţi, 1939, pp. 26-27).

Trebuie subliniat că, dincolo de urmărirea performanţelor economice ale noii instituţii econonmice de stat austriacă, destinată emancipării Bucovinei, înaltul cler bucovinean n-a făcut alceva decât să organizeze serbări în cinstea împăraţilor, să călătorească prin Europa, sub pretextul că vor să depună omagiul lor la scările tronului imperial (exemplu: **Înaltul cler bucovinean depune omagii la picioarele Împăratului.** "Zilele acestea (începutul lunii mai 1886), a plecat la Viena o deputaţiune spre a înmâna **Maiestăţii Sale Împăratul** o adresă de mulţămire din partea bisericei ortodoxe orientale a Bucovinei pentru **graţiosul scut oferit în timp de o sută de ani dela constituirea organică a bisericei noastre în anul 1786**". Delegaţii, conduşi de **I.P.S. Mitropolit Dr. Silvestru Morariu**, erau români de viţă veche, precum: **Arcadie Ciupercovici** (fost **Ciupercă**, dar numele neaoş nu prea suna "vienezeşte", deci şi l-a schimbat singur), **M. M. Calinescu, Dr. I. Turcan, I. Martinovici, Artemie Berariu, Baronul Victor Stîrcea, Dr. I. Zotta, Iancul Lupul, Isidor cav. de Zotta, Dr. N. Grigorcea** şi **Dr. Tomaşciuc**), şi să cheltuiască într-o veselie pe tradiţionalul lor lux oriental, vreme în care lăcaşurile de cult începuseră să se ruineze. S-a ajuns până acolo ca preoţii şi consilierii eparhiali să închirieze monumente de artă religioasă pentru a servi ca depozite de mărfuri. Astfel, o parte din clădirea primei Mitropolii a Moldovei, biserica Mirăuţilor, a fost închiriată unor negustori ca depozit de piei dubite şi nedubite, iar pridvorul - ca saivan pentru vite. Clerul îşi arogă merite în ceea ce priveşte rolul pozitiv al Fondului bisericesc în istoria Bucovinei, deşi clerul acela, care-l sancţiona pe Iraclie Porumbescu, pe la 1870, că îndrăznise să redacteze un memoriu în limba română, dispreţuia sau

măcar era tradiţional de insensibil la binele comunitar, asistând indiferent la ruinarea vechilor ctitorii domneşti. Parcurgând cu "privire răpede" capitolul din cărticica lui Pumnul, intitulat "A.Cheltuelele Fundului pe răstimpul dela 1 Noembre 1863, până la 31 Decembre 1864", observăm că din suma de 482.018 florini, destinată "Cheltuelelor pe'ntru cult sau pe'ntru cler şi biserică", 15.000 reprezintă leafa şi Adausurile episcopului, 3.500 - leafa arhimandritului, 1.575 florini - leafa celor 5 asesori consistoriali şi aşa mai departe, până la 34.574 florini daţi ca salarii celor de la Episcopie şi de la Consistoriu. Preoţii din întreaga Bucovină (în satele cu peste 1.500 locuitori - câte doi, dar un singur învăţător) primesc lefuri în sumă totală de 92.280 lei.

Pentru cele trei mănăstiri, dar nu pentru întreţinere sfintelor lăcaşuri, ci pentru lefurile egumenilor, vicarilor, "pentru doftori, pentru ţinerea cailor şi rohatce (vama la poduri) şi pentru primirea oaspeţilor, se cheltuiesc 29.222 florini, din care 1.246 florini pentru "doftori, ţinerea cailor şi rohatce", în condiţiile în care, prin voia consistoriului ortodox, pentru "pauşal de răpărături la fiecare de'n cele trei mănăstiri" se dau doar câte 100 florini.

Pentru pensii se alocă 21.726 florini, iar pentru acte de caritate în favoarea familiilor foştilor slujitori ai religiei - doar 210 florini.

An după an, bugetul votat de consistoriul ortodox din Cernăuţi ţine cont doar de "nevoile bisericii", care, ca în toate timpurile, sunt confundate doar cu satisfacerea lumeştilor plăceri ale celor care conduc biserica, în vreme ce pentru şcoală şi cultură se cheltuiesc sume de şapte ori mai mici, iar pentru acte de caritate - aproape nimic. Aproape nimic şi pentru întreţinerea monumentelor de artă religioasă, şi asta în ciuda faptului că ţipetele de disperare răsună dintr-un capăt într-altul al Bucovinei.

Clerul petrece, fără să-i pese de ziua de mâine, pentru că Fondul religionar produce aproape numai pentru binele lor. Astfel, "veniturile şi spesele fondului religionar ortodox-oriental din Bucovina sunt specificate, pentru anul 1888, „câte cu 706.900 florini".

Pentru trebuinţele cultului s-au fixat 419.800 florini, pentru învăţământ - 123.300 florini, pentru spese generale - 51.250 florini, pentru pensiuni - 59.300 florini; la capitolul neatacabil s-au adaus 53.250 florini.

Iar veniturile fondului sunt următoarele: din interese active - 278.000

florini, din domenii şi realităţi - 421.000 florini, din banii şcolii - 4.411 florini, de pe vânzarea de cărţi - 300 florini şi 2.215 florini din feliurite venituri" (Revista Politică, Anul III, nr.6, 1 aprilie 1888, pg.9).

În vremea asta, se înregistrează "**totală nepăsare la Dragomirna**. În vara trecută (1881) am avut fericirea de a vizita sânta mănăstire Dragomirna şi a fi conduşi de mult stimabilul Părinte Prior al ei, Preacuvioşia Sa Părintele Veniamin Jacotă, prin localităţile acelui monument istoric sânt: prin turnuri, prin localităţile locuite şi nelocuite, prin cupole etc. etc. şi ne-a cuprins o jale nespusă, vâzând cum că ploaia, pe de o parte, iar **gunoiul secular**, pe de altă parte, şi-n fine - totala nepăsare sau poate şi neputinţă a autorităţilor îndreptăţite, îndatorate şi chemate, a **prea venerabilului consistoriu metropolitan din Cernăuţi**, ameninţă cu totală ruinare pre acest măreţ monument istoric al Patriei noastre. Nu ştim cum stă treaba în această privinţă pe la celelalte sânte locuri (mănăstiri) ale noastre, căci nu le-am vizitat, dară tare mă tem că nu mai bine sau poate chiar mai rău!

Atragem deci atenţiunea **prea venerabilului consistoriu metropolitan din Cernăuţi** asupra acestui fapt trist şi dureros" (Ion I. Bumbac, în "Aurora Română" nr.2, 1882, pg.23).

În 1886, există, în Suceava, "trei biserici cari poartă pe crucea lor fragmente din istoria noastră", aflate într-o stare jalnică "şi am trebui să zicem, fiind drepţi în judecata noastră, că a noastră e vina" pentru felul cum arată.

Astfel, "biserica **Sf. Dumitru**, care se află lângă strada principală, în mijlocul oraşului şi pe lângă care trebuie să treacă, în fiecare zi, suceveanul cât şi străinul călător, e în destul ştiută prin vechimea ei. Acest loc ar trebui să fie păzit ca ochii din cap, ca să nu auzim în urmă bănuieli că noi nu ştim preţui această piatră scumpă, acest mărgăritar moştenit de la străbunii noştri. Am spus că această biserică e aşezată în mijlocul târgului, dar nu am spus că ea e desgrădită şi că locul liber din jurul ei e loc de preumblare pentru vitele Sucevei. Aici e stanişte şi cărăuşii, ale căror care sunt încărcate cu piei ori cu scânduri, poposesc în acest loc şi-şi hrănesc caii sau boii trudiţi şi, la urmă, se reazimă de zidurile sfinte, îşi aprind luleaua şi privesc cu mulţumire sufletească la trecători. Gospodina harnică din megieşie se duce în fuga mare la zidul bisericei şi-şi ia nisipul trebuincios. Pompierii - apărătorii şi scutul

Sucevii - îşi aşează tulumbele şi poloboacele de apă lângă biserică şi veghează sub zidul ei înnegrit de vreme şi ploaie, de crezi că Sf. Dumitru e o pompierie. Dezolarea bisericii, dezordinea şi gunoiul din jurul ei dovedesc lămurit nepăsarea creştinilor ortodocşi.

Tot într-o astfel de stare se află şi biserica **Mirăuţi**. Această biserică, model de arhitectură, stă descoperită şi dezgrădită. De mulţimea anilor şi din cauza ploilor, această zidire scumpă şi preţioasă se surpă. Ţintirimul bisericii e un imaş public pentru tot felul de vite ale tuturor confesiunilor din acest târguşor. Şi nu numai atâta. În lăuntrul bisericei s-a dat, cu un preţ de batjocură, la nişte negustori israeliţi în arendă şi aceştia au prefăcut biserica într-un magazin. Tot felul de piei, dubite şi nedubite, poţi afla aici. Ce diferenţă există între timpul când biserica Sf. Dumitru era cazarma soldaţilor leşi şi între timpul de azi, când biserica Mirăuţilor e magazin israelit? Şi, totuşi, există una. Atunci erau vremuri grele, războaie şi nevoi, iar astăzi - timp de pace, libertate şi traista plină de drepturi. Atunci **sufereau creştinii astfel de abuzuri**, iar astăzi **le permit cu voie**...

Biserica **Sf. Ioan** se află în mai bună stare decât cele amintite. Ea este sprijinită atât din partea Austriei, cât şi din partea României. Dar, cu tot sprijinul, am dori mai multă ordine şi îngrijire. Intrarea în biserică e cu totul neglijată. Zidul intrării e crăpat şi nimănui nu-i trece prin minte să-l restaureze. În ograda bisericii întâlneşti, de multe ori, vite păscând, cu toate că acest loc e un loc de pelerinaj. Locuinţele călugărilor au asemănare cu orice, numai cu chilii mănăstireşti nu...

Dacă ar avea alt popor, cu alt rit, aceste preţioase biserici, am sta uimiţi şi am admira interesul, îngrijirea şi jertfele care s-ar face pentru ele.

Biserica rutenilor şi cele armene se află într-o stare foarte bună şi cu drag te uiţi la ele şi le adimiri.

Neîntrerupt zicem, cu ton plângător, că religiozitatea la poporul nostru a decăzut, că moralitatea a dispărut, că **românul nu-i mai mult român**. Această plângere e adevărată. Să nu acuzăm însă poporul de rând, căci el e bezmetic şi nu ştie ce face. Să nu-i dăm vina lui, căci el e mai puţin vinovat. Să acuzăm inteligenţa noastră, să îndreptăm bănuielile în contra conducătorilor noştri şi să zicem că vina e a tuturor creştinilor români"(Revista Politică, Anul I, Nr.3, mai 1886).

"**Biserica parochială a Sf.Dumitru din Suceavă începe a se nărui**. Streşina de zid din dosul altariului a căzut, înainte cu câteva zile, jos şi noroc că nu a trecut, pe atuncia, nimene pe acolo, căci rămânea cu capul spart.

Pe stâlpii de peatră ce sprijinesc biserica au crescut de mult copăcei frumoşi, de-a dragul să te uiţi la dânşii. Avis pentru părintele paroch, poate îi va oltui ca să procure, astfel, credincioşilor aspectul minunat de a vede fructe crescând pe locaşul Domnului! Ne-am învrednici, astfel, să vedem grădini semiramide în mijlocul Sucevei...

Dacă această biserică n-ar fi în mijlocul oraşului, nu s-ar scandalisa lumea, văzând-o cum se ruinează, dar aşa, unde te întorci, tot de dânsa dai şi, dacă cugeţi că este un edificiu atât de vechi şi de însemnat..." (Revista Politică, Anul III, nr.6, 1 aprilie 1888, pg. 8).

"**Epitropul Turturean transformă Mirăuţii în ocol de vite**: Că se află de mult în ruine, se ştie; tot aşa se ştie că s-au făcut petiţiuni către guvern ca să o restaureze...

Epitropii au îngrădit, anul trecut, biserica, împreună cu locul împrejmuitor, ca să o ferească de vacile şi porcii mahalagiilor, dar... epitropul C.Turturean şi-a cugetat că este păcat să stea locul (cimitirul) neîntrebuinţat şi l-a dat unui jidov ca păscătoare pentru vite. Acum nu te mai poţi apropia de biserică din pricina băligarelor de vite, iar **pridvorul bisericii s-a prefăcut într-un frumos ocol de vite**, închis cu scânduri şi aşternut cu strujeni, ca să aibă vitele un bârlog comun cum se cade. Aferim epitropie! (Revista Politică, Anul III, nr.6, 1 aprilie 1888, pp. 8-9).

Faţă de ţăranii care i-au fost cândva iobagi, clerul are aceeaşi atitudine ca şi faţă de monumentele de artă religioasă. Se plâng ţăranii unui preot care descinde din legendarul Văsiian Beuz: "Noi facem părintelui din sat zile de lucru; dăm bani şi dascălului şi, când vine la botez, nuntă, înmormântare, iarăşi caută să-i îndestulezi şi, când ai lipsă de dânşii şi s-ar cuveni să ţi-i alegi singur, atunci ţi-i impune altul (consistoriul) cu sila!" (I.G. Sbiera, "Amintiri din viiaţa autorului", Cernăuţ 1899, pg. 136). Se plâng ţăranii, apoi încearcă să o scoată la capăt după cum îi duce capul. Şi aşa se întâmplă că, "în câteva sate de la munte, şi anume Frumosul, Dea, Pojorîta, Stulpicani, Vama ş.a.m.d., se află păduri întinse, plaiuri şi munţi întregi, în stăpânirea aşanumitului

"servitut"...

Ce este adică "servitutul"?...

Pădurile şi munţii noştri erau, în vremile de demult, averea mănăstirilor româneşti... Oamenii din satele învecinate lucrau la mănăstire şi aveau, în schimb, dreptul de a tăia lemne din pădure şi a paşte vitele în locurile mănăstireşti...

Când s-a deslipit Bucovina din trupul ţărilor Româneşti şi a picat la împărăţia nemţească a Austriei, s-au desrădicat mai toate mănăstirile şi **averea lor a trecut în mâna statului**, care a prefăcut-o în **fondul religionar**...

Îndată ce s-a prefăcut averea mănăstirească în **fond**, nu mai aveau bieţii săteni nici drept de păşune, nici de tăiat lemne din pădure...

Dar a sosit anul 1848... (când, prin emanciparea ţăranilor, s-a luat) hotărârea ca **fondul** să deie o parte din averea sa gospodarilor Români, şi anume fiecare casă de Român să fie înzestrată cu un drept (sau un număr - cum se zice) la averea aceasta...

S-a întâmplat, mai târziu, că un gospodar a vândut casa lui; atunci trecea, odată cu casa, şi dreptul (de servitute) pe numele cumpărătorului. Mai apoi, au început a vinde Românii noştri drepturile singure, fără casă" (Deşteptarea, Anul I, nr.20 şi 21, 1 noiembrie 1908, pp.316-318).

În vremea asta, huzurelnicii clerici au parte de tot felul de necazuri. În primul rând, averea lor lumească nu poate fi apărată cu nici un chip, aşa că "**preotul din Bălăceana a fost călcat de tâlhari**. Era într-o noapte de miercuri spre joi, la cumpăna zilelor de 28 şi 29 iulie 1886, când o ceată de tâlhari (numărând 12 oameni) a împresurat casa preotului **Leon de Androchovici** din Bălăceana. În casă au intrat doar patru lotri, care "l-au bătut pe numitul paroh cu cetleie (ciomege)", până ce acesta a spus unde-şi dosea avutul, apoi şi-au însuşit următoarele sfinte venituri: 6 teancuri a câte 50 florini, 2 teancuri a câte 5 florini, un teanc cu monezi de câte un florin, 5 sau 6 florini noi de argint, 10 florini în "puişori" de câte 20 de creiţari, 4 galbeni găuriţi, 2 galbeni buni, o cutie de lemn plină cu monede diferite, unele reprezentând "valută convenţională", altele - valori numismatice ("o monedă mare de argint arabică sau turcească, o monedă romană de argint" cu inscripţia Vespasianus **etc.**), başca un ciorap în care erau puşi la păstrare "12 galbeni, 2 taleri de la Maria Tereza, mai multe ruble de argint, mai mulţi florini noi de argint

şi câţiva puişori vechi ungureşti". Au mai luat hoţii, de parcă ar fi dorit să-i reamintească, într-un mod necivilizat, că averile de pe pământ nu contează, ci doar ceea ce aduni în ceruri, "o inamea mică de chilimbariu... o bată de fir de aur cam de trii coţi de lungă, de două degete de lată", precum şi bani de hârtie, care trebuie să fie mânjiţi cu sânge". Uitând de zestrea spirituală pe care o tot "hărăzea" altora, preotul din Bălăceana, provenit din rândul nobililor (de unde şi particula "de") "este gata să deie aceluia care va descoperi pre hoţi 100 florini".

În aceeaşi vreme, "la Przemysl în Galiţia, s-a constituit un comitet papistaş cu scopul de a forma un asil de orfani", iar profesorul **Marin Mihăescu**, de la şcoala de fete din Bucureşti, lăsa cu limbă de moarte toată averea lui (circa 5000 de lei) societăţilor filantropice "pentru cultura Românilor ardeleni, bănăţeni şi **bucovineni**". (Revista Politică, Anul I, Nr.7, august 1886).

Călugării şi restul lumii

Fondul religionar a reprezentat, încă de la înfiinţare, **un fond naţional românesc** şi prin caracterul daniilor din care s-au format averile româneşti, şi prin menirea beneficiilor acestei insolite afaceri economice. Numai că, în întreaga noastră istorie, identitatea naţională a fost confiscată de elite pentru a se putea legitima cu o anume nobleţe sau pentru a-şi putea apăra avuţiile. Încă de la formarea statului feudal, mai români decât toţi ceilalţi români şi mai buni creştini decât toţi creştinii s-au revendicat a fi călugării. Tocmai de aceea, "între clerul monahal şi secular exista o ură de nedescris. Preoţii de mir invidiau pe călugări din pricina veniturilor acestora. Din acest motiv **secularizarea moşiilor mănăstireşti** era privită cu satisfacţie din partea clerului secular. Satisfacţia aceasta se prefăcu într-un imn de slăvire la adresa noii stăpâniri, când aceasta dispuse ca pentru fiecare preot de sat să se hotărnicească, **din acest fond**, câte 24 de fălci de pământ. Pe lângă aceasta, guvernul mai puse preoţilor în vedere şi o leafă în numerar din visteria fondului, îndată ce mijloacele lui o vor permite. Promisiunea aceasta s-a şi împlinit mai târziu. Astfel clerul putea fi pe deplin mulţumit cu starea sa şi de aceea guvernul n-avea nici o grijă din partea clerului" (Nistor., op.cit., pg.35). În plus, aşa cum sublinia şi generalul Spleny, în raportul său din 1775, prin care propunea ca averile mănăstireşti "**să devină bunuri fiscale**" (iar sinonimul pentru "**Fisc**" era "**Camara**"), secularizarea averilor mănăstireşti nu avea să displacă nici "**norodului**, căci pe cât este de dedicat acesta popilor, **pe atât urăşte clerul mănăstiresc**. Cauza principală a acestei atitudini este rezultatul **comportării permanent mai dure a acestuia din urmă faţă de supuşii săi**" (Spleny, op.cit., pg.185). Supuşi, nu fraţi întru Hristos au fost, întotdeauna, pentru călugări creştinii care le-au fost închinaţi.

Ruptura aceasta dintre clerul mănăstiresc şi cel secular, dintre monahi şi popor continuă şi în vremurile care vor urma. În mănăstirile şi episcopiile cu beciuri pentru tortură şi stâlpi ai caznelor s-a format, de-a lungul feudalismului, o mentalitate care nu s-a mai şters niciodată, ba a şi infestat, geografic şi temporal, vecinătăţile. Aşa se face că unii sunt, în diferite epoci, mai români şi mai creştini decât ceilalţi, aşa se face că, sub pretextul "nevoilor bisericii", monahii de frunte (nu cei care încă mai robesc prin mănăstiri) au beneficiat de un lux oriental, smuls cu cleştele din toate nefericirile celor mulţi. Aşa se face că monahii aceia insistau asupra caracterului românesc al averilor fondului, atunci când doreau să-şi adjudece administraţia discreţionară asupra acestor averi, şi că tot ei legitimau pretenţii rutene, prin formularea "Dorinţelor" din 1860, publicate în 1861, despre care am amintit deja.

De-a lungul vremilor, s-a acceptat ideea încameramării averilor mănăstireşti. Mai nou, se încearcă acreditarea ideii că **încameramare nu înseamnă secularizare**, clerul monahal de astăzi râvnind averile feudale de altădată.

Spleny vorbea, în 1775, aşa cum am văzut deja, despre posibilitatea ca averile mănăstireşti să devină bunuri fiscale. Fără să se confrunte cu problema raportului Fisc-Camara, Iancu Nistor relatează istoricul **încamaramării** pământurilor răzăşeşti ale muntenilor câmpulungeni: "Pământurile muntoase din acel ocol de hotar nu erau nici mănăstireşti şi nici boiereşti, ci supuse direct Domnului ţării. Locuitorii români din acest ocol străjuiau plaiurile spre Ardeal şi, pentru acest însemnat serviciu de strajă, ei se bucurau de anumite drepturi şi libertăţi. La ocuparea Bucovinei, **drepturile Domnului Moldovei trecură asupra Împăratului Austriei** (aşa cum, în sens opus, se vor petrece lucrurile în 1918, când **drepturile Împăratului Austriei trecură asupra Regelui României** - n.n.). În consecinţă, **Fiscul sau Camara** considera pământurile din acest ocol drept **domenii camarale**. În potriva concepţiunii acesteia de drept se ridicară muntenii din acel ocol, judecându-se zeci de ani cu Camara pentru dreptul lor de proprietate asupra pământurilor locuite de ei. Prin mijlocirea lui Eudoxiu Hurmuzachi s-a ajuns, pe la 1860, la o învoială cu Camara, **hotărnicindu-se posesiunile muntenilor de cele ale statului**. Astfel ajunse statul în posesiunea vastelor domenii păduroase din vechiul ocol câmpulungean", după care,

"după războiul nenorocit dela 1866", Austria, strâmtorată financiar, vându Fondului religionar "**vastul domeniu muntos din ocolul Câmpulungului şi Dornei**, cu 2.900.000 coroane" (Nistor, op.cit., pp.49-50).

În 1848, ca urmare a legii din 31 august a împroprietăririi ţăranilor, Împăratul ia de la Fondul bisericesc 80.500 hectare, ţăranii fiind datori să plătească proprietarului "o sumă de desdăunare, care trecu ca ipotecă asupra proprietăţii" lor. Atunci, în 1848, începe o adevărată bătălie românească pentru recuperarea Fondului, care să servească numai românilor, dar bătălia aceasta, începută frumos de Hurmuzachi, sfârşeşte într-o păguboasă încăierare cler monahal - societate civilă. "Lupta contra administraţiei fondului, începută la Viena, fu continuată cu aceeaş îndârjire şi la Cernăuţi, cu deosebirea numai că **între clerici şi mireni nu domnea înţelegerea deplină** asupra rezolvării acestei chestiuni. **Clerul**, cu Episcopul Eugenie (Hacman) în frunte, **cerea**, în faimoasele sale "Dorinţi", **trecerea administraţiei fondului în sama clerului**. **Mirenii**, însă, representau punctul de vedere că în biserica ortodoxă administrarea averii biericeşti se face în comunitatea bisericească şi **cereau ca administrarea Fondului să se facă de organele canonice, adecă de clerici şi mireni**" (Nistor, op.cit., pg.45).

Lipsa iniţială a "înţelegerii depline" dusese la atâta păguboasă zarvă, încât, prin rezoluţia din 10 decembrie 1869, împăratul Francisc Iosif I "a pus capăt tuturor năzuinţelor româneşti de a dobândi oarecare ingerenţă asupra gospodăriei fondului", ordonând:

"Este voinţa mea ca şi de aici înainte **să rămână în vigoare dreptul de protecţiune**, rezervat Domnului ţării de înaintaşul meu Iosif II, **asupra fondului bisericesc din Bucovina**, menit de dânsul pentru **biserică şi şcoală**, precum şi **principiul că administraţia, conservarea şi întrebuinţarea acestui fond să depindă exclusiv de hotărârea Domnului ţării**, respectându-se, fireşte, scopul şi menirea sa. Prin aceasta nu se va altera nicidecum obiceiul observat până acuma şi anume ca **Consistoriul să fie ţinut la curent asupra administraţiei fondului şi ascultat înainte de a se lua hotărâri mai însemnate** care angajează mijloacele fondului" (Nistor, op.cit., pg. 48).

Administrarea fondului, râvnită şi de clerul monahal, şi de nobilimea bucovineană, folosea **românismul** ca pe o preţioasă lozincă. Pentru că

mulţimea era exclusă din această "sferă" a românismului, în care oricum n-ar fi încăput de-atâţia monahi cu origine etnică incertă, care nu ştiau româneşte şi care interziceau petiţiile româneşti (Tarangul, de pildă, la Suceava, în 1908), nici de atâţia nobili bucovineni, care trâmbiţau românismul, deşi erau greci, poloni sau armeni pentru care o anumită reprezentativitate românească era oportună pentru afaceri.

Antiromânismul elitelor bucovinene

Elitele bucovinene au prosperat atât de mult, în vremea ocupaţiei austriece, şi au obţinut atâtea onoruri, încât subscriau pe deplin la cauza Austriei, neuitând niciodată să-şi manifeste, în mod sărbătoresc, fidelitatea faţă de imperiu. Elitele vorbeau despre "cauza naţională", despre "drepturile româneşti" ale bucovinenilor, dar afirmând cauza şi drepturile în faţa pretenţiilor polone şi ucrainene din Bucovina, pretenţii de altfel legitimate, prin "Dorinţele clerului" din 1860 (publicate în 1861), de către înaltul cler monahal al Bucovinei.

Pentru elitele Bucovinei România era o ţară străină, de la care Bucovina primeşte, drept consecinţă a "păcii de la Bucureşti", teritorii, pe care, în octombrie 1918, cu o lună înainte de Unire, elitele acelea chibzuiesc cum să le chivernisească pentru a forma un stat european aici, în orientul european. Pentru elitele acestea, care-l au ca purtător de cuvânt şi pe deputatul-preot George Sârbu, cel care îşi va adjudeca gestionarea Fondului religionar în 1919, totţi iredentiştii bucovineni, care trec în România pentru a îmbrăca uniforma patriei lor adevărate, nu sunt decât nişte "laşi ai războiului", "trădători" care-şi încalcă obligaţiile faţă de Austria. Un alt cleric, Tarangul, pierde un fiu pe frontul austriac, apoi, în 1926, se preface a-l cinsti pe Eroul Bucovinei, Ion Grămadă, pentru că, între timp, marele patriot austriac Tarangul devenise marele patriot român Tarangul, fost "nobil de Valea Uţei".

Pentru Austria mor mii şi mii de români bucovineni, în vreme ce pentru România mor doar vreo şase, pentru a fi abandonaţi în uitare curând după aceea.

Despre Bucovina s-au scris multe cărţi, una mai mincinoasă decât cealaltă. Minciuna legitimează întru românism nişte adversari ai românismului. Realitatea bucovineană era cu totul alta decât cea pe care

o ştim din istorie. Iat-o schiţată de doar câteva extrase din presa vremii, concluziile urmând să le trageţi singuri:

Bucovina, "pentru Împăratu". 1914. Austria a declanşat primul război mondial, "iar pentru noi, Românii Bucovineni, soarta Austriei este şi soarta noastră; aceasta este convingerea nestrămutată nu numai a lumei noastre intelectuale, ci şi a întreg Neamul Românesc din Bucovina până în păturile cele mai largi ale poporului. Cu inimile învăpăiate de însufleţire au pornit ai noştri pe câmpul de luptă ca să aducă jertfă sângele lor întru apărarea tronului şi a patriei. Nime n-a lipsit de la datoria sa... Femeile române din sudul Bucovinei, la sate şi la oraşe, în fiecare Duminecă şi sărbătoare, pun mână dela mână ca să plătească preotul ca, la sfârşitul slujbei dumnezeeşti, să le cetească un Acatist "pentru Împăratu"... Se poate oare o manifestare mai duioasă şi mai înălţătoare a sentimentului patriotic decât aceste slujbe şi rugăciuni **pentru Împăratu**'?" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.139, 27 septembrie 1914, pg.1).

Duşmanul Bucovinei, viitorul ei Erou. "Dl. Dr. **Ion Grămadă**, care în răstimp de câteva luni a colaborat la Viaţa Nouă, a publicat în jurnalul Dimineaţa, din 2 Septemvire stil vechi, un articol intitulat "Goana contra Românilor Bucovineni", care culminează în expectoracţiunile că "manifestele patriotice pentru Austria", publicate în Viaţa Nouă, şi "manifestaţiile patriotice cu steaguri negre-galbene şi cu conducte de torţe" au fost toate "o comedie, o representaţie de carnaval, la ordinul guvernului şi al prefectului de poliţie" şi "nu expresia sinceră a inimilor noastre".

D-lui Dr. Grămadă îi lipseşte, înainte de toate, orişice îndreptăţire de a vorbi "pentru Bucovineni, ba chiar în numele lor"şi, dacă crede că "este în măsură să cunoască perfect iţele politicii bucovinene", după ce, "vreme de jumătate de an", a colaborat la ziarul Partidului Naţional, dă numai dovadă de detestabilă uşurătate, care cu greu îşi poate afla scuză deplină în vârsta-i juvenilă" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.139, 27 septembrie 1914, pg.1).

"Cetim în "Opinia" din Iaşi: Dl. Ion Grămadă, care n-a prea fost erou la Cernăuţi, a deschis o fabrică de anecdote istorice pentru ziare şi

reviste.

La fabrică cu... Grămada!". (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.139, 27 septembrie 1914, pg.4).

Astfel de atitudini vrăjmaşe la adresa celui care a ales să moară pentru cauza românismului abundă şi în ziarele românilor bucovineni, şi în cele ale românilor din Regat. Ion Grămadă deranja, prin curaj şi sinceritate, o generaţie a elitismelor oportuniste, care, la Suceava, de pildă, într-un singur an (1917), funcţie de armatele prezente în oraş, aveau să cânte imnele Austriei, Rusiei şi României cu acelaşi... entuziasm "patriotism".

"**Medalii pentru vitejie**. Bravii noştri ostaşi din Regimentul 41 s-au luptat cu neasămănată bravură. 62 de feciori români au fost distinşi de Maiestatea Sa Împăratul cu medalia pentru vitejie. Trăiască eroii noştri!" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.140, 1 octombrie 1914, pg.2).

"**În Budeniţi, un cazac** legase calul său lângă capela baronului Petrino ca să bea apă din izvor. Un fecior de-ai noştri, trecând pe acolo, se aruncă cu iuţeala fulgerului pe cal şi porni în fuga calului spre tabăra noastră, lăsând în urmă pe cazacul păcălit" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.140, 1 octombrie 1914, pg.2).

"**Vitejia soldaţilor români din armata austro-ungară**. Se spune că Regimentul 41 de infanterie din Cenăuţi, în majoritate Români, a stat în luptă neîntreruptă 54 ore.

În timpul aprigei lupte, vitejii soldaţi români au reuşit să pună mâna şi pe un steag rusesc, care a fost găsit în sânul unui soldat ucis pe câmpul de onoare.

Soldaţii români din Regimentul 41 au dat dovadă şi de multă cruţare, făcând un mare număr de prizonieri şi evitând, pe cât posibil, să facă uz de armă faţă de acei adversari cari nu se mai împotriveau în luptă" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.140, 1 octombrie 1914, pg.2).

"**Mânecări** (mănuşi) **pentru soldaţi**. Apelăm cu toată căldura la patriotismul femeilor române să pregătească mânecări de lână (Pulswarmer) şi să le predea d-nei Cornelia de Tarangul, în Suceava, str.

Sf.Niculae, de unde se vor trimite pe câmpul de răsboi" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.140, 1 octombrie 1914, pg.2).

"**Ura, ura Austria!**" Vasile cavaler de Kalmuţchi publică un entuziast poem de război, sub titlul "Ura, ura, Austria!", din care vom reproduce, spre luare aminte, prima strofă:

Din vârful munţilor Carpaţi
Cobor flăcăi, cobor bărbaţi
Ce vin spre lupta cruntă.
Vin şoimii munţilor fudui,
La pălării gătiţi cu pui,
De crezi că merg la nuntă:
Ura, ura!
Austria!

(**Viaţa Nouă**, anul III, nr.141, 4 octombrie 1914, pg.1).

Aniversarea drăguţului de Împărat. "Vreme de 66 de ani, ziua de 4 Octomvrie este o zi de înălţătoare sărbare pentru toate popoarele din cuprinsul întinsei noastre împărăţii. În Augusta Persoană a celui mai venerat Monarh, care este de netăgăduit Maiestatea Sa Împăratul Francisc Iosif I, se întrunesc, în această zi, urările cele mai fierbinţi, care izvorăsc din milioane de piepturi ale credincioşilor supuşi...

Şi Românii Bucovineni împărtăşesc din inimă curată aceste sentimente pentru iubitul Monarh, asupra căruia se concentrează, ca într-un strălucit simbol, cea mai înflăcărată dragoste de patrie.

Se împlinesc 140 de ani de când ţărişoara noastră a fost cuprinsă în largele hotare ale Austriei sub gloriosul sceptru al Habsburgilor.

Începutul noii stăpâniri, guvernamentul militar, a făcut să încolţească în inimile Românilor speranţe într-un viitor mai priincios (prielnic)...

Şi astăzi, în aceste vremuri de grea cumpănă, stăm cu toţii până la unul neclintiţi în jurul tronului, gata să jertfim sângele nostru pentru cinstea, mărirea şi tăria patriei" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.141, 4 octombrie 1914, pg.1).

"**Refugiaţii din Galiţia de Est** inundează din toate părţile ţara (Bucovina). Satele de aici, din vest, sunt ticsite de ei. Nu e casă în care

să nu găseşti mai multe familii" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.141, 4 octombrie 1914, pg.2).

"**Moartea Regelui Carol** (10 octombrie 1914, la Peleş). Ţara Românească este lovită de grea şi nemărginită încercare: Regele Carol nu mai este.

S-a stins cârmaciul iscusit al Ţării Româneşti, după ce, vreme de 48 de ani, a dires cârma ei cu braţ puternic şi ochi pătrunzător, îndreptând-o din vârtejul valurilor spumegătoare cătră largul mării liniştite...

Şi noi, Românii Bucovineni, îngenunchiem cu inima îndurerată alăturea cu fraţii noştri din Regat spre a jeli pe marele Rege Carol, care a înălţat neamul românesc, călăuzindu-l pe calea civilizaţiunii şi a culturii naţionale; îl jelim cu inimile însufleţite de mulţămită şi recunoştinţă, căci **a fost totdeauna un credincios prieten al patriei noastre şi al bunului nostru Monarh**" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.143, 15 octombrie 1914, pg.1).

La Suceava, cresc preţurile. "Făina de grâu a sporit, în puţine zile, în preţ cu 60%, petrolul costă 48 bani chilogramul, piaţa lemnelor este lipsită de lemne; şi zahăr şi tutun de multă vreme nu s-au mai văzut prin Suceava" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.144, 18 octombrie 1914, pg.4).

"**Ruşii se retrag**. Cernăuţi, 22 Octomvrie. Oştirea noastră a înaintat biruitoare cătră nordul ţării, izgonind pe Ruşi din poziţiunile ocupate. Marţi, după-amiază, Ruşii au părăsit Cernăuţul, retrăgându-se cătră Noua-Suliţă" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.145, 25 octombrie 1914, pg.1).

"**Mare lipsă în unele soiuri de alimente**. Îndeosebi făina de grâu, fiind în România exportul oprit, se urcase la preţul de 60 bani kg. Petrolul lampant, benzina şi motorina, atât de trebuincioase morilor şi uzinelor electrice, nu se pot furnisa decât numai din România, terenele petrolifere din Galiţia afându-se în mijlocul câmpului de luptă... Populaţiunea Bucovinei va remânea mulţămitoare harnicului prefect al judeţului Botoşani, d-lui Dr. Goilav, care, din motive de umanitate, s-a însărcinat să exopereze la guvernul din Bucureşti aceste înlesniri" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.145, 25 octombrie 1914, pg.4).

În realitate, Goilav a fost un samsar care a ajuns putred de bogat, în dauna României, pe seama exporturilor puse la cale cu şeful jandarmeriei din Bucovina, colonelul Ficher.

"**Martiri naţionali**. Unele jurnale care ne sosesc de peste hotare şi îndeosebi acele de o anumită direcţie politică, aduc din nou ştiri senzaţionale despre groaznice orori pe care le-ar comite, faţă de populaţia românească, oştirea austro-ungară care a intrat, de curând, în ţară şi a recucerit partea din nord a Bucovinei. Ai crede că este vorba de însăşi stârpirea neamului românesc din Bucovina.

Suntem adânc înduioşaţi de atâta dovadă de atenţie şi compătimire noi, Bucovinenii, cari, de altfel, n-am prea avut prilej să ne obişnuim cu asemenea sentimente din acea parte; ţinem însă de datoria noastră să băgăm de seamă ca ele să nu fie cheltuite de prisos" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.146, 1 noiembrie 1914, pg.1).

"**Preotul Adrian Andronic din Lucaviţa**, o localitate cu populaţiune în majoritate ruteană, **a fost arestat**, în urma unei denunţiaţiuni infame. Dovedindu-se nevinovăţia, a fost eliberat" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.146, 1 noiembrie 1914, pg.2).

Arestat, apoi propus spre decorare. "Dl. Titus Onciul, pe timpul ocupaţiunii ruseşti ajutor de primar în Cernăuţi, a fost arestat, asemenea în temeiul unor denunţiaţiuni. Adus înaintea comandamentului militar, nu numai că a documentat completa sa nevinovăţie, dar a reuşit să prezinte fapte atât de onorifice în interesul patriei, încât autorităţile militare l-au propus Maiestăţii Sale pentru o înaltă decoraţie" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.146, 1 noiembrie 1914, pg.1).

"**Nestorul preoţimii bucovinene**, venerabilul protopresviter din Ceahor Artemie Berariu, a fost chemat, împreună cu fiul său, înaintea comandamentului militar, bănuit fiind de tainică înţelegere cu ruşii. Interogat cu severitate asupra acestui moment, octogenarul a răspuns:

- Mă simţesc prea de sus de orişice bănueală. Sunt Român bun şi am avut fericirea să vorbesc de trei ori în viaţa mea cu Maiestatea Sa Împăratul. Pentru meritele mele patriotice am fost distins de Maiestatea

Sa şi sunt cavaler al ordinului Francisc Iosif!

Atunci, căpitanul s-a ridicat şi, salutându-l milităreşte, i-a mulţămit pentru desluşiri, cerându-şi scuze" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.146, 1 noiembrie 1914, pg.2).

Duşmanii Bucovinei, iredentiştii lui Ion Grămadă. "Primejdios izvor de ştiri îngrozitoare sunt însă fraţii bucovineni cari au pornit de bunăvoie pe calea martiriului naţional.

Sunt şi pe la noi de acei nenorociţi cari, în neputinţa firii lor, nu ştiu să înţeleagă că puterea neamului se manifestă, înainte de toate, în stăpânirea şi apărarea moşiei strămoşeşti. De obicei tineri între 20-30 de ani (Ion Grămadă, Dimitrie Marmeliuc, Vasile Liţu, Aurel Morariu etc.), ei n-au hărnicia şi tăria morală să-şi isprăvească cu cinste studiile; ei părăsesc vatra părintească şi trec hotarul pentru a da ajutor fraţilor de dincolo la istovirea bugetului.

Neputându-se impune prin valoarea propriei lor individualităţi, ei se prezintă în aureola martiriului naţional. Ei vorbesc îndureraţi de asupriri şi prigoniri nemaiauzite, de schingiuiri crâncene şi executări sângeroase, care toate i-au dezmoştenit din scumpa lor ţară; fraţii Români din regat îl strâng la pieptul înduioşat pe martirul naţional din Bucovina, punându-l la sigur adăpost, iar martirul, dacă este isteţ, se poate alege chiar profesor de limba germană la o înaltă şcoală militară" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.146, 1 noiembrie 1914, pg.2).

Aluzia cât se poate de străvezie la Ion Grămadă, cel care avea să ceară să fie trimis în prima linie, după intrarea României în război, acelaşi Grămadă pe care detractorii din timpul vieţii aveau să-l omagieze zgomotos, după terminarea războiului, demonstrează că, la nivel de elite, Bucovina a fost, întotdeauna, raiul oportuniştilor.

"**Purtarea Ruşilor în Bucovina.** Mahalaua din Storojineţ, în care locuiesc numai Români, a fost prădată şi în parte mistuită prin foc de Ruşi. Castelul Budeniţ al văduvei cunoscutului fruntaş român Dr. de Volcinschi a fost prădat sub conducerea ofiţerilor ruşi. Curtea moşiei d-lui Ianoş din Panca a fost prădată şi aprinsă" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.146, 1 noiembrie 1914, pg.4).

Cernăuţii de după ocupaţia rusească. "Ştirile răspândite de unele Jurnale de peste hotare că oraşul Cernăuţi ar fi pătimit în urma bombardării din partea Ruşilor nu se confirmă. Au căzut asupra oraşului de tot numai 8 şrapnele, dintre care numai 3 au explodat, fără să fi produs daune mai mari şi fără să fi pricinuit victime de oameni. Ţintele obuzelor duşmanului erau bateriile noastre; asemenea, nu este adevărat că bateriile noastre ar fi fost postate pe piaţa principală a oraşului. Atât biserica Paraschivei, cât şi reşedinţa mitropolitană au fost scutite de obuzele Ruşilor" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.146, 1 noiembrie 1914, pg.4).

Noua administraţie austriacă a Cernăuţilor. "Comandantul oraşului Cernăuţi, căpitanul jandarmeriei Iaskiewicz, a instituit pentru administrarea oraşului Cernăuţi un comisar, în persoana d-lui Dr. Anton Norst, numind, totodată, un consiliu de administraţie care se compune din domnii: consilier aulic Moritz Barleon, deputatul Dr. Dorimedont Popovici, inspectorul şcolar Anton Klym şi dentistul Elias Kampelmacher" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.146, 1 noiembrie 1914, pg.4).

"**Vitejii noştri din armata austro-ungară** au fost decoraţi de către Împăratul pentru vitejia lor în răsboi:

Distins cu **medalia de aur pentru vitejie**, **George DAN**, cadet la Regimentul de infanterie 41, s-a excelat în mod deosebit în mai multe asalturi şi lupte şi era totdeauna cel dintâi...

Înaintare neobişnuită, Ilarion GROSAR, sergent major la Reg. de inf. 41, fiind chirurg excelent, s-a distins îndeosebi prin neobosita-i stăruinţă... A fost înaintat medic asistent de rezervă.

Distinşi cu **medalia de argint** clasa I pentru vitejie (din acelaşi Regiment de infanterie 41, din Regimentul de miliţie teritorială nr.22 - voluntari bucovineni):

Toader POMOHACI, tambur (toboşar), se excelă ducând într-o luptă, ca ordonanţă a comandantului de companie, ordinele acestuia cu linişte şi dispreţ de moarte.

Alexandru HRINCU, infanterist de miliţie, s-a purtat deosebit de vitejeşte, sprijinindu-l în modul cel mai viguros pe plutonierul său.

Ştefan CORLAŢAN, plutonier, a împuşcat ca comandant de linie asupra unei baterii duşmane în flanc şi a contribuit mult la cucerirea

bateriei acesteia.

George COLIBABA, infanterist de miliţie, s-a distins la cucerirea unui turn de biserică... A cucerit o mitralieră şi a luat prizonieri 10 Ruşi.

Iulian ZUS, voluntar şi caporal titular, a cucerit, în focul cel mai puternic, o casă care era ocupată de 11 soldaţi ruseşti, luându-i prizonieri.

Samuil Persic, sergent la Regimentul 41, secţiunea I de mitraliere, ca subofiţer în urma frontului a reuşit să înainteze muniţiunea în împrejurări de tot grele, printr-un sat în flăcări pe care-l bombarda duşmanul. Acelaş subofiţer s-a distins şi în alte lupte, conducând muniţiunea de rezervă în mod strălucit" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.147, 8 noiembrie 1914, pg.2).

"**Luptele din jurul Cernăuţilor**. O mare parte din Ruşii care au părăsit Cernăuţii au mers spre vest, pe malul stâng al Prutului, înspre Galiţia.

Ruşii bătuţi lângă Zalucze de trupele noastre s-au întors înapoi ca să ajungă la Noua Suliţă rusă. Dat fiind că trupele noastre au ocupat malul drept al Prutului, la est de Cernăuţi, retragerea a devenit foarte periculoasă pentru Ruşi.

Comandantul trupelor ruseşti a cerut, Lunia trecută, predarea Cernăuţilor, ceea ce s-a refuzat. De aceea, Marţi a început bombardarea violentă. Vreo 50 de şrapnele au căzut la vest de Cernăuţi, fără a pricinui pagube. Când câteva sute de Cazaci au ieşit din trecătoarea Zucika, tunurile noastre le-au pricinuit mari pagube, silind pe duşman să se retragă. Miercuri şi Joi a fost linişte, dar Vineri lupta a reînceput.

Trupele noastre au primit întăriri, au trecut Prutul gonind pe Ruşi spre nord şi făcând numeroşi prizonieri" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.147, 8 noiembrie 1914, pg.3).

"**Ruşii lângă Cernăuţi**... Ruşii au cerut de repeţite ori predarea Cernăuţului, însoţind, de obicei, acest act de puternică canonadă asupra întăriturilor noastre. Dorinţa de a li se preda oraşul se înţelege că nu li s-a împlinit şi, ca răspuns cuvenit, artileria noastră, care ţinteşte cu o siguranţă şi preciziune uimitoare, a făcut să amuţească cu desăvârşire mai bine de jumătate din bateriile duşmane" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.148, 15 noiembrie 1914, pg.3).

Lucrurile nu prea stăteau aşa, dar propaganda de război avea dreptul, ba chiar şi obligaţia, de a falsifica realitatea pentru a ţinde vie flacăra speranţei.

"**Închisorile tribunalului din Suceava** nu mai încap să cuprindă poporul adus cu sutele din părţile care fuseseră invadate de trupele ruseşti. Sunt mare parte Ruteni, dar şi Români, bărbaţi, femei şi copii din părţile Siretului, Storojineţului şi Cerbăuţului, învinuiţi de a fi participat la jafurile întinse făptuite de miliţia rusească. Avem deplină încredere în organele justiţiei noastre, dară ne face datoria de a îndrepta atenţiunea asupra nenumăratelor plângeri care ne sosesc din acelea părţi, unde **un uriaş sistem de urâcioase denunţări** a produs adâncă amărăciune în toate straturile populaţiunii dela ţară" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.148, 15 noiembrie 1914, pg.4).

"**Tribunalul ţării din Cernăuţi s-a mutat la Suceava**. În urma ordinului ministrului de justiţie, tribunalul ţării din Cernăuţi s-a mutat la Suceava, începându-şi activitatea cu ziua de 14 Noemvrie 1914... Conducătorul tribunalului... este viceprezidentul Dr. Vasile Iacubovici" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.148, 15 noiembrie 1914, pg.4).

"**Oraşul Cernăuţi începe a se înfăţişa**, iarăşi, în ţinuta sa obişnuită. Mişcarea pe stradă devine mai vie, prăvăliile încep a se înzestra cu marfă, adusă, ce-i drept, cu multă greutate din centrul Monarhiei, pe lungul încunjur, prin Bistriţa şi Vatra Dornei. Oficiile statului şi-au reluat activitatea. Închise au rămas şi vor rămâne, lungă vreme, institutele financiare...

Comitetul ţării, împreună cu mareşalul, baron Dr. A. Hurmuzachi, s-a încărcat de mare răspundere pentru că n-a determinat Banca Ţării să-şi deschidă o sucursală la sediul guvernului din Vatra Dornei" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.148, 15 noiembrie 1914, pg.4).

"**Nouă chemare la arme**. În temeiul Preînaltului apel la arme a tuturor gloatelor i.r. şi r.u. sunt chemaţi la serviciul de glotaş cu arma următoarele persoane aflătoare în Bucovina, obligate la serviciul în gloate:

1. cei născuţi în anii 1892, 1893, 1894 şi 1895;

2. cei născuţi în anii 1878 până inclusive 1890, obligaţi la serviciul de gloate" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.148, 15 noiembrie 1914, pg.4).

Glotaşi cu arma, iată o cinică, dar cât se poate de adevărată expresie, care caracterizează soarta oamenilor în statele organizate de elitele lor!

"**În 3 Decemvrie 1914 încep recrutările în districtul Sucevei**. Se invită venerabilii păstori de suflete să îndeplinească, din acest motiv, fiecare în biserica din enoria sa, în ziua înainte de asentare (recrutare) pentru cei care pleacă sf.liturghie, împreună cu sânţirea apei spre întărirea lor sufletească; asemenea, la dorinţă, să-i mărturisească şi să-i îngrijască cu sf.taine; totodată să ţie la această ocazie şi o cuvântare patriotică celor prezenţi. // Protopresviterul G. Berariu" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.149, 22 noiembrie 1914, pg.2).

"**Vitejii noştri**. Preaînalta recunoştinţă pentru ţinuta vitejească înaintea duşmanului i s-a exprimat sublocotenentului Reg. de inf. 41 **Silviu Iliuţ**. Au mai fost decoraţi (din acelaşi regiment bucovinean) pentru vitejie: caporalul **Gavril Rotar**, distins cu medalia de argint clasa I pentru vitejie, plutonierul **Ioan Cocârlă**, fruntaşul **Grigorie Pătrăucean**, plutonierul **Ioan Repta** şi voluntarul **George Rusu**, toţi patru distinşi cu medalia de argint clasa II pentru vitejie" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.149, 22 noiembrie 1914, pg.4).

Iorga atacă elitele bucovinene. "**Neamul Românesc** din Bucureşti, în numărul din 26 Octomvrie 1914, reproduce un articol din fruntea ziarului nostru (Viaţa Nouă), însoţindu-l de bănuieli batjocoritoare şi insulte copilăreşti. Ne uimeşte acest ton puţin cuviincios, îndeosebi în aceste vremuri când răsboiul apasă cu greutate şi asupra noastră, a Bucovinenilor.

Crede oare, în adevăr **Neamul Românesc** că serveşte bine interesele Neamului Românesc, dacă de ani de zile dă ospitalitate unor inconştienţi corespondenţi bucovineni, îngăduind ca aceştia, prin scrisul lor în care se întovărăşeşte nepriceperea cu laşitatea să compromită amar întreg Neamul Românesc din Bucovina?" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.149, 22 noiembrie 1914, pg.4).

Onciul, ţăranii, Suceava şi apelul. "Ni soseşte la redacţie, din partea dlui deputat Aurel de Onciul, un apel adresat chiar ţăranilor ca să se întrunească, Duminecă, în 22 Noemvrie 1914, la Suceava, în adunare ţărănească, având la ordinea zilei dări de seamă asupra stării Românilor, asupra trebilor ostăşeşti şi asupra nevoilor ţărăneşti.

Apelul e semnat de un comitet care se compune din: **George HUTU**, gospodar şi primar al oraşului Cîmpulung, **Alexandru Buburuzan**, gospodar în Mănăstirea Humorului şi fost deputat în sfatul ţării, **Ştefan Forfotă**, gospodar şi primar al oraşului Vatra Dornei, **Ştefan Bârtoi**, gospodar şi primar în Stroeşti, **George Boncheş**, gospodar în Vatra Dornei şi deputat în sfatul ţării, **Zaharie Zub**, gospodar în Horodnicul de Sus.

Iată şi **apelul**:

"Muscalul a intrat în ţară şi voeşte să răpună Împărăţia. Iar căzând Austria, cade cu ea şi întregul neam românesc. Căci nu se poate încăpea îndoeală că, peste scurtă vreme după căderea Austriei, Muscalul va înghiţi România dimpreună cu Ardealul şi Bucovina, făcând astfel capăt neamului nostru.

Deaceea noi, ţăranii români din Bucovina, am fost şi rămânem pururea credincioşi Împărăţiei. Tot deaceea ne-am fi aşteptat ca în răsboiul groaznic între Muscal şi Împărăţie, oastea românească, ca să apere neamul, va lupta umăr la umăr cu oştile împărăteşti; când colo, auzim că la Bucureşti o samă de oameni asmuţă din răsputeri împotriva Austriei, că vrea ca România să se lege cu Moscalul şi că cer ca oastea românească să între în Împărăţie, pe cuvânt de a ne scăpa de jugul sub care pretind ei că am geme.

Faţă de această încercare de sinucidere a neamului nostru, noi, ţăranii din Bucovina, trebuie să ne ridicăm glasul nostru şi să le spunem răstit domnilor dela Bucureşti că noi nu ne clintim credinţa noastră pentru Împărăţie, că ne împotrivim oricărui amestec în treburile noastre şi că dorim din suflet ca oastea românească să lupte alăturea de feciorii noştri din oastea împărătească" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.149, 22 noiembrie 1914, pg.4).

Reportajul adunării de la Suceava. "Am întâlnit, în desdimineaţa acelei zile de Duminecă, o ceată de munteni, în drumul spre Suceava.

- Încotro vă este calea?, i-am întrebat, văzându-i cu feţele înviorate de o neobişnuită seninătate.

- Ne ducem la Suceava, răspunseră într-un glas, ca să aducem prinos de închinăciune şi credinţă bunului nostru Împărat şi să ne rugăm de ajutor frăţesc la regele Ferdinand, despre care merge vestea că este bun Român şi vrednic urmaş al Marelui Vodă Carol.

S-au adunat la Suceava în număr de peste trei mii. Locul de întâlnire era prea mic ca să poată cuprinde această mulţime. Atunci, cu toţi, mânaţi de acelaş gând, au pornit spre vechea Mitropolie, cel mai strălucit loc de închinare al pământului românesc, izvor de mângâiere şi alinare pentru lumea credincioasă...

Vorbitorii au fost numai ţărani dintre cei mai de frunte. Ei au aflat cuvinte simple şi amăsurate, însufleţite de căldura sentimentului, cât a fost vorba să desfăşoare năcazurile grele ale ţării şi ale ţăranului în această vreme de nemaipomenită cumpănă" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.150, 29 noiembrie 1914, pg.1).

Eroismul unui băieţel din Bucovina. "Numele băiatului e **Ioan Huţu Murciu** şi călătoreşte la Viena, cu tatăl său, la dorinţa Împăratului, care vrea să-l cunoască pentru fapta sa eroică şi îndrăzneaţă. Iată şi isprava sa:

Ca băiat de pădurar, umblând, într-o zi, prin câmpii şi păduri, zări, la o mică depărtare, o patrulă de cazaci, scortând 60 prizonieri din armata noastră. Băiatul, curios, îi urmări dela distanţă şi, ajungând la marginea satului, văzând pe cazaci că închid prizonierii într-un şopron, iar ei se duc la o crâşmă din apropiere, îi veni ideea să-i salveze.

După ce se convinse că cazacii petrec, se strecură la şopron, deschise uşa şi, arătându-le direcţia, îi sili (grăbi - nota noastră) să fugă.

După câtăva vreme, cazacii ieşiră şi mare le-a fost spaima, când văzură şopronul gol. Zărind pe băiat prin apropiere, l-au întrebat dacă n-a văzut nişte soldaţi fugind.

Băiatul le spuse că i-a văzut, dar le arătă o direcţie contrară. După plecarea cazacilor, sosi şi un ofiţer rus, călare, pentru inspecţie. Se scobori de pe cal, pe care îl legă de un copac, şi, până se uită cu ochianul după

cazaci, băiatul deslegă revolverul de lângă şea, îl ţinti şi-l nimeri drept în inimă. Încălecă calul şi nu se opri până la tabăra noastră, unde, în curând, sosiră şi soldaţii eliberaţi, cari povestiră isprava băiatului. Puiul de Român va fi decorat" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.150, 29 noiembrie 1914, pg.3).

"**Ruşii au reocupat**, în 28 Noemvrie 1914, **capitala Cernăuţi**. De aici, ruşii au înaintat pe teritoriul cuprins între râurile Prut, Ceremuş şi Siret, concentrându-se în masse considerabile pe malul Prutului, la Zalucea, în dreptul oraşului Sniatin, şi pe malul drept al Siretului, la Berhomet şi Hliboca... Populaţiunea capitalei Cernăuţi, cel puţin în două părţi din trei, s-a refugiat în părţile de sud ale ţării sau peste Ronina şi Ungaria, în provinciile vestice... Nemărginite de mari sunt îndeosebi pagubele ce le-a suferit Fondul Religionar greco-ortodox, toate moşiile sale dintre Siret şi Nistru fiind cu desăvârşire devastate" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.151, 20 decembrie 1914, pg.4).

"**Arhiducele Moştenitor Carol Francisc Iosif în Bucovina**. Alteţa Sa Imperială, Arhiducele Moştenitor Carol Francisc Iosif, a sosit, venind din Transilvania, în 17 Decemvre dimineaţă, în Vatra Dornei... În 18 Decemvre, la 8 ore dimineaţa, Arhiducele a primit, la gara capitală din Cîmpulung, prezentarea autorităţilor districtului, a clerului, a corpului didactic, a diferitelor societăţi, iar marea mulţime de chipeşi munteni, care se adunase din toate părţile cu acest prilej, făcură Arhiducelui ovaţiuni entuziaste.

Din Cîmpulung, Alteţa Sa Imperială porni, peste Hatna (Dărmăneşti) şi Hadicfalva (Dorneşti), la frontul de est, unde asemenea a vizitat toate staţiunile militare, înaintând în urmă până la tranşeele din faţa duşmanului...

La reîntoarcerea depe frontul de est, Arhiducele a vizitat oraşul Rădăuţi. Era ziua de Vineri, zi de târg. Întinsa piaţă din centrul Rădăuţului era plină de o mare de lume... Mulţimea, cum a prins de veste că frumosul chip de ofiţer este însuş Moştenitorul tronului, a izbucnit în entuziaste urări, făcând o grandioasă manifestare patriotică...

În calea spre Cîmpulung, Arhiducele a fost întâmpinat în staţiunile Hatna, Ilişeşti, Cacica, Gurahumorului şi Vama de clerul şi reprezentanţii

acelor regiuni şi de o mulţime de popor, primind cu cuvinte de mulţămită pânea şi sarea ce i se prezentau, după obiceiul strămoşesc, în semn de bunăvenire" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.152, 27 decembrie 1914, pp.1-2).

Foamete în satele sucevene. "Îndeosebi comunele rurale Rus-Mănăstioara, Reuseni şi Securiceni duc lipsă nespus de mare, după ce recolta porumbului a fost nimicită cu desăvârşire, bătută fiind de grindină" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.152, 27 decembrie 1914, pg.4).

"**Intrarea Ruşilor în Suceava**. Pe la sfârşitul lunei lui Decemvre, Ruşii începuseră a înainta peste apa Siretului... Vineri, în ziua anului nou a bisericii apusene, pe la 12 ore din amiazăzi, străbătu ca un fulger prin populaţiunea îngrozită a Sucevei vestea că drumul ce vine dela Iţcani este negru de căzăcime rusească. Era spaima care sporise şi însutise numărul. Nu erau decât 22 cazaci călări, cari intrară, venind dinspre Hatna, în gara Iţcani. Un detaşament mic de patru oameni pătrunse pe strada Burdujenilor, până la bariera frontierei române, şi unul dintre ei, cu glas brusc şi semeţ, se răsti la ostaşul român ce stătea de sentinelă la barieră, somându-l să nu lese populaţiunea austriacă să se refugieze pe teritoriul românesc.

Ostaşul român, un fecior sdravăn şi isteţ, ridică puşca şi-l invită pe rusul îngâmfat, cu un gest hotărât, să-şi caute de treabă şi să-şi păzească frontiera dacă poate.

Ruşii, cam zăpăciţi de această întâmpinare puţin prietenoasă, n-au mai lungit vorba şi s-au cam dus.

Patrula întreagă de 22 cazaci se concentră, peste scurt (timp), la capătul podului ce duce la Suceava, făcând pregătirile de precauţiune pentru a putea trece fără primejdie. Ei trimiseră înainte, mai întâi, pe un lipovan şi, după ce acesta trecuse fără primejdie, urmară şi ei şi o luară, cotind la dreapta din strada principală, pe drumuşorul ce duce spre Şcheia, pe sub poalele dealului pe care este clădită Zamca.

Cam pe aceeaşi vreme, sosiseră la Şcheia, venind din spre Costîna şi Mihoveni, 600 de cazaci călări, în frunte cu polcovnicul Syczen. Mişcările călărimii se puteau bine urmări de pe dealul Zamcei.

Această megieşie atât de apropiată cu groaznicul duşman a pricinuit o nouă şi cuprinzătoare bejenărie a populaţiunei oraşului. Cu două zile

mai înainte părăsiseră oraşul autorităţile şi toţi câţi credeau a fi mai de samă expuşi primejdiei de a fi luaţi chizeşi pentru Dumnezeu mai ştie ce fel de bănuieli. De astă dată, a părăsit oraşul îndeosebi cetăţenimea ovreiască, tăbărând la frontiera românească în punctul Burdujeni. Autorităţile româneşti dela frontieră, cu toată rigoarea dispoziţiunilor privitoare la trecerea frontierei, au îngăduit tuturor refugiaţilor, fără deosebire, întrarea în ţară şi, pentru acest act de curată umanitate, au dobândit un titlu de bine meritată recunoştinţă din partea populaţiunei neromâneşti din Bucovina.

Sâmbătă, în 2 Ianuarie 1915, dimineaţa, populaţiunea părea liniştită. Îşi făcuse loc încredinţarea că Ruşii nu vor mai intra în oraş, căci ei, în sara de Vineri spre Sâmbătă, părăsiseră Şcheia şi se perduseră în direcţia pădurii Costînei.

Pe la ora 1 după amiazăzi, pe când, din fericire, stradele erau goale de lume, ne-am trezit, deodată, cu o ploaie de gloanţe în mijlocul oraşului. Gloanţele vâjâiau din ce în ce mai des şi, din când în când, se auzia bubuit de tun, care făcea să te crezi în mijlocul fierberei unui câmp de luptă. Se puteau lesne distinge exploziunile puştilor noastre, cu sunetul lor plin, de cele ruseşti, care spintecau aerul cu sunet lung, şuerător. Armele austriace amuţiră peste scurt (timp), după 30-40 de împuşcături, şi urmă, apoi, un ropot des de proectile ruseşti, până ce, în urmă, cam după 10 minute, încetară şi aceste.

Ce s-a fost întâmplat?

Vreo câţiva finanţi şi jandarmi de-ai noştri, risipiţi de corpurile lor, auzind de înaintarea Ruşilor, avusese inspiraţia să se ascundă în casele de-a lungul stradei principale, începând dela curmezişul stradei Cutului şi până la biserica Catolică, al cărei turn de clopote se părea a fi un admirabil punct de observare şi de atac. Ei întâmpinară cu salve cea întâie patrulă rusească. Unul dintre cazaci fu lovit de moarte şi calul său, rănit şi el la ureche, o luă în fugă mare în jos pe calea principală. Al doilea cazac dispăru cu cal cu tot.

Grosul armatei, care urma, auzind împuşcăturile, porni şi ea a da foc în toate direcţiunile, începând dela podul Arenilor şi urmând, fără încetare, până în dreptul primăriei (actuala prefectură - nota noastră).

Altă coloană de cazaci o luă pe strada Fălticenilor (Mihai Viteazu), dând necontenit salve, până ce ajunseră în strada principală. Atunci,

primarul oraşului, inginerul Fuchs, cuprins de spaimă şi de groază, părăsi oraşul, uitând de datorie şi de sărbătoreasca juruinţă de a nu lipsi dela locul său. A fost poate numai bunul Dumnezeu care a avut milă de acest oraş şi a ferit urgia ce începuse a se prăbuşi asupra lui.

Avocatul Dr. Samuil Isopescul, aflându-se pe stradă în dreptul bisericei catolice, pe timpul înaintării Ruşilor, se feri înspre palatul primăriei de ploaia gloanţelor şi avu prezenţa de spirit de a lua asupraşi rolul greu şi ingrat de a parlamenta, în numele oraşului, cu Ruşii, turbaţi de furie din pricina puţin ospitalei întâmpinări ce li s-a făcut. A improvizat, în grabă, un steag alb, s-a urcat în trăsură, cu sergentul Niga. care, după fuga primarului, rămăsese în acest moment a fi unicul reprezentant al puterii autonome comunale, şi amândoi porniră spre Areni, de unde avea să vie în urma armatei colonelului comandant.

L-au întâmpinat în numele oraşului, rugându-l de scut şi cruţare. Colonelul, care nu era în cunoştinţă despre cele întâmplate, se dădu jos de pe cal, sui în trăsură cu dl. Isopescul şi împreună porniră către oraş.

În apropierea tribunalului, se auzi un sgomot înăduşit de voci, care strigau neîncetat în limba ruteană:

- Veniţi şi ne mântuiţi! Voi sunteţi mântuitorii noştri, pentru voi suferim chinurile temniţei!

Erau bieţii ţărani ruteni din părţile Siretului şi ale Hlibocei, cari de luni de zile zăceau întemniţaţi, bănuiţi şi denunţaţi fiind că ar fi participat, alăturea cu Ruşii, la jafurile în contra ovreilor şi a marilor proprietari.

Colonelul, însoţit de ofiţerii săi şi de doctorul Isopescul, urcă scările tribunalului şi, ajungând la etajul III, unde sunt celulele pentru penitanţiari, fu întâmpinat cu un urlet sălbatec de bucurie din partea celor întemniţaţi, cari se grăbiseră să spargă uşile grele şi ferecate. Fură reţinuţi numai cei vinovaţi de omor; şi toţi ceilalţi, peste două sute, fură eliberaţi. Câţiva dintre ei s-au folosit de libertatea neaşteptată şi, în vreme de noapte, au spart şi au jăfuit unele locuinţi din Suceava, despăgubindu-se, se vede că pe această cale, pentru necazurile ce au fost îndurat.

În vremea aceasta, cazacii, în mulţime de două sotnii, descalecară şi se înşirară înaintea primăriei, de-a lungul stradei principale. Cazacii, cu priviri crunte, cu cuşme mari şi miţoase, cu iataganele lungi la brâu, erau un aspect îngrozitor, dară totodată şi neobişnuit de atrăgător. Populaţia Sucevei, curioasă ca şi pretutindene, uită într-o clipă de frică

şi de groază şi umplu strada şi parcul larg din preajma primăriei.

Colonelul, sosind la primărie şi aflând de cele întâmplate, fu cuprins de o furie turbată. El declară că va da foc oraşului şi că-l va prăpădi, dacă, până într-un ceas, nu va fi de faţă cazacul omorât şi acela care l-a omorât.

S-au împrăştiat cete de cazaci să facă cercetare spre a li da de urmă. Au năvălit prin case, au lovit cu stratul puştei, au biciuit cu nagaica, au furat şi jăfuit, însă cazacul omorât nu era nicăiri.

Trecu un ceas de groază. Comandantul, în mânia-i nepotolită, dădu ordin să se dea foc oraşului. Se făcu începutul cu edificiul cel mai apropiat, casa proprietarului Barber. Harnicii cazaci intrară în ea, aruncând mai multe bombe incendiare, şi, într-o clipă, interiorul edificiului era cuprins de flăcări. Comandantul, în extaz de furie şi de nerăbdare, dădu zor. Atunci, ofiţerii cu lovituri de nagaică îi grăbiră pe cazaci să spargă cu bolovani ferestrele edificiului, ca focul mistuitor, hrănit de curent, să-şi isprăvească opera nimicitoare.

Bietul reprezentant provizor al oraşului, doctorul Samuil Isopescul, căzu în genunchi înaintea comandantului, implorându-l de milă. În acest moment, sosi vrednicul paroh al oraşului, părintele exarh Mihai Sârbu, care reuşi, împreună cu d-nul Isopescul, să îmblânzească furia comandantului, făcându-l să înţeleagă că nimicirea oraşului prin foc ar fi cea mai mare urgie pentru populaţiunea creştinească, nevinovată şi, de aceea, neresponsabilă pentru cele întâmplate.

Comandantul Syczen (Şîşkin) se îmblânzi, în sfârşit şi îngădui să se stingă incendiul care luase dimensiuni îngrijitoare. Era pe la 5 ore când comandantul ordonă ca să vestească populaţiuni că, a doua zi, Duminecă, la 8 ore demineaţa, se va bombarda şi nimici întreg oraşul dacă, până atunci, nu i se vor preda cazacul pe care-l credea omorât şi acela care l-a omorât. Mai impuse, apoi, o contribuţie de 10.000 coroane, 600 pâni, 250 kg de zahăr, 10 kg de ceai, 6 kg de vaselină şi ceru ca, a doua zi, să fie întâmpinat de reprezentanţii oraşului cu un steag alb de mătasă, pe care să fie inscripţia românească “Suceava”. Apoi, cazacii încălecară şi ieşiră cu toţii din oraş, retrăgându-se în cartierul lor dela Şcheia.

Între cei ce refuzaseră de a se refugia din oraş era şi deputatul d. Dr. Euseb Popovici, care făgăduise cetăţenilor săi că nu-i va părăsi în aceste

momente grele.

Aflând deputatul Popovici despre cele întâmplate, prevăzu primejdia ce ameninţa oraşul şi luă asupra-şi sarcina grea de a pregăti totul ce e posibil pentru a delătura dezastrul ce părea inevitabil. El întruni, în grabă, pe puţinii consilieri comunali cari se mai aflau în oraş. Aceştia încredinţară consilierului Voronca cârma oraşului, de astă dată atât de grea şi atât de puţin ademinitoare, şi hotărâră ca, a doua zi, demineaţă, reprezentantul oraşului, întovărăşit de parohul Sârbu şi de deputatul Popovici, să se prezinte la 6 ore în cartierul general al cazacilor, în Şcheia, spre a solicita, în numele oraşului, milă şi cruţare.

Iată ce ne împărtăşeşte deputatul Popovici despre această interesantă expediţiune:

"La orele 5, am fost gata de plecare. Afară, întuneric, ceaţă şi rece. Nicicând nu mi s-a părut o cale atât de grea. Eram pregătit că vom fi insultaţi şi trataţi cu brutalitate; însă conştiinţa că este pusă în cumpănă soarta Sucevei oţeleşte puterile, calmează nervii şi umple sufletul cu un sentiment de hotărâre şi paşnică resemnare. Sosesc trăsurile. Iau loc în trăsura dintâi, împreună cu parohul Sârbu, un credincios prieten din copilărie, cu care împreună am petrecut multe clipe bune şi grele.

- Greu ţi-a merge, părinte Mihai!, i-am zis cam în glumă, dar şi cam în serios.

- Ce-o vrea Dumnezeu!, mi-a răspuns şi am pornit amândoi tăcuţi, în capră cu viziteul şi cu sergentul Niga, care ţinea în mână flamura albă de mătasă, ce fâlfâia cu un sgomot sfâşâitor în vântul de gheaţă al dimineţei.

În trăsura a doua, ne urmă noul primar al oraşului (Voronca), însoţit de lipovanul Nichitovici, un bărbat isteţ şi cuminte, care avea să ne servească drept tălmaci. Când am cârmit de pe şoseaua principală în drumul care duce la Şcheia, amurgul demineţii începu a se lumina. De-a lungul drumului, erau înşirate santinele de cazaci, care salutau milităreşte, văzând cavalcada cu stindardul păcii.

În fund, pe la casele din marginea satului, se zăreau cai căzăceşti legaţi de garduri şi căzaci cari îşi terminau toaleta şi aşezau şelele.

Am intrat în curtea boerului Aritonovici. Pe sub molizii crenguroşi din întinsa grădină erau adăpostiţi caii frumoşi ai ofiţerilor şi mulţimea de căzaci, care se mişca în tăcere; învăliţi în mantalele lor lungi şi

mohorâte, dădeau întregului un aspect neobişnuit şi straniu.

Furăm întâmpinaţi de un ofiţer mai în vârstă, înalt şi spătos, cu o barbă sură bine îngrijită, cu ochi vioi şi blânzi, cari pare că înviorau faţa cu trăsăturile ei energice de păreau sapate în marmoră. El ne conduse în sala castelului şi ne invită să aşteptăm puţine momente, până va sosi polcovnicul. Peste 20 de minute, acesta intră şi părea satisfăcut să ne vadă atât de timpuriu în cartierul său.

Colonelul Syczen (Şîşkin) e un bărbat de statură mijlocie, în vârstă cam de 60 de ani. Înfăţişarea şi gestele sunt distinse. Trăsăturile feţei sale vorbesc de oboseală şi în privirile lui pare că ceteşti o jalnică melancolie, prevestitoare a apropiatului sfârşit ce l-a aflat pe câmpul sângeros de luptă din preajma Mestecanişului.

El ni-a întins fiecăruia mâna cu prietenie şi, după ce a ascultat rugămintea ce i-am făcut, a răspuns cu blândeţe, însă totodată cu amărăciune, că este adânc indignat de întâmpinarea ce s-a făcut ostaşilor săi, întâmpinare care loveşte în cel mai elementar principiu al umanităţii şi dreptului internaţional, că este însă convins că populaţiunea creştină din Suceava nu are nici o vină. El declară, apoi, că este hotărât să cruţe oraşul în care nu a mai rămas decât populaţie creştină, că renunţă la contribuţia de 10.000 coroane şi, în urmă, ne provoacă să dispunem să se tragă clopotele ca populaţia creştină să se poată închina după cuviinţă şi după legea strămoşească ca să poată dobândi ajutorul şi îndurarea lui Dumnezeu în aceste vremuri de grea cumpănă.

Ieşind din castel, ne-a însoţit până la trăsură un tânăr şi chipeş locotenent sibirian, care mi-a zis, la despărţire, într-o nemţească cam scrintită:

- Auf Wiedersehen in Budapest!

Aveam deplină nădejde că nu ne vom întâlni la Budapesta, cel puţin nu în gândul inimosului cazac".

Erau 8 ore când delegaţiunea s-a întors în oraş. Strada principală era înţesată de lume care aştepta cu nerăbdare să audă ce soartă li se pregăteşte. Inimile se liniştiră pentru a fi cuprinse, peste scurt (timp), de grija şi groaza zilelor ce aveau să vie.

După 8 ore, sosi şi polcovnicul în oraş, însoţit numai de adjutantul său.

În strada principală, se întreţinu cu lumea adunată şi o îndemnă să

fie liniştită, să-şi păstreze însă bine banii şi odoarele, căci bravii săi cazaci au totdeauna nepotolită poftă de asemenea lucruri. S-a oprit, apoi, dinaintea primăriei şi a fost surprins a nu-l afla pe doctorul Isopescul, precum le fusese vorba cu o zi mai înainte. Bravul salvator al oraşului (Samuil Isopescul), îngrozit de cele întâmplate şi de chinurile ce le suferise familia sa, se hotărâse să renunţe la cinstea acestei întâlniri şi părăsise, cu ai săi, oraşul în puterea nopţii" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.153, 30 mai 1915, pp.1-4).

Urgia războiului şi "porumbul românesc. Urgia războiului s-a deslănţuit ca o straşnică cumpănă asupra ţerişoarei noastre. Ea şi-a aflat culmea în ocupaţiunea rusească, când duşmanul a cuprins întreg teritoriul dintre albia Siretiului şi valea adâncă a Moldovei, tăbărând în număr de zeci de mii în comunele resfirate între **Gurahumorului** şi **Valeaputnei**, până adânc în **Fundul-Moldovei** şi **Ciocăneşti**. Înaintarea falnică a Ruşilor s-a sdrobit, lovindu-se de stâncile Mestecănişului, pe care le-au scăldat într-un potop de sânge. Pe urma duşmanului au remas numai jale şi cea mai adâncă mizerie. 74 mii de locuitori români din părţile muntelui au îndurat cele mai mari neajunsuri...

Reprezentanţii poporului, prevăzând catastrofa ce ar putea urma din cauza lipsei de alimente, au intervenit pe lângă guvernul român ca acesta să îngăduie, pentru alimentarea populaţiei româneşti din Bucovina, exportul unei cantităţi amăsurate de porumb. Guvernul român a îndeplinit această cerere a poporului român din Bucovina şi a încuviinţat ca, pentru trebuinţele acestuia, să se exporte 800 vagoane de porumb, acordând totodată unele înlesniri în ceea ce priveşte cumpărarea şi transportul" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.153, 30 mai 1915, pg.3).

Iancu Nistor, academician. "Dr. Iancu Nistor, profesor la Universitatea din Cernăuţi şi membru corespondent (al Academiei Române) din 15 Mai 1911, fu ales în locul vacant după Ath. Marinescu, decedat la Sibiu, în 7 Ianuar 1915" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.154, 6 iunie 1915, pg.4).

"**Chestia porumbului**. Întârzierea porumbului a pricinuit, pretutindene, multă nelinişte şi amărăciune. Cunoaştem nevoia care apasă

cu atâta greutate, însă vremile cer răbdare şi cumpănă!... Directorul Căilor Ferate Române, dl. Cottescu, a vestit Centrala că trenuri speciale, încărcate cu porumb, vor intra în gara Burdujeni, în răstimpurile hotărâte, iar preşedintele ţării (Bucovinei), contele Meran, a pus la dispoziţia Centralei (de import a colonelului Fischer, căruia i se subordona Tarangul şi popa George Sârbu), zilnic, 10 vagoane pentru îngrijirea transportului" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.155, 20 iunie 1915, pg.4).

"**Retragerea Ruşilor din Bucovina**. Ziua de Joi, în 10 iulie 1915, va rămânea memorabilă în istoria Cernăuţului, acest oraş atât de încercat de soarta vitregă a războiului.

În decursul zilei, populaţiunea se arăta cuprinsă de o nelinişte nedesluşită, care este, de obicei, prevestitoarea unor evenimente neaşteptate şi cumpenitoare. Amurgul serii se lăsase asupra oraşului... zgomotul zilei se potolise, aducând linişte în inimile agitate de megieşia duşmanului, aşezat în poziţiuni bine întărite, dincolo de albia Prutului, când, deodată, cam pe la orele 8 şi 3/4 se dezlănţui o furtună îngrozitoare. Pe întinderea dela Linţeşti, până la Horecea, sute de guri de tun începură a vărsa focul lor îngrozitor, sguduind cu bubuitul lor infernal văzduhul spintecat de ghiulelele înflăcărate ca de o ploie de meteori rătăcitori.

Tunurile grele austriece, şi între ele "harnica Bertha" (botezate cu numele fetei lui Krupp - nota noastră), făceau de se cutremura pământul, unindu-şi glasurile în armonia urletelor unei potaie de lupi, care umple de groază pe bietul călător întârziat în calea-i abătută...

Cam după o oră, încetă această groază pentru a reîncepe în ziua următoare, când Ruşii, prăbuşindu-se sub focul artileriei noastre şi urmăriţi îndeaproape de infanteria noastră, se puseră în mişcare, învăluind în fum şi foc calea largă a fugei lor grăbite. Erau gospodăriile bieţilor creştini din Rohozna, Zadabriuca, Jucica şi Şubraneţ, care, mistuindu-se în flăcări, aduceau acest prinos fără de voie zeului neîmpăcat al războiului.

Pe la amiazăzi, trupele noastre intrară, din trei părţi, în Sadagura, silind pe Ruşi să se retragă spre Mahala şi Boian.

Sâmbătă, în 12 Iulie 1915, Ruşii, cu toată împotrivirea lor îndârjită, fură respinşi cu desăvârşire din ţară şi aruncaţi la 30 de km dincolo de frontiera Basarabiei.

În luptele zilelor din urmă, peste 5000 de prizonieri au rămas în mânile noastre, pe lângă o bogată pradă de război, puşti, mitraliere, chesoane, muniţiuni, bucătării de câmp şi o întreagă musică militară.

Repeţitele contra atacuri încercate de Ruşi, de pe teritoriul Basarabiei, au fost adesea crâncene, însă fără ispravă. Vineri, în 18 Iulie, fură capturaţi, după o încăierare nesângeroasă, în regiunea Rarancea, 1350 prizonieri, cari îşi făcură intrarea în Cernăuţi cu feţele vesele, din care puteai ceti bucuria şi mulţămirea sufletească de a fi isprăvit devreme acest nesocotit război" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.153, 30 mai 1915, pg.3).

Popa-deputat Sârbu îi atacă pe viitorii Eroi ai Bucovinei. Popă şi deputat, suceveanul George Sârbu nutreşte o ură necreştinească faţă de românii bucovineni care au ales să moară pentru idealurile neamului şi care, deocamdată, nu pot pune mâna pe arme, pentru că România nu a intrat încă în război. Zice popa, în articolul "Dezertorii": "Cu prilejul mobilizării armatelor austriace, un mare număr de **indivizi dela noi**, îndătoraţi la serviciul de arme, **au dezertat de frica războiului** în Regatul învecinat.

Au trecut hotarele, ca de obicei în asemenea împrejurări, **elemente obscure şi indivizi înzestraţi cu diferite defecte morale, cari au preferat să se îndosească** pentru a-şi salva viaţa împreună cu păcatele lor.

Aceşti **dezertori**, numiţi cu multă îngăduinţă "refugiaţi", trecând frontiera, **şi-au dat aere de eroi şi martiri naţionali**, reuşind astfel a seduce lumea din Regat, care i-a primit cu braţele deschise ca pe "nişte fraţi", aşteptând dela ei că nu vor întârzia a se înrola în armata română.

Cunoscând caracterul fiecărui dintre aceşti "refugiaţi", am ştiut prea bine că ei, **sub masca de eroi naţionali şi martiri**, vor griji înainte de toate să-şi acapareze posturi bine plătite şi că nici prin gând nu le trece să-şi facă datoria de arme faţă de noua patrie. Odată văzându-se **puşi bine la adăpost**, ei au început a face politică, a ameninţa prin metinguri şi congrese guvernul care i-a pus în pâne, a agita cu o nelinişte turbată pentru intrarea României în acţiune contra puterilor centrale şi în cele din urmă a insulta chiar însăşi persoana Regelui.

Motivele de unde izvoreşte această politică a **dezertorilor noştri** este evidentă. Ei, trecând frontiera în împrejurările arătate, au rupt orice

legătură cu patria lor şi nu se mai pot reîntoarce, fără a se expune pericolului de a fi justificaţi. Pe de altă parte, simţind ei dispreţul de care au parte în urma fugei lor ruşinoase dela cea mai înaltă datorie, unica speranţă de mântuire ce le-a mai rămas este **intrarea României în acţiune în contra puterilor centrale**.

E bine să se ştie că aproape toţi "refugiaţii noştri intelectuali", pe timpuri normale îşi dădeau aerul de cei mai buni patrioţi austriaci, reuşind chiar să-şi asigure protecţia guvernului. Amintim numai **evenimentele scârboase de la congresul învăţătorilor bucovineni** (atac mârşav la adresa lui George Tofan - nota noastră), ţinut în primăvara anului trecut la Suceava, unde oaspeţii din Regat şi din Ardeal au fost bruscaţi şi insultaţi din partea acestor patrioţi în modul cel mai ruşinos.

La urmă, pe noi, bucovinenii, nu ne impoartă **agitaţiunile descreierate ale acestor desperaţi**. Ei au însă cutezanţa de a publica în jurnalele din Regat neadevăruri sfruntate privitoare la starea lucrurilor în Bucovina, îndrăznind chiar a se prezenta la congrese şi metinguri drept **soli ai românilor bucovineni** şi a vorbi în numele acestora.

Înfierăm după cuviinţă o astfel de procedură şi **răspingem cu dispreţ amestecul dezertorilor** în orice afacere care priveşte ţara noastră.

De astă dată nu voim să analizăm în publicitate pacatele şi defectele morale ale acestor indivizi, vom reveni însă asupra lor, dacă ei nu se vor linişti şi vor urma a vorbi în numele românilor bucovineni" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.156, 27 iunie 1915, pp.1-2).

Popo, popo, Dumnezeu şi ţara te-au iertat. Păcat numai că molima unei astfel de "cucernice" delaţiuni a rămas să se răspândească şi asupra generaţiilor următoare.

"**Manifestări patriotice la Suceava**. Cu ocasiunea cuceririi Lembergului, în tot cuprinsul ţării (Bucovinei) au aflat loc entuziastice manifestări patriotice.

În oraşul Suceava, vestea aceasta sosind târziu, seara, în ziua de 22 Iunie 1915, s-a răspândit cu iuţeala fulgerului şi a stârnit la întreaga populaţiune aprinsă însufleţire.

Miercuri, în 23, la ameazi, şcoalele oraşului, primare şi secundare, au ieşit cu tineretul în conduct festiv până înaintea palatului administrativ, unde directorul liceului gr.-or., d. C. Procopovici, şi catihetul aceluiaşi

institut, Dr. Orest Tarangul, nobil de Valea Uţei, au ţinut alocuţiuni înflăcărate (în 20 iunie 1926, când se îngroapă la Suceava oasele Eroului Bucovinei Ion Grămadă, acelaşi Tarangul ţine "alocuţiuni înflăcărate" - nota noastră), la care a răspuns prefectul districtului, d. Dr. R. Korn.

În sara aceleeaşi zile, s-a aranjat, din partea cetăţenimei, un frumos conduct de torţe, condus de noul gerent al afacerilor orăşeneşti, dl. consilier gubernial Visarion Gribovschi, viitor profitor al fondului religionar, care a vorbit în numele cetăţenimei. În numele guvernului a răspuns prefectul Dr. Korn, mulţămind, în limba germană şi cea română, pentru frumoasa şi însufleţita manifestare patriotică.

Joi, în 24 Iunie, s-a suspendat, în urma acestei isbânde glorioase, învăţământul la toate şcoalele din ţară. Cu acest prilej, s-a ţinut, la liceul de copile din Suceava, o înălţătoare serbare şcolară. Conducătorul acestui institut, d. deputat Dr. Euseb Popovici, a desfăşurat în faţa elevelor liceului şi a corpului didactic, adunaţi în umbroasa curte a edificiului, însemnătatea acestui eveniment... Cu urale puternice pentru **gloriosul Monarh Francisc Iosif I** şi pentru **credinciosul şi viteazul tovarăş de arme, Împăratul Wilhelm**, s-a sfârşit această frumoasă serbare" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.156, 27 iunie 1915, pg.4).

Suspendarea autonomiei comunale la Suceava s-a produs în ceasurile entuziaste ale zilei de 22 iunie 1915, când elitele urbane se speteau de temeneli menite să le demonstreze patriotismul faţă de Austria. "A trecut mai bine de un an dela moartea primarului Des Loges, care a stat în fruntea reprezentanţei comunale timp de 23 ani. După moartea lui, postul de primar a fost substituit prin primul ajutor de primar, Dr. Ion Luţia. O moarte grabnică l-a coborât după două luni de zile şi pe acest reprezentant al primăriei în mormânt şi, de-atunci, funcţiunea de primar a fost substituită schimbiş de membrii prezidiului municipal, d. inginer Leo de Fuchs şi consilierul Epaminonda Voronca" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.156, 27 iunie 1915, pg.4).

"**Sânzienele în Suceava**. Ziua Sânzienelor era pentru Suceava, totdeauna, de o deosebită însemnătate; veniau doară, în această zi, credincioşi cu miile din toate părţile, din ţară, de peste frontieră, din Galiţia, spre a se închina la moaştele Sf. Ioan cel Nou. De astă dată, e

linişte, căci e război, şi moaştele Sfântului sunt departe (la Viena), adăpostite în modesta capelă a mândrei capitale a Împăratului" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.157, 8 iulie 1915, pg.4).

Refugiatul Aurel Morariu trimite un memoriu lui P.P. Carp în care protestează împotriva reluării infectului articol al popii George Sârbu de către ziarul "Moldova" din Iaşi. Aurel Morariu consideră că materialul popei de la "Viaţa Nouă" "e de natură a nu face cinste nici autorului său, nici nouă, Românilor refugiaţi în ţara românească liberă şi nici bunilor noştri fraţi pe care i-am lăsat acasă, în Bucovina.

Atins la amoc, popa Sârbu, primul administrator clerical al Fondului, în 1919, incondeiază straşnic "urmările primejdioase pricinuite de nesocotinţa fiilor săi rătăciţi", apoi, în baza ameninţărilor anterioare, se pune pe nominalizat "cine sunt refugiaţii Bucovineni":

"Calificativul de "dezertori" l-a scos din sărite pe **dl. Sluşanschi** care, pe lângă insultele ce le adresează la adresa mea în "Adevărul" din 20 Iunie 1915, mai susţine că atât el, cât şi prietenii d-sale **Ioan Grămadă** şi **Aurel Morariu** "n-au făcut niciodată parte din armata austriacă şi n-au avut nici o obligaţiune militară faţă de statul austriac".

Slăbirea memoriei d-lui **Sluşanschi** ne temem să nu fie un simptom îngrijitor, căci iată adevărul: Dl. Sluşanschi e născut în anul 1877 şi a fost asentat (recrutat), cu dreptul de voluntar, la Regimentul 41 din Cernăuţi, la care a şi servit mai mult timp. În urma unui defect fisic, a fost superarbitrat şi concediat din armata regulată; este însă în temeiul legilor obligat la **serviciul de arme ca glotaş** până la vârsta de 42 ani, va să zică până în anul 1917.

Dl. **Dr. Sluşanschi**, care a făcut parte din armata austriacă, are deci şi astăzi obligaţiune militară faţă de statul austriac şi e, prin urmare, **dezertor în toată puterea cuvântului**.

Trecem la dl. **Ioan Grămadă**. Născut în anul 1886, dl. Grămadă a fost asentat în anul 1908, în Regimentul teritorial tirolez de vânători Nr.1, unde a şi servit. Şi dl. Gămadă a făcut deci parte din armata austriacă şi este prin urmare obligat la serviciu militar până la anul 1928 (numai că Ion Grămadă moare pentru România, la Cireşoaia, în 27 august 1918 - nota noastră).

Dl. **Dr. Aurel Morariu**, fost candidat de avocatură în chiar biroul

dlui Sluşanschi, e născut la anul 1886 şi s-a supus comisiei de asentare în anii 1907, 1908 şi 1909; şi nefiind aflat apt pentru armata regulată, a rămas ca şi ceilalţi doi obligat la serviciul de arme ca glotaş până la vârsta de 42 de ani" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.158, 25 iulie 1915, pp.1-2).

"**Vitejia unui român**. În luptele de dincolo de Lemberg, în cari Regimentul 33... înaintând în focul duşmanului, la marginea unei păduri, ne-a copleşit o ploie infernală de şrapnele. În acele clipe, observ că unui soldat un şrapnel i-a sfărmat braţul drept din rădăcină şi văd că braţul sfărmat cade la pământ. Uluit îl priveam. Soldatul se apleca şi ridică puşca ce căzuse de pe umăr, lipsindu-i braţul drept, şi, aşezând-o cu mâna stângă pe umărul stâng, fără a zice un singur cuvânt se întoarse şi plecă spre sanitari. Pe acest infanterist cu numele **Stan Nicolae** l-am propus spre a fi decorat" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.159, 6 august 1915, pg.4).

Ziua Împăratului. "În scurgerea îndelungatului şir de 66 ani, ziua de 18 August a ajuns, pentru popoarele Austriei, o zi de aleasă sărbătoare, căci este ziua aniversării naşterei a celui mai venerat Monarh, care de 66 ani cârmueşte destinele Austriei, închinând îmbelşugata muncă a întregii Sale vieţi binelui popoarelor Sale...

Şi noi, Românii Bucovineni, stăm pururea neclintiţi în jurul tronului, luptând aceeaş luptă vitejească pentru cinstea, mărirea şi tăria patriei" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.160, 18 august 1915, pg.1).

"**Moarte de viteaz**. Aflăm cu durere că sublocotenentul dela Regimentul 41, **Pavel Scripcar**, de loc din **Tereblecea**, a murit moarte de erou la 27 Iunie 1915, în luptele sângeroase care s-au dat la est de Lemberg" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.160, 18 august 1915, pg.4).

Împăratul, omagiat de deputaţii bucovineni. "Miercuri, în 18 August 1915, s-a serbat, în Vatra Dornei, reşedinţa actuală a guvernamentului ţării, aniversarea zilei natale a Maiestăţii Sale Împăratului Francisc Iosif I, cu deosebită solemnitate. După săvârşirea serviciului divin în capela romano-catolică, s-a celebrat doxologia pentru

Împăratul în biserica greco-ortodoxă, cu deosebită pompă, de un sobor de 7 preoţi, în frunte cu vrednicul consilier consistorial Dionisie cavaler de Bejan... Au fost de faţă guvernatorul ţării, Excelenţa Sa contele Meran, cu consilierii guverniali, mareşalul ţării baronul Alexandru Hurmuzachi, cu membrii comitetului ţării, ambasadorul baron S. Stîrcea, deputaţii români Dr. Euseb Popovici, George Sârbu, Aurel Ţurcan, George Boncheş, reprezentanţii consiliului comunal, în frunte cu primarul Forfotă, în urmă întreaga inteligenţă românească aflătoare în localitate şi un mare număr de popor, chipeşi munteni şi sdravene muntence în haine de sărbătoare" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.161, 27 august 1915, pg.4).

Împăratul, omagiat şi la Suceava. "În presara zilei de 18 August 1915, cetăţenimea Sucevei a inaugurat serbarea patriotică prin un frumos conduct de torţe, care a străbătut, în sunetul muzical, calea principală a oraşului până în dreapta palatului administrativ, unde reprezentantul primăriei, consilierul guvernial V.Gribovschi, a vorbit în limba germană, iară parohul Mihai Sârbul în cea românească, aducând în numele cetăţenimei omagiile de credinţă şi supunere pentru Maiestatea Sa Împăratul" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.161, 27 august 1915, pg.4).

"**Moarte de erou**. În 20 Iulie 1915, a căzut pe câmpul de luptă din Polonia, luptând vitejeşte, abiturientul liceului greco-ortodox din Suceava, **Constantin Petruc**, cadet în Regimentul 24 de infanterie, fiul zelosului preot din **Vilaucea, Toader Petruc**" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.161, 27 august 1915, pg.4). **ULTIMA ORĂ: Brest-Litowsk a căzut**.

Elevii de gimnaziu sunt luaţi la oaste. "Elevii născuţi în anul 1894, 1895, 1896 veniră în faţa comisiei de asentare. Contingentul de recruţi rădicat dintre elevii gimnaziului acestuia (din Suceava) a fost considerabil. Elevii clasei a opta au avut favorul să treacă înainte de înrolare examenul de maturitate" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.162, 12 septembrie 1915, pg.3).

"**Doi dezertori turchestani în România**. În urmă cu câteva luni, se afla la frontiera Bucovinei dinspre Basarabia un regiment rusesc, în care erau înrolaţi mulţi soldaţi din Turchestan. Doi dintre aceştia, unul

cu numele Bec Murad şi altul Ana Berdi, luară parte la mai multe lupte în apropierea Boianului, până ce, în urmă, trecură frontiera în România, călări şi înarmaţi. Aice, fură arestaţi de jandarmii dela frontieră şi conduşi, apoi, în lagărul dela Şipote, unde se află concentraţi toţi ceilalţi dezertori" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.162, 12 septembrie 1915, pg.4).

"**Moarte de erou**. **Ioan Magior**, abiturent al gimnaziului greco-ortodox din Suceava, a căzut pe câmpul de onoare contra Italiei, în 10 Septemvre 1915. El e fiul exarhului arhiepiscopesc din **Horecea**, al părintelui paroh **Vasile Maghior**. Dulce et decorum est pro patria mori" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.163, 3 octombrie 1915, pg.4).

"**Moarte de erou**. Luni, în 25 Octomvre 1915, a căzut pe câmpul de luptă de pe frontul Basarabiei, murind moarte de erou, **Constantin Tarangul**, nobil de Valea Uţei, fiul consilierului guvernial şi directorului poliţiei **Constantin Tarangul**, nobil de Valea Uţei. În ceasul fatal, tânărul ofiţer stetea pe postul ridicat de observaţie, în faţa duşmanilor, urmărind cu ochiul său ager tirul artileriei, care ducea groază în rândurile inamice, când, deodată, un glonte din puşca unui ţintaş cerchez, frontul rusesc nu era mai departe de 150 paşi, îl lovi în mijlocul frunţii, curmându-i cu iuţeala fulgerului firul vieţii" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.165, 31 octombrie 1915, pg.4).

"**Lipsa creşte**. Situaţia cetăţenimii româneşti din oraşele Bucovinei a devenit tot mai grea. Ea se compune, în mare parte, din meseriaşi cari, dela izbucnirea războiului, au rămas lipsiţi de câştig.

Cojocarii Siretiului stau, de lungă vreme, în nelucrare, căci, deşi ar fi de lucru, lipsesc pieile, producţiunea în ţară fiind micşorată şi importul din România fiind oprit.

Acelaşi lucru e şi cu cismarii din Suceava. Ar avea de lucru pentru oraş şi district, însă materialele trebuincioase (pielea, tălpile) sunt atât de scumpe încât din toată munca nu mai rezultă nici un câştig.

Cel mai greu o duc pietrarii, zidarii, lemnarii şi dulgherii, cari formează numărul cel mai mare de mesriaşi. De doi ani de zile, ei nu mai au de lucru, căci în ţară, din cauza războiului, de mult nu se mai zideşte şi clădeşte nemică. Unicul câştig l-au aflat ei dincolo de frontieră,

în judeţele Dorohoiului şi Botoşanului, unde meseriaşii noştri sunt bine văzuţi, fiind iscusiţi şi harnici" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.165, 31 octombrie 1915, pg.4).

"**Vitejii noştri**. Ni se împărtăşeşte de pe câmpul de luptă că, pentru vitejie, au fost decoraţi, în 30 Octomvre 1915, următorii soldaţi români:

Cu medalia de argint cl.I: stegarul **Claudiu Isopescul**, sergenţii **Teodor Ihnatuş** şi **Constantin Chifan**, corporalii **George Iurescul** şi **Nichifor Porcu**" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.166, 8 noiembrie 1915, pg.4).

"**Ostaticii bucovineni reîntorşi în patrie după 14 luni de internare în Siberia**. Cu 14 luni în urmă, când Ruşii călcaseră partea de nord a Bucovinei şi ocupaseră Cernăuţul, ei se grăbiră să ridice, în puterea nopţii, 5 aleşi cetăţeni din acest oraş spre a-i deporta în Siberia, ca să-i aibă drept chizeşie pentru vremuri de trebuinţă. Aceşti bărbaţi, distinşi în asemenea fel de băgarea de seamă moscovită, erau: marele proprietar român, deputatul în dieta ţării, baronul **Nicu Flondor**, consilierul aulic, cavalerul Dr. **Basil de Duzinkiewicz**, fost locţiitor al guvernatorului Bucovinei, primarul Cernăuţului Dr. **Salo Weisselberger** (care a predat, pentru a-l salva, oraşul ruşilor - nota noastră), deputatul ucrain **Nicolai Spenul** (adică Niculae Spânul, coborâtor din părinţi români), procurorul de pe lângă tribunalul din Cernăuţi, Dr. **Norbert Lazarus** şi avocatul Dr. **Filip Menszel**, redactorul ziarului cernăuţan "Bukowiner Allgemeine Zeitung".

Tratamentul pe care l-au aflat aceşti **prizonieri de război** n-a fost tocmai îndemânatec; de două ori fură transportaţi, de-a lungul Siberiei, până la Naremski Kraj spre a fi readuşi iarăşi în Rusia Europeană. În urmă, fură internaţi în citadela din Petersburg, de unde, în sfârşit, fură trimişi în Şvedia (Suedia), reuşind să se exopereze liberarea lor" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.167, 21 noiembrie 1915, pg.4).

2 Decembrie 1915 - Aniversarea Împăratului. "S-au strecurat 67 de ani, de când tânărul Arhiduce Francisc Iosif a urcat tronul primejduit al glorioşilor săi înaintaşi. Cu mână sigură şi norocoasă a strâns El frânele stăpânirii marelui Său Imperiu; ca un cârmaci dibaci şi prevăzător a călăuzit El nava sdruncinată prin fierberea talazurilor biciuite de patimile

deslănţuite" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.168, 5 decembrie 1915, pg.1).

Viteazul nostru, profesorul Vasile Burduhos. "Profesorul dela gimnasiul greco-ortodox din Suceava, d-nul **Vasile Burduhos**, locotenent în Regimentul 22 de infanterie, fiind mobilizat chiar la începutul războiului, a luptat prin luni de zile pe frontul oriental şi s-a destins în mai multe rânduri prin curaj, sânge rece şi rară dibăcie cu care a ştiut să direagă operaţiunile batalionului său. În una din luptele din Polonia rusească a fost grav rănit la braţul stâng. Pentru vitejia documentată în faţa duşmanului, a fost decorat cu **Crucea pentru merite militare** clasa III" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.168, 5 decembrie 1915, pg.4). În anul 1908, viteazul "dl profesor gimnasial din Suceavă Burduhos **oropseşte limba românească**, oprindu-i pe şcolerii săi să facă petiţii româneşti în scris, pe când dl căpitan Kapuscinski (ucrainean!) din Cîmpulung primeşte orice scrisori româneşti şi dela orişicine şi, în ziua de 6 August 1908, a rostit către popor nişte cuvântări româneşti aşa de însufleţitoare, încât şi-a câştigat inimele tuturor celor ce l-au ascultat.

Domnii **Kapuscinski** şi **Bellegarde** (deci, un ucrainean şi un austriac) **sunt cu trup şi suflet pentru limba românească**, iar dl Tarangul e contra limbei româneşti. Ce ziceţi de asta, domnilor deputaţi români? Oare n-ar fi bine să-i neteziţi d-lui căpitan Tarangul calea de măriri spre Viena şi, în locu-i, să puneţi căpitan în ţinutul Sucevii pe unul ca domnii Kapuscinski sau Bellegarde? **Of, inimă, of**!!!" (**Deşteptarea**, Anul I, nr.20 şi 21, 1 noiembrie 1908, p.319).

"**Contele Bellegarde dispărut pe câmpul de luptă**. Contele Bellegarde a lăsat un nume bun la poporul român din Bucovina şi, îndeosebi, la muntenii din districtul Cîmpulungului, cărora li-a fost prefect cu tragere de inimă pentru soarta lor şi cu multă dare de mână pentru neajunsurile lor. Figura lui a început a trece în domeniul legendelor în părţile muntelui şi cu drag povestesc, şi astăzi, părinţii copiilor de contele omenos, care venea prin casele lor, se aşeza la masa lor, îi întreba de necazurile vieţii, li vorbea româneşte şi li desmierda cu drag copiii. S-au legat multe speranţe ale poporului român din Bucovina de numele acestui bărbat şi a fost gravă şi neertată nesocotinţa acelor politiciani români (gruparea lui Onciul şi preoţii ortodocşi - nota noastră) cari, orbiţi de

grija propriilor lor interese, n-au ştiut şi n-au voit să-l păstreze pe contele Bellegarde în ţară, în interesul bine înţeles al poporului român, pe care-l iubea scest bărbat cu dragoste curată şi pururea gata de luptă (în 1910, sătul de agresiunile politicienilor implicaţi în comerţul cu material lemnos, contele a renunţat la mandatul de deputat, refuzând să mai candideze într-un ţinut în care interesele ţineau loc de onoare - nota noastră).

Cu începutul războiului, contele Bellegarde a luptat pe frontul oriental din nord. Venise vestea că a fost grav rănit şi, de atunci, i s-a pierdut orişice urmă. S-au luat informaţiuni din partea cercurilor celor mai influente din Viena, atât la Petersburg, cât şi în tot cuprinsul Rusiei. Cu toate acestea, contele Bellegarde a rămas dispărut şi trebuie să ne împăcăm cu gândul că a murit moarte de erou, vărsându-şi sângele pentru patria sa, pe care o iubea atât de mult şi căreia i-a fost un fiu atât de ales şi de devotat" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.168, 5 decembrie 1915, pg.4).

"**În vremea de groază** a invasiunei ruseşti, când negustorii fără suflet exploatau poporaţiunea, a fost o mare binefacere pentru comunele **Budeniţ** şi **Cireş** că proprietarul de aici, dl **Alecu Burlă**, a deschis o prăvălie în care a vândut, fără nici un profit, făină, sare şi alti articoli necesari pentru poporaţiune... Semnează: parohul Ion Bucevschi, primarul din Budeniţ - Alecu Sauciuc, primarul din Cireş - Simeon Gherman" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.168, 5 decembrie 1915, pg.4).

"**Moarte de erou**. Fiul învăţătorului superior din Gălăneşti, cadetul **George Prelipcean**, dela Batalionul 18 de vânători, şi-a aflat moarte în 8 Noemvrie 1915... La 1 April, a fost rănit la Dobronăuţ, în Bucovina... După vindecarea rănii, fu iarăş trimis la front. În noaptea din 7 spre 8 Noemvrie, pe când se afla în tranşeu, un glonte îl nimeri, prin braţul stâng, în piept. În dimineaţa zilei de 8 Noemvrie 1915, şi-a dat sufletul în mânile Domnului" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.169, 19 decembrie 1915, pg.4).

"**Crăciunul pe câmpul de război**. Sute şi mii de ai noştri stau pe câmpul de luptă, unde vor petrece, se vede că, şi anul acesta sărbătorile Crăciunului. Să nu uităm, deci, să le trimitem fiecare ceea ce putem şi

ceea ce credem că ar fi binevenit pentru cei care, de 17 luni, luptă pentru apărarea patriei" (**Viaţa Nouă**, anul III, nr.169, 19 decembrie 1915, pg.4).

"**Anul Nou 1916**. Ne despărţim cu amărăciune de anul 1915... Colindele din ajunul anului nou răsbat, de astă dată, mai tânguitoare liniştea serii Sfântului Vasile; din ferestrele căsuţelor şi bordeelor învăluite în umbra nopţii sclipeşte câte o palidă lumină, însă din lăuntrul lor nu se mai aud glasuri de copii, cari de altă dată aşteptau cu veselă nerăbdare uratul colindătorilor. Ici, copiii stau lângă vatră, îngrămădiţi în jurul mamei, care cu ochii înrouraţi de dor şi lacrimi li povesteşte drăguţilor ei de tătucul lor care, de 17 luni, a pornit în bătălie şi n-a mai venit" (**Viaţa Nouă**, anul IV, nr.172, 14 ianuarie 1916, pg.1).

"**Recrutări suplimentare în Bucovina**. Dela 3-5 Faur (Februarie), stil nou, va funcţiona la Cernăuţi, în localul magistratului, începând dela 9 ore dimineaţă, o comisiune pentru recrutările suplimentare.

Toate persoanele care n-au satisfăcut chemărilor de până acuma au să se anunţe, de cu bună vreme, la oficiile administrative în a căror circumscripţie se află, înfăţişând şi documentele trebuincioase ca apoi să poată fi prezentaţi acestei comisiuni.

Cei recrutaţi vor trebui să plece, până în 48 ore, la locul destinaţiei, dacă contingentul din anul naşterii lor este deja concentrat; de altfel, se vor prezenta deodată cu cei recrutaţi din acelaş an de naştere" (**Viaţa Nouă**, anul IV, nr.173, 24 ianuarie 1916, pg.3).

"**Pe frontul bucovinean** se dau necurmat înverşunate lupte. Ruşii, care au concentrat în acest sector al câmpului de luptă o armată de aproape jumătate milion de oameni, încearcă necontenit să răzbată liniile noastre spre a se apropia de ţinta lor mult dorită, care este Cernăuţul" (**Viaţa Nouă**, anul IV, nr.174, 7 februarie 1916, pg.2).

25.000 ruble pe capul lui Victor Rusu. "Fostul căpitan activ în armata austro-ungară, **Victor RUSU**, astăzi sublocotenent de glotaşi (voluntari), decorat cu **Medalia de aur pentru vitejie**... Absolvent al Academiei Militare înfiinţate încă pe vremea Mariei Teresia, Rusu îşi făcuse o admirabilă poziţie în armată, ajungând aghiotant al şefului de

stat major austro-ungar, baron von Hotzendorf. Înainte de a ajunge însă acolo, a colindat Bosnia şi Herţegovina şi Serbia, organizând temutul serviciu de spionaj al (împotriva - nota noastră) bandelor sârbeşti ce nelinişteau populaţiunea paşnică din cele două provincii, pe atunci numai ocupate de Austro-Ungaria. De multe ori s-a abătut şi prin Muntenegru şi în toate părţile a dat dovada unui admirabil sânge rece, unui spirit pătrunzător şi bun cunoscător de oameni. Astăzi (în 1916 - nota noastră) numără aproximativ 50 de ani.

Demisionând, din motive necunoscute, din armată, a întrat în pressă şi a lucrat, multă vreme, în redacţia organului Partidului Naţional Român din Budapesta, "**Lupta**", colaborând regulat la "Reichspost", la organul socialiştilor creştini din Viena şi la "Danzers Armee-Zeitung".

A mers, apoi, în România (dar după un periplu prin America - nota noastră), unde a luat parte, ca ziarist, la mai multe manevre, publicând în gazetele din Austria câteva articole cu bune aprecieri cu privire la calităţile şi defectele Armatei Române.

În timpul din urmă, avea o bae de piatră lângă Turnu-Severin - când veni ştirea despre isbucnirea războiului. Victor Rusu, deşi nu mai figurează în cadrele armatei austro-ungare, a alergat imediat să-şi apere ţara. S-a prezentat voluntar, i s-a dat comanda unei companii de cercetaşi, compusă din glotaşi (voluntari) români, aleşi de el din ţinutul Solnoc-Dobâca şi Năsăud, cu care a operat, aşa-zicând, desfăcut de celelalte trupe.

În **Bucovina** şi Galiţia, de-a lungul Carpaţilor, se povestesc lucruri minunate despre această mână de eroi - şi Ruşii au pus preţ de 25.000 de ruble pe capul comandantului, de care vreau să scape cu orice preţ" (**Viaţa Nouă**, anul IV, nr.174, 7 februarie 1916, pg.3).

Victor Rusu, spaima armatei ruseşti. "E interesant să amintim, aici, că Rusu îşi alese oamenii dintre glotaşi, oameni cu familie, toţi între 36-40 ani. Alegându-şi oamenii, se pune apoi pe lucru, purtându-i din exerciţii în exerciţii şi făcându-le o adevărată creştere militărească. Astfel, acest viteaz comandant ajunge până acolo că-şi obişnuieşte oamenii să umble desculţi pe la Crăciun, pe un frig de 24 grade, fără să se vaete câtuş de puţin de frig. În scurt timp, ajunge, prin puterea şi influenţa ce o avea asupra oamenilor săi, să formeze din ei un singur

trup, al cărui suflet era dânsul. În detaşamentul lui Rusu aproape nu sunt de loc subofiţeri; fiecare lucră pe socoata lui, dar fiecare simţia gândul şi voinţa comandantului dintr-o singură privire sau gest al acestuia.

Formându-şi astfel oamenii, Rusu începu seria minunatelor sale isprăvuri. În scurt timp, ajunge cu adevărat spaima armatei ruseşti, prin şirurile căreia face ravagii groaznice. Cea mai plăcută apucătură a acestei cete legendare e atacul prin surprindere. Atât ziua, cât şi noaptea.

Această bravă ceată a avut cu Ruşii 27 de lupte; 21 dintre ele le-a dat prin surprindere, atacându-l pe duşman pe neaşteptate şi făcându-l să-şi piardă capul, uşurând, prin aceasta, într-o măsură de nepreţuit, operaţiile armatei noastre. Încredinţându-se, apoi, generalii noştri de serviciile enorme pe care genialul comandant român le face armatei, i-au mai sporit trupa, dându-i un mic detaşament de husari, câteva mitraliere şi vreo 2-3 tunuri. Trupa se ridicase cu totul la două sute de oameni. Acum încep adevăratele minuni războinice. Rusu cu ai săi nimerea, întotdeauna, acolo unde duşmanul nici nu se gândea să-l afle" (**Viaţa Nouă**, anul IV, nr.174, 7 februarie 1916, pg.3).

"**Rusu sdrobeşte o armată rusească**. Atacând, odată, o armată mai mare rusească, sublocotenentul Rusu cu cei 200 de oameni omoară 449 soldaţi ruşi şi 33 cai; răneşte 824 şi face prizonieri 156 de ostaşi duşmani. Afară de aceea, le răpeşte Ruşilor o întreagă coloană de muniţii, precum şi opt tunuri.

Trupa lui Rusu a pierdut, cu totul, 80 de oameni răniţi, bolnavi şi vreo câţiva morţi. Ar fi pierdut şi mai puţin dacă, în prea marele lui zel, nu s-ar fi aruncat în aventura de a ataca, cu o jumătate de companie, patru companii ruseşti, ţinându-le în loc până la ultimul moment. Această întreprindere a fost aproape peste puterile sale şi l-a costat 60 de oameni. A fost, însă, singura pierdere mai însemnată pe care a avut-o viteaza trupă" (**Viaţa Nouă**, anul IV, nr.174, 7 februarie 1916, pg.3).

"**Rusu face alte două vitejii**. În 28 Decemvrie 1915, primeşte Rusu porunca de a uşura, la Usvirki, atacul Diviziei nr.54, neliniştindu-l pe duşman. Rusu, însă, s-a hotărât să isprăvească dânsul cu duşmanul, care se compunea din forţe covârşitoare; căci trebuie să se ştie că erau, acolo, 3-4 batalioane de infanterie, 4 mitraliere, două tunuri şi mai multe sotnii

de cazaci.

Atacul prin surprindere al lui Rusu a succes. Duşmanul a suferit pierderi simţitoare şi a trebuit să o ia la fugă, astfel că Divizia nr.54 n-a mai avut nimic de lucru!...

Şi mai interesantă pare a fi lupta pe care viteazul Român, cu mica sa ceată, a avut-o la Lăpuşna. Aici, Rusu trebuia să exploreze împrejurimile şi să afle, cu orice preţ, puterile duşmanului. A plecat, deci, din direcţia Uscie-Putila, urcând munţii dintre Berhomet-Şipot-Camerale, munţi cari aveau o înălţime ceva peste 1000 de metri. Pe coama munţilor, a şi dat de vreo 3-4 detaşamente duşmane, cari se compuneau din 3-4 batalioane de infanterie, 4 tunuri şi mai multe mitraliere. Rusu îl atacă imediat pe duşman în flanc şi, după o luptă vehementă de câteva ore, problema era rezolvată: un batalion duşman a fost nimicit, iar celelalte au rupt-o la fugă" (**Viaţa Nouă**, anul IV, nr.174, 7 februarie 1916, pg.3).

"**Rusu, când îi prinde pe Muscali**. S-a întâmplat că mica, dar viteaza ceată a dat, în localitatea Cadobeşti, de un detaşament rusesc mai restrâns la număr. Observând Ruşii apropierea soldaţilor noştri, s-au retras cu toţii prin case şi ascunzători, baricadându-se acolo. Era, deci, evident că Ruşii, adăpostiţi în case ca în nişte cetăţui, nu puteau fi bătuţi decât numai scoşi fiind afară de acolo...

În timp ce comandantul se gândea, deodată iese dintre rânduri un soldat, Românaş din comitatul Solnoc-Dobâca, şi dispare. Peste puţin timp, reapare, însoţit de o ceată întreagă de Ruşi. Îi făcuse prizonieri!

- Ei, cum ai putut face lucrul ăsta?, îl întreabă sublocotenentul plin de mirare pe soldat.

- Cum să-l fac, iac-aşa! Eu văzusem că o ceată mare de Ruşi se ascunsese într-o casă. Mă apropiai tiptil de dânsa, până sub un părete al ei. Atunci, o luai la fugă în jurul casei, trăgând câte 2-3 focuri de puşcă pe fiecare fereastră. Ruşii credeau că este o armată întreagă în jurul lor. Şi-au pierdut, deodată, cu toţii capul; nu mai ştiau ce să facă. Atunci, eu prind a le striga în gura mare să se predea, că sunt înconjuraţi din toate părţile de soldaţi de ai noştri. Muscalul, săracu' prost, el crede tot. Toţi şi-au svârlit puştile pe fereastră şi mi s-au predat. Şi iac-aşa-i prinsei...

Odată, primeşte viteazul sublocotenent porunca să împrăştie

garnizoana rusească a orăşelului Coţman. Porunca fu primită dimineaţa, la 6 ore, iar peste un ceas şi jumătate fugeau Ruşii de credeai că şi-au pierdut minţile. Atât de fără de veste i-a prins atacul Românilor că bieţii soldaţi ruşi nici nu-şi puteau da seama din ce direcţie vine acest atac.

Tot astfel o păţiră, înaintea localităţii Zastavna din Bucovina de nord. Aici concentrează Ruşii o armată destul de respectabilă, care se compunea din cel puţin 6 regimente de infanterie, mai multe despărţăminte de mitraliere, precum şi câteva tunuri.

Sublocotenentul Rusu atâta i-a hărţuit şi dintr-o parte, şi din alta, că bieţii Ruşi nu se puteau orienta de loc. Nu ştiau cât de mare e armata care-i ataca. Comandantul rusesc raportează superiorităţii sale următoarele: "E imposibil ca să înaintăm, pentru că se semnalează din toate părţile puternice trupe duşmane". Şi, când colo, era numai sublocotenentul Rusu cu mica lui ceată de Români" (**Viaţa Nouă**, anul IV, nr.174, 7 februarie 1916, pg.3).

"**Taina biruinţelor lui Rusu**. Succesele acestea se pot mulţumi numai disciplinei de fier ce există în această ceată, precum şi educaţiei militare deosebite, de care şi-a împărtăşit Rusu oamenii...

Un sergent din această ceată primeşte ordinul să taie nişte îngrădiri de sârmă pentru a deschide calea spre Ruşi... Ruşii, bănuind intenţia sublocotenentului, trimiteau în continuu o ploaie de gloanţe spre acel loc. Sergentului nici că-i păsa. El pleacă liniştit, taie sârmele şi se reîntoarce.

- Ce-ai simţit în ploaia cea de gloanţe?, îl întreabă tovarăşii.

- Zău, nu era chiar lucru de glumă, dar pentru aceea, dacă ar fi de lipsă, aş merge înc-odată, nu m-aş da îndărăt...

Se întâmplase că Ruşii, conform obiceiului lor, jefuiseră un oraş bucovinean, adunând vreo şase lăzi încărcate cu aur, argint şi alte lucruri de preţ. Ceata lui Rusu însă a dat peste transportul însoţit de o puternică trupă duşmană. Ruşii au fost bătuţi şi împrăştiaţi, iar comorile au ajuns în mânile vitezei cete, care, la rândul ei, le-a trimis comandamentului absolut neatinse (ceata era compusă din Români săraci lipiţi pământului şi oameni cu familie grea, năcăjiţi de nevoile traiului!). Un corespondent de pe câmpul de luptă, vorbind cu un soldat din această ceată, şi-a exprimat mirarea asupra acestor concepţii de cinste soldăţească, iar

soldatul a răspuns întocmai ca un şcolar ascultător:

- Noi suntem soldaţi, noi nu suntem tâlhari. Aşa ne-a spus-o comandantul nostru şi aşa vrem să fim...

Imputându-i-se, odată, că de ce se expune aşa des în primejdiile morţii, viteazul ofiţer român replică cu o modestie demnă de oricare erou din istoria Romanilor:

- Ei, şi ce e dacă mă nimereşte glonţul? Fii sigur că nu s-a făcut, prin aceasta, o gaură în cer!" (**Viaţa Nouă**, anul IV, nr.174, 7 februarie 1916, pg.3).

P.P. Carp, despre eroismul românilor care luptau alături de unguri: "Dacă Românii din Ungaria au luptat atât de bine alăturea cu Ungurii, ei n-au făcut-o pentru că iubesc pe Unguri, ci că îşi iubesc împăratul. Românii din Transilvania sunt partizani ai Habsburgilor, iar nu ai Ungurilor. Armata nu face nici o deosebire între regele Ungariei şi împăratul Austriei, de-aceea s-au bătut bine" (**Viaţa Nouă**, anul IV, nr.174, 7 februarie 1916, pg.2).

"**Distincţiuni pentru Bucovineni**. Maiestatea Sa Împăratul a distins cu **Crucea de Cavaler al ordinului Franz Josef**, atârnată de panglica **Crucei pentru merite militare**, pe locotenentul colonel **Teodor Cernăuţan** şi cu **Crucea de aur pentru merite** pe locotenentul în rezervă **George Dan**, din Regimentul de infanterie 41" (**Viaţa Nouă**, anul IV, nr.174, 7 februarie 1916, pg.4).

"**Moarte de erou pentru un absolvent de liceu**. Aspiranutul de cadet **Ioan Tărâţă** şi-a aflat moarte de erou pentru ţară şi împărat, la 20 Octomvrie 1915, în decursul unor lupte crâncene pe frontul italian... Decedatul fusese unul din elevii cei mai distinşi ai gimnaziului din Suceava, pe care-l absolvise chiar anul trecut, în 1915" (**Viaţa Nouă**, anul IV, nr.175, 20 februarie 1916, pg.4).

"**Maiestatea Sa împăratul a înaintat** pe consilierul guvernial de pe lângă prezidiul ţării din Vatra Dornei, pe domnul Dr. **Erast Tarangul**, nobil de Valea Uţei, la rangul de consilier aulic. Dl consilier aulic Tarangul conduce, prin tot decursul războiului, departamentul destul de anevoios

al aprovizionării ţării cu alimente ... Ne pare bine să putem saluta pe un bun român bucovinean în asemenea înaltă funcţie administrativă" (**Viaţa Nouă**, anul IV, nr.175, 20 februarie 1916, pg.3). În anul 1908, clericul... român şi căpitan austriac "Erast Tarangul din Suceavă împiedică pe învăţătorii români din ţinutul său ca să deie scrisori româneşti la căpitănie. Pe cei ce cutează a scrie astfel de scrisori, căpitanul îi cheamă la sine şi li spune, foarte dulce şi cu multe complimente şi rugăminţi, ca să nu scrie româneşte, că foarte puţini sunt în district cari se folosesc de limba română. Apoi zice:

- Vezi, eu sunt pentru limba română, dacă ar scrie toţi, dar aşa nu are haz" (Ion Grămadă, în **Deşteptarea**, Anul I, nr.20 şi 21, 1 noiembrie 1908, p.319).

În 1926, la mormântul celui căzut în luptă contra austriecilor, Ion Grămadă, părintele Dr. Tarangul nu iroseşte ocazia de a-şi afişa noul patriotism, de data asta faţă de România, evocând şmechereşte pilda Mântuitorului.

"**Dela frontieră**. Guvernul ţării (Bucovinei) a publicat şi afişat din nou severe ameninţări publicului ce trece frontiera să nu ia cu sine cărţi, broşure, jurnale, corespondenţe şi scrisuri de tot felul, căci acestea nu numai că împiedică şi întârzie revizuirea şi controlarea bagajului, dar poate să pricinuiască publicului şi de altfel neajunsuri" (**Viaţa Nouă**, anul IV, nr.178, 26 martie 1916, pg.3).

"**Secţia bucovineană a Fondului c.r. austriac pentru văduve şi orfani militari**. Escelenţa Sa prezidentul ţării, contele Dr. Rudolf de Meran a convocat, Duminică 4 Iunie 1916, 3 ore d.a., în sala dietală din palatul ţării în Cernăuţ, adunarea constitutivă a secţiei bucovinene a Fondului c.r. austriac pentru văduve şi orfani militari.

Damele şi domnii care au interes pentru această instituţiune eminent patriotică sunt invitaţi să participe la această adunare în care se vor primi şi declaraţiunile tuturor acelora cari vor dori să între membri în această societate" (**Viaţa Nouă**, anul IV, nr.182, 4 iunie 1916, pg.4).

România pierde teritorii în favoarea... Bucovinei. "Luni, în 7 Mai 1918, în ziua de Sf.George, s-a încheiat pacea între Puterile Centrale

şi România. Pierderile teritoariale ale României sunt destul de însemnate...

Înspre Bucovina, **rectificările de frontieră** cuprind un teritoriu de 1800 chilometri pătraţi. În colţul dintre Transilvania şi Bucovina, **noua frontieră** duce **de pe muntele Ceahlău**, peste **Bistricioara** şi muntele **Bivol** înspre **Cornu-Luncii**. Ea cuprinde satele **Borca, Drăgoiasa, Şarul Negri, Şarul Dornei, Arenii, Broşteni, Găineşti** ş.a.

Înspre est, noua frontieră o ia, mai în jos de Sirete, la punctul numit "La Ţară" şi duce peste **Cîndeşti** dincolo de **Herţa**, la **Lunca** de lângă **Nouasuliţă**. Localităţile mai însemnate de pe acest teritor sunt: oraşele **Mihăileni** şi **Herţa**, apoi **Mamorniţa** şi **Molniţa**" (**Viaţa Nouă**, anul V, nr.1, 26 mai 1918, pg.7).

"**Ce se va întâmpla cu Bucovina**. Această întrebare agită din nou jurnalele din capitala ţării (Cernăuţi) şi trebuie să mărturisim că întrebarea este îndreptăţită. Dacă dorinţa naţională a Polonilor şi făgăduielile ce li s-au făcut ajung să se îndeplinească prin înfăptuirea unui stat polon, care să cuprindă şi întreagă Galiţia, **Bucovina atunci rămâne fără legătură directă cu cealaltă parte a imperiului**. Situaţia ajunge şi mai încurcată dacă se realizează aspiraţiunile Ucrainilor din Galiţia, cari cer cu toată stăruinţa ca din teritoriul ucrain din estul monarhiei să se formeze o provincie curat ucraină.

Compatrioţii noştri ucraini doresc şi ei, precum nici nu s-ar putea altfel, să facă parte din această nouă provinţă "**Ucraina Austriacă**", numai că nu prea vroesc să se mulţămească cu frontiera firească, care se sfârşeşte pe malul stâng al Prutului şi al Ceremuşului, ci arată **pofta de a coborî hotarul până dincoace de apa Siretului**, ceea ce, în urmă, ar încăpea în concepţia modernă a **paşnicelor rectificări de frontieră**. Oricum, noi vom fi pe pază şi ne aşteptăm că **deputaţii noştri** din parlament **vor şti să prevadă şi să prevină**.

Alipirea teritoriului ucrain al Bucovinei, însă numai al acestuia, către Noua Ucraină n-ar micşura întru nimică vitalitatea provinţei Bucovina, care, sporită cu noile teritorii din Moldova, cuprinse în noile rectificări de frontieră, ar întruni toate condiţiunile pentru ca, rămânând neîmpiedecată în desvoltarea sa, să se ridice, aice, **în estul monarhiei**, la asemenea valoare culturală şi materială ca şi ţările mai înaintate din

vestul imperiului" (**Viaţa Nouă**, anul V, nr.2, 9 iunie 1918, pg.2).

Să reţinem că punctul acesta de vedere, care nici nu ia în discuţie posibilitatea unirii cu România, deci revenirea la patria mamă, este formulat în publicaţia... Partidului Naţional Român, din care, mai târziu, se va forma Partidul Naţional Ţărănesc!

Evreii aduc mulţumiri Mitropolitului Vladimir de Repta, şi încă în paginile unui ziar vienez, din care se citează: "Arhiepiscopul Repta a fost scut şi ajutor pentru întreaga populaţiune şi însuşi pentru ovreimea atât de împilată; a luat sub ocrotirea sa pe primarul Cernăuţului de pe acea vreme, pe D-rul Weisselberger, care, în urmă, fu deportat de Ruşi în Siberia; el a aflat totdeauna cuvinte de mângâiare pentru toţi cei asupriţi şi a scutit, prin vrednicia sa ţinută, capitala Bucovinei de mari neajunsuri.

Întreaga ovreime a Bucovinei pregăteşte pentru acest înalt dignitor bisericesc o grandioasă manifestaţie de mulţămită şi recunoştinţă pentru atitudinea lui de rară umanitate" (**Viaţa Nouă**, anul V, nr.2, 9 iunie 1918, pg.4).

Decorarea preotului din Brăieşti. "Părintele **Ion Pohoaţă** din Brăieşti a fost destins de Majestatea Sa Împăratul cu **Crucea de aur pentru merite, cu Coroană**, atârnată pe panglica **Medaliei pentru vitejie**, în semn de recunoştinţă pentru ţinuta lui deosebit de patriotică şi vitejească în faţa duşmanului... Părintele Pohoaţă, la năvala duşmanilor în ţară, de-abia a putut scăpa cu viaţă spre a se refugia, cu familia sa, în străinătate, iar avutul său a rămas de-a întregul pradă potopului de vrăjmaşi care s-au strecurat necurmat prin acele locuri" (**Viaţa Nouă**, anul V, nr.3, 16 iunie 1918, pg.3).

Preoţii cer indexare sau, în limbajul vremii, "adaus pe scumpete", pentru că "nevoile traiului şi lipsa, îndeosebi la văduvele şi orfanii după preoţi, la funcţionarii conzistoriali, la servitori etc. şi-au ajuns culmea" (**Viaţa Nouă**, anul V, nr.4, 23 iunie 1918, pg.8).

Dar la poporeni cum au ajuns "nevoile traiului şi lipsa", prea cuvioşilor?

Un ungur, constatând că românii nu sunt "unverlassliche Burger", adică "cetăţeni în care nu s-ar putea avea încredere", declară revistei "Reichspost" din Viena, nr. 296 din 2 iulie 1916: "Eu sunt Maghiar, Secui, şi, înainte, de când trăiesc, **uram şi dispreţuiam pe Români** ca cetăţeni în care nu s-ar putea avea încredere, dar mărturisesc că eram greşit; iar astăzi salut plin de respect pe cel din urmă din soldaţii mei români" (**Viaţa Nouă**, anul V, nr.6, 7 iulie 1918, pg.4).

"**Comuna Dorotea Plotoniţa** a numit pe părintele **Adrian Boca** cetăţean de onoare pentru meritele ce le-a câştigat, în tot decursul războiului pentru părţile muntelui, organizând cu multă jertfă de muncă alimentarea muntenilor cu porumb şi alte cereale, dându-le în împrejurările cele mai grele sfat şi ajutor" (**Viaţa Nouă**, anul V, nr.8, 21 iulie 1918, pg.4).

"**Legenda unui iredentism în Bucovina**. Ne gândim şi la Românii din Bucovina întemniţaţi pentru crime politice (pro-românism - nota noastră). Împrejurările în cari s-au întâmplat unele alunecări, substratul acuzelor, toate arată că e vorba, în cele mai multe cazuri (de iredentism - nota noastră), de **nişte palavre ale unor oameni nechibzuiţi**, însă fără nici un răsunet în opinia publică sau vreo daună efectivă faţă de stat. Dacă reprezentanţii noştri politici, cari petrec departe de ţară, n-au timp să se ocupe cu împrejurările concrete din cari au răsărit unele inculpaţiuni şi dacă, ca oameni politici nu le dă mâna să se amestece în mersul proceselor - conform unei declaraţii a d-lui Isopescul-Grecul - totuşi opinia publică aşteaptă ca dumnealor să observe interesele generale şi să intervie ca, în faţa loialităţii covârşitoare a Românilor din Bucovina şi chiar în vederea prieteniei politice cu regatul român, în orientul tot mai tulbure, acuma, după încheierea păcii de atâta vreme, să se isprăvească procesele cari nutresc credinţa în legenda unui iredentism în Bucovina" (**Viaţa Nouă**, anul V, nr.17, 6 octombrie 1918, pg.4).

Mai fără ocolişuri zis, pentru elitiştii bucovineni din... Partidul Naţional Român, **Ion GRĂMADĂ, Lascăr LUŢIA, Iustin BREABĂN, Ambrozie şi Silvestru MICUŢARIU, Dumitru MIHALAŞ, Vasile POPESCU, Teodor TURTUREAN** şi ceilalţi buciovineni care s-au jertfit pentru România şi pentru revenirea Bucovinei la patria mumă nu

erau, cu doar o lună înainte de Unire, reprezentanţi de marcă ai unui iredentism veritabil.

"**Criza de alimente în oraşul Suceava**. În Suceava se simţeşte, de lungă vreme, mare lipsă de alimente, îndeosebi făină de pâne şi de porumb. Făina de grâu şi de secară nici nu se mai poate căpăta, fie şi cu bani mulţi, iară făina de porumb a ajuns preţul de 10 şi 12 coroane pentru kg, ceea ce înseamnă înfometarea populaţiunii sermane. Cetăţenimea oraşului, adânc neliniştită, a trimis la guvernul ţării (Bucovinei) o deputaţiune formată din domnii:

Deputatul Dr. Euseb Popovici, parohul Mihai Sârbu şi advocatul Dr. Bogen, care să stăruie pe lângă stăpânire să aibă grijă şi de oraşul Suceava. Prezidentul ţării, contele de Ezdorf, la care s-a înfăţişat această deputaţiune, a dat ordin strict organelor confidente ca necesităţile oraşului să fie pe deplin satisfăcute" (**Viaţa Nouă**, anul V, nr.19, 20 octombrie 1918, pg.3).

"**Legionari ucraini în Bucovina**. Dislocarea de trupe ucraine şi anume de legionari ucraini la Cernăuţi şi de aice până în sudul Bucovinei se credea, la început, a fi o măsură curat militară. Din purtarea acestor legionari ucraini faţă de populaţiunea românească se poate însă înţelege că se urmăresc cu totul alte scopuri, şi anume nu mai puţin decât smomîrea populaţiei româneşti de a cere unirea cu statul ucrain, care e vorba să se înfiinţeze în Galiţia de est.

Deputaţii români din parlament (parlamentul vienez - nota noastră), informaţi fiind asupra acestor uneltiri meschine, au intervenit cu stăruinţă pe lângă prim-ministrul Hussarek ca, în cel mult trei zile, legionarii ucraini să fie scoşi din Bucovina. Aşteptăm!" (**Viaţa Nouă**, anul V, nr.19, 20 octombrie 1918, pg.4).

Pericolul formării unui stat ucrainean vestic, în care Bucovina să fie provincie, îi face pe cei din elitele româneşti ale Bucovinei să ia în calcul, pentru prima dată în istoria Bucovinei, perspectiva unirii cu România. Se ţine sfat de taină, între fruntaşii ardeleni, în casa cernăuţeană a ardeleanului Isidor Boda şi se hotărăşte ca, între două rele, să se aleagă răul cel mai mic, adică unirea cu România. Pentru realizarea acestui

scop, este chemat Iancu Flondor, care-şi vedea liniştit de afacerile cu cherestea, cârnaţi şi produse agricole, iar elitele noastre, sub conducerea talentatului tribun, plonjează în eroism ca şi cum ar fi plonjat în undele iazului de la Storojineţ. Se face unirea, apoi încep mofturile, iar Iorga îi atacă iarăşi dur pe bucovineni, care nu mai pot de nostalgii austriece. Lumea politică românească, însă, care şi ea se îmbogăţise pe seama exporturilor de bunuri, pe filieră bucovineană, către armata austriacă (vezi lucrarea "Bucovina în Războiul Mondial", de Teodor Bălan, Cernăuţi, 1929) este dispusă să facă bucovinenilor de frunte fel de fel de concesii, doar-doar le-o mai ostoi nostalgiile austriece. Printre acestea, se numără şi **menţinerea Fondului religionar, cu statut de persoană juridică de drept public**, în beneficiul clerului monahal şi al liberalilor bucovineni, care, în scurtă vreme, aduc fondul la faliment, furând ca în codru, şi compromit Biserica Bucovineană. O biserică readusă la lux şi huzur feudal, în ciuda prevederilor art.32 din Legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, în care se precizează că secularizarea averilor mănăstireşti se menţine în continuare, prin formularea "**Drepturile şi obligaţiile de patronat** existente azi **în Biserica ortodoxă română sunt şi rămân desfiinţate**". Mitropolia preoţilor filoaustrieci din Bucovina, deşi nu obţine anularea secularizării averilor ei de odinioară, se bucură din plin de roadele acelor averi, averi pe care le mântuieşte cu o asemenea păcătoasă hărnicie de parcă după ei ar fi urmat să vină potopul.

Averile mănăstireşti, între monahi şi celelalte elite

După un capitol de convingătoare istorie măruntă, aflăm că "Poporul bucovinean, prin actul Unirei necondiţionate cu Patria mamă, pe care l-a votat cu mare însufleţire în sala sinodală (Reşedinţa mitropolitană) din Cernăuţi, în Noembrie 1918, a sfărmat lanţurile care au ţinut poporul românesc din această lature de ţară sub stăpânire străină vreme de 143 ani.

Pe temeiul acestui deosebit de însemnat şi măreţ act naţional, averile bisericeşti împreună cu toate celelalte instituţii obşteşti din Bucovina, a început să-şi desvolte menirea sub cârmuire naţională".

Fragmentul acesta nu este scris, de pildă, de **Dimitrie Marmeliuc**, bravul camarad de arme al românilor bucovineni care au sângerat în tranşeele României, ci de liderii monahali de soiul Sârbu-Tarangul care, în vreme de război, manifestau un înduioşător patriotism austriac şi o furie cumplită la adresa "laşilor războiului" care "şi-au pătat onoarea militară", fugind din Bucovina "în România ca să se pună la adăpost".

Fragmentul acesta este scris de profitorii bucovineni ai războiului, cărora li se aprobă administrarea Fondului religionar şi, pentru că, în loc să-l administreze, au furat de s-au făcut de tot râsul, trebuie să se pună iarăşi pe osanale, dar în limba statalităţii recunoscătoare.

Fragmentul acesta a fost publicat în pagina 33 a lucrării "Averile bisericeşti din Bucovina", tipărită în editură proprie, la Cernăuţi, în 1939, de Mitropolia Bucovinei.

La fel de patrioţi ca şi clericii se pronunţă şi "fruntaşii romăni (care) nu lasă să treacă nici un prilej fără să accentueze că **fondul este românesc şi că se cuvine a fi administrat numai de Români**" (Nistor, op.cit.,

pg.62).

Tot Nistor ne lămureşte şi asupra soartei fondului, după întoarcerea Bucovinei la Patria mamă (pentru că, aşa cum spunea Iraclie Porumbescu, unei case, dacă-i schimbi acoperişul, tot ceea ce a fost rămâne, aşa şi Bucovina - n.n.):

"Dela răpirea Bucovinei până la realipirea ei la România, politica Românilor naţionali faţă de fondul bisericesc (mai erau ei "români naţionali", dacă n-ar fi existat "fondul bisericesc", numai bun de administrat? - n.n.) a fost stăpânit de două idei: **recunoaşterea caracterului naţional românesc al fondului bisericesc** şi **administraţia lui de către congresul bisericesc, compus din Români ortodocşi din toate stările**.

Cu aceste două dorinţe neînplinite am intrat sub oblăduirea ţării mume. Şi era firesc ca dorinţele înăbuşite un veac şi jumătate să izbucnească cu putere elementară la cea dintâi ocazie binevenită. Şi de fapt aşa s-a întâmplat. În şedinţa Consiliului naţional din 12 Noembrie 1918, d.Iancu Flondor a şi atins chestiunile acestea, făcând cu acest prilej următoarea declaraţie oficială:

"Pentru biserica ort.orientală vom constitui un congres, la care vor fi reprezentaţi mirenii în raport de două treimi şi preoţii cu o treime din numărul membrilor lui. Apoi avem în vedere lichidarea legăturilor dintre FORUL BISERICESC şi fostul guvern austriac" (Monitorul Bucovinei, anul I, fascicola 3, din 17 dec.1918, p.4, coloana întâi, şirul de sus 35 urm.).

Constatăm deci că d-l Flondor propuse şi Consiliul Eparhial accepta ca pentru regularea chestiunilor bisericeşti să se convoace un congres bisericesc compus din clerici şi mireni, în proporţia de unul la trei. Despre fond, d-l Flondor nu pomenise nemic, fiind că chestiunea fondului era doară cuprinsă în complexul de chestiuni bisericeşti, a căror regulare cădea în competinţa congresului ce urma să fie convocat. Faptul că nu s-a făcut menţiune deosebită cu privire la fond dovedeşte că în momentele acelea însuş d-l Flondor era de părere că până la hotărârile congresului bisericesc în administraţia acestui fond n-avea să se producă nici o schimbare ca şi în celelalte ramuri de administraţie. Şi aceasta cu atât mai vârtos cu cât decretul-lege din 18 Decembrie 1918, No.3745, prevede că **în Bucovina rămân în vigoare vechile legi şi ordonanţe, care nu**

vor putea fi schimbate decât pe cale legislativă. Şi că concepţia d-lui I.Flondor, care era deja ministru delegat cu administraţia Bucovinei, nu putea fi alta reesă limpede din cuprinsul decretului din 24 Ianuarie 1919, No.109, prin care d-sa **însărcinează pe d-l George SÂRBU** (vi-l mai amintiţi din peroraţiile anti-iredentiste şi patriotic austriece? - n.n.) **cu "gerarea administraţiei moşiilor bisericeşti şi anume în mod provisor, până la regularea administraţiei acestor moşii pe cale legislativă"** (Monitorul Bucovinei, anul 1919, fasc.10, p.3, coloana întâi).

Din formularea acestui decret rezultă deci că însuş d-l Flondor, la 24 Ianuarie 1919, era de părere că regularea administraţiei acestor moşii urma să se facă "**pe cale legislativă**". Până la regularea aceasta, d-l Flondor, respectând legile şi regulamentele în vigoare, **s-a considerat ca preşedinte al direcţiunii fondului bisericesc**, în calitatea aceasta a şi făcut numiri, pe baza articolului X din decretul-lege No.3745. În calitatea de preşedinte al acestei direcţiuni, şi chiar fără a lua avizul directorului provizoriu, cu atât mai puţin al Mitropolitului şi Consistorului, a propus la Bucureşti rezilierea contractelor de exploatare a pădurilor fondului bisericesc.

În atitudinea aceasta s-a menţinut d-l Flondor numai până la 2/16 Aprilie 1919, **când îşi înaintase demisia de ministru delegat cu administraţia Bucovinei**. Căci îndată ce-şi înaintase demisia, d-l Flondor şi-a schimbat în mod brusc atitudinea sa de până atunci în chestiunea administraţiei fondului bisericesc. Înainte de a pleca la Bucureşti, d-sa pregăti, cu ajutorul sfetnicului său, d.Erast Tarangul (vi-l mai amintiţi, din capitolul precedent, pe opresorul limbii române şi pe credinciosul administrator austriac şi cleric romîn Erast Tarangul? - n.n.), o adresă către IPS Mitropolitul Vladimir (de Repta), cu indicaţia ca ea să fie înmânată Înalt Prea Sfinţiei Sale **numai în cazul când demisiunea sa va fi primită**.

Cum demisiunea d-lui I.Flondor din postul de ministru delegat fu primită, fostul director provizoriu al fondului, d.G.Sârgu, presentă IPS Mitropolitului Vladimir următoarea adresă, datată în 2 Aprilie 1919:

"Fundaţiunea care cuprinde averea bisericii dreptmăritoare din Bucovina, "Fondul religionar gr.or. Bucovinean", menit pentru susţinerea cultului dreptmăritor din această ţară (Nu numai pentru cult, ci **şi pentru şcoli şi pentru fapte de caritate creştinească** - n.Nistor), a fost sub ocupaţia austriacă, contrar dreptului canonic, **administrat de autorităţile lumeşti**, în timpul din urmă de Ministerul de Agricultură şi de Culte din Viena. Prin faptul Unirii, competenţele acestor ministere au trecut asupra administraţiei Bucovinei (Au trecut asupra **ministerelor corespunzătoare** din Bucureşti - n.Nistor), înfiinţată prin înaltul decret-lege din 18 Decembrie 1918, No.3745. Administraţia Bucovinei, recunoscând fără preget drepturile bisericii asupra acestor averi, a pus capăt amestecului ilicit al autorităţilor mirene şi s-a mărginit la însărcinarea d-lui George Sârbu cu girarea administraţiei moşiilor bisericeşti, urmată prin decretul din 23 Ianuarie 1919, no.109.

Având în vedere dreptul canonic, autonomia bisericii şi menirea fondaţiunii, ţin de datoria mea să trec administraţia "Fondului religionar gr.or. bucovinean" în seama bisericii dreptmăritoare din Bucovina, la mâna IPS Voastre, rămânând ca controlul statului privitor la întrebuinţarea averii potrivit menirii sale fundaţionale să fie stabilită ulterior pe cale legislativă.

Vă rog deci pe IPS Voastră să binevoiţi a lua în seamă această avere şi a dispune totul ce credeţi de cuviinţă pentru buna administrare. D-l George Sârbu se va prezenta, din ordinul meu, la IPS Voastră pentru stabilirea amănuntelor.

Primiţi IPS Voastră expresia înaltei mele stime şi a devotamentului meu fiesc,

(ss) Dr. I.FLONDOR, Ministru delegat".

Din adresa aceasta, care cuprinde o sumedenie de inexactităţi, vedem cum d-l Flondor, demisionând din Minister, îşi schimbă brusc atitudinea faţă de fond.

Câtă vreme era la putere, el observa legile şi regulamentele în vigoare şi le aplica întocmai. Însă îndată ce repăşi dela putere, el nesocoteşte acele legi şi regulamente şi **trece în mod arbitrar administraţia fondului asupra IPS Mitropolitului**, ne mai având răbdare să aştepte "**regularea administraţiei acestor moşii pe cale legislativă**".

Câtă vreme era la putere, cerea **congres bisericesc cu trei treimi din membri mireni**, care să aibă ingerenţă asupra fondului. Depăşind dela putere, d-l I.Flondor uită de luptele ce s-au dat în trecut pentru

recunoaşterea caracterului curat românesc al fondului şi pentru administraţia lui prin membrii congresului şi **trece administraţia fondului Mitropolitului**, tocmai după cum cerea episcopul Hacman în faimoasele "Dorinţe" ale clerului bucovinean. Schimbarea aceasta de front aşa de bruscă dovedeşte că ea nu era dictată de convingere, ci mai mult de dorul de a arunca piedici în calea urmaşului său în Administraţia Bucovinei (care a fost Iancu Nistor - n.n.).

Experienţa ne învaţă că **şi în viaţa publică există anumite principii de drept şi dreptate**, cari nu pot fi înlăturate prin măsuri pripite şi nesocotite, prin apucături care nu sunt menite să servească o cauză mare a neamului şi a bisericii. Venind în fruntea Administraţiei Bucovinei, mi-am dat imediat seama că **trecerea administraţiei fondului în mânile IPS Mitropolitului era O MĂSURĂ ILEGALĂ**. Legile şi regulamentele în vigoare nu puteau fi înlăturate de Ministrul delegat, **fără decret-lege**, alcătuit de consiliul de miniştri şi întărit de MS Regele. Or, d. I.Flondor a crezut că poate nesocoti aceste dispoziţiuni legale, trecând cu dela sine putere administraţia fondului în seama IPS Mitropolitului. Considerând mai departe că lupta de un veac şi jumătate pe care am dus-o pentru apărarea fondului nu putea să se termine printr-o simplă adresă a unui ministru în stadiu de demisie şi că **chestia fondului trebue să se reguleze pe cale legislativă**, în bună înţelegere şi satisfăcându-se interesele tuturor, nu numai ale clerului, cum doria episcopul Hacman (constata doară, încă la 1860, Nicolai Petrino, în Senatul Imperial din Viena, că "**administraţia averii bisericeşti nu se face exclusiv de preoţime, ci şi prin laici, împreună cu preoţimea**"), m-am simţit îndemnat să contramandez adresa pe care d-l I.Flondor o prezentase IPS Mitropolitului prin următoarea scrisoare din 26 Aprilie 1919:

"Înalt Prea Sfinţiei Sale Domnului Dr. Vladimir de Repta, Arhiepiscop şi Mitropolit al Bucovinei în Cernăuţi.

Fondul religionar ort.or. din Bucovina se administrează în present după normele statutului de organizare din 19 Ianuarie 1900 F.L.I. No.17, modificat în unele puncte prin decretul din 19 Septembrie 1909 F.L.I. No.144. În baza acestui statut, **administraţia pădurilor şi domeniilor se face de Ministerul de Agricultură, administraţia minilor de**

Ministerul Lucrărilor Publice şi anume după **principiile şi dispoziţiunile stabilite de Domnul Ţării**, care, în virtutea actului de fundaţiune din 29 Aprilie 1786, No. 2484, **este purtătorul de grijă a fondului** şi îndeplinitorul voinţei ctitorilor.

Prin **actul unirii necondiţionate** a Bucovinei cu Regatul României, votat la 28 Noembrie 1918, **Majestatea Sa Regele Ferdinand al României a devenit Domnul ţării noastre** (al Bucovinei, adică - n.n.) **şi**, prin urmare, **Patronul şi purtătorul de grijă al fondului religionar ort.or. din Bucovina**.

Aşa fiind, **administrarea, păstrarea şi întrebuinţarea fondului cade în CERCUL DE COMPETENŢĂ rezervat noului DOMN AL ŢĂRII**. MS Regele exercită dreptul acesta de dispoziţiune prin guvernul său şi prin organele legale ale statului. În starea aceasta de drept nu s-a produs nici o modificare prin decretul-lege din 18 Decembrie 1918, No.3745, care cuprinde dispoziţiuni transitorii privitoare la administraţia Bucovinei. Articolul I din acest decret-lege prevede că **în Bucovina rămân în vigoare legile şi ordonanţele de până acuma, care nu pot fi modificate decât pe cale legislativă sau prin decrete-legi**, iar delegatul guvernului la Cernăuţi are dreptul de a da ordonanţe numai în cadrul legilor în vigoare.

Darea administraţiei fondului în seama Înalt Prea Sfinţiei Voastre este o măsură precipitată, care depăşeşte cadrul statutului privitor la administraţia acestui fond. O schimbare în acest sens se poate face numai prin decret-lege şi nicidecum prin o simplă adresă a administraţiei locale către Înalt Prea Sfinţia Voastră".

Din motivele acestea, în calitatea mea de Ministru delegat al Guvernului Român şi de Preşedinte al fondului religionar ort.or., în conformitate cu art.5 din susnumitul statut, ţiu de datoria mea de a contramanda adresa înaintaşului meu, din 2 Aprilie 1919, No.5 res., prin care se dă în seama Înalt Prea Sfinţiei Voastre administraţia fondului ort.or. din Bucovina şi de a restabili vechea stare de drept privitoare la administraţia acestui fond până la regularea chestiunii acesteia pe cale legală.

Aducând aceasta cu onoare la cunoştiinţa Înalt Prea Sfinţiei Voastre, Vă rog să binevoiţi a lua act de prezenta adresă şi de a dispune cele cuvenite pentru restabilirea stării de drept, conform normelor anterioare

adresei contramandate.

Primiţi, Vă rog, Înalt Prea Sfinţite, expresia înaltei mele stime şi consideraţiuni.

L.S. (ss) Dr. I.NISTOR

Ministru delegat cu Administraţia Bucovinei".

Prin actul acesta, s-a restabilit vechea stare de drept în administraţia fondului, care aşteaptă o rezolvare definitivă pe cale legislativă" (Nistor, op.cit., pp.62-68).

Mitropolia Bucovinei, care, după Hacman încoace, râvnea la restituirea averilor mănăstireşti, a tot tergiversat cu organizarea unui congres bisericesc şi, cu steagul "nevoilor bisericeşti" fluturat în vânt, reuşeşte să-şi afirme, uneori, drepturile sale exclusiviste. După Nistor, parte în dispută din partea liberalilor, să-i dăm cuvântul Mitropoliei pentru a descrie, din unghiul anului 1939, problema fondului:

"Ca urmare a luptelor fruntaşilor bucovineni, încă sub stăpânirea străină, prin care se cerea ca averile bisericeşti să fie trecute în seama autorităţilor eparhiale (ceea ce, cum am văzut deja, reprezintă o minciună sfruntată, doar "Dorinţele" clerului cerând aceasta - n.n.), Iancu Flondor, în calitate de Ministru al Bucovinei, dispune, la 2 Aprilie 1919, ca **administraţia acestor averi să fie trecută sub conducerea Mitropolitului** Vladimir de Repta. Schimbându-se guvernul (Bucovinei - n.n.), în acciaş lună, la 26 Aprilie 1919, **administraţia averilor mănăstireşti este trecută din nou sub autoritatea Ministerului de Agricultură şi Domenii** (de la Bucureşti - n.n.). Dar nici această stare nu durează. **Mitropolitul** Vladimir de Repta, pe temeiul hotărârii Consiliului de miniştri Nr.906 din 31 Martie 1921, **ia din nou în primire averile Fondului bisericesc**, urmând ca ele **să fie administrate**, până la votarea legii de unificare bisericească din întreaga ţară, **de o delegaţie a Congresului bisericesc**, sub controlul statului şi printr-un reprezentant reprezentant permanent al Ministerului de Culte.

Dar şi această măsură cade, odată cu schimbările politice, deoarece, **prin Înaltul Decret Regal** Nr.838 din 14 Februarie 1922, **averile Fondului bisericesc sunt din nou trecute sub autoritatea ministerului de Agricultură şi Domenii**. Această stare de lucruri, cu tot protestul bisericii, rămâne în vigoare până la votarea legii de organizare a bisericii

ortodoxe române din anul 1925" (Mitropolia Bucovinei, op.cit., pp.34-35).

Disputele acestea, sub pretextul unei lupte patriotice şi naţionale de un veac şi jumătate, maschează o luptă crâncenă, începută la... 1848, pentru administrarea fondului, o administrare care aducea foloase individuale cu carul. Disputa aceasta i-a avut ca lideri, păguboşi pentru aşa-zisa cauză naţională, pe "armeano-grecul" Nicolai Petrino (mare patriote naţionale, dar numit "armeano-grec" de Eminescu, pentru că era tatăl nenorocitului care-l lăsase fără postul de bibliotecar la Iaşi), urmat de Iancu Flondor, şi pe monahul Hacman, cel care, prin formularea "Dorinţelor clerului", a legitimat o problemă ruteană în Bucovina, exclusivismul lui Hacman fiind "moştenit" de toţi arhiepiscopii de mai târziu..

Diaputele acestea **pentru administrare şi nu pentru restituire** confirmă o stare de fapt: **secularizarea**. Pentru că, începând cu anul 1786, averile mănăstireşti nu mai reprezintă latifundii ecleziastice feudale, ci **un fond al căror proprietar este statul** în graniţele căruia se află Bucovina într-o anume clipă a istoriei. Tocmai de aceea, problema fondului trebuie reglementată prin lege, pentru că legea reprezintă voinţa statului. Dacă fondul ar fi fost altceva decât **o persoană juridică de drept public**, statul n-ar fi intervenit cu nimic, niciodată. Numai o **persoană juridică de drept privat** se constituie, întotdeauna, din voinţa fundatorilor, exprimată în scris prin proces verbal de constituire, statut şi sentinţă judecătorească. Statul nu are nevoie de astfel de lucruri pentru a dispune de bunurile sale, pentru că deciziile referitoare la proprietăţile sale se iau numai prin lege. Ceea ce, în cazul fondului religionar, se va petrece în 1925, când statul va stabili prin lege pe cine deleagă pentru administrarea acestei averi statale, dar nu înainte de a expropia din acelaşi Fond bisericesc 25.432,3981 hectare "teren arabil pentru împroprietărirea ţăranilor. Prin această măsură, patrimoniul averilor bisericeşti se împuţinează mult", constată cu necreştinească tristeţe, în pagina 36 a lucrării sale, Mitropolia Bucovinei.

1925: Statul menţine secularizarea, dar şi fondul bisericesc

Statul român, care cuprinde între graniţele sale, pentru prima dată în istorie, toate ţinuturile locuite de români şi care făcuse anumite promisiuni Partidului Naţional Român din Ardeal şi din Bucovina, tratează cu delicateţe problemele specifice din aceste provincii, practicând o aparentă discriminare juridică pozitivă. Se ştie doar că, în ciuda numelui, Partidul Naţional Român din Ardeal şi din Bucovina era filohabsburgic şi că, după o primă serie de declaraţii autonomiste, făcute la Arad, în octombrie 1918, partidul acela a acceptat, cu condiţii autonomiste, unirea provinciilor istorice româneşti cu România. Se ştie lucrul ăsta doar de cei care n-au citit cărţi de istorie, ci presa exaltată a Partidului Naţional Român de tipul publicaţiei "Viaţa nouă", din care am publicat fragmente în capitolul opt al acestei cărţi.

Ardelenii şi bucovinenii nu trebuiau bruscaţi, căci şi aşa, după unire, aveau să tot şuşotească păreri de rău, pe care Iorga avea să le biciuiască publicistic fără nici un fel de cruţare, aşa cum avea de gând să facă şi Kogălniceanu, în 1871, când a văzut că de la marea Serbare de la Putna, organizată de "România Jună", lipseau tocmai "fruntaşii românilor bucovineni". Kogălniceanu a renunţat, fiindcă la rugat să nu o facă I.G.Sbiera ("Între numeroasele persoane fruntaşe şi ilustre, a fost de faţă şi marele politician şi învăţat Mihail Kogălniceanul. Observând el **lipsa la serbare a politicianilor noştri marcanţi din ţară** (Bucovina), mi-a exprimat părerea sa de rău, zicând că astfel de abţinere nejustificată are s-o biciuiască amarnic prin foile politice din România. Abia după ce i-am espus motivele absentării lor şi după ce, cu lacrimi în ochi, l-am rugat ca să-i cruţe cu tăioasele sale critici, căci ei şi aşa sunt amărâţi în

sufletul lor din causa luptelor puţin rodnice ce le susţin zilnic în activitatea lor politică, s-a mălcomit şi mi-a promis că va tace" - I.G. Sbiera, Amintiri din viiaţa autorului, Cernăuţ 1899, pp.256-259).

Iorga îşi putea permite ceea ce îi era interzis (de raţiune) statului român să facă. Dincolo de uriaşul lui prestigiu şi de meritele de necontestat în afirmarea fiinţei naţionale, Iorga reprezenta un om care, într-o democraţie, putea exprima orice punct de vedere. Statul, însă, trebuia să fie blând şi circumspect. Prin urmare, înainte de a lua în discuţie Legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, statul a emis **Legea** din 6 februarie 1924 **pentru persoanele juridice** (Asociaţii şi Fundaţii), apărută în Monitorul Oficial nr.27 din 6 februarie 1924. Legea aceasta permitea exprimări abile în viitoarea Lege pentru organizarea bisericească. N-a fost o probă de onestitate din partea statului, dar, atunci, nici nu prea avea de ales.

Prin Legea pentru persoanele juridice, statul stabilea, încă din Art.1, că:

"**Persoanele juridice de drept public** se creează numai prin lege.

Asociaţiile şi fundaţiile, fără scop lucrativ sau patrimonial, create şi organizate de particulari, nu pot dobândi personalitate juridică decât în condiţiile legii.

Ele sunt considerate **persoane juridice de drept privat**".

Făcând distincţia clară, prin lege, între **persoanele juridice de drept public** şi, respectiv, **persoanele juridice de drept privat**, care nu pot avea **scop lucrativ sau patrimonial**, statul lămureşte, de fapt, ce se va întâmpla, de fapt, cu Fondul religionar, cel atât de disputat în Bucovina, dar pentru revendicarea căruia, în absenţa unui congres bisericesc cu reprezentare de 3 la 1 în favoarea societăţii civile, era de presupus că **nu se va constitui o fundaţie de drept privat**, în condiţiile acestei legi. De altfel, statul şi făcea imposibilă o astfel de fundaţie, din moment ce preciza că ea nu trebuie să aibă **scop lucrativ sau patrimonial**. Cu alte cuvinte, o fundaţie bucovineană înfiinţată ca persoană juridică de drept privat nu putea aspira nici la administrarea fondului (ceea ce reprezenta un "scop lucrativ"), nici la retrocedarea averilor mănăstireşti (ceea ce ar fi însemnat un "scop patrimonial"). În plus, condiţiile de constituire a fundaţiilor făceau imposibil visul nemărturisit al clerului monahal de reconstituire a dreptului de proprietate feudală, pentru că actul secularizării, înfăptuit

în România secolului al XIX-lea, nu putea fi abandonat, segmenţial, în România secolului XX.

Iată care sunt, conform legii din 1924, condiţiile de constituire a unei fundaţii, deci ale unei **persoane juridice de drept privat**:

"Art.66 - Fundaţia este actul prin care o persoană fizică sau juridică constituită, un patrimoniu distinct şi autonom de patrimoniul său propriu, şi-l destina, în genere, în mod permanent realizării unui scop ideal, de interes obştesc.

Art.67 - Fundaţia între vii **se constituie prin act act autentic**, iar fundaţia testamentară printr-una din formele prevăzute pentru testamente (şi nimeni din Bucovina nu putea moşteni, testamentar, "fundaţia" lui Iosif II - n.n.).

Statutele sau orice alte alcătuiri care vor însoţi actul de fundaţie făcut în formă autentică vor avea aceeaşi formă ca însăşi acest act (şi cine dintre bucovineni avea astfel de statute, prin care să se demonstreze că fondul ar reprezenta o fundaţie, deci o persoană fizică de drept privat? - n.n.).

Art.68 - Fundaţiile dobândesc personalitate juridică în condiţiile stabilite la art.3.

(Art.3 - Asociaţiile şi **aşezămintele fără scop lucrativ sau patrimonial** nu pot dobândi personalitate juridică decât în temeiul unei decizii motivate a tribunalului civil în circumscripţia căreia s-au constituit.

Această decizie nu se poate da decât la cererea celor interesaţi:

a) După ce s-a cerut avizul ministerului în competenţa căruia cade scopul asociaţiei sau aşezământului;

b) După ce s-a ascultat concluziile ministerului public şi s-a constatat că statutele sau actele constitutive, compunerea organelor de direcţie şi administraţie şi celorlalte condiţii, nu contravin la dispoziţiile legii de faţă.

Părţile interesate, ministerul competent şi reprezentantul ministerului public au dreptul de apel potrivit art.90 - care se referă la componenţa comisiei superioare a persoanelor juridice).

Cererea de recunoaştere nu va putea fi făcută decât după instituirea şi numirea organelor de direcţie şi administraţie.

Art.69 - Moştenitorii şi creditorii fondatori au faţă de fundaţie

aceleaşi drepturi ca şi faţă de orice altă liberalitate.

Art.70 - Nici fondatorul, nici moştenitorii lui nu pot revoca fundaţia după înregistrarea cererii de recunoaştere făcută conform art.84 din prezenta lege (care se referă la competenţa Curţii de apel din circumscripţia căreia funcţionează asociaţia sau fundaţia - n.n.).

Art.71 - Dacă fundaţia între vii sau testamentari este recunoscută persoană juridică după moartea fondatorului, efectele liberalităţilor făcute anterior recunoaşterii se vor produce pentru fundaţiile între vii de la data actului autentic de fundaţie; iar pentru fundaţiile testamentare de la data morţii testatorului.

Acelaşi efect îl vor avea liberalităţile făcute în timpul vieţii fondatorului, anterior însă recunoaşterii calităţii de persoană juridică".

Din capitolul "B.Organizare", în momentul acesta al naraţiunii, trebuie să luăm în considerare doar primul aliniat al primului articol al capitolului:

"Art.72 - Actul de fondare va fi nul de drept şi nu va putea da loc la recunoaşterea calităţii de persoană juridică, dacă nu se determină scopul, **nu constituie patrimoniul** sau nu întruneşte condiţiile esenţiale cerute de legea de faţă".

Dacă, în condiţiile acestei legi, dacă clerul monahal sau Mitropolia Bucovinei ar fi constituit o fundaţie, deci **o persoană juridică de drept privat**, fundaţia aceasta ar fi fost nulă de drept, în baza prevederilor acestei legi. Prin urmare, speranţa clerului nu putea fi decât de la legea pentru organizarea bisericească, pentru că statul, conform acestei legi a persoanelor juridice, din 6 februarie 1924, putea constitui **prin lege** o **persoană juridică de drept public**, respectiv Fundaţia fondului religionar, a cărei administrare să o încredinţeze Mitropoliei.

Mult aşteptata şi tot atât de necesara Lege pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române a fost sancţionată de Regele României Ferdinand I în 5 mai 1925 şi publicată în Monitorul Oficial din 6 mai.

Mitropolia Bucovinei şi, mai târziu, toţi adepţii restituirii averilor mănăstireşti bucovinene şi anularea secularizării doar în această provincie românească, iau în discuţie doar articolele 39-43, care s-ar referi la "starea juridică a averilor bisericeşti din Bucovina", când, în fapt, şi legea aceasta, ca toate legile, are un caracter mult mai complex şi cu prevederi mult

mai largi. De fapt, articolele menţionate se referă doar la constituirea **persoanei juridice de drept public** "Fondul religionar greco-oriental din Bucovina", statul stabilind **un prim administrator**, adică Mitropolia Bucovinei, dar sub control strict al unor ministere. Legea, însă, în toată complexitatea ei, cuprinde şi prevederi de care **clerul monahal în mod tradiţional nu vrea să audă**. Pentru că legea aceasta precizează clar, în art.32, cum că "drepturile şi obligaţiile de patronat existente azi **în Biserica ortodoxă română sunt şi rămân desfiinţate**". Prima parte a prevederii, respectiv, "Drepturile şi obligaţiile de patrronat existente azi" se referă la legile în vigoare vizând proprietatea, dar care legi "**în Biserica ortodoxă română sunt şi rămân desfiinţate**". Adică, după secularizare, Biserica nu mai are proprietăţi, deci nu poate fi supusă la obligaţii fiscale. Că aşa trebuie interpretat acest articol al legii rezultă din art.44, prin care statul stabileşte nişte facilităţi pentru slujitorii altarului, şi anume:

"Art.44 - Mitropoliilor şi Episcopiilor **Statul le dă, spre folosinţă, din proprietăţile sale** (spre folosinţă, nu în proprietate, pentru că averea bisericească şi, deci, proprietatea ecleziastică a fost desfiinţată prin secularizare - n.n.):

1. **Câte 200 hectare** fiecărei Mitropolii **şi câte o sută de hectare** fiecărei Episcopii, **teren de cultură**, ca sesiune mitropolitană şi episcopală, cari se vor administra conform art.125 din Statut (care se referă la modul de administrare a averii casei episcopale şi arhiepiscopale - n.n.).

Terenurile de cultură date Mitropoliilor şi Episcopiilor din Ardeal, ca "sesiune" mitropolitană şi episcopală, conform legii agrare, se vor socoti în aceste suprafeţe.

2. De asemenea **câte 500 hectare** fiecărei Mitropolii **şi câte 300 hectare** fiecărei Episcopii, **pădure, cari vor fi supuse serviciului silvic**.

Plata personalului tehnic, administrativ şi de pază a acestor păduri **rămâne în sarcina Statului**.

Posibilitatea lor anuală de exploatare, stabilită prin amenajament, **se va folosi de Mitropolie şi Episcopii**, cum vor crede de cuviinţă, pentru satisfacerea nevoilor lor".

Prevederile acestor două articole n-au interesat şi nu interesează clerul monahal bucovinean, pentrui că el, interpretând într-o manieră tradiţională prevederile art.39-43, iar mai nou doar cele ale art.39-40, se

şi vede stăpân feudal peste o bună parte din patrimoniul statal românesc.

Să vedem ce anume legiferează aceste articole:

"Art.39 - Fondul religionar greco-oriental din Bucovina este şi rămâne o fundaţiune specială de sine stătătoare, care va purta de acum înainte numirea de "Fondul bisericesc ortodox român al Bucovinei".

Art.40 - Fondul acesta este o persoană juridică (**de drept public** - n.n.) şi **va fi administrat** (deci **nu retrocedat** - n.n.) prin Consiliul eparhial, sub preşedinţia Arhiepiscopului şi Mitropolitului Bucovinei, care-l va reprezenta în justiţie şi în toate actele sale.

Regulele de administraţie pentru averile fondului, care constă în cea mai mare parte din domeniu păduros şi agricol, **vor fi** în interesul bunului mers **cele prevăzute pentru administrarea şi exploatarea domeniilor Statului**.

Art.41 - Bugetul anual al fondului va fi alcătuit astfel ca să acopere cheltuielile de personal şi material necesare administraţiunii şi exploatării lui, plata personalului bisericesc, nevoile cultului şi anumite trebuinţe culturale şi de binefacere ale eparhiei.

Excedentele ce vor rămânea în buget, după acoperirea nevoilor de mai sus, **se vor vărsa la "Fondul general bisericesc"** (ceea ce, aşa cum se va vedea din capitolele care urmează, nu se va întâmpla niciodată - n.n.).

Art.42 - **Statul exercită dreptul său de control şi supraveghere** prin Ministerul de Agricultură şi Domenii şi prin Ministerul de Culte.

Ministerul de Agricultură şi Domenii **aprobă bugetul anual al fondului** şi **confirmă numirea personalului tehnic** recomandat de administraţia lui, iar Ministerul de Culte **aprobă repartizarea sumelor prevăzute în buget** pentru plata personalului bisericesc, pentru nevoile cultului şi pentru susţinerea operelor culturale şi de binefacere ale eparhiei.

Art.43 - Un regulament special şi decretat-elaborat de o comisiune compusă din câte un reprezentant al Ministerului de Agricultură şi Domenii, al Ministerului de Culte şi al Mitropoliei Bucovinei - va stabili amănuntele pentru aplicarea acestor dispoziţii (art.39-43) privitoare la fondul bisericesc ortodox român al Bucovinei".

Prevederile acestea legale, coroborate cu prevederile Legii pentru persoane juridice, dovedesc următoarele:

1. "Fondul bisericesc ortodox român din Bucovina", fiind constituit prin lege, reprezintă **o persoană juridică de drept public**.

2. Proprietarul acestui fond, Statul român, într-o anumită perioadă istorică, a hotărât să **încredinţeze administrarea** acestui fond Consiliului eparhial al Mitropoliei Bucovinei, dar sub control riguros din partea ministerelor.

3. Regulile de administrare a fondului sunt **cele prevăzute pentru administrarea şi exploatarea domeniului Statului**, fondul fiind, ca fundaţiune specială, **un domeniu special al statului**, menit să servească Bisericii Ortodoxe Române în general, prin obligativitatea ca excedentul să fie vărsat în "Fondul general bisericesc". Cum, în ultimii ani ai administraţiei laice austriece (1909-1918), excedentul era, în medie, de 5.021.000 coroane aur, era de presupus, în mai 1925, că Biserica Ortodoxă Română va înflori material prin meritele excelentei administrări a fondului de către Consiliul eparhial al Mitropoliei Bucovinei.

Să vedem, totuşi, cum se achită Mitropolia de aceste obligaţii prevăzute de lege, lecturând, mai departe, cartea realizată şi editată de Mitropolia Bucovinei, în 1939, respectiv "Averile bisericeşti din Bucovina":

"Administraţia întregei averi trece în deosebi asupra secţiei economice din Consiliul eparhial, alcătuită din 2 preoţi şi 4 mireni, aleşi de adunarea eparhială. Aceştia, nefiind organe de specialitate, mai ales în exploatarea domeniului păduros, nu puteau să facă o bună gospodărire. Dovada ne-o dă faptul că **deşi a fost o conjunctură extrem de favorabilă pe piaţa lemnului** în anii 1926-1929, care permitea vânzarea lemnului pe tulpină cu peste 500 lei m.c., totuşi, din cauză că nu s-au făcut rezervele necesare, **în anii următori nu s-a mai putut achita salariul cuvenit personalului şi clerului**, trebuind **să se facă împrumuturi de peste 120.000.000 lei**. Aduinarea eparhială şi consiliul eparhial, formată în cea mai mare parte, din **aceleaşi persoane, cari alcătuiau grupările politice din regiune** (liberalii - n.n.), **au adus în aceste foruri bisericeşti aceiaşi mentalitate din lupta şi administraţia mireană politică** (corupţia, traficul de influenţă şi jaful iresponsabil, aşa cum se va vedea din capitolele care urmează - n.n.).

Între anii 1931-1935 **conturile de gestiune** ale secţiei economice, **au fost mereu amânate în discuţie**. S-a format o comisiune de control, compusă din: preot Adrian Boca, prof.Gh. Cârlan, Petre Forfotă, avocat Dr. Dimitrie Kniahnyczki, inspector misionar Dr. I.Puiul şi ing. G.Tudoraş (aşa cum se vedea, în comisie au fost numiţi "lupii paznici la oi" - n.n.) cu îndatorirea de a cerceta şi referi adunării eparhiale asupra situaţiei Fondului bisericesc.

Comisiunea prezentă în Mai 1934 un raport alcătuit de d-l Petre Forfotă. Discuţiunea asupra acestui raport este amânată din diferite motive, cu menţiunea specială ca să fie completat la zi. Cu acest prilej atribuţiunile comisiunei de control, în care a mai fost delegat şi d-l Onofrei Lunguleac, au fost lărgite şi extinse pe întreaga durată a adunării eparhiale.

Din rapoartele prezentate de această comisiune de control, în şedinţele dela 26 şi 27 Iunie 1936 ale adunării eparhiale, **se poate constata**, pe temei de documente oficiale şi ca o mărturie a vremurilor, **reaua stare în care ajunsese averile bisericeşti din Bucovina în perioada când ele au fost administrate în baza regulamentului din anul 1925** (de către Consiliul eparhial al Mitropoliei Bucovinei - n.n.)...

Astfel, dacă analizăm contul **Profit şi Pierdere**, care se poate spune că reprezintă chintesenţa unei situaţii economice, constatăm următoarele:

1. La începutul exerciţiului 1934-35 **administraţia** (ecleziastă - n.n.) Fondului bisericesc pornise cu **un deficit** (pe care îl crease - n.n.) **de lei 113.000.000**.

Trebuie să menţionăm însă că această pierdere era sub realitate, deoarece, fiind la începutul introducerii unei contabilităţi ştiinţifice, (în partidă dublă) nu se putea cunoaşte exact adevărata situaţie atât la Fond cât şi la Mitropolie. **Deficitul era mult mai mare**, deoarece la bilanţurile ulterioare, **s-a mai contabilizat încă o pierdere** asupra exerciţiilor financiare precedente **de lei 11.000.000**" (op.cit., pp.38-40).

Sub administraţie profesionistă civilă, cea austriacă, fondul crea, în medie, **beneficii anuale de 5.021.000 coroane aur**. Sub administraţie ecleziastă, fondul nu mai produce beneficii, pe care să le verse, conform legii, la "Fondul general bisericesc", ci un "**total pierdere lei 171.000.000**" (op.cit., pg.41), başca un "**total datorii lei 131.000.000**" (op.cit., pg.42).

Să continuăm, deocamdată, să cităm numai din lucrarea-raport redactată şi editată, în 1939, de Mitropolia Bucovinei ca să ne lămurim

câtă credibilitate a izbutit să-şi adjudece clerul monahal administrând averile feudale pe care niciodată n-a încetat să le râvnească:

"**Amestecul ilegal în administraţie al unor politicieni** (liberali şi ţărănişti, cum se va vedea - n.n.), care îşi susţineau popularitatea cu acordări de avantagii şi gratuităţi din pădurile Fondului bisericesc (dar Consiliul eparhial şi Mitropolitul-preşedinte ce păzeau şi cum de permiteau un astfel de amestec? - n.n.), ce erau considerate la dispoziţia partidului dela putere, apoi, **numeroase tranzacţii oneroase**, pe termen lung, **încheiate de cei care erau mai grijulii de beneficii personale** decât de interesele instituţiei, adusese **Fondul la grea cumpănă**. **Ratele din împrumuturile contractate** în împrejurări şi condiţii pe care nu le vom arăta aici, **nu puteau fi onorate; salariile şi pensiile erau neachitate de 3 ani**; pretutindeni **nemulţumiri şi încriminări reciproce**; mulţime de plângeri printre funcţionari: **unii**, fără studii, fără drepturi, **dar cu legături de rudenie sau cu trecere la mai marii zilei, înaintaţi**, iar alţii, cu toate drepturile, muncitori, devotaţi instituţiei, uitaţi prin cine ştie ce ocoale îndepărtate, aşteptau îndureraţi momentul îndreptărilor.

Pensionari nedreptăţiţi primeau pensii de mizerie, iar **alţii** exact în aceleaşi situaţii **primeau pensii cu mii de lei peste drepturile lor**; apoi mai erau aşa numitele "**pensii de graţie**", în unele locuri îndreptăţite, dar în cele mai multe cazuri **acordate fără nici o justificare**. Şi toate acestea când reţinerile din salarii pentru pensii se ridicau la suma totală de 4.000.000 lei, în timp ce se plăteau pensii de 19.000.000 lei; deci **numai la acest capitol un deficit anual de 15.000.000 lei**...

Aceasta era starea averilor bisericeşti din Bucovina la sfârşitul perioadei (de administraţie ecleziastică - n.n.) 1926-1935., după zece ani de aplicare a Regulamentului (emis în baza Legii - n.n.) din anul 1925. A fost o perioadă care va rămâne în amintire, numai prin zbuciumul ei, fără ca să lase vreo lucrare mai de seamă, care să dăinuiască peste veacuri" (op.cit., pp.43-44).

Va urma o perioadă şi mai deşănţată, dar pe care n-o mai descrie lucrarea-raport a Mitropoliei Bucovinei, din 1939, perioadă finalizată cu arestarea directorului fondului şi cu demisia Mitropolitului Visarion Puiu, despre care, deocamdată, mereu aclamativul Eusebie Popovici (cel care a cântat, în 1917, cu acelaşi entuziasm, imnele Austriei, Rusiei şi României, funcţie de ce oşti intrau în Suceava) proclamă cu îngerească

veneraţie: "Providenţa divină a trimis în fruntea Arhidiecezii noastre pe unul din cei mai distinşi chiriarhi pe care îi are Patriarhia Română. Şi avem deplină încredere că I.P.Sf. nostru arhipăstor va pune toată înţelepciunea şi puterea voinţei sale în slujba, pentru binele sfintei noastre biserici din Moldova-de-Sus, şi va lucra pentru reînvierea prestigiului pe care preoţimea şi mănăstirile din Bucovina le-au avut înainte de războiul mondial" (op.cit., pp.46-47).

Numai că prestigiul avut înainte de războiul mondial se baza pe o administrare civilă şi profesionistă a **fondului naţional românesc constituit de fostele averi bisericeşti feudale**. Eusebie Popovici ştia lucrurile acestea mai bine ca oricine, pentru că fusese martor al vremurilor şi complice al tuturor oportunităţilor. N-a ratat-o nici măcar pe aceea ca, în ciuda patriotismului austriac, să-i ovaţioneze pe ostaşii români care, în 2 februarie 1917, intrau, doar pentru 23 de zile, în Suceava. Austriecii l-au iertat, pentru că-i cunoşteau fidelitatea, dar salutul acela i-a conturat, după unire, şi aura de mare patriot român. Dar asta-i altă poveste.

"În codrii Fondului bisericesc se gospodăreşte ca în codru"

(Mitropolia Bucovinei, op.cit., pg.46)

Odată cu secularizarea averilor mănăstireşti, începe şi gospodărirea pădurilor bucovinene. "Din acest punct de vedere, Bucovina era considerată de tehnicieni ca un vast câmp de demonstraţiuni despre ceea ce este capabil să producă inginerul silvic în materie cu cultură şi exploatare raţională de păduri, chiar atunci când el este pus să lucreze în condiţiuni fizice şi economice puţin favorabile", susţinea, după război, Petre Antonescu, fost profesor de amenajament la şcoala politehnică din Bucureşti. Şi asta pentru că, "în acelaşi an 1786, este edictată **Orînduеala de pădure**, care constituie prima reglementare oficială a regimului pădurii din Bucovina. În cele 12 capitole ale sale se tratează despre cele mai diverse aspecte: se dau definiţii pentru diferitele esenţe de lemne, se fac consideraţii în legătură cu destinaţia lemnului, cu delictele etc. (aici apare pentru prima dată ideea de amenajament)...

Tot acum este introdusă "**relaţiunea de sudit**" şi se încheie "**convenţiuni silvice**" cu supuşii care aveau voie să ia lemn din pădurile statului şi Fondului (lemn de construcţie şi de lucru, precum şi uscături), plătind un florin până la 1 florin şi 15 cr., în cazul că aveau cai, şi 30 cr. dacă duceau lemnul cu braţul. La data creării Fondului Bisericesc, pădurile erau grevate de servituţi. Localnicii aveau drepturi nelimitate de uzufruct la lemn şi păşuni (cu condiţia să presteze zile de muncă pentru mănăstire şi dacă egumenul era un om cu inimă bună - n.n.). Între 1792-1820, se fac delimitări ale proprietăţilor particulare şi comunale şi se stabilesc limitele Fondului. De la această dată, servituţile sunt îngrădite. Administraţia Fondului a căutat să evite neînţelegerile cu

uzufructuarii, răscumpărând drepturile de servitute şi **cedând**, în schimb, **mari suprafeţe de pădure şi păşune necesare locuitorilor, formându-se astfel importante proprietăţi obşteşti**, în schimbul cărora Fondul era recunoscut ca proprietar absolut şi nestingherit. Acţiunea de stingere a servituţilor prin răscumpărare s-a făcut treptat, între anii 1854-1870, ca urmare a patentei împărăteşti din 4 iulie 1853.

Pădurile obştii constituiau echivalentul servituţilor de lemne şi de păşunat. Pentru fiecare obşte s-a stabilit numărul îndreptăţiţilor şi cota cuvenită fiecărui individ. Cu timpul, **un drept de pădure a ajuns să valoreze între 2 şi 8 ha de obşte**...

Împroprietărirea s-a făcut **prin expropierea suprafeţelor respective de la Fond** (în întreaga Bucovină s-au expropiat 80.500 ha), ca şi în cazul împroprietăririlor din 1921 şi 1945" (Vasile Diacon, "Vechi aşezări pe Suha bucovineană", pp.133-134).

Graţie **Rânduelii de pădure**, fondul silvic al întregii Bucovine a fost exploatat cu mare chibzuinţă, una din păduri, codrul secular Slătioara, fiind "menţinută în stare virgină, cu arbori având o vârstă de peste 350 ani". Acest monument al naturii, declarat, prin lege, rezervaţie naturală, ca urmare a unei iniţiative din 1904, în 1906, cuprindea trei culmi, Bâtca Lesă (1.145 m), Bâtca cu Plai (1.150 m) şi Bâtca Neagră (1.258 m), şi "patru văi stâncoase, adânc erodate în cascade", Pârâul Văiuga, Pârâul lui Ion, Părâul Ursului şi Părâul Cergău. Pe Pârâul lui Ion exista şi o superbă cascadă, celebră în întreg imperiul austriac, cea de la Lăstoace, dar care avea să fie dinamitatată pentru a se face un drum de acces, în vremea administraţiei clericale a Fondului religionar, codrul secular devenind ţinta lăcomiei liberalo-clericale.

Jefuirea codrului secular Slătioara."Pentru a se obţine aprobarea exploatării lemnului din pădurea seculară, se apelează la mitropolitul Nectarie Cotlarciuc, care, **obligat faţă de unele cercuri politice liberale**, nu are puterea să refuze, cheamă pe excelentul amenajist, inspectorul general Franz Czech, şi-i **cere să pună pădurea în stare de exploatare**. Uluit, bătrânul şi experimentatul amenajist, cu vocea sugrumată de emoţie, **încearcă**, mai întâi, **să-l determine pe mitropolit să renunţe la această idee**, iar, mai apoi, să se opună, afirmând că el aşaceva nu poate face, întrucât îngrijeşte această pădure de aproape 40 de ani şi nu

concepe să o vadă tăiată (mentalitate de... inginer silvic austriac! - n.n.). Czech conchide că, dacă i se va cere aşaceva, va demisiona. Nu a mai apucat, deoarece a fost eliberat din funcţie.

Mitropolitul l-a chemat, apoi, pe inginerul Anton Tcaciuc, şeful Ocolului Silvic Stulpicani, şi-l întrebă dacă în această pădure nu sunt produse accidentale. Tcaciuc, tip slugarnic şi cointeresat, **înţelege repede dorinţa mitropolitului. Va furniza accidentele şi va favoriza şi alte tăieri**, pe motiv că această pădure nu ar corespunde scopului menit şi sub pretextul prevenirii unor invazii ale insectelor.

"În iarna 1929/1930 am marcat, la ordinul şefului Ocolului Silvic Stulpicani, ing. Anton Tcaciuc, produse accidentale din pădurea seculară Slătioara. În afară de aceste produse, **am avut ordinul de a marca şi semincerii** dintr-o parcelă pe Valea lui Ion, numită şi Lăstoace", declară, la anchetă, brigadierul silvic Carol Wenzel (Arv.St. Suceava, fond Adm.Fondului Bisericesc, dos.4/1934).

În urma discuţiei dintre mitropolitul Nectarie şi Franz Czech, este amenajată şi pădurea Slătioara, dispărând astfel pata albă de pe hărţile Ocolului Silvic Stulpicani, ivindu-se, în locul ei, parcele, subparcele, linii somiere, linii parcelare.

La începutul anului 1930, din ordinul lui Tcaciuc, **este dinamitată**, de către antreprenorul Waia Valentin, spre a deschide drum, **renumita cascadă de la Lăstoace**, de pe Pârâul lui Ion, **prejudiciu ireparabil adus peisajului din acest minunat colţ de ţară**. Cascada avea o cădere de circa 10 m. Dinamitarea ei şi drumurile făcute au necesitat 90.000 lei.

În toamna anului 1930, Direcţiunea Fondului Bisericesc cere Ministerului de Agricultură şi Domenii ca în locul pădurii Slătioara să fie rezervată o suprafaţă de 669 ha din pădurile de pe versantul vestic al Giumalăului, pe valea pârâului Putna Mare din Poiana Iţcani. Prin Decizia nr.231508 din 25 octombrie 1930, ministerul aprobă schimbul.

În perioada 1929-1930, se fasonează şi se exploatează 7.200 mc lemn rotund. Acum, **unii din monumentalii brazi şi molizi sunt izbiţi pentru prima dată de secure**.

Czech nu poate suporta această barbarie şi ia legătura cu profesorii universitari Marin Drăcea şi Mihai Guşuleac, oameni îndrăgostiţi de această pădure, care vor face repetate demersuri pentru a opri exploatarea

pădurii.

Cel care s-a luptat mult, intervenind pe lângă Ministerul de Agricultură şi Domenii să revizuiască schimbul pădurii Slătioara cu o alta, a fost Mihai Guşuleac. El ia poziţie în numărul 8101, din 15 martie 1932, al ziarului de limbă germană "Allgemeine Zeitung", publicând articolul "Ein Urwaldgebiet der Bukowina stribt" (**O pădure din Bucovina moare**), ţine conferinţe publice, adresează memorii, antrenează în această acţiune numeroşi oameni de specialitate îndrăgostiţi de natură.

Feiwel Laufer cumpărase, în 1929, de la firma "Slătioara" (a protopopului Gribovici şi a senatorului liberal Constantin Cozmiuc - n.n.), 1.483,15 mc **lemn extras din pădurea seculară**, cât şi din cantoanele învecinate, pe care-l vinde firmei "Moldova" (a fraţilor Samuel, Iacob, Mendel, Josef şi Feiwel Schriber - n.n.) din Frasin şi pentru care încasează suma de 812.790 lei. Din lemnul fasonat în 1930, Feiwel Laufer cumpără materialul cel mai bun cu numai 270 lei/mc (în vremea unui preţ al pieţii de 500 lei/mc - n.n.), iar restul de lemn s-a vândut la un preţ derizoriu, de 22 lei/mc, **cauzându-se**, astfel, **un prejudiciu de circa 2 milioane lei Fondului bisericesc**.

Conform amenajamentului, în 1933 **trebuia să înceapă tăierile masive în pădurea seculară**. În februarie 1934 **se exploatau lemne din pădurea seculară Slătioara**, cumpărătorii fiind firma "Anhauch", cu 3.000 mc, Maieran din Gura Humorului, cu 600 mc şi M.Spiner din Rădăuţi, cu 400 mc.

În aceste condiţii, profesorul Guşuleac îşi înteţeşte campania şi reuşeşte, în ultimul ceas, **să oprească producerea unui dezastru**. În urma memoriului pe care-l adresează Ministerului de Agricultură şi Domenii, la 26 mai 1934, **este suspendată**, în baza referatului din 21 iunie 1934 al aceluiaşi minister, **exploatarea pădurii seculare de la Slătioara**.

La ancheta întreprinsă, la începutul anului 1934, de organele de resort, inginerul Tcaciuc se scuza:

"Ori, nefiind accidente în calitate de **a satisface contractul încheiat între Fond şi firma** "Slătioara" (a **protopopului** Gribovici şi a **senatorului liberal** Constantin Cozmiuc - n.n.), **am propus Fondului** să aprobe exploatarea produselor accidentale în pădurea Slătioara, care

înainte vreme **era destinată pentru studii ştiinţifice**. Menirea de a păstra acest caracter pentru pădurea Slătioara nu mai corespunde realităţii, pentru că Statul a expropiat încă din 1924 marginile inferioare şi superioare, în raport cu altitudinea, de la pădurea Slătioara. Pe această expropiere cei îndreptăţiţi au avut acces în lung şi în lat la suprafeţele expropiate.

Accesul se făcea prin urcuşul şi coborâşul vitelor. Drept urmare pădurea seculară s-a transformat într-o pădure de păşunat, ceea ce m-a determinat să propun mai întâi exploatarea bradurilor accidentale şi pe urmă chiar exploatarea arboretelor după planul de amenajare, urmând ca Fondul să rezerve în schimbul pădurii amintite o altă suprafaţă de pădure, care să fie ferită de accesul oamenilor" (Arv.St. Suceava, fond Adm.Fondului Bisericesc, dos.4/1934).

Referitor la scuzele invocate pe parcursul anchetei, inginerul inspector silvic Leon Holca declară:

"După părerea mea, ca inginer silvic, nu pot crede că în 1929 să fi fost un număr atât de mare de doborâturi, cu atât mai mult că partea aceea de pădure e într-un fund scutit de vânturi...

Chestia cu calamitatea insectelor, după părerea mea, este mai mult o scuză platonică, căci atâtea sute de ani încă nu s-a distrus această pădure" (Arv.St. Suceava, fond Adm.Fondului Bisericesc, dos.4/1934).

Comisia instituită de Ministerul de Agricultură şi Domenii, care a lucrat sub conducerea **profesorului Marin Drăcea, părintele silviculturii româneşti moderne**, vizitează din nou, în zilele de 18 şi 19 iulie 1934, pădurea Slătioara. Referatul comisiei insistă din nou asupra caracteristicilor şi a valorii sale, recomandându-se conservarea a 7 parcele, în suprafaţă totală de 295,28 ha şi plaiul subalpin Todirescu, în suprafaţă de 65 ha, ca rezervaţie naturală destinată scopurilor ştiinţifice.

În urma dispoziţiilor date prin Decizia nr.9942 din 19 martie 1941, exploatarea pădurii este oprită, schimbul nu este admis şi se declară ca monument al naturii o suprafaţă de 274,24 ha pădure şi 44,3 ha din golul alpin Todirescu" (Vasile Diacon - "Vechi aşezări pe Suha bucovineană", pp.22-25).

În numai 10 ani de administrare a Fondului religionar, Consiliul eparhial al Mitropoliei Bucovinei, aflat sub preşedinţia Mitropolitului, "produce" un "total pierdere lei 171.000.000", un "total diverse datorii

fără acoperire lei 131.000.000", pângărirea monumentului naturii codrul secular Slătioara, şi asta pentru că "**mitropolitul Nectarie Cotlarciuc, care, obligat faţă de unele cercuri politice liberale, nu are puterea să refuze**" favorurile care i se cer.

Un martor al vremii, fostul **deputat eparhial şi senator de Câmpulung, DUMITRU TIMU**, a lăsat viitorimii "Cîteva pagini din administraţia Fondului bisericesc ortodox român din Bucovina", tipărite în tipografia ziarului "Universul" - Bucureşti, în 1940. Deputatul eparhial dorea să arate "cine beneficiază de aceste imense averi ale bisericii noastre ortodoxe", **sub administraţie ecleziastică**, "enumerând numai o parte din contractele oneroase încheiate... de conducerea Fondului nostru bisericesc" (pg.1). Conform "tradiţiei naţionale", dar şi agresivităţilor antisemite ale vremii, Dumitru Timu cam basculează responsabilitatea în cârca unor "diferite firme şi asociaţiuni evreieşti", deşi **numai din vina administratorilor monahali ai Fondului se produc pagube de "aproape o jumătate de miliard de lei"**. Dincolo de puseurile antisemite, paginile câmpulungeanului reprezintă nişte mărturii de care trebuie să se ţină seamă, din moment ce ele sunt extrem de riguros susţinute de documente.

"Cazul Firmei "Maxim şi Filotte" din Bucureşti. În luna Ianuarie 1929 apare la administraţia Fondului bisericesc din Cernăuţi firma "Maxim şi Filotte" din Bucureşti. În baza unei "scrisori comerciale" din 21 Ianuarie 1929, firma aceasta cumpără dela Fondul bisericesc o mare cantitate de cherestea, pe care trebuia s-o livreze din fabrica din Moldoviţa, judeţul Câmpulung. Cum însă această fabrică s-a predat de către firma "Bucovina" (a lui Max Anhauch - n.n.) Fondului bisericesc cu mare întârziere şi în stare improprie de funcţionare, **Fondul bisericesc nu şi-a putut îndeplini obligaţiunile** faţă de firma "Maxim şi Filotte" cu punctualitatea prevăzută în scrisoarea comercială din 21 Ianuarie 1929. Această întârziere a constituit pentru firma "Maxim şi Filotte" un pretext juridic de a refuza să mai primească materialul cumpărat, cu atât mai mult cu cât - după cum reiese din scrisoarea acestei firme adresate Fondului bisericesc la data de 5 Martie 1930 - principiile de tăiere a lemnului şi de manipulaţie a materialului de cherestea au fost neglijate

de organele Fondului din administrația fabricei Moldovița, astfel încât materialul de cherestea nu mai corespundea calității prevăzută în sus amintita scrisoare comercială. În virtutea acestor considerațiuni, **firma cere de la Fondul bisericesc despăgubirile materiale** suferite din cauza nerespectării obligațiilor luate...

În baza acestor considerațiuni juridice, juriul de arbitri (constituit din avocații Dr.Loewner - preşedinte, Dr. Weich şi Dr. Victor Bodnărescu - avocatul Fondului bisericesc), prin sentința din 2 Decembrie 1930, **obligă Fondul bisericesc să plătească** firmei "Maxim şi Filotte" **suma de 15.000.000 lei!**...

Pe lângă această despăgubire fabuloasă, rezultată dintr-o simplă scrisoare comercială, **Fondul bisericesc a mai suportat şi următoarele cheltuieli de proces** şi anume: 300.000 lei onorariul juriului de arbitri; 550.000 lei onorarii avocațiale şi 60.000 lei - pertize, precum şi toate timbrele trebuitoare pentru judecarea unui astfel de proces!" (op.cit., pp.32-34).

"**Cazul fiermei "Wildmann, Hermann Fischler şi comp."**. Ca să ne putem da seama până unde ajunsese tembelismul (termenul e dur şi nemeritat, pentru că în activitatea aceasta n-a existat decât corupție, cu măsuri bine chibzuite - n.n.) dela conducerea superioară a Fondului nostru bisericesc, voi reda întocmai unele pasagii din **raportul informativ al Comisiunii de Control**, depus pe biroul adunării eparhiale în şedința din 26 şi 27 Iunie 1936:

"Firma "Wildmann, Hermann şi Companioni" **datora Fondului bisericesc sume foarte mari** din diferite contracte de cumpărare de material lemnos. Şi cu toate acestea totuşi i s-a mai vândut unele cantități de lemn pe credit. Din cauza aceasta, datoria firmei a crescut mereu, astfel încât, în anul 1933, ajunsese la suma considerabilă de 12.287.456 lei. Cu toată îngăduința Fondului bisericesc, firma aceasta debitoare n-a achitat către Fond nici măcar o parte din sumele datorate, aşa încât Fondul bisericesc s-a văzut silit de a introduce acțiune în contra acestei firme, la Tribunal.

Procesul a costat, în total, peste 3.600.000 lei, pentru ca, în cele din urmă, **Consiliul Eparhial**, prin transacțiunea Nr.dos. 697/34 din 28 Decembrie 1934, **să se înțeleagă cu firma** "Wildmann, Hermann Fischler

şi Comp.", obligând firma aceasta să plătească Fondului bisericesc, în loc de 12.287.456 lei, plus 3.600.000 lei cheltuieli de proces, deci în total 15.887.456 lei, numai 9.171.590 lei, **reducându-i debitul cu 6.715.866 lei.**

Dar să nu se creadă că firma "Wildmann, Hermann Fischler şi Comp." a depus suma de 9.171.590 lei şi Fondul bisericesc a curmat, odată pentru totdeauna, legăturile de afaceri cu astfel de firme străine şi speculative. Dimpotrivă, conducătorii Fondului nostru bisericesc, în special Consiliul Eparhial, **acordă acestei firme "norocoase" noi avantaje**, îngăduindu-i ca, din datoria redusă la 9.171.590 lei, **numai 3.000.000 lei să plătească în numerar**, restul de 6.171.590 lei urmând a-l achita în următorul mod: Fondul bisericesc vinde firmei "Wildmann, Hermann Fischler şi Comp." o cantitate de 35.000 mc lemn de lucru gata fasonat, din ocoalele silvice Vama şi Moldovița, din produsele principale şi accidentale şi din ocolul silvic Argel, județul Câmpulung, numai produsele accidentale, cu prețul tarifar sporit cu 15% la produsele principale, iar firma aceasta se obligă a plăti Fondului bisericesc, pe lângă prețul contractual al lemnului, încă 80 lei de metru cub pentru amortizarea sumei de 6.171.590 lei. Dar, la cantitatea de 35.000 mc lemn, câte 80 lei, nu rezultă decât 2.800.000 lei, astfel încât mai **rămâne o datorie de 3.371.590 lei**. Pentru a-i da posibilitatea să achite şi această datorie, făcând afaceri cu Fondul bisericesc, Consiliul Eparhial mai vinde firmei "norocoase" "Wildmann, Hermann Fischler şi Comp." 25.000 mc lemn de construcție şi cherestea, astfel încât firma aceasta evreească, din debitul său față de Fondul bisericesc, în suma de 15.887.456 lei, rezultat din afacerile anterioare, **nu achită în numerar decât 3 milioane lei**, restul i se iartă, fie direct, prin reducerea debitului cu 6.715.866 lei, fie indirect, sub masca unor vânzări de lemne în condițiuni pe care le-ar fi acceptat oricine față de Fondul nostru bisericesc." (op.cit., pp.34-35).

"**Alte reduceri "diochiate"**. Acest sistem de "reducere a debitelor" firmelor străine, datorate Fondului nostru bisericesc, nu se practica numai la unele din aceste firme. El era introdus în administrația fondului nostru bisericesc de mai multă vreme, aşa încât el devenise regulă generală.

Astfel, firma evreească "Frații Gelber" din Breaza, județul Câmpulung, cumpără de la Fondul bisericesc o cantitate de 1.630 mc

lemn de lucru, cu preţul de 443 lei de metru cub (când cursul pieţii, aşa cum s-a văzut, era de minim 500 lei - n.n.), având a plăti Fondului bisericesc, conform contractului Nr. 4668/29, suma de 722.192 lei, din care **Consiliul Eparhial**, cu avizul Nr.11083, **îi reduce suma cu 275.195 lei**.

Societatea forestieră "Moldova", recte Schieber din Vatra Dornei, cumpără dela Fondul bisericesc, ocolul silvic Dorna-Candrenilor, cantitatea de 5.060 mc, cu preţul de 555 lei, şi 2.012 mc lemn de construcţie şi cherestea,cu preţul de 581 lei mc, având de plătit Fondului bisericesc, conform contractului 8004/29, suma totală de 3.980.310 lei, din care **Consiliul Eparhial**, cu avizul Nr. 11o83/30, **îi face o reducere de 978.950 lei**.

Industriaşul de cherestea Moses Pachet, din Vatra Dornei, cumpără dela Fondul bisericesc cantitatea de 1.053 mc lemn de construcţie şi cherestea, având a plăti Fondului, conform contractului Nr. 9403/30, preţul de 677 lei de metru cub, deci în suma de 712.881 lei, din care **Consiliul Eparhial**, cu avizul Nr. 16110/30, **îi face o reducere de 356.410 lei**, iar pentru lemnul cumpărat tot de Moses Pachet dela Fondul bisericesc, ocolul silvic Iacobeni, în cantitate de 3.914 mc, cu preţul de 517 lei de metru cub, pentru care, conform contractului Nr. 14418/29, trebuia să plătească suma de 2.023.538 lei, **i se face o reducere de 1.011.769 lei**.

Industriaşul evreu Emil Dolberg, din Solca, judeţul Suceava, cumpără dela Fondul bisericesc cantitatea de 4.025 mc lemn de construcţie şi cherestea, cu preţul de 656 lei de metru cub, având a plăti Fondului, conform contractului Nr. 13947/29, suma de 2.640.000 lei, **din care i se face o reducere de 1.491.598 lei** " (op.cit., pp.36-37).

"**Datorii de sute de milioane lei ale Fondului bisericesc**. Ceea ce a fost şi este mai revoltător e că această gospodărire jidovească dela Fondul nostru bisericesc (astfel de tertipuri ţineau pe vremea austriacă, dar acum, când Mitropolitul veghează asupra bunăstării românilor de pe fostele averi feudale, pe care le administrează, nu mai ţine mutarea responsabilităţii clerului monahal în cârca evreimii - n.n.), se făcea tocmai într-un timp când **Fondul nu-şi putea plăti slujbaşii şi era băgat în datorii de 155.195.200 lei** la diferite Bănci din ţară şi strănătate" (op.cit., pg.39).

"**Memoriul Preoţimei din Bucovina către fostul Rege Carol II**:

"Majestate,

În audienţa din 17 Februarie 1933, acordată atât de graţios de Majestatea Voastră delegaţilor preoţimei ort.rom. din Bucovina, Vi s-au adus la Înalta cunoştinţă **toată mizeria şi necazurile în care se sbate această preoţime** fără vina ei, **de mai bine de doi ani de zile**. Întrucât, până astăzi, situaţia noastră cu nimic nu s-a ameliorat, ba din contră, este mult mai precară, îndrăznim din nou a ne apropia cu deplină încredere de treptele Tronului şi a implora milă, ajutor şi dreptate (de ce n-au cerut acestea Mitropolitului Bucovinei, care era şi preşedinte al Fondului, şi înaltul lor ierarh? Pentru că străvechiul dispreţ al clerului monahal faţă de clerul secular încă mai dăinuia în Bucovina - n.n.).

Referinţele financiare ale Fondului bisericesc ort.rom. din Bucovina, din care preoţimea este salariată, Vă sunt îndeajuns de cunoscute şi n-am mai voi să insistăm asupra împrejurărilor de ce acest Fond nu-şi poate îndeplini (ca pe vremea administraţiei civile şi profesioniste austriece - n.n.) menirea sa. Un lucru însă rămâne sigur că, cu toate bugetele din anii tecuţi pretinse echilibrate, **până astăzi nu suntem plătiţi cu salariile pe 16 luni**, ceea ce cu multă durere şi desperare trebuie să constatăm că nu s-a întâmplat cu cu nici o stare de funcţionari din întreaga ţară, ba nici cu **fraţii noştri preoţi din celelalte dieceze, care, plătiţi fiind de Stat, sunt aproape la curent cu plata salariilor**.

Îndrăsnim deci a atrage prea binevoitoarea atenţie a Majestăţii Voastre că, după constatările făcute la Adunarea Eparhială din Mai 1933, **Fondului bisericesc ort.rom. din Bucovina datoreşte clerului salarii şi pensii**, până în Mai 1933, **minimum 80.000.000 lei şi alte 100.000.000 lei datorii de altă natură**, aşa că, în consecinţă, al doilea lucru tot atât de cert rămâne că **nici pe viitor, cel puţin pentru 4 sau 5 ani, susbsistenţa preoţimii şi a funcţionarilor nu va putea fi asigurată de acest Fond**. Aşa că, din punct de vedere al umanităţii şi al dreptăţii, fiind preoţimea ort.rom. bucovineană, o repetăm încă o dată, o parte integrantă a preoţimei ort.rom. din România, nu poate fi lăsată **muritoare de foame, în cea mai cumplită mizerie şi nesiguranţă perpetuă cu văduvele şi cu orfanii săi**" (op.cit., pp.41-42).

Preoţii bucovineni, singurii din ţară care ar fi trebuit să beneficieze de uzufructul unei uriaşe averi, administrată sub preşedinţia Mitropolitului lor, refuză să vadă cauzele dezastrului în proasta administrare ecleziastică a Fondului şi, tocmai de aceea, solicită suveranului noi facilităţi: scutiri de impozite, credite preferenţiale, achiziţii de valori patrimoniale ale fondului.

"**Nemulţumirile funcţionarilor**. Dar nu numai preoţimea noastră bucovineană zăcea sub povara mizeriei şi a umilinţei. Într-o situaţie şi mai gravă se găseau funcţionarii superiori şi inferiori din serviciul central al Fondului bisericesc, din Cernăuţi. Pentru a învedera acest adevăr, reproducem memoriul, semnat de 54 funcţionari superiori şi inferiori şi predat, la data de 1 Iulie 1932, Consiliului Eparhial din Cernăuţi:

"Forţaţi de mizeria cauzată de neachitarea salariilor, toţi ne-am întrunit, în ziua de 14 Iunie 1932, solicitând o audienţă d-lui Administrator al Fondului bisericesc. D-sa, ascultându-ne doleanţele noastre, ne-a dat toată dreptatea, susţinând că este convins de adevărul stării noastre deplorabile şi disperate şi că, astfel fiind, împărtăşeşte pe deplin doleanţele noastre referitoare la plata neregulată a salariilor.

Cum chestiunea bănească depinde de onor. Consiliu Eparhial, d-l Administrator este de părere ca să facem un memoriu scris către Consiliul Eparhial, în scopul de a spori veniturile.

Când lipsa şi nevoia ardentă a întrecut orice limită, când atât noi, cât şi familiile noastre, am ajuns să murim de foame, când creditele ne sunt sistate în orice parte, când urgia fiscului ne sechestrează şi ultima perină de sub cap, când copiii noştri şi-au pierdut anul şcolar din cauza neplăţii taxelor şcolare, când, ca oameni şi funcţionari, am pierdut orice vază, când unii dintre noi sunt evacuaţi în urma neplăţii chiriei, iar alţii nu-şi pot procura nici măcar medicamentele necesare spre a-şi căuta sănătatea, când orişice iluzie în spre mai bine a dispărut, când această audienţă este strigătul de desnădejde al suferinţelor noastre - serviciul contabilităţii de pe lângă Administraţia Fondului, introducând în această secţie registre din care nu s-a putut constata definitiv soldul lunar, ci numai cel anual, respectiv după încheierea exerciţiului - nu a găsit un expedient ca să echilibreze la timp bugetul şi regulat a căutat să complice chestiunea contabilicească prin metode în aşa fel ca forurile superioare

să nu aibă o situaţie clară a stării de fapt a gestiunii Fondului bisericesc, această gestiune fiind totdeauna ca activă.

În toamna anului 1929, când criza a început a se accentua puternic, serviciul contabilităţii al acestui mare aparat industrial era dator ca, imediat, să atragă atenţia onor. Consiliu Eparhial asupra acestui fapt, luând la timp măsurile de îndreptare, respectiv de preîntâmpinare." (op.cit., pp.43-44).

Funcţionarii propun o serie de măsuri de redresare a fondului, dar soluţiile acestea ar fi anulat favorurile de pe urma cărora şi administraţia ecleziastică trăia într-un huzur oriental.

"**Nemulţumirile ţărănimii**. În vreme ce elementul semit s-a bucurat totdeauna de concursul binevoitor al "oblăduitorilor" dela Fondul bisericesc al Bucovinei, **ţărănimea din această provincie a fost necontenit ostracizată**, neputând cumpăra din pădurile acestui Fond lemnul trebuitor decât cu preţuri pe cari cei mai mulţi dintre ţărani nu le puteau plăti. Din pricina aceasta, mulţi dintre ţăranii ale căror gospodării au fost distruse sau au avut de suferit în timpul războiului din 1914-1918 nu şi-au putut reface gospodăriile decât împrumutându-se de la Băncile cămătăreşti, cu dobânzi de 30-40%, înglodându-se în datorii peste puterile lor de plată...

Fiind lăsată de izbelişte, fără nici un ajutor şi fără credit ieftin, ţărănimea noastră dela şes şi din părţile muntoase ale Bucovinei era cuprinsă de o nemulţumire generală, nebănuită de autorităţile noastre de Stat, lăsându-se, în cele din urmă, împinsă pe povârnişul unor agitaţii foarte primejdioase pentru ordinea publică a ţării şi pentru solidaritatea noastră naţională" (op.cit., pg.49).

Dezastrul de după "o speranţă înşălătoare în alte vremuri mai bune. În anul 1935, moare IPSS Mitropolitul Nectarie (Cotlarciuc) şi în locul decedatului Mitropolit al Bucovinei, Colegiul Electoral bisericesc, întrunit în ziua de 17 Octombrie 1935, în Camera Deputaţilor din Bucureşti, alege pe Prea Sfinţitul Episcop sufragan de Hotin, **Visarion Puiu**, în scaunul Arhidiecesei noastre.

Bucuria cu care acest nou şi viguros arhipăstor sufletesc a fost primit pe meleagurile Bucovinei de către credincioşii bisericii ort.române a

fost nemărginită, cu atât mai mult cu cât faima de bun gospodar a noului chiriarh se răspândise dela fosta sa reşedinţă episcopală din Bălţi (Basarabia) în toată Bucovina. O nouă eră părea că mijeşte la orizontul munţilor împăduriţi şi "pleşuvi" ai Fondului nostru bisericesc din Bucovina şi un nou suflu de viaţă spirituală se aştepta în orânduirile bisericeşti din Eparhia noastră" (op.cit., pg. 53)

"Din păcate, speranţele au fost înşelate, ba "**şi puţinele înlesniri pe care ţăranii le aveau** cu privire la păşunatul vitelor în pădurile Fondului bisericesc **au fost restrânse**, înăsprindu-se şi mai mult restricţiunile prevăzute de codul silvic. Atât membrii Adunării Eparhiale, cât şi oamenii de bine din regiunea muntoasă a Bucovinei au rămas surprinşi de această întorsătură uluitoare în conducerea Fondului religionar. **Ciobanii care scăpau oile în pădurile Fondului erau împuşcaţi** (cazul ciobanului Moroşan din Slătioara); păşunatul şi "umbra" vitelor în pădurile Fondului restrânse, elementul românesc îndepărtat de la cumpărarea oricărei cantităţi de lemne, chiar şi prin concurenţă licitativă, din aceste păduri ale Fondului.

Astfel, în ziua de 7 Septembrie 1938, Fondul bisericesc ţine, sub preşedinţia noului director general, Gh.Constantinescu, o licitaţie cu oferte închise şi cu garanţii legale depuse în numerar pentru vinderea unor cantităţi de lemn de lucru din pădurile Fondului. Pentru cantitatea de 6.000 mc lemn de construcţie şi cherestea din ocolul silvic Breaza, judeţul Câmpulung, se depun 7 oferte cu îndeplinirea tuturor formelor legale, şi anume 3 ale unor industriaşi evrei şi 4 ale unor industriaşi români. Oferta cea mai avantajoasă (368 lei de mc pe tulpină) era a unui român cu garanţii morale şi materiale indiscutabile.

Reprezentantul firmei "Fraţii Gelber" din Breaza, Dr. Carol Gelber, un evreu cu multă trecere la noul director general al Fondului bisericesc, ing. Gh. Constantinescu, fiind prezent la licitaţie, dar nedepunând nici o ofertă, stătea la "pândă". El se exprimase doar că oricine ar încerca să cumpere lemne de lucru din pădurile Fondului, ocolul silvic Breaza, nu va reuşi, dat fiind faptul că acest lemn e rezervat exclusiv pentru firma avreească "Fraţii Gelber" din Breaza.

În adevăr, după o tărăgănare de peste o lună de zile, oferta cea mai avantajoasă, de 368 lei de mc pe tulpină, a industriaşului român este respinsă şi lemnul acesta se vinde de ing. Gh. Constantinescu, din mână

liberă, deci fără licitaţie, fiermei evreeşti "Fraţii Gelber" din Breaza. Şi, ca o recompensă pentru că această firmă a fost nevoită să plătească preţul oferit de industriaşul român pentru cantitatea de 6.000 mc, ing. Gh. Constantinescu majorează această cantitate de lemne de construcţie şi cherestea cu încă 4.000 mc, astfel încât firma evreească "Fraţii Gelber" din Breaza cumpără dela Fondul bisericesc o cantitate de 10.000 mc lemn de construcţie şi cherestea, câştigând câteva milioane de lei...

Inginerul Gh. Constantinescu îşi făcuse o predilecţie din acest sistem de protejare... pretextând că "învioreazâ" veniturile Fondului bisericesc şi, în felul acesta, "redresează" situaţia economică a acestei instituţii religioase" (op.cit., pp. 57-58).

"Mişcări anarhice disperate". Raportul d. Lt.Col Sever A. Slătineanu, prefectul judeţului Câmpulung, înaintat, la 14 Decembrie 1938, autorităţilor superioare de Stat:

"În primăvară, **un conflict surd s-a deslănţuit între Fondul bisericesc**, care stăpâneşte 2/3 din teritoriul judeţului, **şi între ţăranii crescători de vite** - interzicându-li-se acestora accesul lor de mai multe ori secular în pădurile Fondului bisericesc, pentru păscutul vitelor. Creşterea vitelor este ocupaţia de căpetenie a ţăranilor câmpulungeni, lipsiţi de islazuri şi fâneţe artificiale, iar păscătoarea în păduri este statornicită prin hrisoave emanate dela voevozii moldoveni; stare de fapt pe care a reglementat-o însăşi Austria desnaţionalizatoare. Conservarea pădurii, în acest conflict, era un pretext, cum de altfel s-a şi dovedit la conferinţa pe care am convocat-o cu delegaţi ai ministerului de domenii.

Soluţionată principial problema accesului la păscut, **administraţia Fondului bisericesc s-a retranşat într-un sistem de permanentă şicanare a ţăranilor**: taxe de păşunat (erau, desigur, ceva normal), dar taxe de umbră, taxe pe adăpatul vitelor - nu putea să fie decât o monstruozitate. Şi au fost.

Faptele ce narez s-au verificat la faţa locului de către d. ministru Ralea, cât a stat în judeţul Câmpulung, timp de două zile, şi le-am raportat d-lui ministru Siseşti. Prin aceasta, mi-am făcut datoria.

Acum în urmă, când o recrudescenţă firească redeşteaptă vechi sentimente antisemite ale populaţiei locale ţărăneşti, acelaş administra-

tor general al Fondului bisericesc, d. inginer Constantinescu, provoacă cooperativele forestiere şi pe proprietarii români creştini de ferestrae, refuzându-le, pur şi simplu, lemn de lucru din pădurile Fondului, prin sfidarea legii contabilităţii publice (care garantează licitaţia: şi la licitaţie au câştigat creştinii) şi prin acordarea aceluiaşi lemn la comercianţi evrei şi la samsarii lor, cu care tratează personal.

Cazul cooperativei "Munca" nu e izolat. Dovadă e faptul că l-am raportat d-lui Rezident Regal, cum se adevereşte cu anexa 2. Şi fiindcă în această anexă se raportează şi un al doilea caz, anexez şi această reclamaţiune" (op.cit., pp.59-60)

"**Arestarea Ing. Gh. Constantinescu şi demisia Mitropolitului Visarion Puiu.** După doi ani de administraţie a Băilor din Vatra Dornei, a minelor de mangan din Iacobeni şi a imenselor păduri ale Fondului bisericesc, administraţia făcută de ing. Gh. Constantinescu, **fără nici un control din patrea Consiliului Eparhial şi al autorităţilor tutelare**, gestiunea acestui funcţionar, **favorizat şi ocrotit de IPSS Mitropolitul Visarion Puiu**, a fost cercetată de d. Jude-instructor Babor de pe lângă Tribunalul din Cernăuţi şi, cu acest prilej, s-au descoperit în sarcina inginerului Gh.Constantinescu următoarele capete de acuzare:

1) În vara anului 1937, în calitate de funcţionar al Fondului bisericesc, de administrator al Băilor din Vatra Dornei şi de gestionar al lucrărilor de renovare a acestor Băi, ing. Gh. Constantinescu a încheiat, în numele administraţiei Băilor din Vatra Dornei, contracte de lucrări şi furnituri fără ca aceste contracte să cuprindă proecte prealabile ca: măsurători, devize, caete de sarcini etc., **depăşind cheltuelile** aprobate prin devizul iniţial, în suma de 8.485.229 lei, **cu 8.740.186 lei, deci cu mai mult de 50 la sută**, pentru care fapte ing. Gh. Constantinescu s-a făcut vinovat de dispoziţiunile prevăzute la art.23 din **legea pentru apărarea patrimoniului public**.

2. În calitate de gestionar al lucrărilor de renovare la Băile din Vatra Dornei, proprietatea Fondului bisericesc ort. Român al Bucovinei, ing. Gh. Constantinescu a mai fost găsit în neregulă au acte justificative asupra unor lucrări de renovare efectuate la aceste Băi, aducându-i-se de către Judele-Instructor învinovăţirea gravă că, înaintând acte justificative nereale, **şi-ar fi însuşit următoarele sume de bani**: 17.450 lei şi 2.576

lei, rezultând dintr-o pretinsă cumpărare de plumb dela un oarecare Rudolf Zippenfenig; 80.000 lei, rezultând dintr-o pretinsă cumpărare a 21 căzi de tablă de zinc dela comerciantul Nathan Wolfer şi 237.000 lei, rezultând din mai multe pretinse cumpărări de materiale, ca ciment, fierărie şi altele, dela comerciantul Elias Salter, deci, în total, **337.026 lei**, fapt care intră în dispoziţiunile prevăzute de art.266 din codul penal şi art.23 din **legea pentru apărarea patrimoniului public**" (Rechizitoriul Parchetului din Cernăuţi, publicat în ziarul "Universul" din 21 martie 1940).

În baza acestor constatări, făcute de Judele-Instructor, Parchetul de pe lângă Tribunalul din Cernăuţi a emis contra ing. Gh. Constantinescu, mandat de aestare. Ing. Constantinescu a fost, deci, arestat şi depus la închisoare.

Ca o urmare logică a arestării directorului general al Fondului nostru bisericesc, deci a unuia dintre **cei mai intimi colaboratori ai IPSS Mitropolitului Visarion Puiu**, acesta din urmă a înţeles să tragă consecinţele pentru prea marea încredere ce i-a acordat incorectului său funcţionar superior, **demisionând din scaunul de arhipăstor al Arhidiecezei Bucovinei**. În felul acesta, **s-a spulberat din sufletul nostru românesc ultima speranţă într-o gospodărie corectă şi ferită de orice bănuială de corupţie a mult încercatului nostru Fond bisericesc**" (op.cit., pp.63-64).

Un Jude-Instructor cernăuţean, pe nume Babor, şi-a făcut datoria de a apăra, conform legii, **patrimoniul public naţional**, pentru că, aşa cum rezultă din toate înscrisurile de după 1786, **Fondul bisericesc a fost un patrimoniu public naţional românesc**. Statul, însă, angrenat în vâltoarea nebuniei generale care a curins Europa acelor vremuri, n-a mai avut când să-şi mai facă datoria şi să retragă administraţia Fondului Consiliului Eparhial al Bucovinei sau, pur şi simplu, să desfiinţeze Fondul şi să integreze averile acestuia în domeniile statului, după regulile de administrare ale căruia trebuia să aducă prosperitate întregii Biserici Ortodoxe Române.

Ca să dizolve Fondul, Statul nu avea nevoie de aprobarea nimănui, iar nemulţumirile preoţilor, funcţionarilor şi ţăranilor din Bucovina ar fi reprezentat o suficientă motivare pentru această desfiinţare. Dar şi în

baza **Legii** din 6 februarie 1924 **pentru PERSOANE JURIDICE (Asociaţii şi Fundaţii)**, statul ar fi putut desfiinţa această necontemporană alcătuire economică. În baza Art.81 al Legii respective, "Personalitatea juridică a fundaţiei încetează în următoarele cazuri: I. De plin drept: a) Când scopul ei se găseşte îndeplinit; b) **Când scopul ei nu mai poate fi realizat** şi c) **Când fundaţia a devenit insolvabilă**".

Insolvabil a fost Fondul religionar greco-oriental din Bucovina **pe toată durata administrării lui prin Consiliul Eparhial**, sub preşedinţia Arhiepiscopului şi Mitropolitului Bucovinei. Cât despre neatingerea scopurilor, eşecul este mai mult decât convingător: **nu s-a realizat, prin actul administrării, bugetul necesar "ca să acopere cheltuielile de personal... plata personalului bisericesc, nevoile cultului şi anumite trebuinţe culturale şi de binefacere ale eparhiei" şi nu s-a vărsat nici un singur leu la "Fondul general bisericesc"**, aşa cum prevede art. 41 al Legii pentru Organizarea Bisericii Române din 1925.

Despre respectarea menirii sale iniţiale, şi anume ca din veniturile Fondului să se acopere "toate cheltuelile pentru feţele bisericeşti **şi pentru şcoale**, iar ceea ce va întece se va întrebuinţa **numai** pentru binele obştesc al clerului, al religiunii şi al omenirii", nici nu se mai vorbeşte în perioada în care complicitatea politicieni-cler monahal îşi asumă responsabilitatea administrării acestui **patrimoniu public naţional**, apoi ruinează totul, şi fond, şi sufletul oamenilor, după cum rezultă din toate memoriile publicate în acest capitol.

Prins în vâltoarea războiului, Statul român n-a mai avut vreme şi pentru curmarea acestui **jaf al patrimoniului public naţional**. Abia în 1949, prin Decretul nr.273, Statul român desfiinţează Fondul bisericesc, urmând să-şi administreze singur un patrimoniu care-i aparţine. Comunist sau nu, Decretul acesta reprezintă voinţa dreaptă şi perfect legală a Statului, chiar dacă, astăzi, sub masca unui anticomunism de circumstanţă, cei interesaţi vor să vadă în actul acela drept, legal şi moral "un abuz comunist".

Reînvierea pretenţiilor feudale printr-un nou tandem liberal-monah

Ianuarie 2003. ÎPS Pimen Suceveanul, Arhiepiscop al Sucevei şi Rădăuţilor, se prezintă în faţa membrilor Comisiei pentru cercetarea abuzurilor a Camerei Deputaţilor "în legătură cu retrocedarea unei suprafeţe de 192.000 de hectare de pădure către Arhiepiscopie", susţinând că "o parte din membrii Guvernului şi ai Parlamentului sunt implicaţi, direct sau indirect, în exploatarea terenurilor şi pădurilor pentru care se solicită retrocedarea" şi, tocmai de aceea, ei se împotrivesc retrocedării.

În secunda următoare, brusc inflamat de entuziasm şi de credinţă nemăsurată, urmaşul unui iobag de altădată din Botoşana al mănăstirii Solca, senatorul liberal Gheorghe Flutur, vârful de lance al pretenţiilor feudale, găunoşeşte pe ecranele tuturor posturilor de televiziune împotriva "abuzului comunist" care se menţine şi astăzi. Lumea politică şi publicistică, dezinformată, dar sensibilizată de chipul de sfânt al arhipăstorului bucovinean şi dorind să dovedească măcar cu vorba aceeaşi nemăsurată credinţă ca şi liberalul Flutur, ia poziţii, face zarvă şi militează pentru retrocedarea pădurilor mănăstireşti, o retrocedare care nu-i nici legală, nici întemeiată şi nici măcar morală.

Discursul Arhiepiscopului bucovinean, nou pentru unii, are deja vreo trei ani de uzură, iar în Bucovina, unde se cam ştie care este adevărul, nu mai impresionează pe nimeni. Ultima dată, discursul acesta, aşternut în pagină albă, a fost depus ca memoriu la Parlamentul României, fiind înregistrat la Senat sub nr.85 din 14 ianuarie 2002. Îl voi reproduce şi pentru că discursul acesta, elaborat în păguboasa tradiţie a "Dorinţelor" clerului lui Eugenie Hacman "pentru binele bisericii", demonstrează doar o perseverenţă nedreaptă, insinuată de un anturaj care deja se lăfăie în

confortul administratorilor ecleziaşti ai Fondului din perioada interbelică:

"Domniile Voastre,

Cu respectul cuvenit, adresăm Preşedinţiei, Guvernului şi chiar celor două camere ale Parlamentului, pentru ultima dată, **solicitarea privind retrocedarea Fondului Religionar Bisericesc din Bucovina - 192.000 ha pădure** confiscate în anul 1949.

Retrocedarea solicitată o socotesc un act de dreptate care s-ar face într-un stat de drept; retrocedarea acestei proprietăţi înseamnă asigurarea suficientă şi sigură a valorilor de patrimoniu create şi păstrate de Biserică, respectiv Eparhia din Bucovina, denumită în prezent Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor.

Se ştie că, potrivit uzanţelor internaţionale, Statul, oricare ar fi el, nu este obligat să acopere toate cheltuielile de restaurare a valorilor de patrimoniu care nu se află în proprietatea sa, ca urmare, sarcina principală rămâne în sarcina Bisericii. Veniturile Arhiepiscopiei Sucevei şi Rădăuţilor provin doar din banul văduvei, venituri foarte mici, departe de a fi suficiente pentru îngrijirea valorilor de patrimoniu, îngrijire care înseamnă o lucrare culturală de durată şi chiar permanentă.

Printr-o administrare judicioasă a Fondului Bisericesc se poate acoperi şi o parte din cheltuielile social-filantropice din Judeţul Suceava.

Dorim să se ia aminte la următoarele precizări:

a) administrarea Fondului Bisericesc se va face cu ajutorul Regiei Silvice Suceava şi în acest caz se schimbă numai proprietarul Fondul Bisericesc. Consiliul de administrare a Fondului Bisericesc, dacă-l vom redobândi, va fi alcătuit şi din alte persoane din afara instituţiei noastre bisericeşti: adică persoane din partea Ministerului Finanţelor, Ministerului Muncii şi Protecţiei Sociale, al Învăţământului, al Culturii şi Cultelor, al Sănătăţii, al Agriculturii şi Silviculturii, Consiliului Judeţean şi Prefecturii.

b) din veniturile Fondului Bisericesc nu se va cheltui nici un ban pentru salariile posturilor existente în actuala schemă de funcţiuni sau pentru alte trebuinţe ale Eparhiei.

Administrarea Fondului Bisericesc forestier de către Biserică mai înseamnă salvarea pădurii de tăierile abuzive, începând cu brăduţii de Crăciun când se taie cele mai frumoase exemplare şi într-un număr mult

mai mare decât cel menţionat în scripte, înseamnă apoi salvarea fondului cinegetic existent pe întreaga suprafaţă a Fondului Bisericesc forestier.

Au trecut mai bine de zece ani de la înlăturarea lui Ceauşescu şi toţi atâţia ani de când vă tulbur cu solicitarea retrocedării Fondului Religionar Bisericesc din Bucovina.

Ştim că este greu ca parlamentarii şi membrii guvernului să spună da retrocedării pentru că pădurea pentru cei mai mulţi dintre ei constituie o mare sursă de venituri personale. Domniile Lor acceptă ca persoane particulare care n-au avut, poate, nici o palmă de pământ să administreze, în folosul lor personal mii de hectare de pământ; în schimb nu acceptă ca o instituţie bisericească, în cazul de faţă Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor să administreze proprietatea sa, acum confiscată, în folosul şi pentru îngrijirea valorilor de patrimoniu naţional.

Într-adevăr cel mai greu lucru, în ceasul de faţă, este stârpirea corupţiei.

Au trecut mai bine de zece ani de solicitări şi aşteptări.

Starea de conservare a valorilor de patrimoniu din Bucovina nu mai poate aştepta. Nu poate fi un risc mai mare pentru valorile de patrimoniu decât faptul că îngrijirea lor să depindă (să atârne) de mila fundaţiilor, care în cea mai mare parte a lor sunt aşezăminte de spălare a banilor şi îmbogăţire a membrilor lor.

Nu poate fi o umilire mai mare ca din proprietar să ajungi cerşetor bătând la uşile miliardarilor realizaţi după evenimentele din Decembrie 1989.

Nu vreau să fiu un cerşetor pentru agonisirea resurselor financiare şi materiale necesare lucrărilor de îngrijire, conservare şi restaurare a valorilor de patrimoniu; ca persoană fizică accept să fiu umilit, neîndreptăţit pentru că sunt călugăr, ca ierarh **nu** pentru că răspund în faţa lui Dumnezeu şi a generaţiilor de după mine nu numai pentru turma cuvântătoare ci şi de valorile de patrimoniu aflate în Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor.

Doresc să am un răspuns, la cele arătate mai sus, dacă nu cer prea mult, la începutul lui februarie 2002, direct, personal, în cadrul unei audienţe de un minut - cât durează salutul şi răspunsul: da sau ba, fără explicaţii.

Răspunsul poate fi dat şi prin Domnul Gavril Mârza - Preşedintele

Consiliului Judeţean Suceava sau P.C. Preot Mircea Nuţu - Vicepreşedinte al P.S.D. Suceava.

În cazul răspunsului "Da" retrocedarea se poate înfăptui în cursul lunii Martie 2002, aceasta este posibil dacă este voinţă politică şi conştiinţă corespunzătoare pentru îngrijirea şi păstrarea valorilor de patrimoniu.

Cu deosebit respect,
PIMEN
ARHIEPISCOP AL SUCEVEI ŞI RĂDĂUŢILOR".

Deosebit de persuasiv, cinstit doar în afirmaţia că responsabilitatea întreţinerii valorilor de patrimoniu revine întreg neamului românesc, discursul acesta, aşternut pe hârtie de sfetnici răuvoitori, nu-l onorează pe înaltul ierarh. Pentru că întreaga istorie reală a Fondului religionar transformă în minciună fiecare propoziţie din pagină. Pentru că administrarea Fondului religionar de către clerul monahal reprezintă o întâmplare tristă, care trebuie iertată cât mai curând şi iertată, dar nu retrăită. Pentru că demersurile din ultimii trei ani (şi nu din zece, cum se afirmă în memoriu) este mereu şi mereu duplicitar, sfidător şi mincinos, caracterul acesta dându-l cei care îl tot grăbesc pe preabunul Arhiepiscop să comită astfel de regretabile rostiri.

Istoria reînvierii pretenţiilor feudale a început, la Suceava, în ziua de 15 martie 2000, când s-a constituit, prin voinţa fundatorilor, **persoana juridică de drept privat** "Fundaţia - Fondul bisericesc ortodox Român al Bucovinei", în baza Legii nr.21/1924, dar încălcându-se din start prevederile acestei legi:

"FUNDAŢIA - FONDUL BISERICESC ORTODOX ROMÂN AL BUCOVINEI

ACT CONSTITUTIV
încheiat astăzi 15.03.2000

în adunarea generală de constituire a Fundaţiei FONDUL BISERICESC ORTODOX ROMÂN AL BUCOVINEI

1. I.P.S. Arhiepiscop PIMEN - Preşedinte
2. NUŢU MIRCEA

3. **GORAŞ AUREL**
4. **FLUTUR GHEORGHE**
5. BURACIUC DORIN
6. GRIGORIU BOGDAN
7. CORLĂŢEANU DRAGOŞ
8. BUJOR GHEORGHE
9. CRĂCIUN PETRU
10. NEGURĂ GHEORGHE
11. FASOLĂ PETRU
12. BRĂDĂŢANU GHEORGHE
13. IRIMIA VASILE
14. PATROLEA CONSTANTIN
15. MALOŞ IONEL
16. VALICĂ MIHAI
17. CALANCEA GHEORGHE
18. VELNIC MELCHISEDEC
19. BALAN MIHAIL
20. TATULICI BENEDICTA
21. PÂNTESCU IRINA
22. ALISAVETEI IOAN
23. POPESCU MARIN
24. CIOBANU COSTEL
25. DROB IENACHE
26. GÂZĂ LIVIU
27. PINTILIE TATIANA

constituiţi în adunarea generală a Permanenţei Consiliului eparhial am hotărât de comun acord înfiinţarea Fundaţiei - FONDUL BISERICESC ORTODOX ROMÂN AL BUCOVINEI, având sediul în Municipiul Suceava, str. Ioan Vodă Viteazul, nr.2, judeţul Suceava,

1. DENUMIREA este; FUNDAŢIA - FONDUL BISERICESC ORTODOX ROMÂN AL BUCOVINEI, denumită prescurtat FONDUL.

2. Această fundaţie este înfiinţată şi urmează să funcţioneze în baza Legii nr.21/1924 şi al statutului propriu de funcţionare.

3. OBIECTUL ŞI SCOPUL FUNDAŢIEI - FONDUL BISERICESC ORTODOX ROMÂN AL BUCOVINEI este:

- **retrocedarea din fondul forestier al statului a suprafeţei de 192.158 ha pădure** ce a consituit Fondul Bisericesc Ortodox Român al Bucovinei desfiinţat abuziv şi confiscat de regimul totalitar comunist, în anul 1949 şi care în prezent este administrat de Regia Naţională a Pădurilor prin Direcţia Silvică Suceava;

- buna întreţinere, conservare şi exploatarea Fondului cu respectarea normelor legale silvice a întregii suprafeţe de **192.158 ha pădure, teren arabil, păşuni şi fâneţe**" (în continuare - aliniatele de organizare).

Fundaţia aceasta, înfiinţată de 27 de cetăţeni, printre care şi senatorul liberal Gheorghe Flutur, **şi nu Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor**, deci **o persoană juridică de drept privat** îşi propune să revendice retrocedarea suprafeţei de 192.158 ha "de pădure", în primul aliniat al art.3, care, în aliniatul următor, devine "pădure, teren arabil, păşuni şi fâneţe", care au aparţinut unei **persoane juridice de drept public**, înfiinţată prin lege, nu prin voinţa membrilor fundatori.

În 7 martie 2001, **Fundaţia celor 27 şi nu Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor** cheamă în judecată "**Statul Român prin Ministerul Finanţelor şi Direcţia Silvică Suceava** pentru ca, prin hotărârea ce se va pronuţa, să se dispună:

"a). Radierea dreptului de proprietate al Statului Român cu privire la imobilele înscrise în CF numerele (sunt enumarete moşiile n.n.);

b) Obligarea pârâţilor de a ne lăsa în deplină proprietate şi posesie imobilele compuse din suprafaţa de 192.158 ha teren cu vegetaţie forestieră precum şi construcţiile necesare administrării pădurilor (ocoale silvice şi cantoane), identice p.f. înscrise în CF (şi urmează enumerarea - n.n.)".

Motivarea acţiuni, extrem de fantezistă, omite cu bună/rea intenţie paragrafele din documentele vremurilor care nu convin, din dorinţa de a obţine în justiţie **recunoaşterea Fundaţiilor celor 27 de cetăţeni** drept continuatoarea **Fondului religios** din 1786 şi, respectiv, a fundaţiei speciale, a persoanei juridice de drept public **Fondul bisericesc ortodox român din Bucovina**,

Cititorii acestei cărţi au putut lua cunoştinţă de conţinutul integral al documentelor respective, deci nu mai este nevoie ca în această ţopăită demonstraţie avocăţească să le reproduc:

"În anul 1775 când Bucovina a fost anexată Austro-Ungariei, proprietăţile bisericeşti ocupau aproximativ 2/3 din suprafaţa provinciei.

Prin ordonanţa din 27 decembrie 1781, împăratul Iosif al II-lea a dispus inventarierea tuturor averilor bisericeşti, iar prin ordonanţa din 19 iunie 1783 a fost redus numărul mănăstirilor şi a fost creat, din vechile danii ale Voevozilor, Mitropoliţilor, Episcopilor şi boierilor români din Moldova, făcute aşezămintelor noastre bisericeşti, Fondul bisericesc (inclusiv din moşiile Episcopiei Rădăuţilor, primite la schimb pentru o pensie viageră pentru episcopul Dositei de 6000 florini - n.n.),

Acest Fond a fost constituit definitiv prin "Regulamentul duhovnicesc" din 29 aprilie 1786 decretat de împăratul Iosif al II-lea, care dispune că "sub denumirea de Fond religios se înţelege întreaga avere ce a fost închinată pentru întreţinerea religiunii" (peste celelate paragrafe, în care se vorbeşte de menirea fondului, "în folosul preoţilor **şi al şcoalei**", despre patron şi administrare, iarăşi se sare - n.n.).

Legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române din 6 mai 1925 stabileşte că fondul religios este o fundaţie specială de sine stătătoare care va purta în viitor denumirea "Fondul bisericesc ortodox român al Bucovinei (art.39) (deci, iarăşi se omit capitolele în care se vorbeşte de încredinţare spre administrare, despre menire şi despre drepturile şi obligaţiile patronale care, pentru Biserica Ortodoxă Română, "**sunt şi rămân desfiinţate**", conform art.32 - n.n.).

Potrivit articolului 40 Fondul este **persoană juridică (de drept public**, înfiinţată prin lege, nu prin act de contituire precum **persoana juridică de drept privat** numită Fundaţia celor 27 - n.n.) iar administrarea acestuia se face de Consiliul Eparhial sub preşedinţia Arhiepiscopului şi Mitropolitului Bucovinei.

În baza acestei legi a fost adopta Regulamentul pentru organizarea şi Funcţionarea Fondului Bisericesc Ortodox Român al Bucovinei prin Înaltul decret regal nr.3381 din 26 noiembrie 1925 şi nr.1836 din 28 iulie 1936 (de ce a fost nevoie de un al doilea Regulament? Pentru că primul, întocmit fără reprezentant al Ministerului de Agricultură şi Domenii, aşa cum prevedea art.43 din Legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, a fost denunţat de Mitropolitul Visarion Puiu. Dar regulamentul de funcţionare al Fundaţiei celor 27 de suceveni a fost

aprobat de şeful actual al statului? Nu, pentru că o persoană juridică de drept privat nu are nevoie de o astfel de înaltă sancţionare. - n.n.).

Fondul bisericesc a fost desfiinţat prin Decretul nr.273/1949 (cam târziu, după ce nu-şi mai împlinea menirea de exact 24 de ani! - n.n.).

Deşi altădată împăraţii Austriei recunoşteau dreptul de proprietate al Fondului nostru bisericesc! (dreptul de proprietate al fondului este real, numai problema proprietarului Fondului nu se doreşte a fi luată în discuţie, din simplul motiv că **proprietarul Fondului este Statul**, aşa cum excelent argumentează, pe baza documentelor, Iancu Nistor - n.n.).

Averea imobiliară a Fondului cuprindea păduri, domenii, fabrici de cherestea ş.a. (adică, iniţial, oameni - robi şi iobagi, inclusiv preoţi, sate, oraşe. De ce nu le-or fi revendicând Fundaţia celor 27 şi pe astea? Pentru că, mai întâi, vrea să creeze un precedent, în baza cărora să obţină restituiri feudale oarecum compatibile cu vremurile acestea - n.n.).

Din cele 245.000 ha teren forestier, păşune şi fânaţ, pe teritoriul actual al României mai sunt 192.158 ha (desigur numai păduri, că păşunile şi fânaţele, dacă li s-ar lua muntenilor, s-ar lăsa cu prăpăd - n.n.).

Această suprafaţă de teren formează obiectul acţiunii precum şi construcţiile necesare administrării (ocoale silvice şi cantoane) care au fost proprietatea Fondului bisericesc".

Nimeni nu contestă că toate averile menţionate în acţiune **au aparţinut domeniului statului numit Fondul religionar**. Numai că averile Statului român sunt revendicate de "FUNDAŢIA FONDUL BISERICESC ORTODOX ROMÂN AL BUCOVINEI, cu sediul în mun.Suceava, str. Ion Vodă Viteazul nr.2, reprezentată prin Înalt Prea Sfinţia Sa PIMEN, Arhiepiscop al Sucevei şi Rădăuţilor", deci de **persoana juridică de drept privat** constituită de 27 de suceveni, printre care şi înaltul ierarh, şi senatorul liberal Gheorghe Flutur, fost director de direcţie silvică, numai bun de uns director general al unui ipotetic Fond bisericesc recunoscut ca proprietate a Fundaţiei celor 27. Pentru că, spre deosebire de anii anteriori anului 1925, monahii bucovineni şi anturajul lor politicesc nu mai vor încredinţarea administrării Fondului, ci **restituirea averilor mănăstireşti**.

Arhiepiscopia Sucevei nu a înaintat nici o acţiune în revendicare în justiţie, pentru că ştie că nu poate demostra alte drepturi de proprietate

decât cele feudale, care au fost desfiinţate în întreaga lume civilizată. În plus, nici Legea pentru organizarea Bicerii Ortodoxe Române, din 5, nu din 6 (când a fost publicată) mai 1925, nu o îndreptăţesc la revendicări de moşii mănăstireşti, pentru că, în baza articolului 32, drepturile şi obligaţiile patronale, existente atunci în România, "în Biserica Ortodoxă Română sunt şi rămân desfiinţate".

Şi-atunci, de ce se lasă angrenat IPS Pimen, care este un om bun, curat şi cu dragoste de adevăr, într-o zarvă mincinoasă, periculoasă şi inutilă, în loc să ceară, alături de întreaga Biserică Ortodoxă Română, responsabilizarea Statului şi a Naţiunii în conservarea şi întreţinerea patrimoniului naţional reprezentat de vechile biserici şi mănăstiri ale României, nu numai ale Bucovinei?

Aurel Goraş, baronul în sutană, şi minciunile lui sfruntate

Nu mi-aş fi dorit un final polemic pentru o carte deja mult prea polemică faţă de obişnuinţa contemporaneităţii de a recepta trecutul. Tocmai de aceea, peste neadevărurile impuse de un anturaj grotesc, dar vehiculate de IPS Pimen, am trecut cu îngăduinţă, respectând vârsta şi valoarea simbolică a demnităţii terestre pe care o reprezintă venerabilul ierarh buzoian, ajuns, peste noapte (noaptea istoriei), întâiul purtător de mesaj bucovinean. Şi tocmai acum, când izbutisem să-mi biruiesc revoltele, refuzând să-mi mai aud străbunii scrâşnind din dinţi sub harapnicul egumenilor de pe moşiile pe care voinţa, vanitatea şi păcatul omenesc îi transformase pe unii în călăi, iar pe toţi ai mei şi ai neamului meu în martiri, tocmai acum, deci, în 30 ianuarie 2003, din paginile "României libere" se revarsă asupra lumii veninul şi drogul care ucide sau doar spală creierul, deşănţata şi mincinoasa spovedanie a protopopului de Câmpulung Moldovenesc Aurel Goraş. Protopopul, descendent al ucrainilor din Galiţia care s-au revărsat de-a lungul văii Moldoviţei în prima jumătate a secolului al XIX-lea, e şi el urmaşul lui Ştefan cel Mare, ba încă şi vârf de lance în sotnia decimată la 27 a revendicatorilor de moşii mănăstireşti. Iubeşte atât de mult averile din ceruri, încât şi-a durat, pe pământ, la Câmpulung, un palat cu 40-50 de încăperi, pe care mă văd obligat să-l ataşez (foto) în filele-anexă ale cărţii, pentru că, altminteri, nimeni nu ar crede că un om normal, care are unu sau doi copii, poate construi o astfel de monstruozitate. Şi-mi spun că e păcat că nu mi-am făcut timp să fotografiez toate castelele baronilor în sutană, care-şi bat joc de daniile creştinilor şi de contribuţiile uriaşe impuse preoţilor care vor o parohie, construind faraonic, într-o

vreme în care nici măcar baronii politici nu-şi pot permite un asfel de sfidător desfrâu.

Ştiu că voi fi acuzat că atac Biserica Ortodoxă Română, deşi nu eu sunt cel care o atacă, ci ei, sfidătorii de lume şi de Dumnezeu, iniţiatorii tuturor aşa-ziselor fundaţii umanitare prin care se spală bani negri ca şi veşmintele, şi sufletele, şi falsa lor cucernicie - ca să-l citez pe IPS Pimen. Ei, mincinoşii, prefăcuţii, care "îşi desfăşoară activitatea împotriva bunelor moravuri, ordinii publice şi a siguranţei statului", cum aflu că i-ar fi caracterizat, în faţa instanţei, directorul general al Finanţelor Publice Suceava. Ei, care n-au nimic de construit şi de administrat în sufletele creştinilor, fiind obsedaţi de averile feudale, averile acelea oferite cu suflet curat, dar care au alterat sufletele celor care aveau obligaţia să ne fie luminători şi nu ne-au mai fost decât călăi.

Baron în sutană şi revendicator al averilor mănăstireşti, protopopul Aurel Goraş dă glas următoarelor sfruntate minciuni:

Întâia miniciună a protopopului Goraş:

"Din acest moment 29 aprilie 1786, când s-a constituit Fondul bisericesc - n.n.), **sub coordonarea Consiliului Eparhial**, Fondul Bisericesc promovează un sistem eficient de exploatare a masei lemnoase".

Demonstrarea minciunii:

Mitropolia Bucovinei scrie, în 1939: "Bunurile Fondului bisericesc trec în administrarea statului, la 23 Martie 1786. Ele se chivernisesc dela această dată înainte **de forurile mirene ale administraţiei austriace**, până în anul 1918" (Mitropolia Bucovinei, "Averile bisericeşti din Bucovina", Editura Mitropoliei Bucovinei, Cernăuţi, 1919, pg.20).

Care conducere a Consiliului Eparhial îşi poate asuma merite, cetăţene Goraş?

A doua miniciună a protopopului Goraş:

"Apropiindu-ne în timp, arhivele ne oferă alte documente importante ce atestă dreptul de proprietate al Fondului asupra unei mari părţi din pădurile Bucovinei".

Demonstrarea minciunii:

"Este voinţa mea ca şi de aici înainte **să rămână în vigoare dreptul**

de protecţiune, rezervat Domnului ţării de înaintaşul meu Iosif II, **asupra fondului bisericesc din Bucovina**, menit de dânsul **pentru biserică şi ŞCOALĂ**, precum şi principiul că **administrarea, conservarea şi întrebuinţarea acestui fond să depindă EXCLUSIV de hotărârea Domnului ţării**, respectându-se, fireşte, scopul şi menirea sa. Prin aceasta nu se va altera nicidecum OBICEIUL observat până acum şi anume ca **Consistoriul să fie ţinut la curent asupra administraţiei fondului şi ascultat înainte de a se lua hotărâri mai însemnate** care angajează mijloacele fondului" (Rezoluţia lui Francisc Iosif II, din 10 decembrie 1869, publicată în "Istoria fondului bisericesc din Bucovina, de Dr. I. Nistor, Cernăuţi, 1921, pg. 48).

A treia miniciună a protopopului Goraş:

"După actul unirii de la 1918, datorită schimbărilor politice, administrarea Fondului a fost revendicată fie de ministerul Agriculturii şi Domeniilor, fie de conducerea Bisericii Ortodoxe din Bucovina, dar **niciodată însă nu s-a pus în discuţie dreptul de proprietate al Bisericii**".

Demonstrarea minciunii:

Articolul 32 al Legii pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române: "Drepturile şi obligaţiile de patronat existente azi **în Biserica ortodoxă română SUNT ŞI RĂMÂN DESFIINŢATE**".

A patra miniciună a protopopului Goraş:

"În 1925... averile Fondului au trecut aproape definitiv în administrarea clerului... Din beneficiile înregistrate, Mitropolia Bucovinei **îşi plătea preoţii şi ceilalţi angajaţi**"

Demonstrarea minciunii:

Memoriul Preoţimei din Bucovina către fostul Rege Carol II, înmânat în audienţa din 17 Februarie 1933: "Vi s-au adus la Înalta cunoştinţă **toată mizeria şi necazurile în care se sbate această preoţime** fără vina ei, **de mai bine de doi ani de zile**... Îndrăznim deci a atrage prea binevoitoarea atenţie a Majestăţii Voastre că, după constatările făcute de Adunarea Eparhială din Mai 1933, Fondul bisericesc ort.rom. din Bucovina **datoreşte clerului salarii şi pensii**, până în Mai 1933, **minimum 80.000.000 lei şi alte 100.000.000 lei datorii de altă natură**"

(Memoriul integral este publicat în pg.33 al acestei cărţi).

Memoriul funcţionarilor, adresat Consiliului Eparhial, în 1 Iulie 1932: "Forţaţi de **mizeria cauzată de neachitarea salariilor**, toţi ne-am întrunit, în ziua de 14 Iunie 1932, solicitând o audienţă d-lui Administrator al Fondului bisericesc" (Memoriul, cel mai zguduitor din câte am citit vreodată, este reprodus în paginile 134-135 ale acestei cărţi),

Punctul de vedere al Mitropoliei Bucovinei, în 1939: "Salariile şi pensiile erau neachitate pe 3 ani; pretutindeni nemulţumiri şi încriminări reciproce; mulţime de plângeri printre funcţionari: unii, fără studii, fără drepturi, dar cu legături de rudenie sau cu trecere la mai marii zilei, înaintaţi, alţii, cu toate drepturile, muncitori, devotaţi instituţiei, uitaţi prin cine ştie ce ocoale îndepărtate, aşteptau înduraţi momentul îndreptărilor. Pensionari nedreptăţiţi primeau pensii de mizerie, iar alţii exact în aceleaşi situaţii primeau pensii cu mii de lei peste drepturile lor; apoi mai erau aşa numitele "pensii de graţie", în unele locuri îndreptăţite, dar în cele mai multe cazuri acordate fără nici o justificare" (Mitropolia Bucovinei, "Averile bisericeşti din Bucovina", Editura Mitropoliei Bucovinei, Cernăuţi, 1919, pg.43).

A cincea minciună a protopopului Goraş:

"Din beneficiile înregistrate, Mitropolia Bucovinei... susţinea Facultatea teologică de pe lângă Universitatea din Cernăuţi, seminarul clerical, şcoala Cantorală din Cernăuţi, liceul clasic din Suceava, liceul de fete, liceul real şi şcoala primară de băieţi - toate din Cernăuţi - fiind suportate totodată şi salariile profesorilor de religie ortodoxă de la toate institutele din Bucovina".

Demonstrarea minciunii: Conform art.41 a Legii pentru Organizarea Bisericii Ortodoxe din 1925, Fondul nu mai este menit şi pentru întreţinerea şcolilor, responsabilitatea aceasta fiind asumată de stat: "Art.41. Bugetul anual al fondului va fi alcătuit astfel ca să acopere **cheltuielile de personal şi material** necesare administraţiunii şi exploatării lui, **plata personalului bisericesc, nevoile cultului** şi anumite **trebuinţe culturale şi de binefacere** ale eparhiei.

Excedentele ce vor rămânea în buget, după acoperirea nevoilor de mai sus, **se vor vărsa la "Fondul general bisericesc"**.

Deci, pentru şcoli şi profesori nu s-a plătit, în perioada 1925-1940,

nici un leu. În plus, conform lucrării-raport editată de Mitropolie, în 1939, Fondul înregistra **nu beneficii, ci pierderi uriaşe** ("un deficit de 113.000.000 lei", plus încă "11.000.000", plus "datorii fără acoperire 131.000.000 lei", în 1934-1935, conform situaţiei prezentată în paginile 40-41 ale lucrării citate, şi o pierdere de aproape jumătate de miliard lei, în 1939-1940, când directorul Fondului este arestat, iar preşedintele, Mitropolitul Visarion Puiu, demisionează din funcţie. Amănunte - în paginile 138-140 ale acestei cărţi).

A şasea minciună a protopopului Goraş:

"În plus, acele mănăstiri din nordul Moldovei, pentru care acum Ministerul Culturii şi Cultelor nu găseşte niciodată resurse, erau atunci restaurate şi întreţinute"

Demonstrarea minciunii:

"Singurele supravieţuitoare ale Sucevei vechi, **bisericile**, ctitorii voevodeşti, **intră şi ele în paragină**! Zidurile încep să crape, acoperişurile se sparg, ploaia pătrunde, picturele şi frescele se şterg, curţile sunt pline de bălării, gardurile împrejmuitoare se dărâmă" ("Crainicul Cetăţii", nr.3-4, 1934, pg.28)

Mitropolia Bucovinei reproduce, la pagina 82 a lucrării citate, "pentru restaurarea monumentelor istorice" următoarele sume ridicol de mici:

1926 - 303.312 lei
1927 - 500.478 lei
1928 - 165.552 lei
1929 - 932.539 lui
1930 - 38.736 lei
1931 - 0 lei
1932 - 0 lei
1933 - 0 lei
1934 - 0 lei
1935 - 0 lei
1936 - 30.000 lei
1937 - 724.839 lei
1938 - 816.000 lei
1939 - 720.000 lei

1940 - 1.156.737 lei

Din pagina 81, aflăm pe ce s-au cheltuit aceste sume ridicol de mici (pentru Palatul cultural din Cernăuţi, de pildă, s-au cheltuit 85.922.719 lei, fiind "aproape terminat" - pg.88):

"Au fost restaurate următoarele biserici monumente istorice mai de seamă: biserica **Sf.Dumitru** din Suceava, ctitoria lui Petru Rareş din 1534; biserica **Sf.Ioan Botezătorul** din Suceava, ctitoria lui Vasile Vodă Lupu din 1643; biserica **Sf.Treime** din Siret, ctitoria lui Sas Vodă (sau Petru Muşat) din secolul XIV, biserica din Mănăstioara **Sf.Onufrei**, ctitoria lui Ştefan Vodă Petriceicu din 1672-73; precum **şi chiliile din mănăstirea Suceviţa**, biserica **din Arbore,** biserica **Sf. Înviere** şi **Sf.Nicolae** din Suceava, **mănăstirea Dragomirna**, biserica din **Burdujeni**, ctitoria Movileştilor, biserica şi clopotniţa mănăstirii **Sf.Gheorghe** din Suceava".

Deci, din sumele astea ridicol de mici, nu s-a dat nici un leu pentru Putna, Moldoviţa, Voroneţ, Humor, ci doar pentru chiliile Suceviţei şi o sumă incertă pentru Dragomirna. E o tradiţie ca "pentru Episcopul leafa şi adausele acelleia" să se cheltuie 15.000 florini, iar "pauşal de răpărături la fiă-care de'n celle trei mînăstiri cîte 100 florini". E o tradiţie ca "suma cheltuelelor pe'ntru cult" să fie de 482.018 florini, iar "suma cheltuelelor pe'ntru învăţămînt" să fie de şapte ori mai mici, adică de doar 73.820, conform operei citate a lui Aron Pumnul, paginile 175-197.

A şaptea minciună a protopopului Goraş:

"În plus, se aplicau şi măsuri de ajutorare a celor săraci".

Demonstrarea minciunii:

Raportul prefectului de Cîmpulung, lt.col. Slătineanu, din 14 decembrie 1938: "Administraţia fondului bisericesc s-a retranşat într-un sistem permanent de şicanare a ţăranilor: taxe de păşunat (erau, desigur, ceva normal), dar **taxe de umbră, taxe de adăpatul vitelor** - nu putea să fie decât o monstruozitate" (mai pe larg, în paginile 137-138 ale acestei cărţi).

Mitropolia Sucevei, în 1939: "Când se vorbeşte de Fondul bisericesc depe buzele tuturor se desprinde fraza: **În codrii Fondului bisericesc se gospodăreşte ca în codru**" (Mitropolia Bucovinei, "Averile bisericeşti din Bucovina", Editura Mitropoliei Bucovinei, Cernăuţi, 1919, pg.46).

A opta minciună a protopopului Goraş:

"Reînscrisă la tribunal datorită eforturilor IPS Pimen, arhiepiscopul Sucevei şi Rădăuţilor, fundaţia Fondul Bisericesc Român al Bucovinei a fost recunoscută de instanţe ca fiind moştenitoarea drepturilor organizaţiei bisericeşti lichidate de statul comunist în 1949".

Demonstrarea minciunii:

În 1925, **nu exista** o "organizaţie bisericească", deci o **persoană juridică de drept privat**, numită fundaţia Fondul bisericesc. În anul 2000, prin voinţa lor, 27 de cetăţeni, printre care şi protopopul Goraş, şi senatorul liberal Gheorghe Flutur, înfiinţează o astfel de fundaţie, **persoană juridică de drept privat**.

Fundaţia din 1925 însemna un aşezământ, un domeniul al statului, înfiinţată prin Legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, deci o **persoană juridică de drept public**.

Citez din **Legea pentru persoanele juridice**, publicată în Monitorul oficial nr.27 din 6 februarie 1924:

"Art. 1. **Persoanele juridice de drept public se creează NUMAI PRIN LEGE.**

Asociaţiile şi fundaţiile, **fără scop lucrativ sau patrimonial**, create şi organizate de particulari, nu pot dobândi personalitate juridică decât în condiţiile legii.

Ele sunt considerate **persoane juridice de drept public**".

Care sunt "condiţiile legii", aflăm din art.3:

"Art. 3. Asociaţiile şi **aşezămintele fără scop lucrativ sau patrimonial** nu pot dobândi personalitate juridică decât în temeiul unei decizii motivate a tribunalului civil în circumscripţia căreia s-au constituit.

Această decizie nu se poate da decât la cererea celor interesaţi:

a) După ce s-a cerut avizul ministerului în competenţa căruia cade scopul asociaţiei sau aşezământului;

b) După ce s-a consultat concluziile ministerului public şi s-a constatat că statutele sau actele constitutive, compunerea organelor de direcţie şi administraţie şi celorlalte condiţii, nu contravin la dispoziţiile legii de faţă".

Fundaţia celor 27 de suceveni, Goraş, Flutur şi companionii, are, prin actul constitutiv şi prin statut **un scop patrimonial** (retrocedarea fostelor averi mănăstireşti) şi **un scop lucrativ** (administrarea averilor

mănăstireşti), deci "nu întruneşte condiţiile esenţiale cerute de legea de faţă", adică nici măcar "**nu constituie un patrimoniu**" (Art.72) şi, deci, în baza acestui articol, 72, este nulă de drept. Dar, chiar dacă ar fi legală (în definitiv, 27 de oameni pot să se asocieze, sub orice titulatură), **o persoană juridică de drept privat** NU POATE REVENDICA PATRIMONIUL **unei persoane juridice de drept public**.

A noua minciună a protopopului Goraş:

"După recomandarea ministrului Cozmâncă de a nu se da înapoi bisericii proprietăţile furate de statul român comunist, este greu de crezut că un judecător va avea curajul să emită o hotărâre corectă".

Demonstrarea minciunii:

Biserica, respectiv Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor, n-a înaintat instanţelor nici o acţiune în revendicare şi nici nu o putea face, pentru că, în temeiul Art.32 din Legea pentru organizarea BOR, "Drepturile şi obligaţiile de patronat existente azi **în Biserica ortodoxă română SUNT ŞI RĂMÂN DESFIINŢATE**". Drept consecinţă a confirmării secularizărilor din veacul anterior, prin Art.44 din aceeaşi lege, "Mitropoliilor şi Episcopiilor **Statul le dă, SPRE FOLOSINŢĂ, din proprietăţile sale**" câte câteva sute de hectare de teren de cultură şi pădure. Statul ar fi dat în proprietate sesiile acelea, dar nu putea să încalce Art.32 din lege, şi să creeze "drepturi şi obligaţii de patronat" pentru BOR.

Deci, un judecător nu poate face dreptate Arhiepiscopiei, pentru că Arhiepiscopia, cunoscându-şi drepturile conferite prin lege, **nu revendică o palmă de pământ** din fostele averi mănăstireşti. Acelaşi judecător corect şi, în mod obligatoriu, inteligent, nu le va restitui averile feudale cetăţenilor Goraş şi Flutur, başca ceilalţi 25, din simplul motiv că ei nu le moştenesc de la nimeni şi că nu se reprezintă decât pe ei înşişi. Goraş, Flutur şi companionii nu-s nici Arhiepiscopia Sucevei, nici şefi ai statului român, care să înfiinţeze prin lege o fundaţie specială, pe care să o dea în **ADMINISTRARE** cui va socoti că e bine s-o încredinţeze. Deci nu comuniştii, ci liberalismul european, conturat şi de iluministul Iosif II (care a secularizat, în 1786, averile câtorva sute de mănăstiri din imperiu), a confiscat şi averile mănăstireşti bucovinene, secularizarea fiind consfinţită definitiv, în tot cuprinsul României Mari, prin Art.32 al Legii

pentru organizarea BOR.

A zecea minciună a protopopului Goraş:

"Este necesar să se ştie că cei care se opun retrocedării proprietăţilor Fondului Bisericesc sunt baronii PSD".

Demonstrarea minciunii: "Baronii PSD" au comis, deja, o încălcare a Art.32 din Legea pentru organizarea BOR, **dând în proprietate, şi nu în folosinţă**, câte 30 ha pădure fiecărei mănăstiri. Prin această împroprietărire, "baronii PSD" au adus ştirbire şi codului moral, stabilit prin Art.84 din Statutul pentru organizarea BOR, în care se stabileşte:

"Art. 84. Mănăstirea este o comunitate religioasă de călugări sau de maici, cari se hotărăsc, printr-un vot sărbătoresc, **a-şi petrece vieaţa în înfrânare, sărăcie şi ascultare necondiţionată**".

De ce-i ispitiţi cu bunuri pământeşti, domnilor guvernanţi şi "baroni PSD"?

Va trebui să mă opresc aici, pentru că nici poruncile, de care ar fi trebuit să ţină seama, de-a lungul istoriei, clerul monahal n-au fost mai multe. Chiar dacă minciunile sfruntate ale protopopului nu se opresc la acest număr.

În loc de concluzie: Averile mănăstireşti, constituite din daniile făcute cu suflet curat de către voievozi şi boieri, au fost un adevărat blestem pentru neamul românesc. Devenind mare proprietar, clerul monahal a transformat în iobagi pe creştinii de prin sate, de acelaşi statut umilitor beneficiind şi luminătorul spiritual real al obştii, preotul rural.

Austriecii au secularizat aceste averi şi au constituit un uriaş şi eficient trust economic în beneficiul supuşilor noii provincii, o provincie care trebuia emancipată prin reîntoarcerea la practici creştine şi prin învăţământ. O parte din beneficiile Fondului erau lăsate la dispoziţia Consistoriului Ortodox al Bucovinei, care-l folosea, în mod prioritar, pentru huzurul aristrocraţiei clericale. Dar a şaptea parte din acest buget ajungea să-şi împlinească menirea. Pentru că, prin şcoli, chiar şi prin învăţământul în limbi străine, Bucovina a creat o generaţie de preoţi parcă născuţi a doua zi după Iisus, precum Iraclie Porumbescu, Constantin Morariu sau Simion Florea Marian, dar şi o intelectualitate română de primă mână, precum Ion G. Sbiera, Ciprian Porumbescu,

Em.Grigorovitza, Ion Nistor, George Tofan, Ion Grămadă, Dimitrie Marmeliuc, Leca Morariu ş.a.m.d.

După război şi după unirea cu patria mumă, administrator clerical al fondului ajunge George Sârbu, un antiromân în vreme de război, datorită intereselor lui Iancu Flondor, mare comerciant de cherestea şi de lemn de construcţie, cel care îl avea ca prim consilier pe "nobilul de Valea Uţei" Tarangul, cel care, în 1908, încă mai interzicea folosirea limbii române în Suceava.

În 1925, când România Mare tindea să devină un stat unitar, pentru a nu aţâţa nostalgiile austriece ale fruntaşilor politici bucovineni, care tare mai tânjeau după Viena de odinioară, administrarea fondului religionar a fost atribuită, prin lege, Consiliului Eparhial al Mitropoliei Bucovinei, constituit, în raport de 3 la 1, din politicieni liberali şi din cler monahal. Vreme de 20 de ani după aceea, liberalii şi monahii bucovineni pricinuiesc Fondului un prejudiciu de aproape o jumătate de miliard de lei, jaful pe faţă nemulţumind pe toată lumea: preoţi, funcţionari, afacerişti români, ţărani. În 1940, directorul acestei instituţii de jaf este arestat şi acuzat de prejudicii aduse patrimoniului public naţional, iar Mitropolitul Visarion Puiu, preşedinte al Fondului, demisionează şi, după moda tradiţională, se retrage la mănăstire.

Austriecii au pornit la administrarea fondului cu doi ingineri silvici şi au creat, în Bucovina, un model european de exploatare silvică, de o eficienţă economică fantastică (beneficii de peste 5 milioane coroane aur, anual, chiar şi în vreme de război).

Clerul monahal porneşte la administrarea fondului cu doi călugări, cărora li se alătură patru cântători de osanale mireni, iar dezastrul este total. În mod firesc, adică dacă n-ar fi fost al doilea război mondial, statul român trebuia să retragă dreptul de tâlhărească administrare a averilor sale de provenienţă mănăstirească încă din anul 1940. Retragerea dreptului de administrare şi desfiinţarea acestui domeniu se fac abia în 1949.

În anul 2000, câţiva protopopi cu averi sfidătoare, un proaspăt senator liberal, fost director de direcţie silvică, şi câţiva alţi preoţi şi politicieni îl conving pe IPS Pimen că averile mănăstireşti pot fi redobândite, dacă se constituie o fundaţie cu denumire analogă celei din 1925. Înaltul ierarh, care construieşte cu râvnă biserici la fiecare colţ de stradă, ba şi o catedrală

impunătoare în Suceava, a "achiesat" la ideea dobândirii unei astfel de surse de bani, din care să poată construi după pofta inimii. Nu palate personale ca protopopul Goraş, ci biserici. Şi, ca să devină mai persuasiv, IPS Pimen, la sfatul anturajului, a prins să agite flamura "mănăstirilor", care, şi în vremea comuniştilor, şi în vremea în care comuniştii s-au transformat în democraţi, au ajutat imens fostele ctitorii voievodale.

Luată pe nepregătite, adică fără să ştie nimic din trecutul uitat şi deja iertat al averilor mănăstireşti, lumea politică şi cea publicistică au îmbrăţişat nedreapta ambiţie, militând pentru restituirea averilor de odinioară unei fundaţii formate din 27 de cetăţeni, dintre care unul deja a murit. Pe de altă parte, în mesajele mediatice, vânturătorii de minciuni sfruntate creează o confuzie totală între cine şi cine revendică, între cine şi cine a fost proprietar, între cine şi cine a administrat, iar, mai nou, ameniţă cu manipularea votului.

Toată această încăierare pe lumesc produce, în Bucovina, un efect contrar celui scontat. Creştinii de rând încep să vadă maşinile, vilele şi confortul celor care ne sfătuiesc să facem averi în ceruri, dar ei adună hulpavi averi numai aici, pe pământ, de parcă lumea predicată nici n-ar exista.

În ce mă priveşte, după ce n-am ştiut, prea multă vreme, care a fost istoria reală a neamului meu, mi se întâmplă să aflu din vechi contemporaneităţi istorice că lumea străbunilor mei a fost, generaţie de generaţie, conştient întunecată de stăpânii pământurilor, egumenii. Şi mai aflu că neamului meu nu i s-a predicat în limba lui, vreme de secole, şi-atunci pricep de ce suntem cu măcar 73 de ani în urma Europei: din cauza averilor pământeşti care ne-au deturnat luminătorii de la menirea lor. Şi, cum aflu toate acestea, cum dau de această beznă în care luceferi rari se arată, cat cu recunoştinţă spre memoria lui Văsiian Beuz sau a lui Iraclie Porumbescu, pentru că ştiu că prin acei dintre contemporanii mei care le sunt aidoma pot afla calea cea dreaptă. Există în contemporaneitatea ecleziastică a Bucovinei oameni superbi şi slujitori ai Domnului cu chemare, cărora le trimit rugăciune să nu se regăsească în starea noptatică relatată în această carte, pentru că ei călăuzesc cu adevărat spre lumină. Cât despre ceilalţi, despre Goraş, Flutur şi companionii, ei pot sau nu să se recunoască într-o anume negură, dar nu în mod obligatoriu. N-am să le dau, totuşi, sfatul istoricului Mihai

Iacobescu ("Dacă iubiţi atât de mult pădurea, renunţaţi la sutană şi faceţi-vă ingineri silvici!"), ci am să-i rog doar să lase uitată istoria averilor mănăstireşti, pentru că neamul ăsta a şi iertat-o.

Că-aşa-i neamul nostru, bun la suflet şi iertător din fire cu trecutele împilări.

Indice de nume

Bibliografie

Academia Română, Documente privind istoria României, vol.I-VII

Academia de Ştiinţe Sociale şi Politice a României, Documenta Romaniae Historica

Alecsandri, Vasile, Introducere la scrierile lui Constantin Negruzzi, Bucureşti, 1772

Aurora Română, editată de Ion I. Bumbac, Cernăuţi, 1881

Balş, Vasile, Descrierea Bucovinei şi a stării ei lăuntrice, în Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice şi demografice, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1998

Candela, colecţia revistei pe anul 1885, Cernăuţi

Călători străini despre ţările române, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1980

Consignaţiunile lui Enzenberg, în Lumea Carpatică, nr.2, Suceava, 2002

Dan, Dimitrie, Cronica Episcopiei de Rădăuţi, Viena, 1912, Editura Fondului gr.or. al Bucovinei

Deşteptarea, colecţia revistei, Anul I, 1908

Diacon, Vasile, Vechi aşezări pe Suha bucovineană, xerox din dosarul senatorului liberal Gheorghe Flutur

Dorinţele clerului, Cernăuţi, 1861

Duică, George-Bogdan, Bucovina. Notiţe politice asupra situaţiei, Sibiu, 1895

Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, Izvoare şi mărturii referitoare la evreii din România, Bucureşti, 1955.

Grămadă, Ion, Cartea sângelui, Grupul Editorial "Ion Grămadă",

editurile Crai nou-Muşatinii-Bucovina viitoare, Suceava, 2002

Iaconescu, Mihai, Din istoria Bucovinei, I, Editura Academiei Române, 1993

Mitropolia Bucovinei, Averile bisericeşti din Bucovina, Editura Mitropoliei Bucovinei, Cernăuţi, 1939

Monitorul Oficial, nr.27, din 6 februarie 1924, Legea pentru persoanele juridice (Asociaţii şi Fundaţii)

Monitorul Oficial din 6 mai 1925, Legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române

Monitorul Oficial din 6 mai 1925, Statutul pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române

Negruzzi, Constantin, Păcatele tinereţilor, Bucureşti, 1872

Nistor, Ioan, Cehoslovacii şi Românii, în Codrii Cosminului, nr.VI, Cernăuţi, 1929-1930

Nistor, Ioan, Istoria fondului bisericesc din Bucovina, Cernăuţi, 1921

Nistor, Ioan, Un capitol din viaţa culturală a Românilor din Bucovina, Bucureşti, 1916

Onciul, Isidor de, Manual de Archeologia biblică, Cernăuţi, 1884

Pumnul, Aron (Arune), Privire răpede peste trei sute trei-spre-zece de'n proprietăţile aşa numite Moşiile mînăstireşti de'n care s'a format măreţul Fund Religiunariu all Bisericei dreptcredincioase răsăritene de'n Bucovina, Cernăuţi, 1865

Revista Politică, colecţia anului I, Suceava, 1886

Sbiera, Ion G., Amintiri din viiaţa autorului, Cernăuţi, 1899

Sf.Apostol Pavel, Epistola întâia către corintieni, în Foaea Societăţii pentru literatura şi cultura română în Bucovina, Cernăuţi, 1865

Spleny von Mihaldy, Gabriel baron, Raport preliminar, în Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice şi demografice, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1998

Timu, Dumitru, deputat eparhial, Câteva pagini din administraţia Fondului ortodox român din Bucovina, Tipografia Universul, Bucureşti, 1940

Cuprins

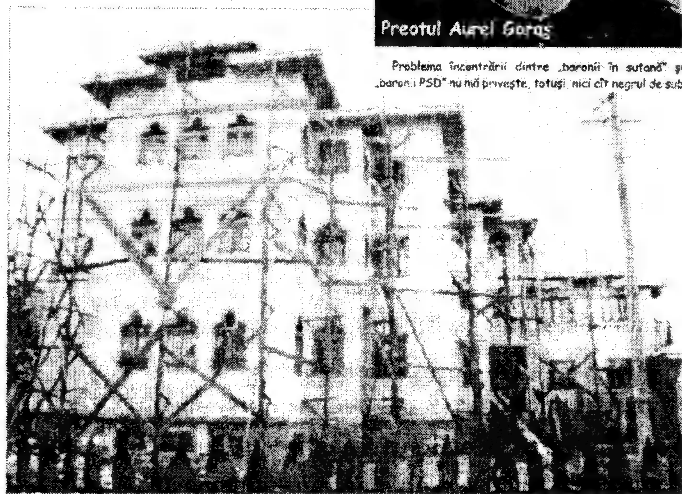
cei Iudei
oastră şi
ăstireşti
:laşi fond
a fel de
:stemului
ıanaţie a
voinţa lui
oraş s-ar
durile, pe
ı face din
ului fiind

privim ca pe un adevar absolut, pe
lui Goraş, vor folosi doar pentru ,
săvîrşească de-a pururi în ţara no
sporească neîncetat", cum spune
voievodul Petru Muşat.

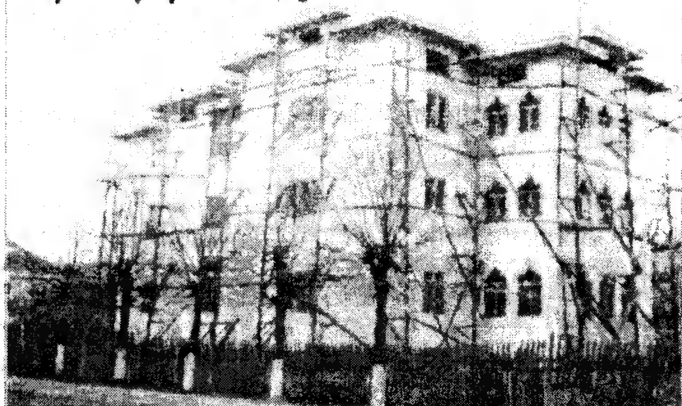

Preotul Aurel Goraş

Problema încentrării dintre „baronii în sutană" şi „baronii PSD" nu mă priveşte, totuşi nici cît negrul de sub

zbîndă. Nu
entru că, în
absburgic,
na, care au
e Împărat,
, de statul
astfel de
Bucovina o
religionar
, aşa cum

Casa Poporului care a „cotizat" la protopopul Goraş

eneficiilor
itate. Dar
ıror, deci
cedent de
nstituirea
ile sociale
ă aceea, o
ietate. Cu
mai exista
onală care
pădurilor

lacrimile şi cu speranţele străbunilor, plînse şi, respectiv,

FUNDATIA - FONDUL BISERICESC ORTODOX ROMAN AL BUCOVINEI

A C T   C O N S T I T U T I V

încheiat astăzi 15.03.2000

în Adunarea generală de constituire a Fundaţiei
FONDUL BISERICESC ORTODOX ROMAN AL BUCOVINEI

1. I.P.S. Arhiepiscop PIMEN - Preşedinte;
2. NUTU MIRCEA
3. GORAS AUREL
4. FLUTUR GHEORGHE
5. BURACIUC DORIN
6. GRIGORIU BOGDAN;
7. CORLATEANU DRAGOS;
8. BUJOR GHEORGHE;
9. CRACIUN PETRU;
10 NEGURA GHEORGHE;
11 FASOLA PETRU;
12 BRADATANU GHEORGHE;
13 IRIMIA VASILE;
14 PATROLEA CONSTANTIN;
15 MALOS IONEL;
16 VALICA MIHAI;
17 CALANCEA GHEORGHE;
18 VELNIC MELCHISEDEC;
19 BALAN MIHAIL;
20 TATULICI BENEDICTA;
21 PENTESCU IRINA
22. ALISAVETEI IOAN;
23. POPESCU MARIN;
24. CIOBANU COSTEL;
25. DROB IENACHE;
26. CAZA LIVIU;
27. PINTILIE TATIANA;

constituiţi în adunarea generală a Permanenţei Consiliului eparhial am hotărît de comun acord înfiinţarea Fundaţiei - FONDUL BISERICESC ORTODOX ROMAN AL BUCOVINEI, avînd sediul în Municipiul Suceava, str. Ioan Vodă Viteazul, nr. 2, judeţul Suceava.

1. DENUMIREA este: FUNDATIA - FONDUL BISERICESC ORTODOX ROMAN AL BUCOVINEI, denumită prescurtat FONDUL.
2. Această fundaţie este înfiinţată şi urmează să funcţioneze în baza Legii nr. 21/1924 şi al statutului propriu de funcţionare.
3. OBIECTUL SI SCOPUL FUNDATIEI - FONDUL BISERICESC ORTODOX ROMÂN AL BUCOVINEI este:
- retrocedarea din fondul forestier al statului a suprafeţei de 192,156 ha pădure ce a constituit Fondul Bisericesc Ortodox Român al Bucovinei desfiinţat abuziv şi confiscat de regimul totalitar comunist, în anul 1949 şi care în prezent este administrat de Regia Naţională a Pădurilor prin Direcţia Silvică Suceava;
- buna întreţinere, conservare şi exploatarea Fondului cu respectar normelor legale silvice a întregii suprafeţe de 192,156 ha pădure, teren arabil, păşuni şi fîneţe.
4. Organele de conducere şi control sunt prevăzute în statul:
- de conducere: 1. Adunarea generală a Permeneţei Consiliului e
2. Consiliul de administraţie;
- de control - Comisia de cenzori;
5. hotărîm să fim reprezentaţi în faţa notarului public pentru autentificare în vederea dobîndirii personalităţii juridice şi la înscriere - de Domnul Marin Popescu, Consilier juridic la Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor, care se legitimează cu BIseria B.G. nr. 620.437, eliberat de Poliţia Municipiului Suceava.
- Redactat şi dactilografiat în 7 exemplare. -

PREŞEDINTELE FUNDAŢIEI FONDULUI BISERICESC ORTODOX ROMÂN DIN BUCOVINA

PIMEN

ЛС'

FUNDAȚIA „FONDUL BISERICESC ORTODOX ROMÂN AL BUCOVINEI

STATUTUL

FUNDAȚIEI FONDULUI BISERICESC ORTODOX AL BUCOVINEI

CAPITOLUL I: DISPOZITII GENERALE

ART 1 DENUMIREA: FUNDATIA FONDULUI BISERICESC ORTODOX ROMÂN AL BUCOVINEI este şi rămâne o fundaţie de sine stătătoare. Pretutindeni, unde în acest statut se va întrebuinţa expresia "FONDUL" se va înţelege "FUNDAŢIA FONDULUI BISERICESC ORTODOX ROMÂN AL BUCOVINEI".

ART. 2 SEDIUL FONDULUI este situat în Municipiul Suceava, str. Ion Vodă Viteazul. nr.2, telefon 030/215833, judeţul Suceava.

DURATA de funcţiune este nelimitată în timp.

ART. 3 Fondul este persoană juridică şi dobândeşte această calitate în momentul înregistrării. Fondul este reprezentat în justiţie şi în toate actele sale prin ierarhul eparhiot al Arhiepiscopiei Sucevei şi Rădăuţilor sau prin delegatul Înalt Prea Sfinţiei Sale

Administrarea Fondului se face prin Permanenţa Consiliului eparhial, sub preşedenţia ierarhului eparhiot al Arhiepiscopiei Sucevei şi Rădăuţilor.

ART. 4 OBIECTUL ŞI SCOPUL:

- retrocedarea din fondul forestier al statului a suprafeţei de 192,158 ha pădure ce a constituit Fondul Bisericesc Ortodox Român al Bucovinei desfiinţat abuziv şi confiscat de regimul totalitar comunist, în anul 1949 şi care în prezent este administrat de Regia Naţională a Pădurilor prin Direcţia Silvică Suceava
- buna întreţinere, conservare şi exploatarea Fondului cu respectarea normelor legale silvice a întregii suprafeţe de 192,158 ha pădure, teren arabil, păşuni şi fâneţe.

CAPITOLUL II: PRINCIPIILE DE ORGANIZARE ŞI FUNCTIONARE

ART. 5. Principiul fundamental de organizare şi funcţionare a Fondului este independenţa în raporturile cu alte organizaţii obşteşti, organizaţii politice, sindicate, organe economice şi administrative. Fondul îşi desfăşoară activitatea pe baza prezentului statut, aprobat de adunarea generală a fundaţiei

ART. 6. În activitatea Fondului se aplică principiile democratice de organizare şi funcţionare:

- alegerea în mod democratic, prin vot a organelor proprii de conducere;
- caracterul obştesc al organelor de conducere;
- adaptarea hotărârilor cu majoritate simplă de voturi;
- prezentarea periodică a situaţiei organizatorice şi a fondurilor materiale şi băneşti;

ART. 7 Veniturile acestui Fond, după acoperirea cheltuielilor de personal şi material, necesare administrării şi exploatării lui, se vor întrebuinţa de Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor pentru nevoile cultului şi pentru susţinerea operelor culturale şi de binefacere ale eparhiei, constând din:

AVOCAT TUDOR VASILE 550 P01 11.04.01 14:17

BAROUL DE AVOCAŢI SUCEAVA
Cabinet Avocat „TUDOR"
Suceava, str. Alex. Cel Bun nr.25
Tel:030/522389; 226583
E-mail - vtudor@warpnet.ro

7.05.2001

DOMNULE PREŞEDINTE,

FUNDAŢIA „FONDUL BISERICESC ORTODOX ROMÂN AL BUCOVINEI" cu sediul în mun. Suceava, str. Ion Vodă Viteazul nr. 2, reprezentată prin Înalt Prea Sfinţia Sa PIMEN – Arhiepiscop al Sucevei şi Rădăuţilor chemăm în judecată ***Statul român prin Ministerul Finanţelor şi Direcţia Silvică Suceava*** pentru ca, prin hotărârea ce se va pronunţa să se dispună:

a) Radierea dreptului de proprietate al Statului Român [illegible] imobilele înscrise în C.F. la numerele:

- 2851 - com. cad. Vatra Dornei;
- 650 - com. cad. Poiana Stampei;
- 2094 - com. cad. Dorna Candreni;
- 479 - com. cad. Bucşoaia;
- 619 - com. cad. Bucşoaia;
- 275 - com. cad. Frasin;
- 461 - com. cad. Frasin;
- 552 - com. cad. Frasin;
- 572 - com. cad. Frasin;
- 736 - com. cad. Frasin;
- 777 - com. cad. Frasin;
- 396 - com. cad. Mănăstirea Humorului;
- 678 - com. cad. Capu Codrului;
- 411 - com. cad. Gura Humorului;

1

No 97 5 LEI EXEMPLARUL Mercuri, 6 Mai 1925

REGATUL ROMÂNIEI

MONITORUL OFICIAL

PREŢUL ABONAMENTULUI

DIRECŢIA GENERALĂ

Primăria oraşului Iaşi

9 — 258

găsesc credincioşii ortodoxi faţă de cetăţenii de altă religie.

Art. 32. — Drepturile şi obligaţiile de patronat existente azi în Biserica ortodoxă română sunt şi rămân desfiinţate.

Învăţământul religios pentru ele-... de religie ortodoxă în şcolile pri-

Art. 44. — Mitropoliilor şi Episcopiilor Statul le dă, spre folosinţă, din proprietăţile sale:

1. Câte 200 hectare fiecărei Mitropolii şi câte o sută de hectare fiecărei Episcopii, teren de cultură, ca sesiune mitropolitană şi episcopală, cari se vor administra conform art. 125 din Statut.

Terenurile de cultură date Mitropoliilor şi Episcopiilor din Ardeal, ca »sesiune« mitropolitană şi episcopală, conform legii agrare, se vor socoti în aceste suprafeţe.

2. De asemenea câte 500 hectare fiecărei Mitropolii şi câte 300 hectare fiecărei Episcopii, pădure, cari vor fi supuse serviciului silvic.

Plata personalului tehnic, administrativ şi de pază a acestor păduri rămâne în sarcina Statului.

Posibilitatea lor anuală de exploatare, stabilită prin amenajament, se va folosi de Mitropolii şi Episcopii, cum vor crede ele de cuviinţă, pentru satisfacerea nevoilor lor.

Art. 45. — Până la aplicarea integrală a aces-

...CIALĂ

...TIŢIEI

...ge al României.

...sancţionăm ce urmează :

LEGE

PENTRU

ORGANIZAREA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Art. 1. — Biserica ortodoxă română, fiind religia marei majorităţi a Românilor, este biserică dominantă în Statul român.

Ea este şi rămâne autocefală, adică neatârnată de orice chiriarhie din afară, păstrându-şi însă, în privinţa dogmelor, unitatea cu Biserica ecumenică a Răsăritului.

Art. 2. — Sub raportul orânduirii canonice şi administrative, Biserica ortodoxă română cuprinde :

Mitropolia Ungro-Vlahiei, cu eparhiile :
Arhiepiscopia Bucureştilor,
Episcopia Râmnicului-Noul Severin,
Episcopia Buzăului,
Episcopia Argeşului şi
Episcopia Constanţei.
Mitropolia Moldovei şi Sucevei, cu eparhiile :
Arhiepiscopia Iaşilor,
Episcopia Romanului,
Episcopia Huşilor şi
Episcopia Dunării-de-Jos.
Mitropolia Ardealului, Banatului, Crişanei şi Maramureşului, cu eparhiile :
Arhiepiscopia Albei-Iulii şi Sibiului,
Episcopia Aradului, Ienopolei şi Halmagiului,

417, 156

Privire ræpede

preste

trei sute trei-spræ-ḑece de'n proprietæţile aşá numite

Moşiile mînæstiresci,

de'n carile s'a format mæreţul

FUND RELEGIUNARIŬ

all Bisériceĭ drepteredincioase ræsæritene de'n Bucovina,

fæcutæ

folcea 64,

dupæ adeverinţe auténtice, saŭ urice

pre'n

ARUN PUMNUL,

Profesorĭŭ de limba şi literætura rumînæ la gimnasiul plinariŭ de'n Cernæuţĭ.

Preţul . . . 1 fl. 30 cr.

Cèrnæuţĭ 1865,

în tipogræfiea şi cu edætura Dluĭ Rudolf Eckhardt.

Starea Fundului relegiunariŭ all bisericeĭ dreptcredincĭoase de'n Bucovina; chĭeltuelele şi veniturile acelluĭa pe ræstîmpul dela 1, Noembre 1863, 31 pînæ la Decembre 1864, şi isvoaræle veniturilor luĭ, publicate pre'n preliminariul bugetuluĭ acelluĭa-şi Fund de cætræ înaltul Gubern la 19, August, 1864.

A. Chĭeltuelele Funduluĭ pe ræstîmpul dela 1, Noembre 1863, pînæ la 31, Decembre 1864.

§. 376. Féliurile chĭeltuelelor.

Chĭeltuelele Funduluĭ se însemnæ sub treĭ títule, ádecæ:

1) Chĭeltuelele pe'ntru cult, saŭ pe'ntru cler şi biséricæ;
2) chĭeltuelele pe'ntru învæţæmînt;
3) chĭeltuelele pe'ntru administæcĭunea Funduluĭ.

a) Chĭeltuelele pe'ntru Cult.

	fl.
§. 377. Episcopĭea şi Cunsistoriul.	
a) Pe'ntru Episcopul leafa şi adáusele acelleĭa . . . . . . 15000 fl.	
b) Pe'ntru Arhimîndritul leafa şi adáusele eĭ . . . . . 3500 fl.	
c) Pe'ntru 5 Asesorĭ cunsistorialĭ: pe'ntru fiæ-care leafæ de cîte 315 fl.;	
Suma læturalæ 18500 fl.	

Suma chĭeltuelelor pe'ntru administræcĭunea Funduluĭ	80870
Suma chĭeltuelelor pe'ntru cult . .	492018
Suma chĭeltuelelor pe'ntru învæţæmînt .	33829
Suma totalæ a chĭeltuelelor pe ræstîmp de 14 lunĭ, ádecæ dela 1, Noembre 1863, pînæ la 31, Decembre 1864	606717

186 (Chĭeltuelele Funduluĭ)

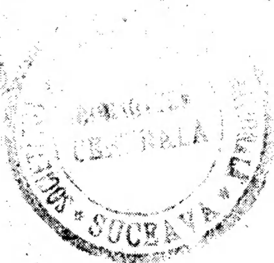
		fl.
Suma stræpusæ . .		303545
turnul bisériceĭ cætedrale de'n Cernæuţĭ	150 fl.	
II. Nesistemisate saŭ schimbæcĭoase.		
Chĭeltuele felĭurite, întîmplætoarie	6000 fl.	
La aceste sume anuale se adáuge şi suma cuvenitæ pe Noembre şi Decembre 1864 . .	1729 fl.	
§. 391. Ţidiri.		
a) Pæuşal de ræpæræturĭ la fiæ-care de'n celle treĭ mînæstirĭ cîte 100 fl.	300 fl.	12300
b) Ræpæræture la bisérice şi la casele préuţescĭ pe la sate . .	12000 fl.	

MITROPOLIA BUCOVINEI

ADMINISTRAŢIA FONDULUI BISERICESC

144

AVERILE BISERICEŞTI DIN BUCOVINA

CERNĂUŢI

EDITURA MITROPOLIEI BUCOVINEI

1939

sese averile bisericeşti din Bucovina în perioada, când ele au fost administrate în baza regulamentului din anul 1925 [4]).

SITUAŢIA FINANCIARĂ A FONDULUI BISERICESC ÎN ANUL 1935.

O scurtă privire asupra bilanţului Fondului bisericesc din 31 Martie 1935 — ultimul bilanţ înainte de începerea unei noi perioade în gospodărirea averilor bisericeşti din Bucovina — ne arată limpede şi fără comentarii situaţia critică în care se afla această instituţie, la venirea în fruntea eparhiei a I. P. S. Mitropolit Visarion.

Astfel, dacă analizăm contul de *Profit şi Pierdere*, care se poate spune că reprezintă chintesenţa unei situaţii economice, constatăm următoarele:

1. La începutul exerciţiului 1934—35 administraţia Fondului bisericesc pornise cu un deficit de .... lei 113.000.000.—

Trebue să menţionăm însă că această pierdere era sub realitate, deoarece, fiind la începutul introducerii unei contabilităţi ştiinţifice, (în partidă dublă) nu se putea cunoaşte exact adevărata situaţie atât la Fond cât şi la Mitropolie. Deficitul era mult mai mare, deoarece la bilanţurile ulterioare, s'a mai contabilizat încă o pierdere asupra exerciţiilor financiare precedente, de .... lei 11.000.000.—

Dintre cheltuelile făcute şi sumele

[4]) Vezi lucrarea: „Procesele verbale ale şedinţelor adunării eparhiale din 31 Martie până la 1 Aprilie şi din 26 şi 27 Iunie 1936." (Cernăuţi 1936).

consumate în exercițiile precedente anului financiar 1934/35, necontabilizate ca atare şi lichidate în anii 1936—1939, arătăm ca mai importante următoarele:

a) reținerile dela funcționari, de 10% pentru Casa de Pensii, care nu au fost consemnate şi contabilizate la pasiv, în creditul Fondului de pensii şi lichidate în majoritate în anul 1938/39, erau de lei 35.000.000.—

b) Salariile în restanță ale preoților şi funcționarilor Mitropoliei din 1932/33, achitate în 1937/38 şi 1938/39 de .. „ 7.000.000.—

c) Alte cheltueli restante ale eparhiei şi diverse rețineri şi fonduri consumate (rețineri pentru Casa de ajutor, economie şi credit a clerului, fondul de tipărituri, fondul de construcții de biserici, etc.) .... „ 5.000.000.—

Total pierdere „ 171.000.000.—

In urma avantagiilor legii conversiunii, la care apelase şi administrația Fondului bisericesc, s'a redus pasivul cu o sumă, care a fost considerată ca venit al exercițiului 1934/35, de ...... „ 4.000.000.—

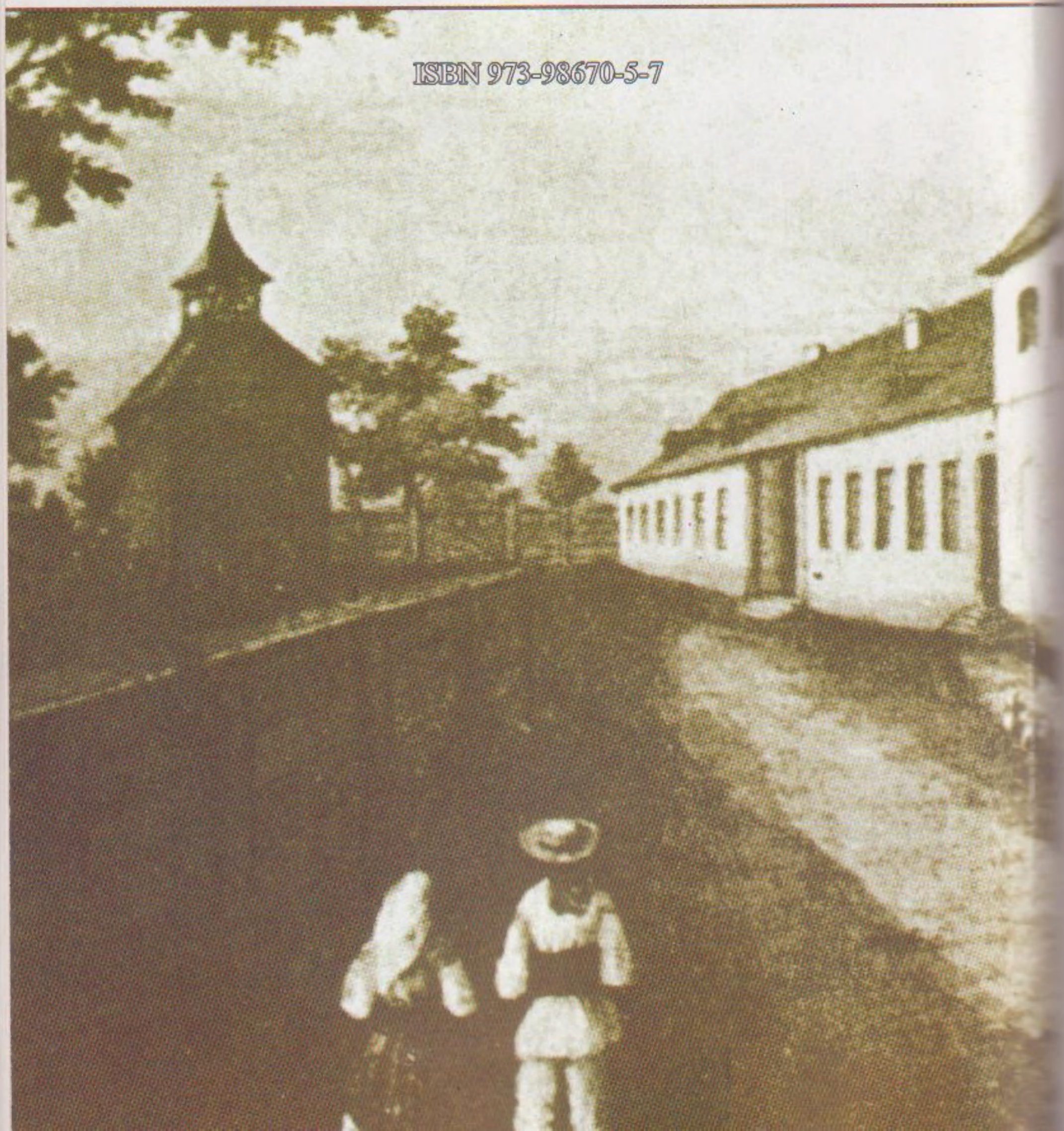
Astfel că pierderea rămasă în sarcina nouii conduceri a Mitropoliei, pentru a fi acoperită în anii următori, cu toată reducerea făcută, se ridică încă la suma de .... lei 131.000.000.—

Sau, sub o altă formă expusă, această pierdere se compunea din:

a) Datoria în cont curent, sume con-

Istoria averilor mănăstirești a fost uitată și iertată, tocmai acum când politicienii, aflați în mare nevoie de capital politic și, de ce nu?, patrimonial, o reiau de-a-ndoaselea. Tocmai de asta, cu regretul că în zărvuirea aceasta politicianistă a fost atras și un om bun, cinstit și iubitor de adevăr, adică IPS Pimen Suceveanul, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, am hotărât să adun din filele de mult uitate istoria reală, uneori tristă și adesea revoltătoare, a averilor noastre bisericești. Nu ale lor, ci ale noastre. În fond, nimic nu trebuie uitat și, dacă s-a așternut colbul peste hrisoavele, înscrisurile și mărturiile de demult, stă în menirea publiciștilor de a scoate acele pagini la lumină și a le curăța de murdăria vremuirilor.

Ion DRĂGUȘANUL

ISBN 973-98670-5-7